

სახელმწიფო ენის დეპარტამენტი

ბიულეტენი

II

2019-2020

თბილისი
2019-2020

STATE LANGUAGE DEPARTMENT

Bulletin II

სახელმწიფო ენის დეპარტამენტი

ბიულეტენი
II

სარედაქციო კოლეგია

გიორგი ალიბეგაშვილი (რედაქტორი)
ნინო აბესაძე
მარინა ბერიძე
თინათინ ბოლქვაძე (რედაქტორი)
თამაზ გამყრელიძე
ქეთევან დათუკიშვილი
თამარ ვაშაკიძე
მაკა თეთრაძე
ნანა მაჭავარიანი
მზექალა შანიძე
მერაბ ჩუხუა

ბამონცემლოზ ბრიფონი

ISBN 978-9941-480-63-8

© სახელმწიფო ენის დეპარტამენტი 2019-2020

სარჩევი

წინასიტყვაობა	7
ქართული ენის ბგერითი სისტემის ლათინურად ტრანსლიტერაციის სახელმძღვანელო წესები	9
ინგლისური ენის ბგერითი სისტემის ქართულ ენაზე ტრანსკრიფცია-ტრანსლიტერაციის სახელმძღვანელო წესები	10
ჩინური ენის მარცვალთა სისტემის ქართულ ენაზე ტრანსკრიფცია-ტრანსლიტერაციის სახელმძღვანელო წესები	18
იაპონური ენის ბგერითი სისტემის ქართულ ენაზე ტრანსკრიფცია-ტრანსლიტერაციის სახელმძღვანელო წესები	38
სპარსული ენის ბგერითი სისტემის ქართულ ენაზე ტრანსკრიფცია-ტრანსლიტერაციის სახელმძღვანელო წესები	49
სომხური ენის ბგერითი სისტემის ქართულ ენაზე ტრანსკრიფცია-ტრანსლიტერაციის სახელმძღვანელო წესები	66
ვითარებითი ბრუნვის ფორმა	83
წოდებითი ბრუნვის ფორმა	85
თანდებულთა და თანდებულიან სახელთა მართლწერა	88
სადაურობის სახელთა წარმოება -ეთ და -ის სუფიქსების შემცველი გეოგრაფიული სახელებისგან	99
რაოდენობით და რიგობით რიცხვით სახელთა მართლწერა	102
თანდებულიან და ნაწილაკდართულ რიცხვით სახელთა მართლწერა	110
მუნიციპალური ტოპონიმისა და გეოგრაფიული ობიექტების მართლწერის, ტრანსლიტერაციისა და თარგმანის საკითხები	113
ოპერაცია -ი: ქართული ენის სახელობითი ბრუნვის ფორმის გამოყენების პრობლემა ოფიციალურ დოკუმენტებში	117
ქართული ენის ფლობის დონეების ზოგადი აღწერილობა	121

CONTENT

Foreword	7
Guidelines for Latin Transliteration of the Sound System of the Georgian Language	9
Guidelines for Transcription and Transliteration of the Sound System of the English Language in the Georgian Language	10
Guidelines for Transcription and Transliteration of the Syllable System of the Chinese Language in the Georgian Language	18
Guidelines for Transcription and Transliteration of the Sound System of the Japanese Language in the Georgian Language	38
Guidelines for Transcription and Transliteration of the Sound System of the Persian Language in the Georgian Language	49
Guidelines for Transcription and Transliteration of the Sound System of the Armenian Language in the Georgian Language	66
Form of Adverbial Case	83
Form of Vocative Case	85
Spelling of Postpositions and Nominals with Postpositions	88
Forming of Names of Geographic Locations with the suffixes -et and -is	99
Spelling of Cardinal and Ordinal Numerals	102
Spelling of Numerals with Postpositions and Particles	110
Recommendations on Spelling, Transliteration and Translation of Municipal Toponyms and Geographical Objects	113
Operation -i: The Problem with Nominative Case of the Georgian Language in Official Documents	117
General Description of Georgian Language Proficiency Levels	121

წინასიტყვაობა

სახელმწიფო ენის შესახებ საქართველოს ორგანული კანონის 36-ე მუხლის შესაბამისად, სახელმწიფო ენის დეპარტამენტის ძირითადი ფუნქცია სახელმწიფო ენის კონსტიტუციური სტატუსის დაცვა და პოპულარიზაცია, ქართული სალიტერატურო ენის ნორმების დადგენა და დამკვიდრებაა. ამავე კანონის საფუძველზე სახელმწიფო ენის დეპარტამენტი შეიმუშავებს და გამოსცემს სახელმწიფო ენის დაცვისა და განვითარებისათვის აუცილებელ ნორმატიულ აქტებს; ექსპერტთა კომისიასთან ერთად ქართული სალიტერატურო ენის დადგენილ ნორმებსა და ტერმინოლოგიურ სტანდარტებს დასამტკიცებლად წარუდგენს საქართველოს მთავრობას.

ქართული სალიტერატურო ენის ნორმებისა და ტერმინოლოგიური სტანდარტების სრული კორპუსის მომზადება ეტაპობრივად მიმდინარეობს. წინამდებარე ბიულეტენში შესულია ის ნორმები და რეკომენდაციები, რომლებიც სახელმწიფო ენის დეპარტამენტმა ექსპერტთა კომისიასთან ერთად მიიღო 2018-2019 წლებში, მათ შორის, საქართველოს მთავრობის მიერ დამტკიცებული ნორმები (იხ. საქართველოს მთავრობის 2020 წლის 30 ივნისის 394-ე დადგენილება).

ბიულეტენში შესული მასალა შეიძლება დავეყოს სამ ნაწილად: სხვადასხვა ენის ბგერითი სისტემის ქართულ ენაზე ტრანსკრიფცია-ტრანსლიტერაციის სახელმძღვანელო წესები, რამდენიმე განახლებული ენობრივი ნორმა, რომლებიც მიღებულია არნოლდ ჩიქობავას სახელობის ენათმეცნიერების ინსტიტუტთან თანამშრომლობით. ამავე ნაწილში შემოდის უკვე დიდი ხნის დადგენილი და მოქმედი ენობრივი ნორმის დარღვევით გამოწვეული პრობლემების ანალიზი. მესამე ნაწილში კი მოცემულია ქართული ენის ფლობის დონეების ზოგადი აღწერილობა.

სხვადასხვა ენის ბგერითი სისტემის ქართულ ენაზე ტრანსკრიფცია-ტრანსლიტერაციის სახელმძღვანელო წესების პრაქტიკულ ღირებულებას განსაზღვრავს ევროკავშირთან, აშშ-სთან და სხვა ქვეყნებთან კულტურული, ეკონომიკური, პოლიტიკური და სამხედრო კავშირების წამოწყებისა და გაძლიერებისათვის გამიზნული სხვადასხვა სახის ხელშეკრულების სრულფასოვნად მომზადება. ეს ურთიერთობები იმდენად სწრაფად ღრმავდება, რომ ტრანსლიტერაციის პრობლემების მოგვარება გადაუდებელი საქმე ხდება. საილუსტრაციოდ შეიძლება დავასახელოთ ევროკავშირთან ღრმა და ყოვლისმომცველი თავისუფალი სავაჭრო სივრცის შესახებ შეთანხმებაში (DCFTA) ინტელექტუალური საკუთრების უფლებების დაცვის ნაწილი და ლისაბონის შეთანხმებაში (1958წ.) ადგილწარმოშობის დასახელებების დაცვისა და მათი საერთაშორისო რეგისტრაციის ნაწილები. ხელშეკრულების მონაწილე მხარეთა ენების ბგერითი სისტემების ხელშეკრულებებსა და მათ დანართებში სრულფასოვნად ასახვის გარეშე ეს შეიძლება იქცეს ხელშეკრულებისა თუ მათი დანართების მრავალგვარი წაკითხვის მიზეზი, რამაც, თავის მხრივ, შეიძლება არასასურველ გაუგებრობებს დაუდოს სათავე.

საქართველოს დამოუკიდებლობის პირობებში სხვადასხვა ქვეყანასთან საერთაშორისო პოლიტიკური, კულტურული, ეკონომიკური და სამხედრო ურთიერთობების გაღრმავების გამო იზრდება იმ ენათა რაოდენობა, რომელთა ბგერითი სისტემების ტრანსლიტერაცია საჭირო ხდება ქართულად და პირიქით. ბევრი ენის, მათ შორის ყოფილი საბჭოთა კავშირის ხალხთა ენების ბგერით სისტემათა ტრანსლიტერაცია ქართულ ენაზე დაფუძნებულია რუსულში შემუშავებულ წესებზე. ამიტომ აუცილებელია ტრანსლიტერაციის წესების განახლება საკუთრივ ქართული ფონოლოგიური სისტემის გათვალისწინებით. ამას

ემატება ქართულ ენასთან ისტორიული კონტაქტების მქონე ენათა ბგერითი სისტემების ტრანსლიტერაციის აუცილებლობა. ახალმა ვითარებამ განაპირობა ისეთ ქვეყნებთან ურთიერთობა, რომლებთანაც საქართველოს ისტორიულად ურთიერთობა თითქმის არ ჰქონია. აქედან გამომდინარე, სახელმწიფო ენის დეპარტამენტი მიზნად ისახავს ტრანსლიტერაცია-ტრანსკრიფციის სრული სისტემების შექმნას, რაც გულისხმობს შესაბამისი ენების მთელი ფონოლოგიური სისტემის კვალიფიციურ ადაპტირებას ქართულ ენაზე და არა ცალკეული ბგერის ან ბგერათა კომპლექსის ქართულად გადმოტანის ან ქართულიდან სამიზნე ენაში გადატანის წესის დადგენას. სახელმძღვანელო წესები წარმოდგენილია ცხრილების სახით. პირველ სვეტში მოცემულია გრაფემათა ჩანაწერი ამოსავალ ენაზე, იგივე გრაფემები მეორე სვეტში ჩანერილია საერთაშორისო ფონეტიკური ანბანით (IPA - International Phonetic Alphabet). შემდეგ სვეტებში კი ნაჩვენებია ქართულად ტრანსლიტერირებული შესატყვისები შესაბამისი მაგალითების დამონმებით.

ბიულეტენში შედის ქართული სალიტერატურო ენის განახლებულ ნორმათა ერთი ნაწილი, რომელსაც ბოლო პერიოდში ცვლილებები ყველაზე ნაკლებად შეეხო. სახელმწიფო ენის დეპარტამენტის ექსპერტთა კომისიამ ასეთი გზა აირჩია: პირველად იმსჯელოს უცვლელ ან შედარებით მცირედ შეცვლილ ნორმებზე (ამჯერად სახელთა ბრუნებისა და ბრუნვათა ფუნქციების ნაწილში) და ამ ფონზე განიხილოს ის სიახლეები, რომლებიც ქართულ სალიტერატურო ენაში იკიდებს ფეხს. ბიულეტენში შესული ქართული სალიტერატურო ენის განახლებული ნორმებიდან ვითარებითი და ნოდებითი ბრუნვების ფორმათა და თანდებუნიან სახელთა მართლწერა უკვე დამტკიცებულია საქართველოს მთავრობის 2020 წლის 30 ივნისის 394-ე დადგენილებით. ამის გვერდით ბიულეტენში მოცემულია სახელობითი ბრუნვის ნიშნის თაობაზე უკვე დიდი ხნის მიღებული და დამკვიდრებული ნორმების დარღვევის შემთხვევათა ანალიზი და ის საფრთხეები, რომლებსაც ქმნის დე ფაქტო და დე იურე ნორმათა აცდენა ქართულ ენაში. სახელობითი ბრუნვის ნიშნის გამოყენების წესი საკუთარ (პირთა და გეოგრაფიულ) სახელებთან დაკავშირებულია სხვა ოფიციალურ დოკუმენტებთან ერთად გლობალური სანავიგაციო კომპანიების პროდუქტებში (ელექტრონული რუკების მობილური და ვებაპლიკაციები, ავტომობილების ბორტკომპიუტერები, სანავიგაციო სისტემები და სხვა) საქართველოს შესახებ გეოგრაფიული მონაცემების ინტეგრაციასთან, რაც, თავის მხრივ, განსაზღვრავს ჩვენი ქვეყნის პოპულარიზაციას, ეკონომიკური პოტენციალის გაუმჯობესებას, ინფრასტრუქტურისა და ტურიზმის განვითარებას. გეოგრაფიული ობიექტების სახელწოდებათა თარგმნის ძირითადი პრინციპების შემუშავებას უკავშირდება ბიულეტენში მოცემული მუნიციპალური ტოპონიმისა და გეოგრაფიული ობიექტების მართლწერასთან დაკავშირებული რეკომენდაციები.

ბიულეტენი სრულდება ქართული ენის ფლობის დონეების ზოგადი აღწერილობით. ეს დოკუმენტი ეყრდნობა ენათა სწავლის, სწავლებისა და შეფასების რეკომენდაციების საერთოევროპულ ჩარჩოს (The Common European Framework of Reference of Languages: Learning, Teaching, Assessment) და მიზნად ისახავს A1 დონიდან C2 დონის ჩათვლით ძირითადი მახასიათებლების ჩვენებას. ენის ფლობის დონეების აღწერილობა ხელს შეუწყობს საქართველოს არაქართველი მოქალაქეებისათვის ქართული ენის სწავლებას, რაც სახელმწიფოში მათი ინტეგრაციისა და სამოქალაქო თანხმობის საფუძველია. იგი დაეხმარება ქართულის, როგორც მეორე და/ან უცხო ენის მასწავლებლებს, შემფასებლებსა და სასწავლო-მეთოდური მასალების შემქმნელებს, ასევე – ქართული ენის შემსწავლელებს და ყველა იმ პირს, რომლებსაც აინტერესებთ საკუთარი ენობრივი კომპეტენციების შემოწმება როგორც საქართველოში, ასევე მის ფარგლებს გარეთ. ქართული ენის ფლობის დონეების ზოგადი აღწერილობა დამტკიცებულია საქართველოს მთავრობის 394-ე დადგენილებით 2020 წლის 30 ივნისს.

**ქართული ენის გბარითი სისტემის ლათინურად ტრანსლიტერაციის
სახელმძღვანელო წიგნი**

(მიღებულია სახელმწიფო ენის ექსპერტთა კომისიის 2018 წლის 11 მაისის სხდომაზე, ოქმი N4)

1.	ა	a
2.	ბ	b
3.	გ	g
4.	დ	d
5.	ე	e
6.	ვ	v
7.	ზ	z
8.	თ	t
9.	ი	i
10.	კ	k
11.	ლ	l
12.	მ	m
13.	ნ	n
14.	ო	o
15.	პ	p
16.	ჟ	zh
17.	რ	r
18.	ს	s
19.	ტ	t
20.	უ	u
21.	ფ	p
22.	ქ	k
23.	ღ	gh
24.	ყ	q
25.	შ	sh
26.	ჩ	ch
27.	ც	ts
28.	ძ	dz
29.	წ	ts
30.	ჭ	ch
31.	ხ	kh
32.	ჯ	j
33.	ჰ	h

**თანხმოვნების 5 წყვილი
გადმოიცეს შესაბამისი 5 გრაფემით:**

ფ - პ	p
თ - ტ	t
ქ - კ	k
ც - წ	ts
ჩ - ჭ	ch

**9 თანხმოვანი გადმოიცეს
შესაბამისი ღიგრაფემით:**

ჟ	zh
ღ	gh
შ	sh
ჩ	ch
ც	ts
ძ	dz
წ	ts
ჭ	ch
ხ	kh

ყ თანხმოვანი გადმოიცეს q გრაფემით

ყ	q
---	---

თინათინ ბოლქვაძე, ნანა გოგია, მაკა თეთრაძე, ივანე ლეჟავა,
თინათინ მარგალიტაძე, ნიკო ქელბაქიანი, გიორგი ყუფარაძე

**ინგლისური ენის ზგერითი სისტემის ქართულ ენაზე
ტრანსკრიფცია-ტრანსლიტერაციის სახელმძღვანელო წესები**

(მიღებულია სახელმწიფო ენის ექსპერტთა კომისიის 2018 წლის 20 ივლისის სხდომაზე)

ინგლისური	ქართული შესატყვისი	პოზიცია	გამონაკლისები
a	ა	ხშირად საკუთარ სახელებში: Franklin - ფრანკლინ-ი, Adams- ადამს-ი. დახურულ მარცვალში, თუ მას მოსდევს r: Cardiff - კარდიფ-ი, Carl - კარლ-ი.	ეს წესები არ მოქმედებს იმ საკუთარ სახელებზე, რომლებიც უშუალოდ ინგლისური ენიდან არ შემოსულა ქართულში. მაგალითად: Greenland - გრენლანდია, Scotland - შოტლანდია და სხვა. გერმანული წარმოშობის გვარებიდან ინგლისურ ვარიანტში გადადის man-ის გერმანული წაკითხვა -მან, რაც აისახება ქართულად ტრანსლიტერირებულ ფორმებში: Hoffman - ჰოფმან-ი, Lehman - ლემან-ი, Neuman - ნიუმან-ი და სხვა მსგავსი გვარები.
	ე	დახურულ მარცვალში, როდესაც თანხმოვნები მოსდევს: Jackson - ჯექსონ-ი. თუ მომდევნო მარცვალი შეიცავს /I, ə/-ს: acid - ესიდ-ი; Mary - მერი. -ham, -land, -man დაბოლოებიანი სიტყვები გადმოიცემა -ემ-, -ლენდ-, მენ-ით.	
	ეი	Davis - დეივის-ი, Graves- გრეივზ-ი; თუ სიტყვა ბოლოვდება -e-ზე: Dave- დეივ-ი, Lane- ლეინ-ი; თუ მომდევნო მარცვალი შეიცავს er-ს: Baker- ბეიკერ-ი, Laker - ლეიკერ-ი.	
	ი	-age-ზე დაბოლოებული სახელები: Village - ვილიჯ-ი.	
	ო	w-ს შემდეგ: Wash - უოშ-ი; Warren - უორენ-ი; -l (+თანხმოვანი)-ის წინ: Galsworthy - გოლზუორთი; Baldwin - ბოლდუინ-ი, Wall street - უოლ-სტრიტ-ი.	
aa	ე	Isaac - აიზეკ-ი.	მაგრამ ტრადიციით Isaac Newton - ისააკ ნიუტონ-ი.
ae	ი	Aegis - იჯის-ი.	
	ე	Caedmon - კედმონ-ი.	
	ეი	Reggae - რეგეი.	
	ა	Caerleon - კარლეონ-ი.	

ინგლისური	ქართული შესატყვისი	პოზიცია	გამონაკლისები
ai	ეი	Daisy - დეიზი, Paine - პეინ-ი.	მაგრამ -ain ძირითადად გად- მოიცემა -ინად: Mountain Dew - მაუნტინ-დიუ.
	ე	New Britain - ნიუ-ბრიტენ-ი. -r-ს წინ: Cairns - კერნზი, Fairfax - ფერფაქს-ი, Blair - ბლერ-ი; მაგრამ: airBaltic - ეარბალტიკ-ი, Wizz Air - ვიზეარ-ი.	
	ი	Mountain Dew - მაუნტინ-დიუ.	
ay	ეი	Clay - კლეი, Rayfield - რეიფილდ-ი.	
	ი	-Quay დაბოლოებიან გეოგრაფიულ სახელებში: Torquay - ტორკი, Newquay - ნიუკი.	
au	ო	Austin - ოსტინ-ი.	
	ა	Aunt Jane Canyon - ანტ-ჯეინ-ის კან- იონი, Aunt Lucy Hill - ანტ-ლიუსი-ჰილ-ი.	
aw	ო	Lawrence - ლორენს-ი, Irwin Shaw - ირვინ შო.	გამონაკლისი: პარალელურად Bernard Shaw - ბერნარდ შოუ (ტრადიციით) // ბერნარდ შო.
b	ბ	Boston - ბოსტონ-ი.	
	არ გად- მოიცემა	ძირითადად სიტყვის ბოლოს m-ს შემდეგ: Lamb - ლემ-ი.	
c	ს	e, i, y- ს წინ: iceberg - აისბერგ-ი, city - სიტი, icy - აისი.	მაგრამ soccer - სოკერ-ი.
	კ	Cornwall - კორნუოლ-ი.	
ch	ჩ	Churchill - ჩერჩილ-ი, Chichester- ჩიჩესტერ-ი.	გამონაკლისია: Greenwich - გრინვიჩ-ი.
	კ	ბერძნულ და გერმანულ ნასესხობებ- ში: Christopher - კრისტოფერ-ი.	
	ჯ	-wich დაბოლოებიან გეოგრაფიულ სახელებში: Woolwich - ვულიჯ-ი, Norwich- ნორიჯ-ი.	
	ხ	შოტლანდიური წარმოშობის სახელებში: Loch Lomond ლოხ-ლომონდ-ი.	
	შ	ფრანგულ ნასესხობებში: Chef - შეფ-ი.	
ck	კ	Jack - ჯეკ-ი.	
d	დ	Darwin - დარვინ-ი.	მაგრამ: Sandwich - სენდვიჩ-ი.
	არ გად- მოიცემა	Wednesday - უენზდეი.	
dg	ჯ	e, i, y-ს წინ: Bridgetown - ბრიჯტაუნ-ი.	

ინგლისური	ქართული შესატყვისი	პოზიცია	გამონაკლისები
e	ე	თანხმოვნების წინ: Manchester - მან-ჩესტერ-ი; თუ სიტყვის ბოლო დახურული მარცვლის ხმოვანია: Watershed - უოტერშედ-ი; მრავალმარცვლიან სიტყვაში თუ პირველი მარცვალი შეიცავს: Elephant and Castle - ელეფანტ-ი და კასლ-ი (უბანი ლონდონში); r-ს წინ: Baker - ბეიკერ-ი.	მაგრამ ლათინური წარმოშობის საკუთარ სახელებთან ე: Cordelia - კორდელია.
	ი	ჩვეულებრივ ღია მარცვალში: Eden-იდენ-ი, Exeter - ექსიტერ-ი.	
	არ გადმოიცემა	ჩვეულებრივ სიტყვის ბოლოში: Shakespeare - შექსპირ-ი, Cape town - კეიპტაუნ-ი; ზოგჯერ -s-ის წინ: Charles - ჩარლზ-ი.	
ea	ი	Seaborg - სიბორგ-ი, Deanston - დინსტონ-ი.	
	ეი	breakdance - ბრეიკდანს-ი.	
	ე	Breasted - ბრესტედ-ი. Maidenhead - მეიდენჰედ-ი. -r-ს + თანხმოვნის წინ: Pearl Harbor - პერლ-ჰარბორ-ი.	
	ია	Good year - გუდიარ-ი.	
ee	ი	Green - გრინ-ი, Lee - ლი.	
ei	ი	O'Neill - ო'ნილ-ი, Keith - კით-ი.	
	ეი	Leiston - ლეისტონ-ი.	
	აი	გერმანული და გელური წარმოშობის გვარებში: Steinbeck - სტაინბეკ-ი, Reilly - რაილი.	
eu	იუ	Euston - იუსტონ-ი.	
ew	იუ	Matthew - მეთიუ, Andrew - ენდრიუ.	
	უ	Lewis - ლუის-ი, Shrewsbury - შრუზბერი.	

ინგლისური	ქართული შესატყვისი	პოზიცია	გამონაკლისები
ey	ი	Berkeley - ბერკლი.	მაგრამ ტრადიციით: Sydney - სიდნეი, Disney - დისნეი.
f	ფ	Florida - ფლორიდა.	
	ჰ	იშვიათ შემთხვევებში: off - ოფ, სლავური დაბოლოების გვარებში: Nemiroff - ნემიროფ-ი.	
g	გ	უმეტესად: Glasgow - გლასგო, Greenville - გრინვილ-ი.	მაგრამ: Gilbert - გილბერტ-ი, Gibraltar - გიბრალტარ-ი.
	ჯ	ძირითადად e, i, y-ს წინ: Georgia - ჯორჯია (შტატი აშშ-ში).	
	არ გად- მოიცემა	n-ის წინ: Reigns - რეინზ-ი.	
gh	გ	ძირითადად სიტყვის თავში: ghost - გოსტ-ი.	მაგრამ Edinburgh - ედინბურგ-ი.
	ფ	ძირითადად სიტყვის ბოლოს: Brough - ბრაფ-ი.	
	გჰ	მორფემათა მიჯნაზე (კომპოზიტებში): Springhill - სპრინგჰილ-ი.	მაგრამ Birmingham - ბირმინგემ-ი.
	ჰ	McConaughey - მაკ-კონაუჰი.	
	არ გად- მოიცემა	სხვა შემთხვევებში: Wright - რაიტ-ი, Middlesbrough - მიდლზბრო, Peterborough - პიტერბორო.	
h	ჰ	Hamilton - ჰამილტონ-ი, Henry - ჰენრი.	
	არ გად- მოიცემა	l, r თანხმოვნების შემდეგ: Rhode Island - როუდ-აილენდ-ი, Rhodes - როუდზ-ი, Lhanbryde - ლანბრაიდ-ი. -ham დაბოლოებიან ტოპონიმებში: Birmingham - ბირმინგემ-ი, Fulham - ფულემ-ი. ზოგჯერ სხვა შემთხვევებში: Honesty - ონესტი.	

ინგლისური	ქართული შესატყვისი	პოზიცია	გამონაკლისები
i	ი	ჩვეულებრივ დახურულ მარცვალში: Richmond - რიჩმონდ-ი, Tim - ტიმ-ი.	
	აი	ჩვეულებრივ ღია მარცვალში: time - ტაიმ-ი, White - უაიტ-ი.	
	ე	r-ს წინ: Firth - ფერთ-ი.	
ie	ი	ძირითადად Sheffield - შეფილდ-ი, Spielberg - სპილბერგ-ი.	მაგრამ Pierce - პირს-ი.
	იე	ზოგჯერ r-ს წინ: Colliers - კოლიერზ-ი	
j	ჯ	Joyce - ჯოის-ი.	
k	კ	Kevin - კევინ-ი, Kansas - კანზას-ი.	მაგრამ Katherine - ქეთრინ-ი, Notebook - ნოუტბუქ-ი // ნოუტბუქ-ი.
	არ გად- მოიცემა	ძირითადად n-ს წინ: Knightdale - ნაიტდეილ-ი	
l	ლ	London - ლონდონ-ი, Norfolk - ნორფოლკ-ი, Walker - უოლკერ-ი.	
ng	ნგ	Reading - რედინგ-ი, Nottingham - ნოტინგემ-ი.	
o	ო	Toronto - ტორონტო, Rochester - როჩესტერ-ი.	მაგრამ London - ლონდონ-ი.
	ოუ	ძირითადად ღია მარცვალში: Cope - კოუპ-ი.	
	ა	ძირითადად დახურულ მარცვალში n-ს წინ: Monkey - მანქი (კუნძული)	
	უ	Wolverhampton - ვულვერჰემპტონ-ი, Worcester - ვუსტერ-ი.	
oa	ოუ	Oaks - ოუქს-ი, Oakland - ოუკლენდ-ი.	
	ო	r-ს წინ: Boardhills - ბორდჰილზ-ი.	
oe	ო	ძირითადად Monroe - მონრო.	მაგრამ Sillitoe - სილიტოუ, Phoenix - ფენიქს-ი.
oo	უ	Goodman - გუდმენ-ი.	
	ო	r-ს წინ: Doors - დორზ-ი (მუსიკალური ჯგუფი).	
	ა	Floodwood - ფლადვუდ-ი (გეოგრ.).	

ინგლისური	ქართული შესატყვისი	პოზიცია	გამონაკლისები
ou	ა	Douglas - დაგლას-ი.	
	უ	Coupar Angus კუპარ-ანგუს-ი, Plymouth - პლიმუთ-ი.	
	ო	Bournemouth - ბორნმუთ-ი.	
	აუ	Grout - გრაუტ-ი, Slough - სლაუ.	
ow	აუ	Tower - ტაუერ-ი, Brownville - ბრაუნვილ-ი, Bower - ბაუერ-ი.	
	ოუ	Lowell - ლოუელ-ი; ასევე ჩვეულებრივ სიტყვის ბოლოს: Maslow - მასლოუ.	მაგრამ Glasgow - გლაზგო.
p	პ	Parker - პარკერ-ი, Peter - პიტერ-ი.	
ph	ფ	Philip - ფილიპ-ი, Philadelphia - ფილადელფია.	
	პ	მაგრამ, გამონაკლისის სახით, თუ ინგლისურში იკითხება p-დ და არა f-დ: Clapham - კლეპემ-ი.	
qu	კვ	თუ მოსდევს a ან o: Quacker - კვაკერ-ი, Quora - კვორა.	
	ქვ	თუ მოსდევს e ან i: Queen - ქვინ-ი, Quincy - ქვინსი.	
	კ	-Quay დაბოლოებიან გეოგრაფიულ სახელებში: Torquay – ტორკი, Newquay - ნიუკი.	
r	რ	Peter - პიტერ-ი, Baker - ბეიკერ-ი.	მაგრამ Worcester - ვუსტერ-ი (იხ. ო).
s	ს	ჩვეულებრივ სიტყვის თავში: Simon - საიმონ-ი, Spielberg - სპილბერგ-ი.	
	ზ	ჩვეულებრივ მჟღერ თანხმოვნებთან ან ხმოვნებთან მეზობლობაში: Charles - ჩარლზ-ი, Brisbane - ბრიზბენ-ი, James - ჯეიმზ-ი.	
	შ	Sugar Grove - შუგარ-გროუვ-ი.	
	ჟ	Treasure Hill - ტრეჟერ-ჰილ-ი	
	არ გად- მოიცემა	Long Island - ლონგ-აილენდ-ი.	

ინგლისური	ქართული შესატყვისი	პოზიცია	გამონაკლისები
sh	შ	Sheffield - შეფილდ-ი.	მაგრამ მორფემათა მიჯნაზე (კომპოზიტებში) სჰ: Mineshope - მაინსჰოუპ-ი, Egloshayle - ეგლოსჰეილ-ი, Portishead - პორტისჰედ-ი.
t	ტ	Hamlet - ჰამლეტ-ი, Toronto - ტორონტო.	მაგრამ Notebook - ნოუტ-ბუქ-ი // ნოუტბუქ-ი, Teenager - თინეიჯერ-ი // ტინეიჯერ-ი.
	უ	ძირითადად -ia და -ion-ის წინ: Portia - პორშია, National - ნეშენალ-ი (გეოგრაფიული სახელი, მუსიკალური ჯგუფი).	
	არ გად- მოიცემა	-stle-ში: Whistler - უისლერ-ი, Newcastle - ნიუკასლ-ი; -ch-ის წინ: Fletcher - ფლეჩერ-ი.	მაგრამ ტრადიციით Thatcher – ტეტჩერ-ი.
th (ყრუ)	თ	თუ th ინგლისურში იკითხება როგორც /θ/, Arthur - ართურ-ი, Jonathan - ჯონათან-ი.	მაგრამ Thatcher - ტეტჩერ-ი, Macbeth - მაკბეტი (ტრადიციით).
	ტ	თუ th ინგლისურში იკითხება როგორც /t/: Thames - ტემზა, Thomas - ტომას-ი; ასევე თუ th არის მორფემათა მიჯნაზე (კომპოზიტებში): Courthouse - კორტჰაუს-ი.	
th (მჟღერი)	ზ	Rutherford - რეზერფორდ-ი, Sutherland - საზერლენდ-ი.	
	დ	Rotherhithe - როდერჰაიდ-ი.	
tz	ც	Fitzgerald - ფიცჯერალდ-ი.	
u	უ	Bush - ბუშ-ი, Julian - ჯულიან-ი, Ruth - რუთ-ი.	
	იუ	Utah - იუტა. r+ხმოვნის წინ: Curiosity - კიურიოსიტი.	
	ე	r+თანხმოვნის წინ: Churchill - ჩერჩილ-ი, Burbank - ბერბანკ-ი.	
	ა	ძირითადად დახურულ მარცვალში და ორი და მეტი თანხმოვნის წინ: Butler - ბატლერ-ი, Russell - რასელ-ი, Rugby - რაგბი.	
	ი	Business - ბიზნეს-ი.	
	არ გად- მოიცემა	ზოგჯერ g და q-ს შემდეგ : Guardian - გარდიან-ი, Guernsey - გერნზი, Albuquerque - ალბუკერკე // ალბუკერკი. ასევე: Building - ბილდინგ-ი.	

ინგლისური	ქართული შესატყვისი	პოზიცია	გამონაკლისები
v	ვ	Nashville - ნეშვილ-ი, Vancouver - ვანკუვერ-ი.	
w	უ	ძირითადად ხმოვნების a, e, i ნინ სიტყვის თავში: Wardrop - უორდროპ-ი, Wimbledon - უიმბლდონ-ი.	მაგრამ ტრადიციით: Washington - ვაშინგტონ-ი.
	ჰ	თუ w-ს მოჰყვება o ან oo (რომლებიც ქართულში გადმოიცემა o-თი ან უ-თი) ან ქართულ შესატყვისში მოსდევს რამდენიმე ხმოვანი: Wolverhampton - ვულვერჰემპტონ-ი, Woody - ვუდი, Broadway - ბროდვეი, Wayne - ვეინ-ი. სიტყვის შუაში: Delaware - დელავერ-ი; Irwin - ირვინ-ი, Darwin - დარვინ-ი.	
	არ გადმოიცემა	ძირითადად r-ს ნინ: Wright - რაიტ-ი ho-ს ნინ: Who - ჰუ; -wich დაბოლოებიან გეოგრაფიულ სახელებში: Woolwich - ვულიჯ-ი.	გამონაკლისია: Greenwich - გრინვიჩ-ი, sandwich - სენდვიჩ-ი
wh	უ	Whitman - უიტმენ-ი.	მაგრამ Whisky - ვისკი.
x	ქს	Oxford - ოქსფორდ-ი.	
	ქშ	Luxury - ლაქშერი.	
y	აი	Byron - ბაირონ-ი, Tyson - ტაისონ-ი.	მაგრამ ერთმარცვლიანებში თანხმოვნის შემდეგ: Sky- სკაი.
	ი	ჩვეულებრივ თუ გვხვდება სიტყვის თავსა და ბოლოში: York - იორკ-ი, City - სიტი, Nancy - ნენსი.	
	ე	r-ს ნინ: Byrd - ბერდ-ი, Byrne - ბერნ-ი.	
z	ზ	ჩვეულებრივ: Elizabeth - ელიზაბეთ-ი, Buzz - ბაზ-ი.	

1. უცხოური საზოგადო და საკუთარი სახელების გაორმაგებული (გემინირებული) თანხმოვნები ქართულში ერთი თანხმოვნით გადმოიცემა. მაგალითად: Hoffmann -ჰოფმანი, Massachusetts - მასაჩუსეტს-ი.

2. ინგლისურიდან (და საერთოდ, უცხო ენებიდან) ქართულში გადმოდის: x (cs, ks) - ქს, ps - ფს, ct(kt) - ქტ. ასევე, უცხო წარმოშობის სიტყვებში უნდა იყოს: ქშ, ქჩ, ფშ, ფჩ, ფც. მაგალითად: Yorkshire - იორქშირი, New Hampshire - ნიუ-ჰემფშირ-ი.

მარინე ჯიბლაძე, თინათინ ბოლქვაძე, ლიოუ ჩაო,
ლიანგ ქუნგქუნგი, ნიკო ქელბაქიანი, მაკა თეთრაძე

ჩინური ენის მარცვალთა სისტემის ქართულ ენაზე ტრანსკრიფცია-ტრანსლიტერაციის სახელმძღვანელო წესები

汉语语音系统 (音节) 与格鲁吉亚语对照表及汉语专有名词音译规则

(მიღებულია სახელმწიფო ენის დეპარტამენტის ექსპერტთა კომისიის
2019 წლის 22 მარტის სხდომაზე, ოქმი №1)

ჩინური ენის ძირითადი ერთეული არის მარცვალი. ყოველ მარცვალს შეესაბამება თითო იეროგლიფი. მარცვალი შედგება სამი ელემენტისაგან: ინიციალის (თავკიდურის), ფინალისა (ბოლოკიდურისა) და ტონისაგან. ინიციალი მარცვლის საწყისი თანხმოვანია, რომელსაც მოსდევს ფინალი ანუ ხმოვანი (დანვრილებით იხ. ქვემოთ). მარცვლის მესამე ელემენტია ტონი, რომელსაც ჩინურში ფონოლოგიური ღირებულება აქვს. მას სიტყვის მნიშვნელობის შეცვლა შეუძლია. ჩინურ ენაში ტონი ოთხი სახისაა, მაგრამ მათ განხილვას არ შევუდგებით, რადგან ქართულ ენაში ჩინურისთვის დამახასიათებელი ფონოლოგიური ტონი ვერ აისახება.

ჩინური ენის ამ ფონეტიკური წყობის თავისებურება განაპირობებს ჩინური ენის ბგერების ქართული ანბანის ასოებით ტრანსკრიბირების მეთოდებსა და პრინციპებს.

ცალ-ცალკე განვიხილავთ თანხმოვნებსა და ხმოვნებს, რომლებიც მარცვლის ინიციალებს (თავკიდურებსა) და ფინალებს (ბოლოკიდურებს) ქმნიან.

ჩინური ენის მარცვლის თავკიდურები (თანხმოვნები)

სალიტერატურო ჩინურის თანხმოვანთა სისტემა ხასიათდება ოთხი ძირითადი ნიშნით: წარმოთქმის ადგილი, საწარმოთქმო რაგვარობა, მჟღერობა-სიყრუე და სირბილე-სიმაგრე. ეს ოთხივე მახასიათებელი ფონოლოგიური ღირებულებისაა, ანუ სიტყვათგანმასხვავებელი ძალა აქვს. ჩინურ ენაში სულ რამდენიმე მჟღერი თანხმოვანია, მაგრამ მჟღერობა-სიყრუე მოქმედი ფონოლოგიური ოპოზიციაა. ხშულ და ხშულ-ნაპრალოვან (აფრიკატ) ყრუ თანხმოვნებს ერთმანეთისაგან განარჩევს ფშვინვიერების ქონება-უქონლობით დაპირისპირება, რაც ქმნის წყვილეთა სისტემას. სირბილე ახასიათებს აფრიკატ ც-ს **q** [tʃ]. აფრიკატისთვის სირბილე ანუ პალატალიზაცია ფონოლოგიური ღირებულებისაა, რაც კარგად ჩანს დამონმებული წყვილებიდან:

词典 /tʃʰɿxiæn/cidain ცტიენი ლექსიკონი 磁山 /tsʰʊʂan/Cishan ცშანი (გეოგრ.) სოფელი
起点 /tʃʰiɿxiæn/qidian ცტიენი დასაწყისი 岐山 /tʃʰiʂan/Qishan ციშანი (გეოგრ.) მაზრა

ასეთ შემთხვევებში ქართული **ც** სრულად გადმოსცემს ჩინური მაგარი **ც(ც)** თანხმოვნის ფონეტიკურ მახასიათებლებს **ci=ც**, ხოლო **ც** თანხმოვანზე **ი** ხმოვნის დამატებით გადმოიცემა პალატალიზებული **ც(q), qi=ცი**.

ომონიმის თავიდან ასაცილებლად, ქართულში მაგარი **ც(ც)** თანხმოვნის გადმოსაცემად, ერთმარცვლიან სიტყვებსა ან მრავალმარცვლიანი სიტყვის ბოლო მარცვალში გამოყენებულ იქნება **ცჰი** კომპლექსი, რომელიც დაუპირისპირდება პალატალიზებული **ც(q)**-ს (ცი). მაგალითად, 磁山 Cishan ცშანი (გეოგრ.) , მაგრამ 慈 Ci ცჰი (პირი)

**ცხრილი 1. სმული და სმულ-ნაპრალოვანი (აზრიკატი)
თავკიდურა თანხმოვნები**

წარმოთქმის ადგილი	მჟღერი	ყრუ ფშვინვიერი	ყრუ არაფშვინვიერი
წყვილბაგისმიერი//ლაბიოდენტალური		p [pʰ] ფ	b [p] პ
კბილისმიერი//დენტალური		t [tʰ] თ	d [t] ტ
წინანუნისმიერი//წინაალვეოლარული		c [tʰ] ც	z [ts] წ
წინანუნისმიერი//წინაალვეოლარული		q [tʰ] ც (პალატალიზებული)	j [tʰ] ძ (პალატალიზებული)
უკანანუნისმიერი//უკანაალვეოლარული		ch [tʰ] ჩ	zh [tʰ] ჭ
რბილსასისმიერი//ველარული		k [kʰ] კ	g [k] გ

ნაპრალოვანი თავკიდურა თანხმოვნები

ნაპრალოვანი თანხმოვნები წარმოდგენილია ცალეულების სახით, გარდა ერთი გამონაკლისისა: **ჟ-შ**, რომელიც ნაპრალოვან წყვილედ ქმნის. სპირანტ თანხმოვნებში ერთადერთი რბილი (პალატალიზებული) თანხმოვანია, რომელიც ფონოლოგიურად უპირისპირდება არაპალატალიზებულ წინაალვეოლარულ **c (ს)** - ს:

死掉/sítiao/sidiao სიკვდილი (მოკვდა) **ს**ტიაო 洗掉/cítiao/xidiao სიტიაო ამორეცხვა, ამოშორება (ლაქის)
 四川/sītʰuán/Sichuan სჩუანი (გეოგრ.) 浙川/cītʰuán/Xichuan სჩუანი (გეოგრ.)
 冻死/dòngsǐ /tʰɔŋsǐ/ გაყინვა (გაიყინა) ტუნგ**ს**ჰი 东西/tʰɔŋci/dongxi ნივთი ტუნგ**ს**ი

ასეთ შემთხვევებში ქართული **ს** სრულად გადმოსცემს ჩინური არაპალატალიზებულ **s (ს)** თანხმოვნის ფონეტიკურ მახასიათებლებს **si-**ს, ხოლო **ს** თანხმოვანზე **ი** ხმოვნის დამატებით გადმოიცემა პალატალური **x (ს)**, **xi-**სი.

ომონიმის თავიდან ასაცილებლად, ერთმარცვლიან სიტყვებსა ან მრავალმარცვლიანი სიტყვის ბოლო მარცვალში ჩინური ენის არაპალატალიზებულ **s (ს)** თანხმოვნის ქართულად გადმოცემისთვის გამოყენებული იქნება **სჰი** კომპლექსი, რომელიც დაუპირისპირდება პალატალიზებულ **q - ს** (ცი). მაგალითად, 四川 Sichuan სჩუანი (გეოგრ.), მაგრამ 佳木斯 Jiamusi ძიამუსჰი (გეოგრ.)

ცხრილი 2.

წარმოთქმის ადგილები	მჟღერი	ყრუ
კბილბაგისმიერი (ლაბიოდენტალური)		f [f] ფ
წინანუნისმიერი//წინაალვეოლარული		s [s] ს
წინანუნისმიერი//წინაალვეოლარული		x [ɕ] ს (პალატალიზებული)
უკანანუნისმიერი//უკანაალვეოლარული	r [ʐ] ჟ	sh [ʃ] შ
რბილსასისმიერი//ველარული		h [x] ხ

ცალეულებს ქმნიან წარწარა თანხმოვნებიც: n [n] ნ, ng [ŋ] ნგ, r [r] ჟ, l [l] ლ, m [m] მ.

თანამედროვე სალიტერატურო ჩინურში 21 თავკიდურა (ინიციალი) თანხმოვანი ბგერაა. ცხრილებში (იხ. ქვემოთ) თითოეული ინიციალი მოცემულია ლათინიზებული ჩინური ანბანით, რომელსაც **ფინინს** უწოდებენ, შემდეგ - საერთაშორისო ფონეტიკური ანბანით, რომელსაც მოსდევს ქართული ტრანსლიტერირებული ჩანაწერი.

სირთულეს ქმნის ფინინი, რომელიც ბოლომდე არ მისდევს ბგერათა ლათინურად ტრანსლიტერაციის წესს, რაც მიუჩვეველ მკითხველს თავიდან ხელს უშლის ჩანაწერის სწორად აღქმაში. მაგალითად, არაფშინვიერი ყრუ ხშულები პ [p], ტ [t], კ [k] ლათინურად გადმოიცემა **b, d, g** გრაფემებით, რომლებიც ტრადიციულ ტრანსლიტერირებულ სისტემებში აღნიშნავენ მჟღერ ხშულ თანხმოვნებს: ბ [b], დ [d], გ [g]. კიდევ უფრო რთულად არის საქმე ძი, ნ[z], ჭ[zh], ჟ[r] და ხ[h] თანხმოვნების გადმოცემისას, როგორც ეს თითოეულისათვის ფრჩხილებში მიწერილი ფინინის გრაფემებიდან ჩანს. განაფვის შემდეგ ფინინის ეს თავისებურება დიდ წინააღმდეგობად აღარ ჩანს, თუმცა ზოგჯერ შეცდომის მიზეზიც ხდება, მაგალითად: 北京 Beijing პეკინი, პეიძინგი (შეცდომაა: ბეიჟინგი//ბეიჯინგი), 深圳 Shenzhen შენჭენი (შეცდომაა: შენჟენი), 枣庄 Zaozhuang ნაოჭუანგი (შეცდომაა: ზაოჭუანგი).

ცხრილი 3. ჩინური ენის ინიციალები

ფინინი CPA	IPA	ფინინი CPA	IPA	ფინინი CPA	IPA
b	p	g	k	sh	ʃ
p	p ^h	k	k ^h	r	ʐ
m	m	h	x	z	ts
f	f	j	tɕ	c	ts ^h
d	t	q	tɕ ^h	s	s
t	t ^h	x	ɕ		
n	n	zh	tʂ		
l	l	ch	tʂ ^h		

ჩინური მარცვლის ფინალები (ხმოვნები)

მარცვლის ბოლოკიდური შეიძლება წარმოდგენილი იყოს მარტივი ხმოვნებით (a o e i u), დიფთონგებით (ai, ei, ia, io, ie) ან ტრიფთონგებით (yao, you). ამას გარდა, ფინალი ზოგჯერ ხმოვნისა და n (ნ), ng (ნგ), ან r (რ) თანხმოვნისგან შედგება (en, ang, eng, yin, yang, ying), იხილეთ ცხრილი 4.

ზოგიერთი ხმოვანი თვითონ ქმნის მარცვალს, ესენია: i, u, ü, რომლებიც წერისა და ლათინური ტრანსლიტერაციის დროს გამოირჩევიან, როგორც განსაკუთრებული მარცვლის შემქმნელი ხმოვნები: yi, wu, yu.

ცხრილი 4. ჩინური ენის ფინალები

	i /i/		u /u/	ü /y/
		-i /ɿ/ ინიციალების zh, ch, sh, r შემდეგ		
		-i /ɨ/ ინიციალების z, c, s შემდეგ		
a /ä/	ia /iä/		ua /uä/	
o /ɔ/			uo /uɔ/	
e /ɛ/	ie /iɛ/			üe /yɛ/
er /ɛɹ/				
ai /ai/			uai /uäɿ/	
ei /ei/			uei (ui) /uɛɿ/	
ao /au/	iao /iäu/			
ou /ou/	iou (iu) /iöu/			
an /an/	ian /iæn/		uan /uan/	üan /yæn/
en /ən/	in /in/		uen /uæn/ (un)	ün /yn/
ang /aŋ/	iang /iɑŋ/		uang /uɑŋ/	
eng /əŋ/	ing /iŋ/		ueng /uəŋ/	
ong /ʊŋ/	iong /iʊŋ/			

ჩინური ენის მარცვალი

თანამედროვე ჩინურ სალიტერატურო ენაში 39 ფინალია, რომლებიც კომბინაციას ქმნიან 21 ინიციალთან. ქვემოთ მოცემულია მარცვლის შემქმნელი ინიციალების (თავკიდურებისა) და ფინალების (ბოლოკიდურების) კომბინაციათა ცხრილი. თანამედროვე სალიტერატურო ჩინურში 400 ასეთი კომბინაციაა, რომლებიც 1200-ზე მეტი იეროგლიფით გადმოიცემა. იხ. ცხრილი 5.

ცხრილი 5. ჩინური ენის მარცვლები

თავკიდურები (ინიციალები)											
	∅ ინიც.	b	p	m	f	d	t	n	l	g	k
ფინ.											
a	a ა	ba პა	pa ფა	ma მა	fa ფა	da ტა	ta თა	na ნა	la ლა	ga კა	ka ქა
o	o ო	bo პო	po ფო	mo მო	fo ფო						
e	e ე			me მე		de ტე	te თე	ne ნე	le ლე	ge კე	ke ქე
è											
ai	ai აი	bai პაი	pai ფაი	mai მაი		dai ტაი	tai თაი	nai ნაი	lai ლაი	gai კაი	kai ქაი
ei	ei ეი	bei პეი	pei ფეი	mei მეი	fei ფეი	dei ტეი		nei ნეი	lei ლეი	gei კეი	
ao	ao აო	bao პაო	pao ფაო	mao მაო		dao ტაო	tao თაო	nao ნაო	lao ლაო	gao კაო	kao ქაო
ou	ou აუ		pou ფაუ	mou მაუ	fou ფაუ	dou ტაუ	tou თაუ	nou ნაუ	lou ლაუ	gou კაუ	kou ქაუ
an	an ან	ban პან	pan ფან	man მან	fan ფან	dan ტან	tan თან	nan ნან	lan ლან	gan კან	kan ქან
en	en ენ	ben პენ	pen ფენ	men მენ	fen ფენ			nen ნენ		gen კენ	ken ქენ
ang	ang ანგ	bang პანგ	pang ფანგ	mang მანგ	fang ფანგ	dang ტანგ	tang თანგ	nang ნანგ	lang ლანგ	gang კანგ	kang ქანგ
eng	eng ენგ	beng პენგ	peng ფენგ	meng მენგ	feng ფენგ	deng ტენგ	teng თენგ	neng ნენგ	leng ლენგ	geng კენგ	keng ქენგ
er	er ერ										
i	yi ი	bi პი	pi ფი	mi მი		di ტი	ti თი	ni ნი	li ლი		
ia	ya ია								lia ლია		
io	yo იო										
ie	ye იე	bie პიე	pie ფიე	mie მიე		die ტიე	tie თიე	nie ნიე	lie ლიე		
iao	yao იაო	biao პიაო	piao ფიაო	miao მიაო		diao ტიაო	tiao თიაო	niao ნიაო	liao ლიაო		

თავკიდურები (ინიციალები)											
	h	j	q	x	zh	ch	sh	r	z	c	s
ფინ.					zhi ჭი	chi ჩი	shi ში	ri რი	zi ნი	ci ცი, ცჰი	si სი, სჰი
a	ha ხა				zha ჯა	cha ჩა	sha შა		za ნა	ca ცა	sa სა
o											
e	he ხე				zhe ჯე	che ჩე	she შე	re რე	ze ნე	ce ცე	se სე
ê											
ai	hai ხაი				zhai ჯაი	chai ჩაი	shai შაი		zai ნაი	cai ცაი	sai საი
ei	hei ხეი				zhei ჯეი		shei შეი		zei ნეი		
ao	hao ხაო				zhao ჯაო	chao ჩაო	shao შაო	rao რაო	zao ნაო	cao ცაო	sao საო
ou	hou ხოუ				zhou ჯოუ	chou ჩოუ	shou შოუ	rou როუ	zou ნოუ	cou ცოუ	sou სოუ
an	han ხან				zhan ჯან	chan ჩან	shan შან	ran რან	zan ნან	can ცან	san სან
en	hen ხენ				zhen ჯენ	chen ჩენ	shen შენ	ren რენ	zen ნენ	cen ცენ	sen სენ
ang	hang ხანგ				zhang ჯანგ	chang ჩანგ	shang შანგ	rang რანგ	zang ნანგ	cang ცანგ	sang სანგ
eng	heng ხენგ				zheng ჯენგ	cheng ჩენგ	sheng შენგ	reng რენგ	zeng ნენგ	ceng ცენგ	seng სენგ
er											
i		ji ძი	qi ცი	xi სი							
ia		jia ძია	qia ცია	xia სია							
io											
ie		jie ძიე	qie ციე	xie სიე							
iao		jiao ძიაო	qiao ციაო	xiao სიაო							

თავკიდურები (ინიციალები)

	∅ ინიც.	b	p	m	f	d	t	n	l	g	k
iu	you იოუ			miu მიოუ		diu ტიოუ		niu ნიოუ	liu ლიოუ		
ian	yan იენ	bian პიენ	pian ფიენ	mian მიენ		dian ტიენ	tian თიენ	nian ნიენ	lian ლიენ		
in	yin ინ	bin პინ	pin ფინ	min მინ				nin ნინ	lin ლინ		
iang	yang იანგ							niang ნიანგ	liang ლიანგ		
ing	ying ინგ	bing პინგ	ping ფინგ	ming მინგ		ding ტინგ	ting თინგ	ning ნინგ	ling ლინგ		
u	wu უ	bu პუ	pu ფუ	mu მუ	fu ფუ	du ტუ	tu თუ	nu ნუ	lu ლუ	gu კუ	ku ქუ
ua	wa ვა									gua კუა	kua ქუა
uo	wo ვო					duo ტუო	tuo თუო	nuo ნუო	luo ლუო	guo კუო	kuo ქუო
uai	wai ვაი									guai კუაი	kuai ქუაი
ui	wei ვეი					dui ტუეი	tui თუეი			gui კუეი	kui ქუეი
uan	wan ვან					duan ტუან	tuan თუან	nuan ნუან	luan ლუან	guan კუან	kuan ქუან
un	wen ვენ					dun ტუნ	tun თუნ		lun ლუნ	gun კუნ	kun ქუნ
uang	wang ვანგ									guang კუანგ	kuang ქუანგ
ong	weng ვენგ					dong ტუნგ	tong თუნგ	nong ნუნგ	long ლუნგ	gong გუნგ	kong ქუნგ
ü	yu იუ							nü ნიუ	lü ლიუ		
üe	yue იუე							nüe ნიუე	lüe ლიუე		
üan	yuan იუენ								lüan ლიუენ		
ün	yun იუნ								lün ლიუნ		
iong	yong იუნგ										

თავკიდურები (ინიციალები)											
	h	j	q	x	zh	ch	sh	r	z	c	s
iu		jiu ძიოუ	qiu ციოუ	xiu სიოუ							
ian		jian ძიენ	qian ციენ	xian სიენ							
in		jin ძინ	qin ცინ	xin სინ							
iang		jiang ძიანგ	qiang ციანგ	xiang სიანგ							
ing		jing ძინგ	qing ცინგ	xing სინგ							
u	hu ხუ				zhu ჭუ	chu ჩუ	shu შუ	ru რუ	zu ზუ	cu ცუ	su სუ
ua	hua ხუა				zhua ჭუა	chua ჩუა	shua შუა				
uo	huo ხუო				zhuo ჭუო	chuo ჩუო	shuo შუო	ruo რუო	zuo ზუო	cuo ცუო	suo სუო
uai	huai ხუაი				zhuai ჭუაი	chuai ჩუაი	shuai შუაი				
ui	hui ხუეი				zhui ჭუეი	chui ჩუეი	shui შუეი	ru რუეი	zui ზუეი	cui ცუეი	sui სუეი
uan	huan ხუან				zhuan ჭუან	chuan ჩუან	shuan შუან	ruan რუან	zuan ზუან	cuan ცუან	suan სუან
un	hun ხუნ				zhun ჭუნ	chun ჩუნ	shun შუნ	run რუნ	zun ზუნ	cun ცუნ	sun სუნ
uang	huang ხუანგ				zhuang ჭუანგ	chuang ჩუანგ	shuang შუანგ				
ong	hong ხუნგ				zhong ჭუნგ	chong ჩუნგ		rong რუნგ	zong ზუნგ	cong ცუნგ	song სუნგ
ü		ju ძიუ	qu ციუ	xu სიუ							
üe		jue ძიუე	que ციუე	xue სიუე							
üan		juan ძიუენ	quan ციუენ	xuan სიუენ							
ün		jun ძიუნ	qun ციუნ	xun სიუნ							
iong		jiong ძიუნგ	qiong ციუნგ	xiong სიუნგ							

ქვემოთ მოცემული ცხრილის პირველ ნაწილში გასათვალისწინებელია შემდეგი გარემოება: ჩინურ ენაში არსებობს ფინალთა სამი ტიპი: საკუთარი სახელის აღმნიშვნელი ფინალები, საზოგადო სახელების აღმნიშვნელი ფინალები და მნიშვნელობის არმქონე ფინალები. ცხრილში მოცემულია ფინალების სამივე სახეობა იმის გათვალისწინებით, რომ ესა თუ ის მეტყველების ნაწილი გარკვეულ კონტექსტში შეიძლება საკუთარ სახელად იქცეს. ასეთ შემთხვევაში სახელი ჩვენს ინტერესთა სფეროში ექცევა, რადგან იქმნება მისი ტრანსლიტერაციის საჭიროება.

მე-6 ცხრილში ამ ნიშნით ★ (ვარსკვლავით) გადმოიცემა ის მარცვლები, რომლებიც საკუთარ სახელებში არ გამოიყენება, მაგრამ საჭიროდ ჩავთვალეთ ცხრილში მათი შეტანა ამ მარცვლების ჩინურ ენაში არსებობის საჩვენებლად.

ამ ნიშნით * (ფიფქით) გადმოიცემა ის ფინალები, რომლებიც არ შეიცავენ მარცვლებს.

ცხრილი 6.

ჩინური იეროგლიფი/ჩინური ფინინის ანბანი მარცვალნი 汉字/拼音字母和音节	ჩინური ფონეტიკური ანბანი CPA 拼音字母	საერთაშორისო ფონეტიკური ანბანი IPA 国际音标	ქართული შესატყვისის გრძელი 格文字母	მაგალითები 例子	შენიშვნები 注释
阿 a ა	a	/ä/	ა	阿坝 Aba აპა (გეოგრ.)	
爱 ai აი		/a/		爱辉 Aihui აიხუეი (გეოგრ.)	
安 an ან		/a/		安徽 Anhui ანხუეი (გეოგრ.)	
昂 ang ანგ		/a/		昂玲 Angling ანგლინგი (პირ.)	
熬 ao აო		/a/		敖汉旗 Aohanqi აოხანცი (გეოგრ.)	
-ian* -იენ		/æ/	ქ	咸 xian - 咸阳 Xianyang სიენიანგი (გეოგრ.)	ეს ფინალი ინიციალთან ერთად: იენ.
峨 e ე	e	/ɤ/	ე	峨眉山 Emeishan ემეიშანი (გეოგრ.)	
诶 ei ეი		/e/		诶 ei ეი ★	
恩 en ენ		/ə/		恩施 Enshi ენში (გეოგრ.)	
翰 eng ენგ		/e/		翰 eng ენგი „აღვირი“ ★	
洱 er ერ		/e/		洱源 Eryuan ერიუენი (გეოგრ.)	
哦 o ო	o	/ɔ/	ო	哦 o ო (შორისდ.) ★	
欧 ou ოუ		/o/		欧阳 Ouyang ოუიანგი (პირ.)	
-ong* -უნგ	o	[ʊ]	უ	龙 long - 黑龙江 Heilongjiang ხეილუნგძიანგი (გეოგრ.)	o მხოლოდ ცხვირისმიერი (-ng) -ნგ-ს წინ იკითხება როგორც უ.

ჩინური იეროგლი- ფი/ჩინური ფინინის ანბან- ნი მარცვალნი 汉字/拼音字 母和音节	ჩინური ფონე- ტიკური ანბანი CPA 拼音字母	საერ- თაშორი- ლო ფონე- ტიკური ანბანი IPA 国际音标	ქარ- თული შესა- ტყვისი 相 应的 格文字 母	მაგალითები 例子	შენიშ- ვნები 注释
-u* -უ	u	[u]		吴 wu - 吴 Wu უ (პირ.) 陆 lu - 陆 Lu ლუ (პირ.)	
-u* -იუ		[y]	იუ	居 ju - 居庸关 Juyongguan ძიუიუნგკუანი (გეოგრ.) 衢 qu - 衢州 Quzhou ციუჭოუ (გეოგრ.) 徐 xu - 徐州 Xuzhou სიუჭოუ (გეოგრ.) 鱼 yu - 鱼台 Yutai იუთაი (გეოგრ.)	
-ü* -იუ	ü	[y]	იუ	吕 lü - 吕 Lü ლიუ (პირ.) 女 nü - 女娃 Nüwa ნიუვა (პირ.)	
-in* -ინ -iang* -იანგ -ing* -ინგ	-i	/i/		林 lin - 吉林 Jilin ძილინი (გეოგრ.) 娘 niang - 四姑娘山 Siguniangshan სკუნიაანგშანი (გეოგრ.) 青 qing - 青海 Qinghai ცინგხაი (გეოგრ.)	
-ei* -ეი -ia* -ია -ie* -იე -iao* -იაო -ian* -იენ		/i/	ი	雷 lei - 雷 Lei ლეი (პირ.) 恰 qia - 恰盖乡 Qiagaixiang ციაკაისიანგი (გეოგრ.) 聂 nie - 聂 Nie ნიე (პირ.) 庙 miao - 马神庙 Mashenmiao მაშენმიო (გეოგრ.) 咸 xian - 咸阳 Xianyang სიენიანგი (გეოგრ.)	
-iu* -იოუ				丘 qiu - 商丘 Shangqiu შანგციოუ (გეოგრ.)	-iu [iou] იოუ
-i ინი- ციალები zh, ch, sh, r შემდეგ* ი		/l/		纸 zhi - 白纸坊 Baizhifang პაიჭიფანგი (გეოგრ.) 池 chi - 池州 Chizhou ჩიჭოუ (გეოგრ.) 石 shi - 石家庄 Shijiazhuang შიძიაჭუანგი (გეოგრ.) 日 ri - 日照 Rizhao რიჯაო (გეოგრ.)	
-i ინი- ციალები z, c, s შემდეგ*	/r/		淄 zi - 淄博 Zibo ნიპო (გეოგრ.) 磁 ci - 磁山 Cishan ცშანი (გეოგრ.) 思 si - 思和 Sihe სხე (გეოგრ.)		
雅 ya ია 延 yan იენ 阳 yang იანგ 遥 yao იაო 叶 ye იე 义 yi ი 银 yin ინ 营 ying ინგ 哟 yo იო 永 yong იუნგ 呦 you იოუ	y	[i]	ი	雅 Ya ია (პირ.) 延边 Yanbian იენპიენი (გეოგრ.) 阳泉 Yangquan იანგციუენი (გეოგრ.) 平遥 Pingyao ფინგიაო (გეოგრ.) 叶 Ye იე (პირ.) 义乌 Yiwu იუ(გეოგრ.) 银州 Yinzhou ინჭოუ (გეოგრ.) 营口 Yingkou ინგკოუ (გეოგრ.) 哟 yo იო (შორისდებული) ★ 永州 Yongzhou იუნგჭოუ (გეოგრ.) 呦呦 Youyou იოუიოუ (პირ.)	
于 yu იუ 远 yuan იუენ 月 yue იუე 云 yun იუნ		[y]			于 Yu იუ (პირ.) 绥远 Suiyuan სუეიიუენი (გეოგრ.) 日月潭 Riyuetan რიიუეტანი (გეოგრ.) 云南 Yunnan იუნნანი (გეოგრ.)

ჩინური იეროგლი- ფი/ჩინური ფინინის ანბან- ნი მარცვალნი 汉字/拼音字 母和音节	ჩინური ფონე- ტიკური ანბანი CPA 拼音字母	საერ- თაშორი- ლო ფონე- ტიკური ანბანი IPA 国际音标	ქარ- თული შესა- ტყვისი 相 应 的 格 文 字 母	მაგალითები 例子	შენიშ- ვნები 注释
瓦 wa ვა 外 wai ვაი 万 wan ვან 汪 wang ვანგ 威 wei ვეი 文 wen ვენ 翁 weng ვენგ 卧 wo ვო	w	[ɥ]	ჰ	瓦房店 Wafangdian ვაფანგტიენი (გეოგრ.) 外滩 Waitan ვაითანი (გეოგრ.) 万 Wan ვანი (პირ.) 汪 Wang ვანგი (პირ.) 威海 Weihai ვეიხაი (გეოგრ.) 文 Wen ვენი (პირ.) 翁 Weng ვენგი (პირ.) 卧龙岗 Wolonggang ვოლუნგკანგი (პირ.)	
武 wu უ		∅	უ	武汉 Wuhan უხანი (გეოგრ.)	wu - უ
巴 ba პა 白百 bai პაი 坂 ban პან 榜 bang პანგ 包 bao პაო 北 bei პეი 本 ben პენ 蚌 beng პენგ 毕 bi პი 边 bian პიენ 表 biao პიაო 别 bie პიე 滨 bin პინ 屏 bing პინგ 渤 bo პო 埠 bu პუ	b	[p]	ჰ	巴金 Bajin პაძინი (პირ.) 白山 Baishan პაიშანი (გეოგრ.) 百度 Baidu პაიტუ (საძიებო სისტ.) 达坂城 Dabancheng ტაპანჩენგი (გეოგრ.) 榜罗 Bangluo პანგლუო (გეოგრ.) 包头 Baotou პაოთოუ (გეოგრ.) 北京 Beijing პეიძინგი, პეკინი (გეოგრ.) 本溪 Benxi პენსი (გეოგრ.) 蚌埠 Bengbu პენგპუ (გეოგრ.) 毕 Bi პი (პირ.) 边巴 Bianba პიენპა (გეოგრ.) 表哥 biaoge პიაოკე „უფროსი დეიდაშვილი (მამრ.)“ ★ 大别山 Dabieshan ტაპიეშანი (გეოგრ.) 滨州 Binzhou პინჭოუ (გეოგრ.) 四屏镇 Sibingzhen სიპინგჭენი (გეოგრ.) 渤海 Bohai პოხაი (გეოგრ.) 蚌埠 Bengbu პენგპუ (გეოგრ.)	ტრადი- ციით პეკინი. პეკინი და პეიძინგი - ორივე სწორი ფორმაა.
琶 pa ფა 派 pai ფაი 盘 pan ფან 庞 pang ფანგ 庖 pao ფაო 裴 pei ფეი 盆 pen ფენ 郫 pi ფი 偏 pian ფიენ 朴 piao ფიაო 撇 pie ფიე 品 pin ფინ 平 ping ფინგ 鄱 po ფო 衰 pou ფოუ 彭 peng ფენგ 浦 pu ფუ	p	[pʰ]	ფ	琵琶 Pipa ფიფა(მუს. ინსტ.) 派 pai ფაი „ღვეზელი“ ★ 盘山 Panshan ფანშანი (გეოგრ.) 庞 Pang ფანგი (პირ.) 庖丁 Paoding ფაოტინგი(პირ.) 裴 Pei ფეი(პირ.) 盆 pen ფენი „ტაშტი“★ 郫县 Pixian ფისიენი (გეოგრ.) 偏关 Pianguan ფიენკუანი (გეოგრ.) 朴 Piao ფიაო (პირ.) 撇 pie ფიე „კალიგრაფიული მონასმი“ ★ 品 pin ფინი „ნივთი“ ★ 四平 Siping სფინგი (გეოგრ.) 鄱阳湖 Poyanghu ფოიანგხუ (გეოგრ.) 衰 pou ფოუ „შეგროვება“ ★ 彭山 Pengshan ფენგშანი (გეოგრ.) 浦江 Pujiang ფუძიანგი (გეოგრ.)	

ჩინური იეროგლი- ფი/ჩინური ფინინის ანბანის მარცვალის 汉字/拼音字 母和音节	ჩინური ფონე- ტიკური ანბანი CPA 拼音字母	საერ- თაშორი- ლო ფონე- ტიკური ანბანი IPA 国际音标	ქარ- თული შესა- ტყვისი 相 应的 格文字 母	მაგალითები 例子	შენიშ- ვნები 注释
<p>马 ma მა 麦 mai მაი 馒 man მან</p> <p>邛 mang მანგ 毛 mao მაო 么 me მე 梅 mei მეი 门 men მენ 勐 meng მენგ 米 mi მი 绵 mian მიენ 缪 miao მიაო 篾 mie მიე 岷 min მინ 明 ming მინგ 谬 miu მიოუ 墨 mo მო 牟 mou მოუ 慕 mu მუ</p>	m	[m]	მ	<p>马 Ma მა (პირ.) 麦城 Maicheng მაიჩენგი (გეოგრ.) 馒头 Mantou მანთოუ, ორთქლზე გა- მომცხვარი პური 邛山 Mangshan მანგშანი (გეოგრ.) 毛 Mao მაო(პირ.) 么 me მე (ნაწილაკი) ★ 梅州 Meizhou მეიჭოუ (გეოგრ.) 门源 Menyuan მენიუენი (გეოგრ.) 勐海 Menghai მენგხაი (გეოგრ.) 米 Mi მი (პირ.) 绵州 Mianzhou მიენჭოუ (გეოგრ.) 缪 miao მიაო (პირ.) 篾 mie მიე(ბამბუკის მასალა)★ 岷县 Minxian მინსიენი(გეოგრ.) 三明市 Sanmingshi სანმინგში (გეოგრ.) 谬 miu მიოუ „შეცდომა“★ 墨江 Mojiang მოძიანგი (გეოგრ.) 中牟 Zhongmou ჭუნგმოუ (გეოგრ.) 慕田峪 Mutianyu მუთიენიუ (გეოგრ.)</p>	
<p>法 fa ფა 矾 fan ფან 坊 fang ფანგ 肥 fei ფეი 汾 fen ფენ 凤 feng ფენგ 佛 fo ფო 缶 fou ფოუ 福 fu ფუ</p>	f	[f]	ფ	<p>法库 Faku ფაქუ (გეოგრ.) 矾山 Fanshan ფანშანი (გეოგრ.) 潍坊 Weifang ვეიფანგი (გეოგრ.) 合肥 Hefei ხეფეი (გეოგრ.) 汾阳 Fenyang ფენიანგი (გეოგრ.) 凤山 Fengshan ფენგშანი (გეოგრ.) 佛山 Foshan ფოშანი (გეოგრ.) 缶 fou ფოუ (მუს. ინსტ.) 福建 Fujian ფუძიენი (გეოგრ.)</p>	
<p>大 da ტა 代 dai ტაი 郸 dan ტან 宕 dang ტანგ 道 dao ტაო 德 de ტე 得 dei ტეი 登 deng ტენგ 棣 di ტი 嗲 dia ტია 典 dian ტიენ 貂 diao ტიაო 迭 die ტიე 定 ding ტინგ 丢 diu ტიოუ 洞 dong ტუნგ</p>	d	[t]	ტ	<p>大连 Dalian ტალიენი (გეოგრ.) 代县 Daixian ტაისიენი (გეოგრ.) 邯郸 Handan ხანტანი (გეოგრ.) 宕昌 Dangchang ტანგჩანგი (გეოგრ.) 五道口 Wudaokou უტაოქოუ (გეოგრ.) 德城 Decheng ტეჩენგი (გეოგრ.) 得 dei ტეი „უნდა“ ★ 登封 Dengfeng ტენგფენგი (გეოგრ.) 棣县 Dixian ტისიენი (გეოგრ.) 嗲 dia ტია „ტიკტიკი“ ★ 典 Dian ტიენი (პირ.) 貂蝉 Diaochan ტიაოჩანი(პირ.) 迭部 Diebu ტიეპუ (გეოგრ.) 定州 Dingzhou ტინგჭოუ (გეოგრ.) 丢 diu ტიოუ „დაკარგვა“ ★ 洞口 Dongkou ტუნგქოუ (გეოგრ.)</p>	

ჩინური იეროგლი- ფი/ჩინური ფინინის ანბან- ნი მარცვალნი 汉字/拼音字 母和音节	ჩინური ფონე- ტიკური ანბანი CPA 拼音字母	საერ- თაშორი- სო ფონე- ტიკური ანბანი IPA 国际音标	ქარ- თული შესა- ტყვისი 相 应 的 格 文 字 母	მაგალითები 例子	შენიშ- ვნები 注释
渡 du ტუ 段 duan ტუან 堆 dui ტუეი 墩 dun ტუნ 多 duo ტუო 窦 dou ტოუ	d	[t]	ტ	风陵渡 Fenglingdu ფენგლინგტუ (გეოგრ.) 段 Duan ტუანი (პირ.) 三星堆 Sanxingdui სანსინგტუი (გეოგრ.) 土门墩 Tumendun თუმენტუნი (გეოგრ.) 多伦 Duolun ტუოლუნი (გეოგრ.) 窦 Dou ტოუ (პირ.)	
塔 ta თა 台 tai თაი 坛 tan თან 唐 tang თანგ 陶 tao თაო 特 te თე 腾 teng თენგ 梯 ti თი 天 tian თიენ 跳 tiao თიაო 铁 tie თიე 亭 ting თინგ 通 tong თუნგ 头 tou თოუ 土 tu თუ 瞳 tuan თუან 腿 tui (უეი) თუეი 屯 tun თუნ 陀 tuo თუო	t	[tʰ]	თ	雷峰塔 Leifengta ლეიფენგთა (გეოგრ.) 台湾 Taiwan თაივანი (გეოგრ.) თაივანი (გეოგრ.) 天坛 Tiantan თიენთანი (გეოგრ.) 唐朝 Tangchao თანგჩაო (დინასტიის სახ.) 陶渊明 Tao Yuanming თაო ოუენმინგი (პირ.) 特 Te თე (პირ.) 腾冲 Tengchong თენგჩუნგი (გეოგრ.) 天梯 Tianti თიენთი (გეოგრ.) 天山 Tianshan თიენშანი (გეოგრ.) 虎跳峡 Hutiaoxia ხუთიაოსია (გეოგრ.) 铁岭 Tieling თიელინგი (გეოგრ.) 陶然亭 Taoranting თაოჯანთინგი (გეოგრ.) 通海 Tonghai თუნგხაი (გეოგრ.) 包头 Baotou პაოთოუ (გეოგრ.) 土家族 Tujiazu თუჯიანუ (ეროვნება) 童瞳 Tongtuan თუნგთუანი (გეოგრ.) 金华火腿 Jinhua huotui ძინხუა ხუოთუეი (ბრენდი) 屯昌 Tunchang თუნჩანგი (გეოგრ.) 普陀山 Putuoshan ფუთუოშანი (გეოგრ.)	ტრადი- ციულად გამოყ- ენებული ტაივანი და ტიანშანი თანდათ- ანობით უნდა ჩანაცვლ- დეს თაივანი და თიენ- შანი ფორმე- ბით.
纳 na ნა 乃 nai ნაი 南 nan ნან 饕 nang ნანგ 瑙 nao ნაო 哪 ne ნე 内 nei ნეი 嫩 nen ნენ 龔 neng ნენგ 倪 ni ნი 年 nian ნიენ 娘 niang ნიანგ 鸟 niao ნიაო 聂 nie ნიე 您 nin ნინ 宁 ning ნინგ	n	[n]	ნ	纳木错 Namucuo ნამუცუო (გეოგრ.) 乃东 Naidong ნაიტუნგი (გეოგრ.) 南京 Nanjing ნანძინგი, ნანკინი (გეოგრ.) 饕 nang ნანგი „პური“, „კვერი“ ★ 瑙 nao ნაო „აგატი“ ★ 哪吒 Nezha ნეჭა (პირ.) 内蒙古 Neimenggu ნეიმენგკუ (გეოგრ.) 嫩江 Nenjiang ნენძიანგი (გეოგრ.) 龔 neng ნენგი (ფუტკრის სახეობა) ★ 倪 Ni ნი (პირ.) 年林 Nianlin ნიენლინი (გეოგრ.) 四姑娘山 Siguniangshan სკუნიაანგშანი (გეოგრ.) 鸟巢 Niaochao ნიაოჩაო (გეოგრ.) 聂耳 Nie ნიე (პირ.) 您 nin ნინ „თქვენ“ ★ 宁夏 Ningxia ნინგსია (გეოგრ.)	ტრადი- ციით, ნანკინი. ნანკინი და ნანძინგი - ორივე სწორი ფორმაა.

ჩინური იეროგლი- ფი/ჩინური ფინინის ანბან- ნი მარცვალნი 汉字/拼音字 母和音节	ჩინური ფონე- ტიკური ანბანი CPA 拼音字母	საერ- თაშორი- სო ფონე- ტიკური ანბანი IPA 国际音标	ქარ- თული შესა- ტყვისი 相 应的 格文字 母	მაგალითები 例子	შენიშ- ვნები 注释
牛 niu ნიოუ 衣 nong ნუნგ 耨 nou ნოუ 女 nǚ ნიუ 奴 nu ნუ 暖 nuan ნუან 虐 nüe ნიუე 磨 nun ნუნ 诺 nuo ნუო	n	[n]	6	牛郎山 Niulangshan ნიოულანგშანი (გეოგრ.) 刘半农 Liubannong ლიუპანნუნგი (პირ.) 耨 nou ნოუ (პირ.) 女娲 Nüwa ნიუვა (მით. პერსონაჟი) 奴 Nu ნუ (პირ.) 暖暖 Nuannuan ნუანნუან (სიმღერის სახ.) 虐 nüeji ნიუეჯი „მალარია“ ★ 磨 nun ნუნი „არომატი“ ★ 诺 Nuo ნუო (პირ.)	Nü//Nyu - ნიუ; Nüe//Nye - ნიუე
拉 la ლა 莱 lai ლაი 兰 lan ლან 浪 lang ლანგ 崂 lao ლაო 乐 le ლე 雷 lei ლეი 冷 leng ლენგ 理 li ლი 俩 lia ლია 莲 lian ლიენ 凉 liang ლიანგ 聊 liao ლიაო 烈 lie ლიე 林 lin ლინ 陵 ling ლინგ 刘 liu ლიოუ 龙 long ლუნგ 绿 lǜ ლიუ 楼 lou ლოუ 庐 lu ლუ 栾 luan ლუან 略 lüe ლიუე 轮 lun ლუნ 洛 luo ლუო	l	[l]	ლ	拉萨 Lasa ლასა (გეოგრ.) 莱州 Laizhou ლაიჭოუ (გეოგრ.) 兰州 Lanzhou ლანჭოუ (გეოგრ.) 小浪底 Xiaolangdi სიაოლანგტი (გეოგრ.) 崂山 Laoshan ლაოშანი (გეოგრ.) 乐山 Leshan ლეშანი (გეოგრ.) 雷州 Leizhou ლეიჭოუ (გეოგრ.) 冷 Leng ლენგი (პირ.) 大理 Dali ტალი (გეოგრ.) 俩 lia ლია „ორივე“ ★ 莲山 Lianshan ლიენშანი (გეოგრ.) 平凉 Pingliang ფინგლიანგი (გეოგრ.) 聊城 Liaocheng ლიაოჩენგი (გეოგრ.) 烈山镇 Lieshanzhen ლიეშანჭენი (გეოგრ.) 林州 Linzhou ლინჭოუ (გეოგრ.) 中山陵 Zhongshanling ჭუნგშანლინგი (გეოგრ.) 刘 Liu ლიოუ (პირ.) 龙川县 Longchuanxian ლუნგჩუანსიენი (გეოგრ.) 绿春 Lüchun ლიუჩუნი (პირ.) 岳阳楼 Yueyanglou იუეიანგლოუ (გეოგრ.) 庐山 Lushan ლუშანი (გეოგრ.) 栾川 Luanchuan ლუანჩუანი (გეოგრ.) 略阳 Lüeyang ლიუეიანგი (გეოგრ.) 轮台 Luntai ლუნთაი (გეოგრ.) 洛阳 Luoyang ლუოიანგი (გეოგრ.)	Lü//Lyu - ლიუ. Lüe//Lye - ლიუე.
尕 ga კა 盖 gai კაი 甘 gan კან 冈 gang კანგ 皋 gao კაო 葛 ge კე 给 gei კეი 亘 gen კენ	g	[k]	კ	扎尕那 Zhagana ჭაკანა (გეოგრ.) 盖北镇 Gaibeizhen კაიპეიჭენი (გეოგრ.) 甘泉 Ganquan კანციუენი (გეოგრ.) 井冈山 Jinggangshan ძინგკანგშანი (გეოგრ.) 皋兰县 Gaolanxian კაოლანსიენი (გეოგრ.) 葛 Ge კე (პირ.) 给 gei კეი მიცემა ★ 亘国 Genguo კენკუო (გეოგრ.)	

ჩინური იეროგლი- ფი/ჩინური ფინინის ანბან- ნი მარცვალნი 汉字/拼音字 母和音节	ჩინური ფონე- ტიკური ანბანი CPA 拼音字母	საერ- თაშორი- სო ფონე- ტიკური ანბანი IPA 国际音标	ქარ- თული შესა- ტყვისი 相 应 的 格 文 字 母	მაგალითები 例子	შენიშ- ვნები 注释
耿 geng კენგ 宫 gong კუნგ 沟 gou კოუ 鼓 gu კუ 瓜 gua კუა 怪 guai კუაი 灌 guan კუან 广 guang კუანგ 桂 gui კუეი 袞 gun კუნ 国 guo კუო	g	[k]	კ	耿 Geng კენგი (პირ.) 故宫 Gugong კუკუნგი (ღირშესანიშნაობა) 八里沟 Baligou პალიკოუ (გეოგრ., ღირშესანიშნაობა) 鼓浪屿 Gulangyu კულანგიუ (გეოგრ.) 瓜州 Guazhou კუაჭოუ (გეოგრ.) 怪坡 Guaipo კუაიფო (გეოგრ.) 灌南 Guannan კუანნანი (გეოგრ.) 广德 Guangde კუანგტე (გეოგრ.) 桂林 Guilin კუეილინი (გეოგრ.) 常袞 Chang Gun ჩანგ კუნი (პირ.) 中国 Zhongguo ჭუნგკუო (გეოგრ.)	
喀 ka კა 凯 kai ქაი 坎 kan კან 康 kang კანგ 拷 kao ქაო 克 ke ქე 垦 ken ქენ 坑 keng ქენგ 崆 kong ქუნგ 口 kou ქოუ 库 ku ქუ 夸 kua ქუა 快 kuai ქუაი 宽 kuan ქუან 矿 kuang ქუანგ 魁 kui ქუეი 昆 kun ქუნ 廓 kuo ქუო	k	[kʰ]	ქ	喀什 Kashi ქაში (გეოგრ.) 凯口镇 Kaikouzhen ქაიქოუჭენი (გეოგრ.) 坎乡 Kanxiang ქანსიანგი (გეოგრ.) 康州 Kangzhou ქანგჭოუ (გეოგრ.) 拷树 kaoshu ქაოშუ მცენარე კასტა- ნოფსისი ★ 克山 Keshan ქეშანი (გეოგრ.) 垦利 Kenli ქენლი (გეოგრ.) 后坑 Houkeng ხოუქენგი (გეოგრ.) 崆峒山 Kongtongshan ქუნგტუნგშანი (გეოგრ.) 汉口 Hankou ხანქოუ (გეოგრ.) 库车 Kuche ქუჩე (გეოგრ.) 夸父 Kuafu ქუაფუ (მით. პერსონაჟი) 快手 Kuaishou ქუაიშოუ (მობილურის პროგრამა) 宽城 Kuancheng ქუანჩენგი (გეოგრ.) 梯矿山 Tikuangshan თიქუანგშანი (გეოგრ.) 三魁镇 Sankuizhen სანქუეიჭენი (გეოგრ.) 昆山 Kunshan ქუნშანი (გეოგრ.) 八廓街 Bakuojie პაქუოდჰე (გეოგრ.)	
哈 ha ხა 海 hai ხაი 汉 han ხან 杭 hang ხანგ 浩 hao ხაო 河 he ხე 黑 hei ხეი 痕 hen ხენ 衡 heng ხენგ 红 hong ხუნგ 厚 hou ხოუ 湖 hu ხუ 华 hua ხუა 怀 huai ხუაი	h	[x]	ხ	齐齐哈尔 Qiqiha'er ციციხარი (გეოგრ.) 海南 Hainan ხაინანი (გეოგრ.) 武汉 Wuhan უხანი (გეოგრ.) 杭州 Hangzhou ხანგჭოუ (გეოგრ.) 浩特 Hao ხაო (პირ.) 河北 Hebei ხეპეი (გეოგრ.) 黑龙江 Heilongjiang ხეილუნგძიანგი (გეოგრ.) 痕迹 henji ხენძი (კვალი, ანაბეჭდი) ★ 衡水 Hengshui ხენგშუეი (გეოგრ.) 红楼梦 Hongloumeng ხუნგლოუმენგი (გეოგრ.) 厚镇 Houzheni ხოუჭენი (გეოგრ.) 西湖 Xihu სიხუ (გეოგრ.) 华山 Huashan ხუაშანი (გეოგრ.) 怀化 Huaihua ხუაიხუა (გეოგრ.)	

ჩინური იეროგლი- ფი/ჩინური ფინინის ანბან- ნი მარცვალნი 汉字/拼音字 母和音节	ჩინური ფონე- ტიკური ანბანი CPA 拼音字母	საერ- თაშორი- სო ფონე- ტიკური ანბანი IPA 国际音标	ქარ- თული შესა- ტყვისი 相 应 的 格 文 字 母	მაგალითები 例子	შენიშ- ვნები 注释
桓 huan ხუან 黄 huang ხუანგ 徽 hui ხუეი 琿 hun ხუნ 霍 huo ხუო	h	[x]	ხ	桓都县 Huandouxian ხუანტოუსიენი (გეოგრ.) 黄山 Huangshan ხუანგშანი (გეოგრ.) 安徽 Anhui ანხუეი (გეოგრ.) 琿春 Hunchun ხუნჩუნი (გეოგრ.) 霍山 Huòshān ხუოშანი (გეოგრ.)	
吉 ji ძი 嘉 jia ძია 建 jian ძიენ 江 jiang ძიანგ 焦 jiao ძიაო 界 jie ძიე 津 jin ძინ 京 jing ძინგ 炅 jiong ძიუნგ 九 jiu ძიოუ 橘 ju ძიუ 鄧 juan ძიუნენ 觉 jue ძიუე 君 jun ძიუნ	j	[tɕ]	ძ	吉林 Jilin ძილინი (გეოგრ.) 格鲁吉亚 Gelujiya კელუძიია (საქართველო ჩინურად) 嘉兴 Jiaxing ძიასინგი (გეოგრ.) 建国门 Jianguomen ძიენკუომენი (გეოგრ.) 长江 Changjiang ჩანგძიანგი (გეოგრ.) 焦作 Jiaozuo ძიაონუო (გეოგრ.) 张家界 Zhangjiajie ჭანგძიადიე (გეოგრ.) 天津 Tianjin თიენძინი (გეოგრ.) 北京 Beijing პეკინი, პეიძინგი (გეოგრ.) 何炅 He Jiong ხე ძიუნგი (პირ.) 九寨沟 Jiuzhaigou ძიოუჭაიკოუ (გეოგრ.) 橘子洲 Juzizhou ძიუნჯიუ (გეოგრ.) 鄧城 Juancheng ძიუნენჩენგი (გეოგრ.) 黄觉 Huangjue ხუანგძიუე (პირ.) 老君山 Laojunshan ლაოძიუნშანი (გეოგრ.)	ამ ბოლო დროს არის მცდელობა საქართველოს აღსანიშ- ნავად გა- მოიყენონ მსოფ- ლიში გავრცელებული ვერსია Georgia 乔治亚 Qiaozhiya „ციაოჭიია“
齐 qi ცი 恰 qia ცია 乔 qiao ციაო 钱 qian ციენ 羌 qiang ციანგ 茄 qie ციე 秦 qin ცინ 青 qing ცინგ 琼 qiong ციუნგ 邱 qiu ციოუ 衢 qu ციუ 泉 quan ციუნენ 雀 que ციუე 崕 qun ციუნ	q	[tɕʰ]	ც	齐齐哈尔 Qiqiha'er ციციხარი (გეოგრ.) 恰则乡 Qiazexiang ციანესიანგი (გეოგრ.) 乔 Qiao ციაო (პირ.) 乔治亚 Qiaozhiya ციაოჭიია (საქართველო) 钱塘江 Qiantangjiang ციენტანგძიანგი (გეოგრ.) 羌 Qiang ციანგი (ეროვნება) 茄子 qiezi ციენი (ბადრიჯანი)★ 秦 Qin ცინი (პირ.) 青岛 Qingdao ცინგტაო (გეოგრ.) 琼州 Qiongzhou ციუნგჭოუ(გეოგრ.) 邱 Qiu ციოუ (პირ.) 衢州 Quzhou ციუჭოუ (გეოგრ.) 泉州 Quanzhou ციუნენჭოუ (გეოგრ.) 孔雀河 Kongquehe ქუნგციუეხე (გეოგრ.) 崕口 Qunkou ციუნქოუ (გეოგრ.)	საქართველოს აღსანიშ- ნავად გამოყ- ენებული სახელე ბის შესახებ ჩინურ- ში იხ. შენიშვნა ზემოთ.
西 xi სი 厦 xia სია 鲜 xian სიენ 襄 xiang სიანგ 萧 xiao სიაო 谢 xie სიე 新 xin სინ 兴 xing სინგ	x	[ɕ]	ს	习近平 Xi Jinping სი ძინფინგი (პირ.) 西安 Xi'an სიანი (გეოგრ.) 厦门 Xiamen სიამენი (გეოგრ.) 鲜花 xianhua სიენსუა (ახალდაკრეფილი ყვავილები) ★ 襄阳 Xiangyang სიანგიანგი (გეოგრ.) 萧 Xiao სიაო (პირ.) 谢 Xie სიე (პირ.) 新乡 Xinxiang სინსიანგი (გეოგრ.) 绍兴 Shaoxing შაოსინგი (გეოგრ.)	

ჩინური იეროგლი- ფი/ჩინური ფინინის ანბან- ნი მარცვალნი 汉字/拼音字 母和音节	ჩინური ფონე- ტიკური ანბანი CPA 拼音字母	საერ- თაშორი- სო ფონე- ტიკური ანბანი IPA 国际音标	ქარ- თული შესა- ტყვისი 相 应的 格文字 母	მაგალითები 例子	შენიშ- ვნები 注释
熊 xiong სიუნგ 休 xiu სიოუ 徐 xu სიუ 轩 xuan სიუნენ 薛 xue სიუე 浔 xun სიუნ	x	[ɕ]	ს	熊山 Xiongshan სიუნგშანი (გეოგრ.) 介休 Jiexiu ძიესიოუ (გეოგრ.) 徐州 Xuzhou სიუჭოუ (გეოგრ.) 轩辕 Xuanyuan სიუნენიუნენი (პირ.) 薛 Xue სიუე (პირ.) 浔阳 Xunyang სიუნიანგი (გეოგრ.)	
扎 zha ჭა 窄 zhai ჭაი 湛 zhan ჭან 张 zhang ჭანგ 赵 zhao ჭაო 浙 zhe ჭე 甄 zhen ჭენ 郑 zheng ჭენგ 陟 zhi ჭი 中 zhong ჭუნგ 周 zhou ჭოუ 朱 zhu ჭუ 爪 zhua ჭუა 拽 zhuai ჭუაი 砖 zhuan ჭუან 庄 zhuang ჭუანგ 雅 zhui ჭუეი 准 zhun ჭუნ 卓 zhuo ჭუო	zh	[ts]	ჭ	扎陵湖 Zhalinghu (გეოგრ.) 宽窄巷子 Kuanzhaixiangzi ქუანჭაისიანგნი (გეოგრ.) 湛江 Zhanjiang ჭანძიანგი (გეოგრ.) 张家界 Zhangjiajie ჭანგძიაძიე (გეოგრ.) 赵 Zhao ჭაო (პირ.) 浙江 Zhejiang ჭეძიანგი (გეოგრ.) 甄 Zhen ჭენი (პირ.) 郑州 Zhengzhou ჭენჭოუ (გეოგრ.) 武陟 Wuzhi უჭი (გეოგრ.) 中国 Zhongguo ჩინეთი, ჭუნკუო (გეოგრ.) 周口 Zhoukou ჭოუქოუ (გეოგრ.) 朱 Zhu ჭუ (პირ.) 爪子 zhuazi ჭუანი „ბრჭყალები“ ★ 拽 zhuai ჭუაი „დაქაჩვა“ ★ 砖头 zhuantou ჭუანთოუ „აგური“ ★ 枣庄 Zaozhuang ნაოჭუანგი (გეოგრ.) 乌雅 Wuzhui უჭუეი (ცხენის სახელი) 准 Zhun ჭუნ (პირ.) 卓 Zhuo ჭუო (პირ.)	
查 cha ჩა 柴 chai ჩაი 蟾 chan ჩან 长 chang ჩანგ 朝 chao ჩაო 车 che ჩე 陈 chen ჩენ 成 cheng ჩენგ 赤 chi ჩი 重 chong ჩუნგ 稠 chou ჩოუ 楚 chu ჩუ 踹 chuai ჩუაი 川 chuan ჩუან 窗 chuang ჩუანგ 锤 chui ჩუეი 春 chun ჩუნ 绰 chuo ჩუო	ch	[tɕʰ]	ჩ	查干湖 Chaganhu ჩაკანხუ (გეოგრ.) 柴 Chai ჩაი (პირ.) 蟾蜍 Chanchu ჩანჩუ „გომბეშო“ 长江 Changjiang ჩანგძიანგი (გეოგრ.) 朝阳 Chaoyang ჩაოიანგი (გეოგრ.) 库车 Kuche ქუ (გეოგრ.) 陈 Chen ჩენი (პირ.) 成都 Chengdu ჩენტუ (გეოგრ.) 赤峰 Chifeng ჩიფენგი (გეოგრ.) 重庆 Chongqing ჩუნგცინგი (გეოგრ.) 稠州 Chouzhou ჩოუჭოუ (გეოგრ.) 楚 Chu ჩუ (პირ.) 踹 huai ჩუაი „დარტყმა“ ★ 四川 Sichuan სჩუანი (გეოგრ.) 窗 ch- uang ჩუანგი „ფანჯარა“ ★ 锤子手机 Chuizishouji ჩუეინიშოუძი (მობილ. ტელ. ბრენდი) 长春 Changchun ჩანგჩუნი (გეოგრ.) 绰 chuo ჩუო „დიდსულოვანი“ ★	

ჩინური იეროგლი- ფი/ჩინური ფინინის ანბან- ნი მარცვალნი 汉字/拼音字 母和音节	ჩინური ფონე- ტიკური ანბანი CPA 拼音字母	საერ- თაშორი- სო ფონე- ტიკური ანბანი IPA 国际音标	ქარ- თული შესა- ტყვისი 相 应的 格文字 母	მაგალითები 例子	შენიშ- ვნები 注释
沙 sha შა 筛 shai შაი 山 shan შან 上 shang შანგ 少 shao შაო 余 she შე 沈 shen შენ 圣 sheng შენგ 石 shi ში 寿 shou შოუ 叔 shu შუ 刷 shua შუა 帅 shuai შუაი 栓 shuan შუან 双 shuang შუანგ 水 shui შუეი 顺 shun შუნ 朔 shuo შუო	sh	[ʃ]	შ	沙县 Shaxian შასიენი (გეოგრ.) 筛子 shaizi შაინი „ბადე“ ★ 山东 Shandong შანტუნგი (გეოგრ.) 上林 Shanglin შანგლინი (გეოგრ.) 少林寺 Shaolinsi შაოლინსი, შაოლინის მონასტერი (გეოგრ.) 余 She შე (გეოგრ.) 沈阳 Shenyang შენიანგი (გეოგრ.) 圣乔治 Shengqiaozhi შენციაოჭი (პირ) 石家庄 Shijiazhuang შიძიაჭუანგი (გეოგრ.) 寿春 Shouchun შოუჩუნი (გეოგრ.) 叔 Shu შუ (პირ) 刷子 shuazi შუანი (ფუნჯი, ჯაგრისი) ★ 帅 jiangshuai ძიანგშუაი (სარდალი)★ 栓柱 Shuanzhu შუანჭუ (პირ.) 双山 Shuangshan შუანგშანი (გეოგრ.) 衡水 Hengshui ხენგშუეი (გეოგრ.) 顺义 Shunyi შუნი (გეოგრ.) 朔州 Shuozhou შუოჭოუ (გეოგრ.)	寺 si „სჰი“ აღნიშნავს მონას- ტერს. ქართულში გადმოდის: შაოლინის მონას- ტერი ან შაოლინსჰი
冉 ran რან 让 rang რანგ 饶 rao რაო 热 re რე 仁 ren რენ 扔 reng რენგ 日 ri რი 榕 rong რუნგ 柔 rou როუ 汝 ru რუ 阮 ruan რუან 瑞 rui რუეი 闰 run რუნ 若 ruo რუო	r	[ʐ]	რ	冉 Ran რანი (პირ.) 才让拉毛 Cairanglaimao ცაიჩანგლამაო (პირ.) 上饶 Shangrao შანგრაო (გეოგრ.) 热河 Rehe რეხე (გეოგრ.) 铜仁 Tongren თუნგრენი (გეოგრ.) 扔 Reng რენგი (პირ.) 日照 Rizhao რიჯაო (გეოგრ.) 榕树 Rongshu რუნგშუ (მცენარის სახ.) 柔道 Roudao როუტაო (სპორტის სახეობა) 汝窑 Ruyao რუიკაო (გეოგრ.) 阮 Ruan რუანი (პირ.) 瑞金 Ruijin რუეიძინი (გეოგრ.) 闰 Run რუნი (პირ.) 若水 Ruoshui რუოშუეი (მდინარის ძვ. სახ.)	ტრადიცი- ით, შანხაი (სწორი დანერ- ილობა იქნებოდა: შანგხაი)

ჩინური იეროგლი- ფი/ჩინური ფინინის ანბა- ნი მარცვალნი 汉字/拼音字 母和音节	ჩინური ფონე- ტიკური ანბანი CPA 拼音字母	საერ- თაშორი- სო ფონე- ტიკური ანბანი IPA 国际音标	ქარ- თული შესა- ტყვისი 相 应的 格文字 母	მაგალითები 例子	შენიშ- ვნები 注释
杂 za ნა 仔 zai ნაი 簪 zan ნან 藏 zang ნანგ 枣 zao ნაო 泽 ze ნე 贼 zei ნეი 怎 zen ნენ 曾 zeng ნენგ 紫 zi ნი 宗 zong ნუნგ	z	[ts]	წ	杂志 zazhi ნაჭი ჟურნალი ★ 湾仔 Wanzai ვანნაი (გეოგრ.) 簪 Zan ნანი (გეოგრ.) 西藏 Xizang სინანგი, ტიბეტი (გეოგრ.) 枣庄 Zaozhuang ნაოჭუანგი (გეოგრ.) 泽东 Zedong ნეტუნგი (პირ.) 贼 zei ნეი ქურდი ★ 怎 zen ნენ როგორ ★ 曾 Zeng ნენგი (პირ.) 紫禁城 Zijincheng ნიძინჩენგი (გეოგრ.) 宗 Zong ნუნგი (პირ.)	გამონ- აკლისია რუსუ- ლის გავ- ლენით დამ- კვიდრე- ბული მაო ქედუნი. (სწორი დანერ- ილობა იქნებო- და: მაო ნეტუნ- გი)
邹 zou ნოუ 祖 zu ნუ 钻 zuan ნუან 嘴 zui ნუეი 遵 zun ნუნ 左 zuo ნუო	z	[ts]	წ	邹 Zou ნოუ (პირ.) 祖 Zu ნუ (პირ.) 钻石 zuanshi ნუანში (ძვირფასი ქვა)★ 陆家嘴 Lujiazui ლუძიანუეი (გეოგრ.) 遵化 Zunhua ნუნხუა (გეოგრ.) 左 Zuo ნუო (პირ.)	
擦 ca ცა 蔡 cai ცაი 参 can ცან 沧 cang ცანგ 曹 cao ცაო 策 ce ცე 岑 cen ცენ 层 ceng ცენგ 磁 ci ცი, ცი 聪 cong ცუნგ 凑 cou ცოუ 醋 cu ცუ 余 cuan ცუან 崔 cui ცუეი 村 cun ცუნ 错 cuo ცუო	c	[tsʰ]	ც	擦罗乡 Caluoxiang ცალუოსიანგი 上蔡 Shangcai შანგცაი (გეოგრ.) 参合 Canhe ცანხე (გეოგრ.) 澜沧江 Lancangjiang ლანცანგძიანგი (გეოგრ.) 曹操 Caocao ცაოცაო (პირ.) 战国策 Zhanguoce ჭანკუოცე (ისტ. ნიგნის სახელწოდება) 岑参 Censhen ცენშენი (პირ.) 白层镇 Baicengzhen პაიცენგჭენი (გეოგრ.) 磁器口 Ciqikou ციციკოუ (პირ.) 思聪 Sicong სციუნგი (პირ.) 凑 cou ცოუ შეკრება ★ 老陈醋 Laochencu ლაოჩენცუ (ბრენდი) 余子 cuanzi ცუანნი (წყლის ასადუღებე- ლი ჭურჭელი) ★ 崔 Cui ცუეი (პირ.) 南街村 Nanjiecun ნანძიეცუნი (გეოგრ.) 纳木错 Namucuo ნამუცუო (გეოგრ.)	

ჩინური იეროგლი- ფი/ჩინური ფინინის ანბან- ნი მარცვალნი 汉字/拼音字 母和音节	ჩინური ფონე- ტიკური ანბანი CPA 拼音字母	საერ- თაშორი- სო ფონე- ტიკური ანბანი IPA 国际音标	ქარ- თული შესა- ტყვისი 相 应的 格文字 母	მაგალითები 例子	შენიშ- ვნები 注释
萨 sa სა 赛 sai საი 三 san სან 桑 sang სანგ 臊 sao საო 瑟 se სე 森 sen სენ 僧 seng სენგ 四 si ს, სჰი 宋 song სუნგ 叟 sou სოუ 苏 su სუ 蒜 suan სუან 绥 sui სუეი 孙 sun სუნ 唢 suo სუო	s	[s]	ს	萨 Sa სა (პირ.) 赛里木 Sailimu საილიმუ (გეოგრ.) 三星堆 Sanxingdui სანსინგტუეი (გეოგრ.) 桑葚 Sangshen სანგშენი (მცენარის სახ.) 臊子面 Saozimian საონიმიენი (კერძის სახ.) 瑟 Se სე (მუს. ინსტრ. სახ.) 森 Sen სენი (პირ.) 僧帽水母 Sengmaoshuimu სენგმაოშუეიმუ (ცხოვ. სახ.) 四川 Sichuan სჩუანი (გეოგრ.) 宋 Song სუნგი (პირ.) 老叟 laosou ლაოსოუ მოხუცი ★ 苏州 Suzhou სუჭოუ (გეოგრ.) 蒜 Suan სუანი (საკვების სახ.) 绥化 Suihua სუეიხუა (გეოგრ.) 孙山 Sunshan სუნშანი (გეოგრ.) 唢呐 Suona სუონა (მუს. ინსტრ.)	
洱 er ერ	r	/ɛ/	რ	洱源 Eryuan ერიუენი (გეოგრ.)	

იაპონური ენის ბგერითი სისტემის ქართულ ენაზე ტრანსკრიფცია-ტრანსლიტერაციის სახელმძღვანელო წესები

(მიღებულია სახელმწიფო ენის დეპარტამენტის ექსპერტთა კომისიის
2019 წლის 22 მარტის სხდომაზე, ოქმი №1)

1. იაპონური ბგერითი სისტემის რუსული და რომანიზებული სისტემები

იაპონური ენის სიტყვების, კერძოდ, საკუთარი სახელების ქართული ანბანით წერაში არსებულ ტრადიციას საფუძვლად უდევს რუსულ ენაზე ტრანსკრიფცია-ტრანსლიტერაციის სისტემა (იხ. საზღვარგარეთის ქვეყნების გეოგრაფიული სახელების ორთოგრაფიული ლექსიკონი, 1989:7). ხოლო თანამედროვე მასმედიაში იაპონურ საკუთარ სახელებს ხშირად წერენ ლათინურ ტრანსლიტერაციაზე დაყრდნობით. ამის გამო ერთი და იგივე საკუთარი სახელი ზოგჯერ სხვადასხვა ფორმით გვხვდება, რაც ხშირად იწვევს გაუგებრობას.

რუსულ სისტემაზე დაფუძნებული ქართულად ტრანსლიტერირებული ფორმები რუსული ენის თავისებურებებიდან გამომდინარე, ზოგჯერ საკმაოდ სცილდება პირველად ენას. მაგალითად, **チ [tɕi]** და **チヂ [tɕi]** ქართულში ტრადიციულად იწერება როგორც **ტი** და **ტია**, რადგან რუსულ ტრანსლიტერაციაში გვხვდება **ти** და **тя**. გასათვალისწინებელია, რომ რუსულში ამ შემთხვევებში გვაქვს „რბილი“ **т**, ანუ თანხმოვანი **т** პალატალიზებულია, რაც ქართულ **ტ**-ს არ ახასიათებს **ტი(ა)** კომბინაციაში. ამის გამო, რუსულ **ти**-სა და **тя**-სთან შედარებით, **ტი** და **ტია** ნაკლებად ასახავს იაპონურ წარმოთქმას. ხოლო იგივე **チ [tɕi]** და **チヂ [tɕi]** გავრცელებულ რომანიზებულ სისტემაში (ე. წ. „ჰეპბერნის“ სისტემა) იწერება როგორც **chi** და **cha**. თუ ქართულში ამის მიხედვით დავწერთ **ჩი**-სა და **ჩა**-ს, ეს უფრო ახლოსაა იაპონური ენის ბგერით სისტემასთან, ვიდრე **ტი** და **ტია**. მსგავსი ვითარებაა რიგ სხვა ბგერათკომბინაციებთანაც: **シ [ɕi] (ci/shi)**, **ジ [(d)zi] (dzi/ji)** და სხვა. ამიტომ, უმჯობესია იაპონური ბგერითი სისტემის ქართულად ტრანსკრიფცია-ტრანსლიტერაციის წესები დაეყრდნოს ლათინურ (რომანიზებულ) სისტემას.

2. იაპონური ენის ბგერითი სისტემა

იაპონურ ენას მოეპოვება ხუთი ხმოვანი: /ი/, /ე/, /ა/, /ო/, /უ/ (უ ჩვეულებრივ წარმოითქმის როგორც [ɥ]). ერთმანეთისაგან განირჩევა მოკლე და გრძელი ხმოვნები (მაგ., **ie** „სახლი“ და **iē** „არა“, **to** „კარი“ და **tō** „ათი“).

იაპონური ენის თანხმოვანთა სისტემაზე სხვადასხვა შეხედულება არსებობს. ზოგი მკვლევარი ცალკე ფონემად მიიჩნევს თანხმოვან **/N/**-ს, რომელიც ერთ „მორას“ ქმნის. გემინაციის პირველი ელემენტიც (აღინიშნება ხოლმე როგორც **/Q/**) ზოგჯერ დამოუკიდებელ ფონემად განიხილება.

ცხრილი 1. იაპონური ენის თანხმოვნები

	ბილაბიალ.	ალვეოლ.	პალატალ.	ველარული	ლარინგალ.
ხშულები	p b	t d		k g	
ნაზალები	m	n		(ŋ)	
აფრიკატები		(ts)			
ფრიკატივები	(ɸ)	s z			h
ვიბრანტი		r			
ნახევარხმოვნები	w		j		

თანხმოვნები /s/ და /t/ პალატალიზაციას განიცდის /i/-სა ან /j/-ის წინ და, მაგალითად, ხმოვან /i/-სთან ერთად გამოითქმის როგორც /si/ [ci] და /ti/ [tɕi]. როცა /t/-ს ხმოვანი /u/ მოსდევს, ვიღებთ ბგერათთანმიმდევრობას /tu/ [tɕu]. ასევე პალატალიზაციას განიცდის თანხმოვნები /z/ და /d/ ხმოვან /i/-სა ან /j/-ის წინ და მათი ბგერათთანმიმდევრობები ფონეტიკურად ემთხვევა ერთმანეთს. მაგალითად, ხმოვან /i/-სთან ერთად, /zi/ და /di/ გამოითქმის ერთნაირად როგორც [(d)zi]. ხმოვან /u/-სთან ერთად კი /zu/ და /du/ გამოითქმის როგორც [(d)zɕu]. აქ ფრიკატივები ([z] და [zɕ]) და აფრიკატივები ([dz] და [dzɕ]) ფონოლოგიურად არ უპირისპირდებიან ერთმანეთს. თანხმოვანი /h/, როცა ხმოვანი /i/ ან /j/ მოსდევს, გამოითქმის როგორც [ç], ხოლო /u/-სთან ერთად როგორც /hu/ [ɸu].

შეიძლება გამოვყოთ თანხმოვანები /f/ და /ts/ შედარებით ახლო წარსულში უცხო ენებიდან ნასესხები სიტყვების გათვალისწინებით, რომლებსაც საშუალებითაც დამკვიდრდა ტრადიციული იაპონურისთვის უცხო ბგერათთანმიმდევრობები, როგორებიცაა, მაგალითად, /fa/, /fi/ და /tse/ (მაგ., (ინგლ. file >) *ჰაირუ* „ფაილი“ და (იტალ. Firenze >) *ჰირენტე* „ფლორენცია“). ტრადიციული იაპონურის ფარგლებში თანხმოვნები *ჰ* და *ტს*, როგორც წესი, მხოლოდ ხმოვან *u*-ი წინ ისმის და წარმოადგენს /h/-ისა და /t/-ის პოზიციურ ალოფონებს.

რაც შეეხება თანხმოვან *ŋ*-ს, იგი ძირითადად /g/-ის ალოფონია. თანხმოვანი *ŋ* ასევე გვხვდება როგორც /n/-ის პოზიციური ალოფონი ველარული თანხმოვნის წინ (მაგ., /san.ka/ [saŋ.ka] „მონანილეობა“). ფაკულტატიურად /g/ სიტყვის შუაში *ŋ*-ის სახით ვლინდება, მაგრამ სხვადასხვა მიზეზის გამო ზოგჯერ შეიძლება სიტყვის შუაშიც გვხვდებოდეს *g* და მაშინ, ერთი შეხედვით, *g* და *ŋ*, როგორც ფონემები, უპირისპირდებიან ერთმანეთს. თუმცა ასეთი შემთხვევა ძალზე იშვიათია და მით უმეტეს დღეს იაპონურ ენაზე მეტყველთა დიდი ნაწილი *ŋ*-ს არც გამოიყენებს არასდროს და ყოველთვის *g*-ს წარმოთქვამს. იაპონურ მართლწერაში (და ლათინურ ტრანსლიტერაციაშიც) *ŋ* არ აღინიშნება.

3. ძირითად მარცვალთა სია

მარცვლები ძირითადად ხმოვნით მთავრდება: (C)(j)V. მარცვლის თავში (CV-ის პოზიციაში) ერთზე მეტი თანხმოვანი ვერ თავსდება. ზოგჯერ მარცვლები /n/-ით ან/და გემინაციის პირველი ელემენტიც (Q-თი აღვნიშნავთ) მთავრდება ხოლმე: (C)(j)V(n)(Q). მაგალითად:

V	/i/	„კუჭი“;
jV	/ja/	„ისარი“;
CV	/ki/	„ხე“;
CjV	/kja.ku/	„სტუმარი“;
CVn	/kin.si/	„აკრძალვა“;
CjVn	/kjan.pu/	„ბანაკი“ (< ინგლ. camp);
CVQ	/kip.pu/	„ბილეთი“.

იხილეთ ქვემოთ ცხრილი 2, სადაც წარმოდგენილია ყველა (C)(j)V მარცვალი, რომლებიც ტრადიციულ იაპონურ სიტყვებში გვხვდება.

ცხრილი 2. იაპონური ბგერითი სისტემის ტრანსლიტერაცია

1. იაპონური ანბანი (ჰირაგანა); 2. ფონოლოგიური და (მარტივი) ფონეტიკური ტრანსკრიფცია;
3. სტანდარტული ლათინური ტრანსკრიფცია (ჰეპბერნის რედაქტირებული რომანიზებული სისტემა);
4. სტანდარტული რუსული ტრანსლიტერაცია (პოლივანოვის სისტემა); 5. ქართული ტრანსლიტერაცია.

1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3
あ	a [a]	a	a	ა	い	i [i]	i	и	ი	う	u [u]	u
か	ka [ka]	ka	ka	კა	き	ki [kji]	ki	ки	კი	く	ku [kwa]	ku
さ	sa [sa]	sa	ca	სა	し	si [ɕi]	shi	си	ში	す	su [swa]	su
た	ta [ta]	ta	ta	ტა	ち	ti [tɕi]	chi	ти	ჩი	つ	tu [tswa]	tsu
な	na [na]	na	na	ნა	に	ni [nji]	ni	ни	ნი	ぬ	nu [nwa]	nu
は	ha [ha]	ha	xa	ჰა	ひ	hi [ɕi]	hi	хи	ჰი	ふ	hu [ɸwa]	fu
ま	ma [ma]	ma	ma	მა	み	Mi [mji]	mi	ми	მი	む	mu [mwa]	mu
や	ja [ja]	ya	я	ია						ゆ	ju [jwa]	yu
ら	ra [ra]	ra	pa	რა	り	ri [ri]	ri	ри	რი	る	ru [rwa]	ru
わ	wa [wa]	wa	wa	ვა								
ん	n [N]	n	n	ნ								

が	ga [ga]	ga	ra	გა	ぎ	gi [gji]	gi	ги	გი	ぐ	gu [gwa]	gu
ざ	za [dza]	za	ძა	ძა	じ	zi [dɕi]	ji	дзи	ჯი	ず	zu [dɕwa]	zu
だ	da [da]	da	და	და	ぢ	di [dɕi]	ji	дзи	ჯი	づ	du [dɕwa]	zu
ば	ba [ba]	ba	ბა	ბა	び	bi [bji]	bi	би	ბი	ぶ	bu [bwa]	bu
ぱ	pa [pa]	pa	პა	პა	ぴ	pi [pji]	pi	пи	პი	ぷ	pu [pwa]	pu

1. იაპონური ანბანი (ჰირაგანა); 2. ფონოლოგიური და (მარტივი) ფონეტიკური ტრანსკრიფცია;
3. სტანდარტული ლათინური ტრანსკრიფცია (ჰეპბერნის რედაქტირებული რომანიზებული სისტემა);
4. სტანდარტული რუსული ტრანსლიტერაცია (პოლივანოვის სისტემა); 5. ქართული ტრანსლიტერაცია.

4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
y	უ	え	e [e]	e	э	ე	お	o [o]	o	ო	ო
ky	კუ	け	ke [ke]	ke	кэ	კე	こ	ko [ko]	ko	კო	კო
cy	სუ	せ	se [se]	se	сэ	სე	そ	so [so]	so	სო	სო
cy	ცუ	て	te [te]	te	тэ	ტე	と	to [to]	to	ტო	ტო
ny	ნუ	ね	ne [ne]	ne	нэ	ნე	の	no [no]	no	ნო	ნო
φy	ფუ// ჰუ	へ	he [he]	he	хэ	ჰე	ほ	ho [ho]	ho	ხო	ჰო
my	მუ	め	me [me]	me	мэ	მე	も	mo [mo]	mo	მო	მო
ю	იუ						よ	jo [jo]	yo	ე	იო
py	რუ	れ	re [re]	re	рэ	რე	ろ	ro [ro]	ro	რო	რო
							を	o [o]	o	ო	ო

ry	გუ	げ	ge [ge]	ge	гэ	გე	ご	go [go]	go	გო	გო
дзу	ძუ	ぜ	ze [dze]	ze	дзэ	ძე	ぞ	zo [dzo]	zo	ძო	ძო
дзу	ძუ	で	de [de]	de	дэ	დე	ど	do [do]	do	ძო	ძო
by	ბუ	べ	be [be]	be	бэ	ბე	ぼ	bo [bo]	bo	ბო	ბო
py	პუ	ぺ	pe [pe]	pe	пэ	პე	ぽ	po [po]	po	პო	პო

1. იაპონური ანბანი (ჰირაგანა); 2. ფონოლოგიური და (მარტივი) ფონეტიკური ტრანსკრიფცია;
3. სტანდარტული ლათინური ტრანსკრიფცია (ჰეპბერნის რედაქტირებული რომანიზებული სისტემა);
4. სტანდარტული რუსული ტრანსლიტერაცია (პოლივანოვის სისტემა); 5. ქართული ტრანსლიტერაცია.

1	2	3	4	5	1	2	3
きゃ	kja [kja]	kya	кя	კია	きゅ	kju [kjɤ]	kyu
しゃ	sja [ɕa]	sha	ся	შა	しゅ	sjɥ [ɕɤ]	shu
ちゃ	tja [tɕa]	cha	тя	ჩა	ちゅ	tju [tɕɤ]	chu
にゃ	nja [nja]	nya	ня	ნია	にゅ	nju [nja]	nyu
ひゃ	hja [ɕa]	hya	хя	ჰია	ひゅ	hju [ɕɤ]	hyu
みゃ	mja [mja]	mya	мя	მია	みゅ	mju [mjɤ]	myu
りゃ	rja [rja]	rya	ря	რია	りゅ	rju [rjɤ]	ryu

ぎゃ	gja [gja]	gya	гя	გია	ぎゅ	gju [gjɤ]	gyu
じゃ	zja [dʒa]	ja	дзя	ჯა	じゅ	zju [dʒɤ]	ju
ぢゃ	zja [dʒa]	ja	дзя	ჯა	ぢゅ	zju [dʒɤ]	ju
びゃ	bja [bja]	bya	бя	ბია	びゅ	bju [bjɤ]	byu
ぴゃ	pja [pja]	pya	пя	პია	ぴゅ	pju [pjɤ]	pyu

1. იაპონური ანბანი (ჰირაგანა); 2. ფონოლოგიური და (მარტივი) ფონეტიკური ტრანსკრიფცია;
3. სტანდარტული ლათინური ტრანსკრიფცია (ჰეპბერნის რედაქტირებული რომანიზებული სისტემა);
4. სტანდარტული რუსული ტრანსლიტერაცია (პოლივანოვის სისტემა); 5. ქართული ტრანსლიტერაცია.

4	5	1	2	3	4	5
кЮ	კიუ	キ ュ	kjo [kjo]	kyo	kë	კიო
сЮ	შუ	シ ュ	sjo [ʃo]	sho	cë	შო
тЮ	ჩუ	チ ュ	tjo [tʃo]	cho	të	ჩო
нЮ	ნიუ	ニ ュ	njo [njo]	nyo	në	ნიო
хЮ	ჰიუ	ヒ ュ	hjo [ço]	hyo	xë	ჰიო
мЮ	მიუ	ミ ュ	mjo [mjo]	myo	më	მიო
рЮ	რიუ	リ ュ	rjo [rjo]	ryo	pë	რიო

гЮ	გიუ	ギ ュ	gjo [gjo]	gyo	gë	გიო
дзЮ	ჯუ	ジ ュ	zjo [dʒo]	jo	dzë	ჯო
дзЮ	ჯუ	ヂ ュ	zjo [dʒo]	jo	dzë	ჯო
бЮ	ბიუ	ビ ュ	bjo [bjo]	byo	bë	ბიო
пЮ	პიუ	ピ ュ	pjo [pjo]	pyo	pë	პიო

4. ტრანსლიტერაცია

ქართული ენის სპეციფიკიდან გამომდინარე, იაპონურში მოქმედი თანხმოვანთა გემინაცია ქართულში არ აღინიშნება (მაგ., **Hokkaidō** ჰოკაიდო (კუნძული), **Sapporo** საპორო (ქალაქი), **Kobayashi Issa** კობაიაში ისა (პოეტი)). ლათინურ ტრანსლიტერაციაში **ch**-ისა და **ts**-ის გემინაციის დროს მათ წინ იწერება **t** (მაგ., **Kutchan** კუჩანი (ქალაქი), **Suttsu** სუცუ (ქალაქი)). **sh**-ის გემინაციისას კი იწერება მხოლოდ **s** (მაგ., **Nisshin** ნიშინი (ქალაქი)).

ქართულად ტრანსლიტერაციის დროს არ აღინიშნება გრძელი ხმოვანი (მაგ., **Ōsaka** ოსაკა (ქალაქი და პრეფექტურა), **Kyūshū** კიუშუ (კუნძული), მაგრამ ორი იდენტური ხმოვნის თანამიმდევრობა ქართულ ტრანსლიტერირებულ ფორმებში აღინიშნება (მაგ., **Kitaakita** კიტაკიტა (ქალაქი) (კიტა- „ჩრდილოეთი“ დართულია **Akita**-ს)).

სტანდარტული ლათინური ტრანსლიტერაციის წესების მიხედვით ქართული ანბანით იაპონური სიტყვების გადმოსაცემად იხილეთ შემდეგი მაგალითები:

იაპონური (ლათინური ტრანსკრიფცია)	IPA (საერთაშორისო ფონეტიკური ანბანი)	ლათინური ტრანსლიტერაცია	ქართული შესატყვისი	მაგალითები	გამონაკლისები
あ a	[a]	a	ა	Akita აკიტა (ქალაქი და პრეფექტურა) Abe Kōbō აბე კობო (მწერალი) Asahikawa ასაჰიკავა (ქალაქი) Takamatsu ტაკამაცუ (ქალაქი) Amagasaki ამაგასაკი (ქალაქი)	
ば ba び bi ぶ bu べ be ぼ bo	[b]	b	ბ	Biwa ბივა (ტბა) Ibaraki იბარაკი (პრეფექტურა) Chiba ჩიბა (ქალაქი და პრეფექტურა) Kōbe კობე (ქალაქი) Noboribetsu ნობორიბეტსუ (ქალაქი)	
ち chi ちゅ cha ちゅ chu ちゅ cho	[tʃ]	ch	ჩ	Chichibu ჩიჩიბუ (ქალაქი) Aichi აიჩი (პრეფექტურა) Chatan ჩატან-ი (ქალაქი) Chūgoku ჩუგოკუ (რეგიონი) Chikamatsu Monzaemon ჩიკამაცუ მონძაემონი (მწერალი)	
だ da で de ど do	[d]	d	დ	Hokkaidō ჰოკაიდო (კუნძული) Sado სადო (კუნძული) Hakodate ჰაკოდატე (ქალაქი) Ueda უედა (ქალაქი) Dazai Osamu დაძაი ოსამუ (მწერალი)	
え e	[e]	e	ე	Ehime ეჰიმე (პრეფექტურა) Mie მიე (ქალაქი და პრეფექტურა) Shimane შიმანე (პრეფექტურა) Maebashi მაებაში (ქალაქი) Ebetsu ებეტსუ (ქალაქი)	

იაპონური (ლათინური ტრანსკრიფცია)	IPA (საერთაშორისო ფონეტიკური ანბანი)	ლათინური ტრანსლიტერაცია	ქართული შესატყვისი	მაგალითები	გამონაკლისები
ふ fu	[ɸ]	fu	ფ//ჰ	Fukuoka ფუკუოკა//ჰუკუოკა (ქალაქი და პრეფექტურა) Funabashi ფუნაბაში//ჰუნაბაში (ქალაქი) Kōfu კოფუ//კოჰუ (ქალაქი) უკვე დამკვიდრებულია ფორმები: Fuji ფუჯი//ფუძი (მთა), Fukushima ფუკუშიმა (ქალაქი და პრეფექტურა). ɸ-fu [ɸa]-ს გამოცემა ქართულში დასაშვებია როგორც f, ისე h თანხმობებით.	
が ga ぎ gi ぐ gu げ ge ご go	[g] / [ŋ]	g	გ	Gifu გიფუ (ქალაქი და პრეფექტურა) Yamaguchi იამაგუჩი (ქალაქი და პრეფექტურა) Nagasaki ნაგასაკი (ქალაქი და პრეფექტურა) Gamagōri გამაგორი (ქალაქი) Ageo აგეო (ქალაქი)	
は ha ひ hi へ he ほ ho	[h] [ç] (i/j-ის წინ)	h	ჰ	Hiroshima ჰიროშიმა (ქალაქი და პრეფექტურა) Naha ნაჰა (ქალაქი) Hachinohe ჰაჩინოჰე (ქალაქი) Katsushika Hokusai კაცუშიკა ჰოკუსაი (ფერმწერი) Ihara Saikaku იჰარა საიკაკუ (მწერალი)	
い i	[i]	i	ი	Ishikawa იშიკავა (პრეფექტურა) Iwate ივატე (პრეფექტურა) Ōita ოიტა (პრეფექტურა და ქალაქი) Ishinomaki იშინომაკი (ქალაქი) Ichinomiya იჩინომიია (ქალაქი)	
じ ja ぢ/ぢじ ji ぢぢ ju じょ jo	[ʃ] / [dʒ]	j	ჯ	Shiojiri შიოჯირი (ქალაქი ნაგანოს პრეფექტურაში) Sanjō სანჯო (ქალაქი) Miyazawa Kenji მიიაძავა კენჯი (მწერალი) Juppensha Ikku ჯუპენშა იკუ (მწერალი) Tanizaki Jun'ichirō ტანიძაკი ჯუნიჩირო (მწერალი)	პარალელურად, ტრადიციისამებრ: judo (jūdō) ძიუდო//ჯუდო Fuji ფუჯი//ფუძი (მთა)

იაპონური (ლათინური ტრანსკრიფცია)	IPA (საერთაშორისო ფონეტიკური ანბანი)	ლათინური ტრანსლიტერაცია	ქართული შესატყვისი	მაგალითები	გამონაკლისები
か ka き ki < ku け ke こ ko	[k]	k	კ	Kyōto კიოტო (ქალაქი და პრეფექტურა) Okayama ოკაიამა (ქალაქი და პრეფექტურა) Ishikawa Takuboku იშიკავა ტაკუბოკუ (მწერალი) Kōchi კოჩი (ქალაქი და პრეფექტურა)	
ま ma み mi む mu め me も mo	[m]	m	მ	Miyagi (პრეფექტურა) Kumamoto კუმამოტო (ქალაქი და პრეფექტურა) Himeji ჰიმეჯი (ქალაქი) Matsuo Bashō მაცუო ბაშო (პოეტი) Mori Ōgai მორი ოგაი (მწერალი)	
な na に ni ぬ nu ね ne の no ん n	[n] / [N]	n	ნ	Nagano ნაგანო (ქალაქი და პრეფექტურა) Nagoya ნაგოია (ქალაქი) Nemuro ნემურო (ქალაქი) Nikkō ნიკო (ქალაქი) Uonuma უონუმა (ქალაქი) Sendai სენდაი (ქალაქი) Gotenba გოტენბა (ქალაქი)	
お o	[o]	o	ო	Tōkyō ტოკიო (დედაქალაქი) Aomori აომორი (ქალაქი და პრეფექტურა) Okinawa ოკინავა (პრეფექტურა) Ono-no Komachi ონო-ნო კომაჩი (პოეტი) Ōe Kenzaburō ოე კენძაბურო (მწერალი)	

იაპონური (ლათინური ტრანსკრიფცია)	IPA (საერთაშორისო ფონეტიკური ანბანი)	ლათინური ტრანსლიტერაცია	ქართული შესატყვისი	მაგალითები	გამონაკლისები
ぱ pa ぴ pi ぷ pu ぺ pe ぽ po	[p]	p	პ	Sapporo საპორო (ქალაქი) Beppu ბეპუ (ქალაქი) Nisekoan-nupuri ნისეკოან-ნუპური (მთა)	
ら ra り ri る ru れ re ろ ro	[r]	r	რ	Nara ნარა (ქალაქი და პრეფექტურა) Kiryū კირიუ (ქალაქი) Kure კურე (ქალაქი) Kushiro კუშირო (ქალაქი) Ryōkan რიოკან-ი (პოეტი)	
さ sa す su せ se そ so	[s]	s	ს	Saitama საიტამა (ქალაქი და პრეფექტურა) Ōsaka ოსაკა (ქალაქი და პრეფექტურა) Kasukabe კასუკაბე (ქალაქი) Isesaki ისესაკი (ქალაქი) Sōka სოკა (ქალაქი) Kobayashi Issa კობაიაში ისა (პოეტი)	
しゃ sha し shi しゅ shu しょ sho	[ʃ]	sh	შ	Hiroshima ჰიროშიმა (ქალაქი და პრეფექტურა) Shikoku შიკოკუ (კუნძული) Kyūshū კიუშუ (კუნძული) Shinano შინანო (მდინარე) Mishima Yukio მიშიმა იუკიო (მწერალი)	
た ta て te と to	[t]	t	ტ	Tateyama ტატეიამა (ქალაქი) Kyōto კიოტო (ქალაქი და პრეფექტურა) Tottori ტოტორი (ქალაქი და პრეფექტურა) Tendō ტენდო (ქალაქი) Tokugawa Iyasu ტოკუგავა იეიასუ (მხედართმთავარი)	

იაპონური (ლათინური ტრანსკრიფცია)	IPA (საერთაშორისო ფონეტიკური ანბანი)	ლათინური ტრანსლიტერაცია	ქართული შესატყვისი	მაგალითები	გამონაკლისები
つsu	[ts]	ts	ც	Tsukuba ცუკუბა (ქალაქი) Matsuo Bashō მაცუო ბაშო (პოეტი) Kusatsu კუსაცუ (ქალაქი) Natsume Sōseki ნაცუმე სოსეკი (მწერალი)	
うu	[u]	u	უ	Utsunomiya უცუნომიია (ქალაქი) Tsuchiura ცუჩიურა (ქალაქი) Otaru ოტარუ (ქალაქი) Suzuka სუძუკა (ქალაქი) Kitagawa Utamaro კიტაგავა უტამარო (ფერმწერი)	
わwa	[u]	w	ვ	Wakayama ვაკაიამა (ქალაქი და პრეფექტურა) Awaji ავაჯი (კუნძული) Iwamizawa ივამიძავა (ქალაქი) Okinawa ოკინავა (პრეფექტურა) Kawabata Yasunari კავაბატა იასუნარი (მწერალი)	
やya ゆyu よyo	[j]	y	ი	Yamanashi იამანაში (ქალაქი და პრეფექტურა) Toyohashi ტოიოჰაში (ქალაქი) Hyōgo ჰიოგო (პრეფექტურა) Saigyō საიგო (პოეტი) Kitakyūshū კიტაკიუშუ (ქალაქი)	
ざz ず/づzu ぜze ぞzo	[z] / [dz]	z	ძ	Zeami ძეამი (დრამატურგი) Kanazawa კანაძავა (ქალაქი) Kazo კაძო (ქალაქი) Ōe Kenzaburō ოე კენძაბურო (მწერალი) Ozu Yasujirō ოძუ იასუჯირო (კინორეჟისორი)	

**სპარსული ენის ზგარითი სისტემის ქართულ ენაზე
ტრანსკრიფცია-ტრანსლიტერაციის სახელმძღვანელო წესები**

(მიღებულია სახელმწიფო ენის დეპარტამენტის ექსპერტთა კომისიის 2019 წლის
2 აგვისტოს სხდომაზე)

სპარსული	IPA საერთაშორისო ფონეტიკური ანბანი	საერთაშორისო ირანული ტრანსკრიფცია	ქართული შესატყვისი	მაგალითები	გამონაკლისები
ب	b	b	ბ	<p>ანთროპონიმები და პატრონიმები: بادا - bærdjɔ: - ბარდია بابا - ba:bæk - ბაბაქ-ი بهنوش - bɛhnu:ʃ - ბეჰნუშ-ი ابراهيم - ɛbro:hi:m - ებრაჰიმ-ი سهراب - sohrɔ:b - სოჰრაბ-ი</p> <p>გეოგრაფიული სახელები: بوشهر - bu:ʃɛhr - ბუშეჰრ-ი بم - ba:m - ბამ-ი اردبیل - ærdæbi:l - არდაბილ-ი تبریز - tæbri:z - თაბრიზ-ი بندرعباس - bændaeræbbɔ:s - ბანდარაბას-ი (بندر - bændaer სპარსულში ნავსად- გურს, პორტს ნიშნავს, بندرعباس - bændaeræbbɔ:s სიტყვასიტყვით: აბასის პორტი).</p>	<p>ტრადიციით: თავრიზ-ი. გვარი გადმოვა როგორც თაბრიზი.</p>
پ	p	p	ფ	<p>ანთროპონიმები და პატრონიმები: پارسپور - pɔ:rsi:pu:r - ფარსიფურ-ი پیمان - pejmo:n - ფეიმან-ი پونه - pu:nɛ - ფუნე سپیده - sɛpi:dɛ - სეფიდე</p> <p>გეოგრაფიული სახელები: هاپ - pa:vɛ - ფავე استخرپشت - ɛstæxrɛ poʃt - ესთახრე ფოშთ-ი</p>	

სპარ- სული	IPA საერთაშორ- ისო ფონეტი- კური ანბანი	საერთაშო- რისო ირან- ული ტრან- სკრიფცია	ქართუ- ლი შესა- ტყვისი	მაგალითები	გამონაკ- ლისები
მ	m	m	მ	<p>ანთროპონიმები და პატრონიმები: مَحْمَدٌ - mohæmmæd - მოჰამად-ი مَحْمُودٌ - mæhmu:d - მაჰმუდ-ი إِلْهَامٌ - ɛlhɑ:m - ელჰამ-ი شَمْسٌ - ʃæms - შამს-ი جَمَشِيدٌ - jæmʃi:d - ჯამშიდ-ი</p> <p>ორკომპონენტიან პირთა სახელებ- ში კომპონენტებს შორის დეფისის გამოყენებისას ანგარიში გაეწიოს ლათინურ დანერელობას. მაგალითად: اميرمَحْمَدٌ - æmi:rmohæmmæd - ამირ(-)მოჰამად-ი مَحْمَدٌرَضَا - mohæmmædræzɑ: - მოჰამად(-)რეზა</p> <p>ფრჩხილებში ჩასმული დეფისი მიუთითებს იმაზე, რომ ზოგიერთ ოფიციალურ დოკუმენტში შეიძლე- ბა ასე შეგვხვდეს.</p> <p>გეოგრაფიული სახელები: هَمْدَانٌ - hæmædɑ:n - ჰამადან-ი // ჰამედან-ი دَمَاوندٌ - dæmɑ:vænd - დამავანდ-ი سَمِنَانٌ - sɛmnɑ:n - სემნან-ი</p>	<p>ტრადიციით: მუჰამად-ი, მუჰამედ-ი, მაჰმად-ი ტრადიციით: ალა-მაჰმად- ხან-ი და არა: აყა-მოჰა- მად-ხან-ი</p>
و	v	v	ვ	<p>ანთროპონიმები და პატრონიმები: وَالِيٌّ - væli:ollæh - ვალიოლაჰ-ი وَجِيحٌ - vædʒi:hɛ - ვაჯიჰე أَرْوِينٌ - ɑ: rvi:n - არვინ-ი أَرْغَوَانٌ - ærgævɑ:n - არყავან-ი دَاوُودٌ - dɑ:vu:d - დავუდ-ი وَحِيدٌ - væhi:di: - ვაჰიდი (ვაჰიდი-მ) رَوَانِيپُورٌ - rævɑ:ni:pu:r - რავანიფურ-ი خُوسْرَوِيٌّ - xosrævi: - ხოსრავი (ხოსრა- ვი-მ)</p> <p>გეოგრაფიული სახელები: وَارَمِينٌ - vɑ:ræmi:n - ვარამინ-ი دَمَاوندٌ - dæmɑ:vænd - დამავანდ-ი سَابَزِوَارٌ - sæbzɛvɑ:r - საბზევარ-ი گونباده کوس - gonbædɛ kɑ:v u:s - გონბადე ქავუს-ი</p>	<p>ტრადიციით: არღავან-ი (ქართულში შემოსულია როგორც ფიტონიმი)</p>

სპარ- სული	IPA საერთაშორ- ისო ფონეტი- კური ანბანი	საერთაშო- რისო ირან- ული ტრან- სკრიფცია	ქართუ- ლი შესა- ტყვისი	მაგალითები	გამონაკ- ლისები
و	u:	û	უ	<p>ანთროპონიმები და პატრონიმები: اورمزد - u:rmozd - ურმოზდ-ი نيلوفر - ni:lu:fær - ნილუფარ-ი داود - do:vu:d - დავუდ-ი آرزو - a:ræzu: - არეზუ بيهنوش - behnu:ʃ - ბეჰნუმ-ი آهو - a:hu: - აჰუ انوشه - a:nu:ʃe - ანუმე روحاني - ru:hɑ:ni - რუჰანი (რუჰანი-მ) محمودى فَر - mæhmu:di:fær - მაჰმუდიფარ-ი</p> <p>გეოგრაფიული სახელები: اورميه - u:ru:mi:je - ურმიე // اروميه - oru:mi:je - ორუმიე اوجان - u:dʒɑ:n - უჯან-ი اوچداره - a:tʃdærre - უჩდარე نوش آباد - nu:ʃɑ:bɑ:d - ნუმაბად-ი سفيدرود - sefi:dru:d - სეფიდრუდ-ი گنبد کاووس - gonbæde kɑ:vu:s - გონბადე ქავუს-ი</p>	ტრადიციით: ურმია და არა: ორუმიე//ურ- მიე
و	o	o	ო	<p>ანთროპონიმები და პატრონიმები: رويا - rojɑ: - როია كورش - ku:roʃ - ქუროშ-ი خورشيدپور - xorʃi:dpu:r - ხორშიდფურ-ი</p> <p>გეოგრაფიული სახელები: اوجاك سر - odʒɑ:ksær - ოჯაკსარ-ი اورتاسو - orto:su: - ორთასუ خوي - xoi: - ხოი</p>	
و	ow	ou	ოუ	<p>ანთროპონიმები და პატრონიმები: اورنگ - owræng - ოურანგ-ი اوحد - owhæd - ოუჰად-ი كوكب - kowkæb - ქოუქაბ-ი روشن - rowʃæn - როუშან-ი خسرو - xosrow - ხოსროუ فردوسی - ferdowsi - ფერდოუსი نيك گوهر - ni:kgowhær - ნიქგოუჰარ-ი دولت آبادی - dowlæto:bɑ:di: - დოულა- თაბადი (დოულათაბადი-მ)</p> <p>გეოგრაფიული სახელები: اوزان بالا - owzɑ:nə bɑ:lɑ: - ოუზანე ბალა فردوس - ferdowsi - ფერდოუს-ი دولت آباد - dowlæto:bɑ:d - დოულათაბად-ი نوشهر - nowʃæhr - ნოუშაჰრ-ი</p>	ტრადიციით: ფერდოუსი (ირანელი პოეტი). თა- ნამედროვე ადამიანის იგივე გვარი გადმოვა როგორც - ფერდოუსი.

სპარ- სული	IPA საერთაშორ- ისო ფონეტი- კური ანბანი	საერთაშო- რისო ირან- ული ტრან- სკრიფცია	ქართუ- ლი შესა- ტყვისი	მაგალითები	გამონაკ- ლისები
ف	f	f	ფ	<p>ანთროპონიმები და პატრონიმები: فَرشيد - færʃi:d - ფარშიდ-ი افشين - æfʃi:n - აფშინ-ი اسفنديار - əsfændi:ɟɑ:r - ესფანდიარ-ი فاطمه - fɑ:təmə - ფათემე افسانه - æfʃɑ:nə - აფსანე ظريف - zæri:f - ზარიფ-ი اصفهاني - əsfæɦɑ:ni: - ესფაჰანი (ესფაჰანი-მ)</p> <p>გეოგრაფიული სახელები: اصفهان - əsfæɦɑ:n - ესფაჰან-ი فريدونشهر - fərejdu:nʃæhr - ფერეიდუნშაჰრ-ი زعفرانج - zæʔfæɑ:n:ɟə - ზაფარანიე فارس - fɑ:rs - ფარს-ი</p>	ტრადიციით: ისპაჰან-ი/ ისპაან-ი და არა: ესფაჰან-ი
د	d	d	დ	<p>ანთროპონიმები და პატრონიმები: داريوش - dɑ:rju:ʃ - დარიუშ-ი ديبا - di:bo: - დიბა مهرداد - məɦrɑ:d - მეჰრდად-ი مُجهد - modʒɑ:hɛd - მოჯაჰედ-ი صديقه - sædi:ɟʊɣə - სადიყე ديلمقاني - di:lmæɟʊɑ:n i: - დილმაცანი (დილმაცანი-მ) دهباشي - dəɦbɑ:ʃi: - დეჰბაში (დეჰბაში-მ)</p> <p>გეოგრაფიული სახელები: ديلمقان - di:lmæɟʊɑ:n - დილმაცან-ი سيفيدرود - səpi:dru:d - სეფიდრუდ-ი زایندهرود - zɑ:ɟændəru:d - ზაიანდერუდ-ი</p>	

სპარ- სული	IPA საერთაშორ- ისო ფონეტი- კური ანბანი	საერთაშო- რისო ირან- ული ტრან- სკრიფცია	ქართუ- ლი შესა- ტყვისი	მაგალითები	გამონაკ- ლისები
ط ت	t	t	თ	<p>ანთროპონიმები და პატრონიმები: تَرَانَه - tæro:nɛ - თარანე آرْتِين - ɔ:rti:n - ართინ-ი تَخْتِي - tæxti: - თახთი (თახთი-მ) طَا - tɔ:hɔ: - თაჰა سُلْطَانِي - soltɔ:ni: - სოლთანი (სოლთანი-მ) طَبَاطَبِي - tæbo:tæbo:ji: - თაბათაბაი (თაბათაბაი-მ) تَطْهِيرِي - tæthi:ri: - თათჰირი (თათჰირი-მ)</p> <p>გეოგრაფიული სახელები: طَبْرَسْتَان/طَبْرَسْتَان - tæbæreʃtɔ:n - თაბარესთან-ი طَرْقَبَه - tɔrɣæbɛ - თორყაბე رُوبَاطَكْرِيْمِي - robbɔ:tkæri:mi: - რობათქარიმი-ი بوطَاهِيرِي - bu:tɔ:hɛri: - ბუთაჰერი (ბუთაჰერი-მ)</p> <p>تَبْرِيز - tæbri:z - თაბრიზ-ი تُونَكَبُون - tonɛkɔ:bon - თონექაბონ-ი شورتَه - ʃu:rtæpɛ - შურთაფე</p>	<p>ისტორიული ტოპონიმი: ტაბარისტანი და არა: თაბარესთანი; გვარი გადმო- ვა როგორც თაბარესთანი (თაბარ- ესთანი-მ)</p>
ن	n	n	ნ	<p>ანთროპონიმები და პატრონიმები: نَادِر - no:dɛr - ნადერ-ი حَنَا - hæno: - ჰანა نَزِين - no:zæni:n - ნაზანინ-ი بَهْرَنْگ - bɛhræng - ბეჰრანგ-ი نِيكَنَام - ni:kno:m - ნიქნამ-ი امِينِيَان - æmi:ni:jɔ:n - ამინიან-ი</p> <p>გეოგრაფიული სახელები: سَمْنَان - sɛmno:n - სემნან-ი نَجْفَآبَاد - nædʒæfɔ:bo:d - ნაჯაფაბად-ი سَنَنْدَج - sænændædʒ - სანანდაჯ-ი</p>	

სპარ- სული	IPA საერთაშორ- ისო ფონეტი- კური ანბანი	საერთაშო- რისო ირან- ული ტრან- სკრიფცია	ქართუ- ლი შესა- ტყვისი	მაგალითები	გამონაკ- ლისები
ذ ض ظ	z	z	ზ	<p>ანთროპონიმები და პატრონიმები: اذر - d:zær - აზარ-ი كامبوزيا - ko:mbu:zi:jo: - ქამბუზია مهناز - mɛħno:z - მეჰნაზ-ი رَمْضَان - ræmæzo:n - რამაზან-ი كَمْظَم - ko:zɛm - ქაზემ-ი عَلِيْرَضَا - æli:rɛzɑ: - ალი(-)რეზა جمالزاده - dʒæmo:lzo:dɛ - ჯამალზადე حافظ - ho:fɛz - ჰაფეზ-ი نظامي - nezo:mi: - ნეზამი</p> <p>გეოგრაფიული სახელები: فتزوين - ƒɥæzvi:n - ყაზვინ-ი دزفول - dɛzfu:l - დეზფულ-ი دَنْظْرَابَاد - næzæro:bɑ:d - ნაზარაბად-ი سرپُل دَهَاب - sæɾɛ polɛ zæħo:b - სარე ფოლე ზაჰაბ-ი</p>	<p>ტრადიცი- ით: ნიზამი (ნიზამი-მ) - ირანელი პოეტი. თა- ნამედროვე ადამიანის იგივე გვარი გადმოვა როგორც - ნეზამი (ნეზამი-მ).</p>
س ث ص	s	s	ს	<p>ანთროპონიმები და პატრონიმები: سوريا - soræjjo: - სორაია تَهْمُوْرَث - tæħmu:ræ:s - თაჰმურას-ი سِيمِين - si:mi:n - სიმინ-ი ستاره - sɛtɑ:rɛ - სეთარე سُرُوش - soru:ʃ - სორუმ-ი حُوسَيْن - hosejn - ჰოსეინ-ი (ჰოსეინ-მა) حُوسَيْنِي - hosejni: - ჰოსეინი (ჰოსეინი-მ) صَادِقِي - so:dɛƒɥi: - სადეყი (სადეყი-მა) صَادِقِي - so:dɛƒɥi: - სადეყი (სადეყი-მ) مُصَدِّق - mosædɛƒɥ - მოსადეყი- (მოსადეყი-მა) مُصَدِّقِي - mosædɛƒɥi: - მოსადეყი (მოსადეყი-მ)</p> <p>გეოგრაფიული სახელები: تَمْرَدَشْت - sæmærdæʃt - სამარდაშთ-ი سَرْخَس - særæxs - სარახს-ი سِيْبَك - si:bæk - სიბაქ-ი صَنْدَلِي - sændæli: - სანდალი (სანდალი-მ) صَفَارُود - sæfo:ru:d - საფარუდ-ი</p>	<p>ტრადიციით: ჰუსეინ-ი</p>

სპარ- სული	IPA საერთაშორ- ისო ფონეტი- კური ანბანი	საერთაშო- რისო ირან- ული ტრან- სკრიფცია	ქართუ- ლი შესა- ტყვისი	მაგალითები	გამონაკ- ლისები
ქ			ლ	<p>ანთროპონიმები და პატრონიმები: لَيْلَا - lejla: - ლეილა سَالُومَةُ - sa:lu:mə - სალუმე عَلِي - æli: - ალი (ალი-მ) الْهَام - ɸlhɑ:m - ელჰამ-ი غُولِي - goli: - გოლი (გოლი-მ) الْأَهْيَارِي - ɑ:læhi:jɑ:ri: - ალაჰიარი (ალაჰიარი-მ) جَلَالُ الدِّين - dʒælɒ:l æddi:n - ჯალალ ად-დინ-ი رُكْنُ الدِّين - rokɒn æddi:n - როქნ ად-დინ-ი سُلْطَانُ الدَّكْرِين - soltɑ:n æzzækeri:n - სოლთან აზ-ზაქერინ-ი عَبْدُ الرَّحْمَان - æbdorræhmɑ:n - აბდ ორ-რაჰმან-ი هَارُونُ الرَّشِيد - hɑ:ru:n ærræfi:d - ჰარუნ არ-რაშიდ-ი; قَوَامُ السَّلْطَنَةِ - ɸʕævɑ:m æssæltɑ:nə - ყავამ ას-სალთანე مَالِكُ الشَّعْرَا - mæleḳ æʃʃɑ:æro: - მალექ აშ-შოარა أَمِينُ الضَّرْب - æmi:n æzzærb - ამინ აზ-ზარბ-ი أَبُو الْقَاسِم - æbolɸʕɑ:sɸm - აბოლყასემ-ი ذُو الْقَرْنَيْن - zolɸʕærnæi:n - ზოლყარნეინ-ი</p> <p>გეოგრაფიული სახელები: لَوْرَسْتَان - lorɸsto:n - ლორესთან-ი لَنْجَارُود - længæru:d - ლანგარუდ-ი بَابِلْسَر - bɑ:bolsæ - ბაბოლსარ-ი تَبَسَ التَّمْر - tæbæs ottæmr - თაბას ოთ-თამრ-ი عَبْدُ السَّادَةِ - æbdossæde - აბდ ოს-სადე أَبُو الْوَفَاي - æbolvæfɑ:i: - აბოლვაფაი (აბოლვაფაი-მ)</p>	<p>იხ. შენიშვნა №5, გვ.63.</p> <p>ტრადიციით: ლურისტან-ი, ხოლო გვარი გადმოვა როგორც - ლორესტანი.</p>

სპარ- სული	IPA საერთაშორ- ისო ფონეტი- კური ანბანი	საერთაშო- რისო ირან- ული ტრან- სკრიფცია	ქართუ- ლი შესა- ტყვისი	მაგალითები	გამონაკ- ლისები
ر	r	r	რ	<p>ანთროპონიმები და პატრონიმები: رستم - rostæm - როსთამ-ი شهرزاد - ʃæhrzɑ:d - შაჰრზად-ი روشَنک - rowʃænæk - როუშანაკ-ი رامین - rɑ:mi:n - რამინ-ი روزبه - ru:zbəh - რუზბეჰ-ი پورنامداریان - pu:rno:mdɑ:ri:jɑ:n - ფურნამდარიან-ი</p> <p>გეოგრაფიული სახელები: رشت - ræʃt - რაშთ-ი رکن آباد - rokno:bɑ:d - როქნაბად-ი کرمان - kərmo:n - ქერმან-ი رامسر - rɑ:msæ - რამსარ-ი رودبار - ru:dbɑ:r - რუდბარ-ი</p>	
ج	dʒ	j	ჯ	<p>ანთროპონიმები და პატრონიმები: جعفری - dʒæʃæri: - ჯაფარ-ი جهانگیر - dʒæho:ngi:r - ჯაჰანგირ-ი خدیجه - xædi:dʒe - ხადიჯე جاویدنیا - dʒɑ:vi:dni:jɑ: - ჯავიდნია</p> <p>გეოგრაფიული სახელები: جُلْفَا - dʒɔlfɑ - ჯოლფა جنت آباد - dʒænaetɑ:bɑ:d - ჯანათაბად-ი زندان - zændʒɑ:n - ზანჯან-ი کرج - kærædʒ - ქარაჯ-ი بُروجرد - boru:dʒerd - ბორუჯერდ-ი</p>	ტრადიციით: ჯულფა და არა: ჯოლფა
چ	tʃ	č	ჩ	<p>ანთროპონიმები და პატრონიმები: گلچهره - goltʃehre - გოლჩეჰრე چيستا - tʃi:stɑ: - ჩისტა چايچي - tʃɑ:ji:tʃi: - ჩაიჩი (ჩაიჩი-მ) چهره آزا - tʃehre:zɑ:d - ჩეჰრეაზად-ი</p> <p>გეოგრაფიული სახელები: چالوس - tʃɑ:lus - ჩალუს-ი چشمه چينار - tʃeʃme tʃenɑ:r - ჩეშმე ჩენარ-ი چهل چشمه - tʃehlʃeʃme - ჩეჰელჩეშმე بلوچستان - bælu:tʃestɑ:n - ბალუჩეს- თან-ი</p>	ტრადიციით: ბელუ- ჯისტან-ი , ხოლო გვარი გადმოვა როგორც – ბალუჩეს- თანი .

სპარ- სული	IPA საერთაშორ- ისო ფონეტი- კური ანბანი	საერთაშო- რისო ირან- ული ტრან- სკრიფცია	ქართუ- ლი შესა- ტყვისი	მაგალითები	გამონაკ- ლისები
ژ	ʒ	ǰ	ჟ	<p>ანთროპონიმები და პატრონიმები: اله‌ژ - ʒɑ:lɛ - ჟალე مُزْجَان - moʒdʒɑ:n - მოჯგან-ი بِيژَان - bi:ʒɑ:n - ბიჟან-ი آرژَنْگ - ærʒæŋg - არჯანგ-ი أحمدی نِيژَاد - æhmædi:nɛʒɑ:d - აჰმადინეჟად-ი</p> <p>გეოგრაფიული სახელები: ژانه‌جار - ʒɑ:nɛdʒɑ:r - ჟანეჯარ-ი ژيژبان - ʒæri:ʒbɑ:n - ჟარიჟბან-ი</p>	
ش	ʃ	š	შ	<p>ანთროპონიმები და პატრონიმები: شاهين - ʃɑ:hi:n - შაჰინ-ი شَهلا - ʃæhlo: - შაჰლა شَقايِقِي - ʃæŋʕɑ:ɸjɛŋʕ - შაყაიყი-ი آردشِير - ærdæʃi:r - არდაშირ-ი هَاشِمِي - hɑ:ʃɛmi: - ჰაშემ-ი پَريوَش - pæri:vɑ:ʃ - ფარივაშ-ი</p> <p>გეოგრაფიული სახელები: شاهرود - ʃɑ:hru:d - შაჰრუდ-ი شوشتر - ʃu:ʃtæ: - შუშთარ-ი شهرضا - ʃæhrɛʒɑ: - შაჰრეზა شَميرانان // شَميران - ʃɛmi:ro:n// ʃɛmi:ro:na:t - შემირან-ი// შემირანათ-ი مَشهد - mæʃhæd - მაშჰად-ი</p>	ტრადიციით: მეშჰედ-ი და არა: მაშჰად-ი
گ	g	g	გ	<p>ანთროპონიმები და პატრონიმები: گودرز - gu:dærz - გუდარზ-ი گیتی - gi:ti: - გითი (გითი-მ) گولناز - goɪnɑ:z - გოლნაზ-ი گوهر - gowhær - გოუჰარ-ი گولشن - goɪʃæn - გოლშან-ი نرگس - nærgɛs - ნარგეს-ი</p> <p>გეოგრაფიული სახელები: گیلان - gi:lɑ:n - გილან-ი هُرمزگان - hormozɛɡɑ:n - ჰორმოზეგან-ი گولپایگان - goɪpɑ:ʃɛɡɑ:n - გოლფაეგან-ი</p>	

სპარ- სული	IPA საერთაშორ- ისო ფონეტი- კური ანბანი	საერთაშო- რისო ირან- ული ტრან- სკრიფცია	ქართუ- ლი შესა- ტყვისი	მაგალითები	გამონაკ- ლისები
ک	k	k	ქ	<p>ანთროპონიმები და პატრონიმები: كامران - ka:mrɒ:n - ქამრან-ი كورش - ku:roʃ - ქუროშ-ი أكبر - ækbær - აქბარ-ი سکینه - sækini:ne - საქინე کاشانی - ka:ʃɒ:ni: - ქაშანი (ქაშანი-მ)</p> <p>გეოგრაფიული სახელები: کردستان - kordɛstɒ:n - ქორდესთან-ი کاشان - ka:ʃɒ:n - ქაშან-ი کارون - ka:ru:n - ქარუნ-ი کهریزک - kæhri:zæk - ქაჰრიზაქ-ი</p>	ტრადიციით: ქურთისტან-ი , ხოლო გვარი გადმოვა როგორც - ქორდეს- თანი.
غ	ɣ~G	q	ყ	<p>ანთროპონიმები და პატრონიმები: غلامعلی - ɣɣɒɒ:mæli: - ყოლამალი (ყოლამალი-მ) غزال - ɣɣæzæɒ - ყაზალ-ი غونچه - ɣɣontʃe - ყონჩე فرغ - foru:ɣ - ფორუყ-ი بغیبدی - ba:ɣɣbi:di: - ბაყბიდი (ბაყბიდი-მ)</p> <p>გეოგრაფიული სახელები: غیاث آباد - ɣɣi:ʃɒ:sɒ:ba:d - ყიასაბად-ი آغداغ - a:ɣɣ do:ɣɣ - აყდაყ-ი مراغه - mæɒ:ɣɣɛ - მარაყე</p>	იხ. შენიშვნა №6, გვ.64.
خ	x	x	ხ	<p>ანთროპონიმები და პატრონიმები: شاهخ - ʃɒ:hɒx - შაჰროხ-ი خدا بخش - xɒɒ:bxæʃ - ხოდაბახში-ი خمینی - xomejni: ხომეინი (ხომეინი-მ) خاتمی - xa:tæmi: - ხათამი (ხათამი-მ) خامنه ای - xa:menej - ხამენეი (ხამენეი-მ)</p> <p>გეოგრაფიული სახელები: الخال - xa:lxɒ:l - ხალხალ-ი خَرَمَشَهْر - xorraemʃæhr - ხორამშაჰრ-ი خوزستان - xu:zɛstɒ:n - ხუზესთან-ი</p> <p>როდესაც ხ თანხმოვანს მოსდევს ვაჲ-ი (ვ - و) და გრძელი ხმოვანი (آ -ا ან ى -ي), ვ არ იკითხება. მაგალითად: خوانسار - xa:nɒsɒ:r - ხანსარ-ი پل خواجه - polɛ xa:dʒɒ: - ფოლე ხაჯუ (ისტორიული ხიდი ისპაჰანში)</p>	<p>ტრადიციით: ხუზისტან-ი, ხოლო გვარი გადმოვა როგორც - ხუზესთანი.</p> <p>ტრადიციით: ხვარაზმ-ი// ხორეზმ-ი. გვარი გადმოვა როგორც - ხარაზმი.</p>

სპარ- სული	IPA საერთაშორ- ისო ფონეტი- კური ანბანი	საერთაშო- რისო ირან- ული ტრან- სკრიფცია	ქართუ- ლი შესა- ტყვისი	მაგალითები	გამონაკ- ლისები
ق	ḡ~ç	q	ყ	<p>ანთროპონიმები და პატრონიმები: قاسم - ḡçɑ:sɛm - ყასემ-ი وامق - vɑ:mɔḡç - ვამეყ-ი رُقيِه - roḡçi:jɛ - როყიე أفدس - æḡçdæs - აყდას-ი باقريان - bɑ:ḡçɛri:jɑ:n - ბაყერიან-ი</p> <p>გეოგრაფიული სახელები: قشم - ḡçɛʃm - ყეშმ-ი قُوم - ḡçom - ყომ-ი قُودس - ḡçods - ყოდს-ი قزوین - ḡçæzvi:n - ყაზვინ-ი طالقان - tɑ:lɛḡçɑ:n - თალეყან-ი</p>	ტრადიციით: ყუმ-ი. გვარი გად- მოვა რო- გორც ყომი.
ح	h	h	ჰ	<p>ანთროპონიმები და პატრონიმები: حامد - hɑ:mɛd - ჰამედ-ი حميد - hæmi:d - ჰამიდ-ი حُر - hor - ჰორ-ი حَوَا - hævɑ: - ჰავა ريحانه - rejhɑ:nɛ - რეიჰანე حاجي بنديِه - hɑ:dzi:bændɛ - ჰაჯიბანდე حَقَانِي - hæḡçɑ:ni: - ჰაყანი (ჰაყანი-მ) حيدري - hejdæri: - ჰეიდარი (ჰეიდარი-მ)</p> <p>გეოგრაფიული სახელები: حسين آباد - hosejno:bɑ:d - ჰოსეინაბად-ი حيدرآباد - hejdæro:bɑ:d - ჰეიდარაბად-ი گرجي محليه - gordzi:mæhæɛ - გორჯიმაჰალე سرحوضك - særhowzæk - სარჰოუზაქ-ი</p>	

სპარ- სული	IPA საერთაშორ- ისო ფონეტი- კური ანბანი	საერთაშო- რისო ირან- ული ტრან- სკრიფცია	ქართუ- ლი შესა- ტყვისი	მაგალითები	გამონაკ- ლისები
ھ	h	h	ჰ	<p>ანთროპონიმები და პატრონიმები: هُومَن - hu:mæn - ჰუმან-ი هُمًا - homo: - ჰომა مَهسا - mæhsɑ: - მაჰსა زَهرا - zæhrɑ: - ზაჰრა أناهِيتا - ɑ:nɑ:hi:tɑ: - ანაჰიტა هُوشَنگ - hu:ʃæng - ჰუშანგ-ი هَاشِمِي - hæ:ʃɛmi: - ჰაშემი - (ჰაშემი-მ) تِهْرانی - tɛhrɑ:nɪ: - თეჰრანი (თეჰრანი-მ) هدیه - hædi:jɛ//hɛdi:jɛ - ჰადიე // ჰედიე زُهره - zohrɛ - ზოჰრე هَوک - ho:vɛ - ჰავე</p> <p>გეოგრაფიული სახელები: هَمَدان - hæmædɑ:n/hæmɛdɑ:n - ჰამადან-ი // ჰამედან-ი اهواز - æhvɑ:z - აჰვაზ-ი هَشْتَرود - hæʃtru:d - ჰაშტორუდ-ი سیاه کوه - si:jɑ:hku:h - სიაჰკუჰ-ი تِهْران - tɛhrɑ:n - თეჰრან-ი ساره - sɑ:vɛ - სავე هَله - hɛlɛ - ჰელე</p>	<p>ტრადიციით: ანაჰიტა (წყლისა და ნაყოფიერ- ების ქალ- ღმერთი).</p> <p>ტრადიციით: თეირან-ი. გვარი გადმოვა როგორც - თეჰრანი.</p>
ع	ʔ	‘/- გად- მოიცემა ან ‘ ან - ნიშნით	ქარ- თულში არც ერთ პოზიცი- აში არ გად- მოიცე მა	<p>ანთროპონიმები და პატრონიმები: عذرا - æzrɑ: - აზრა رَعا - ræʔnɑ: - რანა عَباس - æbbɑ:s - აბას-ი سَعِيد - sæi:d - საიდ-ი إسماعيل/اسماعيل - ɛsmɑ:i:l - ესმაილ-ი عَرَبَنِيَا - æræbni:jɑ: - არაბნია عَلِيدوستي - æli:du:sti: - ალიდუსთი (ალიდუსთი-მ) بَدِيعی - bædi:i: - ბადიი (ბადიი-მ) عَسْكَرِي - æsgæri: - ასგარი (ასგარი-მ) عَمْر - omær - ომარ-ი عِمْران - ɛmra:n - ემრან-ი عيسى - i:sɑ:- ისა عَصْمَت - ɛsmæt - ესმათ-ი عِفْت - ɛffæt - ეფათ-ი</p> <p>გეოგრაფიული სახელები: عِرَاق - ɛræʔɛ/ærræʔɛ - ერაყ-ი عَرَبشاه خَرگوشان - ærræbʃɑ:hɛ xærgu:ʃɑ:n - არაბშაჰე ხარგუშან-ი عَجَبشیر - ædzæbʃi:r - აჯაბშირ-ი عُثمان کلا - osmænkælb - ოსმანქალა</p>	<p>ტრადიციით: ისმაილ-ი</p> <p>ტრადიციით: ასმათ-ი</p>

სპარ- სული	IPA საერთაშორ- ისო ფონეტი- კური ანბანი	საერთაშო- რისო ირან- ული ტრან- სკრიფცია	ქართუ- ლი შესა- ცვისი	მაგალითები	გამონაკ- ლისები
آ ا	ɒ: æ	ā ä	ა	<p>ანთროპონიმები და პატრონიმები: آرش - ɒ:ræʃ - არაშ-ი نیمَا - ni:mɒ: - ნიმა سارا - særɒ: - სარა يِلدا - jældɒ: - იალდა آموزگار - ɒ:mu:zɡɒ:r - ამუზგარ-ი جاهد جاہ - dʒɒ:hɛddʒɒ:h - ჯაჰედჯაჰ-ი جاويدنيا - dʒɒ:vi:dni:jɒ: - ჯავიდნია آل احمد - ɒ:lɛ æhmæd - ალე აჰმად-ი اختر - æxtær - ახთარ-ი اشكوبوس - æʃkbu:s - აშქებუს-ი مهسا - mæhsɒ: - მაჰსა نریمان - næri:mɒ:n - ნარიმან-ი تقی زاده - tæŋʁi:zɒ:dɛ - თაყიზადე ابريشمی - æbri:ʃæmi: - აბრიშამი</p> <p>გეოგრაფიული სახელები: آبادان - ɒ:bɒ:dɒ:n - აბადან-ი آلانغ - ɒ:lɒ:dɒ:ŋ - ალადაყ-ი مازندران - mɒ:zændæɒ:n - მაზანდარან-ი الوند - ælvænd - ალვანდ-ი افوس - æfu:s - აფუს-ი</p>	
ای/ی	i:	î	ი	<p>ანთროპონიმები და პატრონიმები: ایرج - i:rædʒ - ირაჯ-ი شیرازی - ʃi:rɒ:zi: - შირაზი (შირაზი-მ) أمید - ɒmi:d - ომიდ-ი علی - æli: - ალი (ალი-მ) زری - zæri: - ზარი (ზარი-მ) ایلخانی - i:lɒ:ni: - ილხანი أسکوی - ɒsku:ji: - ოსქუი</p> <p>გეოგრაფიული სახელები: ایران - i:rɒ:n - ირან-ი ایلام - i:lɒ:m - ილამ-ი ایزدشهر - i:zædʃæhr - იზადშაჰრ-ი شیراز - ʃi:rɒ:z - შირაზ-ი کیش - ki:ʃ - ქიშ-ი</p>	
ی	j	y	ი	<p>ანთროპონიმები და პატრონიმები: یاسین - jɒ:si:n - იასინ-ი یگانه - jɛ ɡɒ:nɛ - იეგანე داریوش - dɒ:rju:ʃ - დარიუმ-ი پریا - pæri:jɒ: - ფარია پارشاطر - jɒ:rʃæɛɛɛr - იარშათერ-ი</p> <p>გეოგრაფიული სახელები: یزد - jæzd - იაზდ-ი غیاث آباد - ǧʁi:jɒ:sɒ:bɒ:d - ყიასაბად-ი</p>	

სპარ- სული	IPA საერთაშორ- ისო ფონეტი- კური ანბანი	საერთაშო- რისო ირან- ული ტრან- სკრიფცია	ქართუ- ლი შესა- ტყვისი	მაგალითები	გამონაკ- ლისები
ى	ej	ei	ეი	<p>ანთროპონიმები და პატრონიმები: زَيْنَب - zejɲæb - ზეინაბ-ი يَلْقَيْس - beɭɣ̞ejs - ბელყეის-ი شَيْبِرُو - ʃobejruː - შობეირუ خَيْرَانْدِيْش - xejɾændiːʃ - ხეირანდიშ-ი كِيَوَانْفَر - kejvɑːnfær - ქეივანფარ-ი</p> <p>გეოგრაფიული სახელები: سَيْفْ أَبَا - sejfɑːbɑːd - სეიფაბად-ი نَيْشَابُور - nejʃɑːbuːr - ნეიშაბურ-ი بَيْتْ مُوسَى - bejtmuːsɑː - ბეითმუსა</p>	ტრადიციით: ნიშაბურ-ი. გვარი გადმო- ვა როგორც - ნეიშაბური.
ى	ɒː	ǎ	ა	<p>არაბული წარმოშობის ზოგიერთ სახელში სიტყვის ბოლოს იკითხება, როგორც ა: عَيْسَى - iːsɑː - ისა (=იესო) مُوسَى - muːsɑː - მუსა (=მოსე) يَحْيَى - jæhjɔː - იაჰია مُجْتَبَى - modʒtæbɑː - მოჯტაბა مُوتَضَى - mortɒʒɑː - მორთეზა مُصْطَفَى - mostæfɑː - მოსთაფა (შდრ. მუსტაფა) طُوبَى - tuːbɑː - თუბა كُوبَى - kobrɑː - ქობრა سُغْرَى - sog̞ɣrɑː - სოღრა سَلْمَى - sælɒmɑː - სალმა</p>	
و	o		ო	<p>ანთროპონიმები და პატრონიმები: أَمِيد - omiːd - ომიდ-ი عُمَر - omæɾ - ომარ-ი دُورِسَا - dorsoː - დორსა گُلْمَرِيْمَ - goɭmæɾjæm - გოლემარია-ი مُنِيرُو - moniːruː - მონირუ مُديْرِى - modiːriː - მოდირი (მოდირი-მ) أَسْكُوْجِي - oskuːjiː - ოსკუი گُلِسْتَانِي - goɭɛstoːniː - გოლესტანი</p> <p>გეოგრაფიული სახელები: أروميه - oruːmiːjɛ - ორუმეიე // اورميه ا:رْمِيْجَ - ურმეიე أردِيْب - ordiːb - ორდიბ-ი أْمَل - ɑːmɑːl - ამოლ-ი الْبُرْز - ælboɾz - ალბორზ-ი گُلِسْتَان - goɭɛstoːn - გოლესტან-ი</p>	ტრადიციით: იალბუზ-ი. ტრადიციით: გულესტან-ი, მაგრამ გვარი გადმოვა რო- გორც - გო- ლესტანი.

სპარსული	IPA საერთაშორისო ფონეტიკური ანბანი	საერთაშორისო ირანული ტრანსკრიფცია	ქართული შესატყვისი	მაგალითები	გამონაკლისები
-	ɛ	e	ე	<p>ანთროპონიმები და პატრონიმები: اِهْم - ɛlhɑ:m - ელჰამ-ი مِهْرَاد - mɛhrɑ:d - მეჰრად-ი بَهزَاد - bɛhzɑ:d - ბეჰზად-ი شَقَائِقِ - ʃæŋʕɑ:ɕjɛŋʕ - შაყაიეყ-ი هَزَاءِ - hɑ:zɛ - ფაეზე مَعْنِي - mæni:zɛ - მანიეუე كَو - kɑ:vɛ - ქავე اِبْرَاهِيمِزَاد - ɛbro:hi:mzɑ:dɛ - ებრაჰიმზადე عِرْفَانِي - ɛrfɑ:ni: - ერფანი (ერფანი-მ)</p> <p>გეოგრაფიული სახელები: اِمَام آباد - ɛmɑmɑ:bɑ:d - ემამაბად-ი اِشْكَاذَنْد - ɛʃkɑ:vænd - ეშქავანდ-ი بَرْجَنْجِي - bɛrɛndʒi: - ბერენჯი سَابَزَوَار - sɑbzɛvɑ:r - საბზევარ-ი بَهشَهْر - bɛhʃæhr - ბეჰშაჰრ-ი سَاو - sɑ:vɛ - სავე</p>	

1. სპარსული ენის თანხმოვანი ბგერების ტრანსლიტერაცია, იშვიათი გამონაკლისის გარდა, სიტყვაში მათ პოზიციაზე არ არის დამოკიდებული.

2. პოზიციური ცვლილება ახასიათებს ت - t-ს: **ست st** ბგერათკომპლექსში ت - t ქართულში გადმოდის ტ-დ, რაც დღემდე ასახულია რიგ გეოგრაფიულ სახელწოდებებში: თაბარისტან-ი/ტაბარისტან-ი, ბელუჯისტან-ი, ლურისტან-ი, ხუზისტან-ი და ა.შ.

3. როდესაც خ - x თანხმოვანს მოსდევს و - v და ე.წ. გრძელი ხმოვანი (Ī/ā/ā ან ī/i:/i), ასეთ შემთხვევაში و - v არ იკითხება და ეს ბგერათკომპლექსი ქართულშიც ვ-ს გარეშე გადმოდის.

მაგალითად:

خوانسار - xɑ:nso:r - ხანსარ-ი (გეოგრ.);

خواجوكرمانی - xɑ:dʒu: kɛrmo: ni: - ხაჯუ ქერმანი (ირანელი პოეტი).

4. ه - ჰაიჰავაზი (ე.წ. მუნჯი ჰ) სიტყვის ბოლოკიდურა პოზიციაში (აუსლაუტში) გრძელი ხმოვნების (ა, უ, ი) შემდეგ რჩება, ხოლო ე ხმოვნის შემდეგ არ გადმოიცემა:

هَزْءٌ - zohɛ - ზოჰრე (ანთროპ.)

سَاو - sɑ:vɛ - სავე (გეოგრ.).

არის გამონაკლისები, მაგალითად: هَزْوَر - ru:zbɛh - რუზბეჰ-ი.

5. ط, ت - t - თ; ث, س, ص - s - ს; د - d - დ; ز, ظ, ذ - z - ზ; ر - r - რ; ش - ʃ - შ; ل - l - ლ; ن - n - ნ ამ თანხმოვნებით დაწყებულ სიტყვებში, რომელთაც არაბული განსაზღვრული არტიკლი **ალ (ل)** უძღვის წინ, ხდება არტიკლის **ლ** თანხმოვნის სრული ასიმილაცია და ორმაგდება მისი მომდევნო თანხმოვანი.

ამ თანხმოვნების გამოყენების მაგალითებია:

رُكْنُ الدِينِ - rokn æddi:n - როქნ ად-დინ-ი (მაგრამ ისტორიულად: რუქნადინი);

رُومِي الدِينِ - dʒæɬæɬ æddi:n ru:mi: - ჯალალ ად-დინ რუმი (მაგრამ ტრადიციით: ჯალალ ედ-დინ რუმი - დიდი სპარსელი სუფი პოეტი);

هَارُونُ الرَّشِيدِ - hɑ:ru:n ærræʃi:d - ჰარუნ არ-რაშიდ-ი.

თუ წინამავალი სიტყვა ხმოვნით ბოლოვდება, **ალ (ل)** არტიკლის ხმოვანი მუნჯდება და არ

გამოითქმის. ამასთან, არტიკლიანი სიტყვა ერწყმის წინამავალ სიტყვას და ერთად გადმოიცემა.

მაგალითად:

أبو القاسم - æboɣʷɔ:sɛm - აბოლყასემ-ი (ანთროპ.);

أبو الفضل - æboɫfæzl - აბოლფაზლ-ი (ანთროპ.);

أبو الفخر - zɔɫfæɣʷæx - ზოლფაყარ-ი (ანთროპ.);

أبو القدر - zɔɫɣædæx - ზოლყადარ-ი (ანთროპ.);

أبو الحسن كلا - æboɫhæsxæn kælɔ: - აბოლჰასან ქალა (გეოგრ.);

أبو الوفاء - æboɫwæfo:ʝi - აბოლვაფაი (გეოგრ.).

ალ (Al) არტიკლის მომდევნო სიტყვისგან დეფისით გამოყოფის საკითხი უნდა გადაწყდეს შუალედური (ლათინური) ტრანსლიტერაციის გათვალისწინებით.

6. სპარსულ ენაში **ყ** და **ლ** არის ერთი ფონემის - **ყ**-ს ალოფონები. ტრადიციულად იგი ქართულში **ლ** თანხმოვნით გადმოიცემოდა, მაგრამ თანამედროვე სპარსულიდან სიტყვები, მათ შორის, საკუთარი სახელები უნდა გადმოიცეს **ყ** თანხმოვნით.

მაგალითად:

فور - foru:ɣʷ - ფორუყ-ი (ანთროპ.)

مراغه - mærx:ɣʷɣ - მარაყე (გეოგრ.).

7. სპარსულში პოპულარულია არაბული წარმოშობის სახელები, კომპოზიტები, რომელთა მეორე წევრია **الله** (ალლაჰ). ასეთივე წარმოების არის ქართულში დამკვიდრებული **აბდულა**, **აიათოლა**. ასეთი სახელები უნდა გადმოიცეს ბოლოკიდურა ჰ-ს (**ჰ**) შენარჩუნებით.

მაგალითად:

استاد الله - æsædollæh - ასადოლაჰ-ი;

عناية الله - ɛnɔ:ʝætolæh - ენაიათოლაჰ-ი;

فدرة الله - ɣʷodrætollæh - ყოდრათოლაჰ-ი;

عطاء الله - ætæollæh- ათაოლაჰ-ი.

8. სპარსულში გვარის დაბოლოების გავრცელებული სახეებია:

8.1. ფურ (پور) - كيمي پور - ki:mi:ʝɔ:ʝi:pu:r - ქიმიიფურ-ი; پور - nɔ:dɛrpu:r - ნადერფურ-ი;

8.2. ზადე (زاد) - حسن زاد - hæsxænzɔ:dɛ - ჰასანზადე; محمد زاد - mohæmmædzɔ:dɛ - მოჰამადზადე; زاد واعظ - væɣzɔ:dɛ - ვაეზზადე;

8.3. იან (-يان) - درويشيان - dærvɔ:ʝi:ʝɔ:n - დარვიშიან-ი; رضا - rɛzɔ:ʝɔ:n - რეზაიან-ი;

8.4. ქია - كيا - ki:ʝɔ: كائى - ho:to:mi:ki:ʝɔ: - ჰათამიქია;

8.5. ნია - نيا - ni:ʝɔ:- حسينيا - hosejnni:ʝɔ: - ჰოსეინნია;

8.6. ნეჟად - نژاد - nɛzɔ:d - احمدى نژاد - æhmædi:nɛzɔ:d - აჰმადინეჟად-ი.

8.7. პირთა და გეოგრაფიულ სახელებზე დართული **ى** (-ი) სუფიქსი:

حسينى - hosejnni: - ჰოსეინი (< ანთროპ. **ჰოსეინ**-ი);

احمدى - æhmædi: - აჰმადი (< ანთროპ. **აჰმად**-ი);

شیرازی - ʃi:rɔ:zi: - შირაზი (< გეოგრ. **ქ.შირაზ**-ი);

رواسرى - ru:dso:ri: - რუდსარი (< გეოგრ. **ქ.რუდსარ**-ი).

ასეთ შემთხვევებში როგორც თხზული, ისე წარმოქმნილი პატრონიმის დაბოლოება დეფისის გარეშე, შერწყმულად დაინერება.

9. ზოგიერთი გეოგრაფიული სახელი ორი ან მეტი ნაწილისგან შედგება. ამ დასახელებების ერთ ნაწილში შენარჩუნებულია მსაზღვრელ-საზღვრულის (იზაფეთური) კონსტრუქცია. იზაფეთი ხშირად გრაფიკულად არ არის გამოხატული. ეს მარკერი გამოიხატება **e/ე**-თი (თანხმოვნის შემდეგ) ან **ye/ე** -თი (ხმოვნის შემდეგ). ქართულში ასეთ სახელებს იზაფეთის მარკერი უნდა შეუნარჩუნდეს, თუმცა ცალკე არ უნდა გამოიყოს, არამედ დაინეროს იმ სიტყვასთან შერწყმულად, რომელსაც უშუალოდ მოსდევს.

მაგალითად:

خراسان رضوى - xɔrɔ:so:nɛ ræzævi: - ხორასანე რაზავი;

حاجى آباد عزبها - ho:dzi:ɔ:bo:dɛ æræbhɔ: - ჰაჯიაბადე არაბჰა;

دشت کویر - dæʃtɛ kævi:r - დაშთე ქავირ-ი.

10. ზოგიერთი შედგენილი გეოგრაფიული სახელის ნაწილები ერთმანეთს „და“ (ა - ვა) კავშირით უერთდება. თუკი ეს ნაწილები ერთგვარი წარმოებისაა, მაშინ ქართულად ტრანსლიტერირებისას მათ შორის დეფისი უნდა დაისვას.

მაგალითად:

سیستان و بلوچستان - si:stɔ:n væ bəlu:tʃɛstɔ:n - სისტან-ბელუჯისტან-ი (პროვინცია სამხრეთ-აღმოსავლეთ ირანში);

ხოლო, თუკი ტოპონიმის შემადგენელი ნაწილები არაერთგვაროვანი წარმოებისაა, მაშინ კავშირი ქართულად უნდა ითარგმნოს.

მაგალითად:

فخرآباد و بخارا - tʃæhɔ:rmæhɔ:l væ bæxti:ɟɔ:ri: - ჩაჰარმაჰალ-ი და ბახტიარი (პროვინცია ირანის სამხრეთ-დასავლეთში);

کوهگیلویه و بویراحمد - kohgi:lu:jɛ væ buju:ræhmæd - ქოჭგილუიე და ბუიურაჰმად-ი (პროვინცია ირანის სამხრეთ-დასავლეთში).

11. შედგენილ გეოგრაფიულ სახელებში, რომლებშიც ერთ-ერთი წევრია ქვეყნის მხარეების (აღმოსავლეთი, დასავლეთი, სამხრეთი, ჩრდილოეთი) აღმნიშვნელი სიტყვა, ეს უკანასკნელი ქართულად ითარგმნება.

მაგალითად:

آذربایجان شرقی - ɔ:zærbæjdɟɔ:nɛ ʃæɾɛʁyi: - აღმოსავლეთი აზერბაიჯანი;

آذربایجان غربی - ɔ:zærbæjdɟɔ:nɛ ɾɛʁbi: - დასავლეთი აზერბაიჯანი.

**სომხური ენის ბგერითი სისტემის ქართულ ენაზე
ტრანსკრიფცია-ტრანსლიტერაციის სახელმძღვანელო წესები**

(მიღებულია სახელმწიფო ენის ექსპერტთა კომისიის 2019 წლის 6 დეკემბრის სხდომაზე, ოქმი №9)

	IPA (საერთაშორისო ფონეტიკური ანბანი)	თანამედროვე აღმოსავლური სომხური სალიტერატურო ენა	ქართული შესატყვისი	მაგალითები	გამონაკლისები
1	a	ա	ა	<p>ანთროპონიმები Աշոտ - აქოტ - აშოტ-ი, Արմեն - არმენი - არმენ-ი Բակուր - ბაკურ-ი Մինաս - მინას-ი Ասասիա - anania - ანანია,</p> <p>ტოპონიმები Ասի - ani - ანი (ანის-ი), Գառնի - garni - გარნი(გარნის-ი), Աղթամար - aghdamar - ალთამარ-ი Տաթև - tath'ev - ტათევ-ი</p>	<p>სომხური Գառնի - garni - გარნი, Աსի - ani - ანი, Բջնի - bdzni - ბჯნი, Օլթի - olthi - ოლთი შესატყვისად ქართულში ტრადიციულად დამკვიდრებულია გეოგრაფიული სახელების მანარმოებელდართული ფორმები: გარნ-ის-ი, ან-ის-ი, ბიჯნ-ის-ი, ოლთ-ის-ი.</p>
2	b	բ	ბ	<p>ანთროპონიმები Բարսեղ - ბარსეღ - ბარსეღ-ი, Բագրատ - bagrat - ბაგრატ-ი Աբգար - abgar - აბგარ-ი Աբրահամ - abraham - აბრაჰამ-ი Բեկ-Չովսեփյան - bek-hovsep'yan - ბეკ-ჰოვსეფიან-ი Մելիքսեթ-Բեգ// Մելիքսեթ-Բեկ - melik'seth'-beg// - melik'seth'-bek - მელ-იქსეთ-ბეგ-ი//მელიქსეთ-ბეკ-ი</p> <p>ტოპონიმები Բաղե - bagef - ბაღემ-ი Աբანა - abana - აბანა</p>	<p>- Բեգ//Բեկ-ბეგ//bek - ბეგ//ბეკ-ზე დანყებული ან დაბოლოებული გვარები სომხურში დეფისით იწერება ხოლმე, თუმცა აღნიშნული ელემენტი შეიძლება არც იყოს დეფისით გამოყოფილი</p> <p>Բեկსაզარյას - beknazarjan - ბეკნაზარიან-ი</p>

	IPA (საერთაშორისო ფონეტიკური ანბანი)	თანამედროვე აღმოსავლური სომხური სალიტერატურო ენა	ქართული შესატყვისი	მაგალითები	გამონაკლისები
3	გ	գ	ბ	<p>ანთროპონიმები</p> <p>Գրիգոր - ցა~riga~r - გრიგორ-ი</p> <p>Գიւրգեն - ցა~rgen - გურგენ-ი</p> <p>Բագրատ - baga~rat - ბაგრატ-ი</p> <p>Թորգոմ - th~a~rgom - თორგომ-ი</p> <p>Սարգիս - sa~rgis - სარგის-ი</p> <p>Գևորգ - geva~rg - გევორგ-ი</p> <p>Սարգսյան - sa~rgsjan - სარგსიან-ი</p> <p>ტოპონიმები</p> <p>Գարնի - garni - გარნი (გარნისი)</p> <p>Գետիկ - getik - გეტიკ-ი</p> <p>Բագարան - baga~ran - ბაგარან-ი</p>	
4	d	դ	დ	<p>ანთროპონიმები</p> <p>Դավիթ - davith - დავით-ი</p> <p>Դեմետր - demetr - დემეტრე</p> <p>Ադამ - adam - ადამ-ი</p> <p>Թადևոս - thadevos - თადევოს-ი</p> <p>ტოპონიმები</p> <p>Դարակերտ - da~rake~rt - დარაკერტ-ი</p> <p>Դիլիჯან - dilidjan - დილიჯან-ი</p> <p>Բերդավան - be~rdavan - ბერდავან-ი</p> <p>Բերդ - be~rd - ბერდ-ი</p>	

	IPA (საერთაშორისო ფონეტიკური ანბანი)	თანამედროვე აღმოსავლური სომხური სალიტერატურო ენა	ქართული შესატყვისი	მაგალითები	გამონაკლისები
5	ɛ	Ե	ე	<p>ანთროპონიმები Տղիշէ - ԵՅԻԷ - ელიშე Եզնիկ - eznik - ეზნიკ-ი Բենիამին - beniamin - ბენიამინ-ი, Բարսեղ - ԲԱՐՏԵՅ - ბარსეღ-ი</p> <p>ტოპონიმები Տրևան - ԵԱՐԵՎԱՆ - ერევან-ი Տրնդակ - ԵԱՐՈՎՅԱԿ - ერნჯაკ-ი Չանգեզուր - zangezaur - ზანგეზურ-ი Թեղուտ - ԹԵՅԱՄ - თელუტ-ი Թեփու - ԹԵՓԻՍ - თეფე</p>	
6	z	զ	ზ	<p>ანთროპონიმი Չաքարիա - zak'har-ia - ზაქარია Չինა - zina - ზინა Իզაბელ - izabel - იზაბელ-ი Ազარია - azar-ia - აზარია Ազიზ - aziz - აზიზ-ი Թამაզ - ԹԱՄԱԶ - თამაზ-ი</p> <p>ტოპონიმები Չարթონ - ՉԱՐԹՈՆԻ - ზართონქ-ი Չიქისი - zavuni - ზოვუნ-ი Թაզაკენდი - ԹԱԶԱԿԻՆԴ - თაზაქენდ-ი Լეხვაზ - lehvaz - ლეჰვაზ-ი</p>	
7	ɛ	Է	ე	<p>ანთროპონიმი Էմმა - emma - ემმა</p> <p>ტოპონიმები Էջմիածին - edzmiatsin - ეჯმიანინ-ი</p>	<p>ქართულში დამკვიდრებული ტრადიციით: ემა</p> <p>ქართულში ტრადიციულად მიღებულია: ემიანი. უნდა დამკვიდრდეს: ემიანი.</p>

	IPA (საერთაშორისო ფონეტიკური ანბანი)	თანამედროვე აღმოსავლური სომხური სალიტერატურო ენა	ქართული შესატყვისისი	მაგალითები	გამონაკლისები
8	ə	ღ	∅ ი	ქართულში ძირითადად არ გადმოიცემა. საკუთარ სახელებში სიტყვის თავში რიგ შემთხვევებში გადმოდის იხმოვნით. ტოპონიმები ღსტაკ - əndzak - ინძაკ-ი ღისა - ərna - ირნა ღრძაკ - ər-dzak - ირძაკ-ი	
9	tʰ	թ	თ	ანთროპონიმები Թամար - tʰamɑr - თამარ-ი Թաթև - tʰɑtʰv - თათულ-ი Թամթա - tʰɑmʰɑ - თამთა Դավիթ - davitʰ - დავით-ი Հարություն - hɑr-urʰjun - ჰარუთიუნ-ი Հարությունյան - hɑr-urʰjunjan - ჰარუთიუნიან-ი ტოპონიმები Թալին - tʰalin - თალინ-ი Աթան - atʰɑn - ათან-ი	
10	ʒ	ժ	ჟ	ანთროპონიმები Ջիրայր - ʒi-rɑjɑr - ჟირაირ-ი Վարուժան - vɑr-urʒɑn - ვარუჟან-ი Սերժ - sɑr-ʒ - სერჟ-ი ტოპონიმები Ջիվանք - ʒivankʰ - ჟივანქ-ი ժանժալ - ʒɑnʒɑlu - ჟანჟალუ	

	IPA (საერთაშორისო ფონეტიკური ანბანი)	თანამედროვე აღმოსავლური სომხური სალიტერატურო ენა	ქართული შესატყვისისი	მაგალითები	გამონაკლისები
11	i	ի	ი	<p>ანთროპონიმები Լիպարիտ - liparit - ლიპარიტი-ი Կիրակոս - kirakos - კირაკოს-ი Ղուսի - dasti - დოსტი</p> <p>ტოპონიმები Իջևան - idzevan - იჯევანი-ი Իրինդ - irind - ირინდი-ი Անի - ani - ანი(ანის-ი) Գարნი - garni - გარნი(გარნის-ი)</p>	
12	l	լ	ლ	<p>ანთროპონიმები Լևոն - levon - ლევონ-ი Լուսինե - lusine - ლუსინე Լալխათუნ - lalxatun - ლალხათუნ-ი</p> <p>ტოპონიმები Լեռնակերտ - lernaker - ლერნაკერტი-ი Լճաշեն - [2]djen - ლჭაშენ-ი Բալახ - balax - ბალაქ-ი Դալար - dalar - დალარ-ი</p>	
13	x	խ	ხ	<p>ანთროპონიმები Խաչատուր - xatatur - ხაჩატურ-ი Խաթუნ - xatun - ხათუნ-ი Բարխუდარ - barxudar - ბარხუდარ-ი</p> <p>ტოპონიმები Խորասაჯათ - xorasajat - ხორანაშატი-ი Խորխոր - xorxor - ხორხორ-ი Ախուրჯან - axurjan - ახურიანი-ი Արჯაფან - arjafan - არხაშანი-ი</p>	

	IPA (საერთაშორისო ფონეტიკური ანბანი)	თანამედროვე აღმოსავლური სომხური სალიტერატურო ენა	ქართული შესატყვისი	მაგალითები	გამონაკლისები
14	ts	ծ	წ	<p>ანთროპონიმები წაიქს - tsaxik - ნალიკ-ი წერილს - tsɛrɪl - ნერუნ-ი</p> <p>ტოპონიმები წაიქადი - tsaxkadzi - ნაღკადორ-ი წიქი - tsɪxɪ - ნოფქ-ი სიქვა - sɪxvɑ - არწვან-ი სიქვა - sɪxvɑ - არაგან-ი</p>	
15	k	კ	კ	<p>ანთროპონიმები კირაკოს - kirakos - კირაკოს-ი კარაპეტი - karapet - კარაპეტი-ი ბაკური - bakuri - ბაკურ-ი გაგიკ - gagik - გაგიკ-ი სარეკ - sarək - ნარეკ-ი</p> <p>ტოპონიმები კამახ - kamax - კამახ-ი კაპუტი - kaputi - კაპუტი-ი ერნჯაკ - erndzak - ერნჯაკ-ი ანდოკ - andok - ანდოკ-ი</p>	
16	h	h	ჰ	<p>ანთროპონიმები ჰრაცია - hratsja - ჰრაცია ჰაიკ - hajk - ჰაიკ-ი გოჰარი - gohari - გოჰარი-ი მაჰესი - mahesi - მაჰესი ჰაკობ - hakob - ჰაკობ-ი ჰამბარძუმჯანი - hambardzumjan - ჰამბარძუმჯანი ჰერუნი - heruni - ჰერუნი</p>	<p>სომხურში ზეპირი მეტყველებისას h-ჰ თანხმოვანი რიგ შემთხვევებში იკარგება h-ჰ-ს შემდგომ მაგ.: წიქი(h)აქი - წიქი(h)აქი - წიქი(h)აქი - წიქი(h)აქი.</p> <p>თუ საკუთარ სახელში ორი h-ჰ თანხმოვანია, იგი ამოვარდება სიტყვის შუა ნაწილიდან: სახელში - წიქი(h)აქი - წიქი(h)აქი - წიქი(h)აქი - წიქი(h)აქი.</p> <p>თუმცა ოფიციალური დოკუმენტის თარგმანში თანამედროვე საკუთარი სახელების გადმოტანისას h-ჰ არ უნდა ამოვარდეს;</p>

	IPA (საერთაშორისო ფონეტიკური ანბანი)	თანამედროვე აღმოსავლური სომხური სალიტერატურო ენა	ქართული შესატყვისი	მაგალითები	გამონაკლისები
16	h	h	ჰ	<p>ტოპონიმები</p> <p>Հացապას - hatsavan - ჰაცავან-ი</p> <p>Հասքაպას - hank'avan - ჰანქავან-ი</p> <p>Հացաշեն - hatsajen - ჰაცაშენ-ი</p> <p>Մահմեդաբად - mahmedabad - მაჰმედაბად-ი</p>	<p>Սահակ - sahak - საჰაკ-ი ქართულში გვხვდება გამარტივებული ფორმითაც საკ-ი, მაგრამ ეს ოფიციალურ დოკუმენტებში არ უნდა აისახოს.</p> <p>თუ საკუთარი სახელი იწყება h-ჰ თანხმოვნით, რომელსაც მოსდევს ի-ი თანხმოვანი, ზოგ შემთხვევებში იკარგება თავკიდური ჰ, მაგ.: Հրիսիմ - hrip'sime - რიფსიმე Հրոմկա - hr~romk'a - რომკლა Հրազդան - hr~razdan - რაზდანი</p> <p>ეს ცვლილება სომხური ოფიციალური დოკუმენტების ქართულად გადმოტანისას არ უნდა აისახოს.</p>
17	dz	ձ	ძ	<p>ანთროპონიმები</p> <p>Ձագիկ - dzagik - ძაგიკ-ი Ձյունիկ - dzjunik - ძიუნიკ-ი</p> <p>ტოპონიმები</p> <p>Ճորագետ - dzaj~raget - ძორაგეტ-ი Ճորագլխ - dzaj~ragl'x - ძორაგლუხ-ი Գանձակ - gandzak - განძაკ-ი</p>	
17	Կ	կ	ლ	<p>ანთროპონიმები</p> <p>Կարիբ - ka~rib - ლარიბ-ი Բադասար - badasaj~r - ბადასარ-ი Տղասարին - t'arasaj~rin - ტლაპარონ-ი Մուշեղ - mus'el - მუშელ-ი</p> <p>ტოპონიმები</p> <p>Ղուկասյան - k'ukasjan - ლუკასიან-ი Գեղարդ - gel'ard - გელარდ-ი Գեղաշեն - gel'ajen - გელაშენ-ი</p>	

	IPA (საერთაშორისო ფონეტიკური ანბანი)	თანამედროვე აღმოსავლური სომხური სალიტერატურო ენა	ქართული შესატყვისის	მაგალითები	გამონაკლისები
18	tʃ [2]	ճ	ჭ	<p>ანროპონიმი Ճգսաճիր - tʃ [2]ɡnɑvɑ~r - ჭგნავორ-ი Ճსնդիւկ - tʃ [2]ntʃ [2]suk - ჭნჭლუკ-ი</p> <p>ტოპონიმი Ճակատեն - tʃ [2]akɑtɛn - ჭაკატენ-ი Ճამբարակ - tʃ [2]ɑmbɑ~rɑk - ჭამბარაკ-ი</p>	
19	m	մ	მ	<p>ანთროპონიმები Միլիթար - mɨlɨtɑ~r - მხითარ-ი Մուսես - mɑvsɛs - მოვსეს-ი Սմբատ - smbat - სმბატი Ամբակում - ambakum - ამბაკუმ-ი Մարիამ - mɑ~rɨɑm - მარიამ-ი Մելիք-Բախյաս - mɛlɨkɨ-bɑxʃjɑn - მელიქ-ბახშიან-ი Մելիք-Օհასջასյას - mɛlɨkɨ-ɑhɑndʒɑnjɑn - მელიქ-ოჰანჯანიან-ი Մელիქ-Շահსაզარյას - mɛlɨkɨ-ʃɑhnɑzɑ~rjɑn - მელიქ-შაჰნაზარიან-ი Միրცა-Ավագյას - mɨ~rɑ-ɑvɑgjɑn - მირზა-ავაგიან-ი Մირცა-Պიղიყას - mɨ~rɑ-ɸɑsɨsʃjɑn - მირზა-პოლოსიან-ი</p> <p>ტოპონიმები Մართունի - mɑ~rtuni - მარტუნი Մღարթ - mɨɑ~rth - მღართ-ი</p>	<p>სახელები, რომლებიც ორსავე ენაში არსებობს, მხოლოდ განსხვავებული ფორმით - მაგ, მოსე-მოვსესი, ნერსე - ნერსესი, სმბატ - სუმბატი// სუმბათი.</p> <p>ოფიციალურ დოკუმენტებში უნდა აისახოს დედნისეული ვითარება. სხვა შემთხვევაში შეიძლება გამოყენებული იქნეს ქართულში ტრადიციულად დამკვიდრებული ფორმა.</p> <p>Մելիք - mɛlɨkɨ - მელიქ-ზე და Մირცა-ზე დანყებული გვარები სომხურში დეფისით იწერება, თუმცა არის გვარები, რომლებშიც სომხურში აღნიშნული ელემენტები დეფისით არ გამოიყოფა Մირცაխანյას - mɨ~rɑxɑnjɑn - მირზახანიან-ი Մელիქსეთიან - mɛlɨkɨsɛthjɑn - მელიქსეთიან-ი.</p>

	IPA (საერთაშორისო ფონეტიკური ანბანი)	თანამედროვე აღმოსავლური სომხური სალიტერატურო ენა	ქართული შესატყვისი	მაგალითები	გამონაკლისები
20	j	յ	ი	<p>ანთროპონიმი</p> <p>სერգეյ - sԵ՛րցեյ - სერგეი</p> <p>სიყ - სიყ - ნოი</p> <p>Հակոբյան - hakobjan - ჰაკობიანი</p> <p>Գայասն - gajane - გაიანე</p> <p>Սկայիրդի - skajaj~rdi - სკაიორდი</p> <p>ტოპონიმი</p> <p>Բայասդուր - bajandau~r - ბაიანდურ-ი</p> <p>Գյումრი - gjum~ri - გიუმრი</p> <p>Ֆարսիուզ - faj~rɨuz - იარფუზ-ი</p> <p>Յիզդաթ - jazdat^h - იოზდათი</p>	
21	n	ն	ნ	<p>ანთროპონიმი</p> <p>Ներսես - nԵ՛րսես - ნერსეს-ი</p> <p>Սիրանուշ - sir~ranuɟ - სირანუშ-ი</p> <p>Շուշան - ʃuɟan - შუშან-ი</p> <p>Աննա - anna - ანნა</p> <p>ტოპონიმები</p> <p>Նაիրի - nairi - ნაირი</p> <p>Վահանդ - vaxand - ვაჰანდ-ი</p> <p>Սյունիք - sjunik^h - სიუნიქი</p> <p>Նორադեն - noradjen - ნორაშენ-ი</p>	<p>ქართული ტრადიციით: ანა</p> <p>ქართული ტრადიციით - სივნიეთი.</p>

	IPA (საერთაშორისო ფონეტიკური ანბანი)	თანამედროვე აღმოსავლური სომხური სალიტერატურო ენა	ქართული შესატყვისი	მაგალითები	გამონაკლისები
22	რ	2	შ	<p>ანთროპონიმები</p> <p>ჯამირამ - jamir-ram - შამირამ-ი</p> <p>ჯაჟუჰ - jazu - შაჟუჰ-ი</p> <p>ჯიღას - jighan - შუშან-ი</p> <p>სიღიქ - siyik - ნუშიკ-ი</p> <p>სირანსი - sirans - სირანუშ-ი</p> <p>ტოპონიმები</p> <p>ჯამაქიას - jamaxjan - შამახიან-ი</p> <p>ჯიღი - jigh - შუში</p> <p>ღაღაღ - dghgh - დაშაშ-ი</p>	
23	ვ	n	ვო	<p>სიტყვის შუაში და ბოლოს ანთროპონიმი</p> <p>კამიტას - kamitas - კომიტას-ი</p> <p>მავსეს - mavsēs - მოვსეს-ი//მოსე</p> <p>ტოპონიმი</p> <p>სირაკერტი - siraker-t - ნორაკერტი-ი</p> <p>კამო - kamo - კამო</p> <p>დავა - dava - დავო</p> <p>სიტყვის თავში ანთროპონიმი</p> <p>ვასკი - vaski- ვოსკი</p> <p>ვასკიან - vaskjan - ვოსკიან-ი</p> <p>ტოპონიმი</p> <p>ვოსტან - vostan - ვოსტან-ი</p> <p>ვოროტან - vorotan - ვოროტან-ი</p>	ისტორიული ტრადიციით: მიმიზი - mimizd - ორმიზი.

	IPA (საერთაშორისო ფონეტიკური ანბანი)	თანამედროვე აღმოსავლური სომხური სალიტერატურო ენა	ქართული შესატყვისი	მაგალითები	გამონაკლისები
24	ჩ ^h	չ	ჩ	ანთროპონიმები Չ იբաս - tʃʰibɑn - ჩობან-ი Չ իսაყ - tʃʰisɑːr - ჩინარ-ი Խ աչատուր - χɑtʃɑtɑːr - ხაჩატურ-ი ტოპონიმები Չ ასსախչի - tʃʰɑnɑχtʃʰi - ჩანახჩი Չ ირաթաս - tʃʰɑːrɑtʰɑn - ჩორათან-ი Տ չաջուր - ɑtʃɑdʒɑːr - აჩაჯურ-ი Կ եչուտ - ketʃʰut - კეჩუტ-ი	
25	բ	պ	პ	ანთროპონიმები Պ ետրոս - pɛtˈrɔs - პეტროს-ი Շ ապուհ - ʃɑpuh - შაპუჰ-ი Պ აպ - pɑp - პაპ-ი Զ იհրაպյան - zɪhˈrɑpjɑn - ზოჰრაპიან-ი ტოპონიმები Պ აჯარაჯուր - pɑjɑːrɑdʒɑːr - პაშარაჯურ-ი Պ եմզაქენ - pɛmzɑʃɛn - პემზაშენ-ი Տ აყარան - ɑpɑːrɑn - აპარან-ი Ա სտապատ - ɑstɑpɑt - ასტაპატ-ი	Պ արպաս - dɑːrˈpɑs - დარბაზი.
26	ճ	ջ	ჯ	ანთროპონიმები Ջ აფარ - dʒɑfɑːr - ჯაფარ-ი Ջ აլალ - dʒɑlɑl - ჯალალ-ი ტოპონიმები Ջ ერიძის - dʒɛˈrɪdʒɪs - ჯერძის-ი Ջ ილა - dʒɪlɑ - ჯულა Ք ირადჯის - khɪˈrɑdʒɪs - ქირაჯის-ი	

	IPA (საერთაშორისო ფონეტიკური ანბანი)	თანამედროვე აღმოსავლური სომხური სალიტერატურო ენა	ქართული შესატყვისის	მაგალითები	გამონაკლისები
27	r	ռ	რ	<p>ანთროპონიმები Ռաֆֆի - raffi - რაფი Ռոմասու - romanos - რომანოს-ი Առաքել - arak'el - არაქელ-ი Առիւն - arifan - არუმან-ი Թիւնիկ - th'ornik - თორნიკ-ი</p> <p>ტოპონიმები Ռասչաყար - rantš'pa~r - რანჩპარ-ი Ռինդ - rind - რინდ-ი Սառնակունք - sarnakunkh - სარნაკუნქ-ი</p>	ქართულში ტრადიციულად: თორნიკე .
28	s	ս	ს	<p>ანთროპონიმები Տաթևիկ - sat'henik - სათენიკ-ი Տեդա - seda - სედა Վասակ - vasak - ვასაკ-ი Ասլան - aslan - ასლან-ი</p> <p>ტოპონიმები Տևան - sevan - სევან-ი Տալուտ - salut - სალუტ-ი Տասուն - sasun - სასუნ-ი</p>	
29	v	վ, Վ	ვ	<p>ანთროპონიმები Վահան - vahan - ვაჰან-ი Վարդան - var'dan - ვარდან-ი Նավասարդ - navasard - ნავასარდ-ი Մովսես - movses - მოვსეს-ი</p> <p>ტოპონიმები Վահրավար - vah~ravar - ვაჰრავარ-ი Վარդენ - vardjen - ვარდენ-ი Բագավան - bagavan - ბაგავან-ი</p>	

	IPA (საერთაშორისო ფონეტიკური ანბანი)	თანამედროვე აღმოსავლური სომხური სალიტერატურო ენა	ქართული შესატყვისი	მაგალითები	გამონაკლისები
30	t	տ	ტ თ	<p>ანთროპონიმები</p> <p>Տիգրաս - tig^hran - ტიგრან-ი Ատոմ - atom - ატომ-ი Աշոտ - ash^hot - აშოტ-ი Տեր-Պետրոսյան - ტერ-პეტროსიან-ი Տեր-Գրիգორյան - ტერ-გრიგორიან-ი Տեր-Պողոսյան - ტერ-პოლოსიან-ი Տեր-Գաբրիելյան - ტერ-გაბრიელიან-ი</p> <p>ტოპონიმები</p> <p>Տաթև - tat^hev - ტათევ-ი Րինտ - ր^hrint - რინტ-ი</p> <p>Տրդատ - t^hrdat - თრდატ-ი</p>	Տեր - տեր - ტեր -ზე დაწყებული გვარები სომხურში დღესით ინერება.
31	r	ր	რ	<p>ანთროპონიმები</p> <p>Րաբունի - rabuni - რაბუნი Արամ - ar^ham - არამ-ი Արևիկ - ar^hevik - არევიკ-ი Բագրատ - bag^hrat - ბაგრატ-ი Մաչատաւր - mach^hatur - მაჩატურ-ი Գրիգორ - gr^hig^hor - გრიგორ-ი</p> <p>ტოპონიმები</p> <p>Տերունական - ter^hunakan - ტერუნაკან-ი Արագած - ar^hagats - არაგან-ი</p>	

	IPA (საერთაშორისო ფონეტიკური ანბანი)	თანამედროვე აღმოსავლური სომხური სალიტერატურო ენა	ქართული შესატყვისისი	მაგალითები	გამონაკლისები
32	tsʰ	g	ც	ანთროპონიმები ჭილაკ - tsʰalak - ცოლაკ-ი საჯთიოგ - mafʰtsʰ - მამჭოც-ი სილრაგას - maːˀratsʰan - მურაცანი-ი ტოპონიმები ჭამაკაბეაზი - tsʰamakʰabeˀrd - ცამაქაბერდ-ი ჭაყუტ - tsʰakʰut - ცაქუტ-ი ჰაგავან - hatsʰavan - ჰაცავანი-ი	
33	u	nl	უ 3	ანთროპონიმები იქთანეს - ɪxtʰanes - უხტანეს-ი ჯიქანიკ - ʃʌnʌnik - ჟუშანიკ-ი სიქელ - mʌfɛx - მუმელ-ი სიქენ - smɛˀɾɛn - სურენ-ი ტოპონიმები იქანიკ - ɪnʌnʌjɛˀr - ურნაირ-ი იქი - ɪnʌ - უში იქუტ - ɪnʌt - ურუტ-ი ქიქი - pʰɪkʌ - ფუშიკ-ი იქი - ɪnʌ-უი, იქა - ɪnʌ - უა კომპლექსებში უ ქართულში შეიძლება გადმოვიდეს ვ-თი, შესაბამისად მივიღებთ ვი და ვა კომპლექსებს. ასთაგაბაგა - astʌtsʌtʌjɛˀr - ასტვანატურ-ი ჯიქი - dʒuɪk - ძვიკ-ი ხიქსი - xʌˀruʌnd - ერვანდ-ი	

	IPA (საერთაშორისო ფონეტიკური ანბანი)	თანამედროვე აღმოსავლური სომხური სალიტერატურო ენა	ქართული შესატყვისი	მაგალითები	გამონაკლისები
34	p ^h	ჟი	ფ	<p>ანთროპონიმები Փարանձեմ - p^harandzem - ფარანძემ-ი Ստեփանոս - step^hannos - სტეფანოს-ი Սոփիա - sap^hia - სოფია</p> <p>ტოპონიმები Փանիկ - p^hanik - ფანიკ-ი Փաշաքենդ - p^hajak^hend - ფაშაქენდ-ი Կոփ - kap^h - კოფ-ი</p>	
35	k ^h	ք	ქ	<p>ანთროპონიმები Քրիստაփոր - k^hristap^har - ქრისტაფორ-ი Սարքիսյան - sar^hk^hisjan - სარქსიან-ი</p> <p>ტოპონიმები Քարաշեն - k^harashen - ქარაშენ-ი Քոբე - k^hobey - ქობერ-ი</p>	ქართული ტრადიციით ქრისტეფორე . ეს არ ვრცელდება ოფიციალური დოკუმენტების ტრანსლიტერირებისას.
36	o	օ	ო	<p>ანთროპონიმები Օրიդյան - oridjan - პროშიანი</p> <p>ტოპონიმები Օշի - osh - ოშინ-ი Օլթი - ol^hi - ოლთი(//ოლთის-ი)</p>	
37	f	ֆ	ფ	<p>ანთროპონიმები Ֆարուխ - farux - ფარუხ-ი Ֆრიკ - farik - ფრიკ-ი Չაֆარი - chafar - ჯაფარ-ი</p> <p>ტოპონიმები Ֆანტან - fantan - ფანტან-ი Ֆანდი - fandz - ფუნდი</p> <p>Ֆურონჯა Սոֆլ - sofli - სოფლუ</p>	

	IPA (საერთაშორისო ფონეტიკური ანბანი)	თანამედროვე აღმოსავლური სომხური სალიტერატურო ენა	ქართული შესატყვისის	მაგალითები	გამონაკლისები
38	ɛv	և=ե+ւ	ევ	<p>ანთროპონიმები</p> <p>Եվա - eva - ევა Եվագր - evagr - ევაგრე Լևոն - levon - ლევონ-ი Ղևոնդ - levond - ლევონდ-ი</p> <p>ტოპონიმები</p> <p>Սևան - sevan - სევან-ი Զարևանդ - zarvand - ზარევანდ-ი Երևան - evan - ერევან-ი</p>	
	œ	էօ	ეო	Էօժենի - eozeni - ეოჟენ-ი	
	ɑj	այ	აი	Գայանե - gajane - გაიანე Կայթ - kajt - კაით-ი	
	ɛj	եյ, էյ	ეი	Թեյդադ - thejdas - თეიდად-ი	
	ij	իյ	იი	Միյան - mijan - მიიან-ი	
	ɑj	ոյ	ოი	Խոյթ - xajt - ხოითი	
	ɑj	ոյ	უი	Պարույր - parujr - პარუირ-ი Կապույտ - kapujt - კაპუიტ-ი	
	ja	յա, իա	ია	Զյարքի - khjarkh-i - ჯიარქი Մանուկյան - manukjan - მანუკიან-ი	
	ju	յու	იუ	Սյունիք - sjunikh - სიუნიქ-ი Գյումրի - gjumari - გიუმრი	
	je	ե, յե, յէ	ე, იე	Երևան - evan - ერევან-ი Կայեն - kajen - კაიენი	
	ji	յի	ი, იი	Եսայի - esaji - ესაია Կայիմք - kajimkx - კაიიმქი	
	ja	յո	იო	Կյոքս - kjokhsu - კიოქსუ	

შენიშვნა:

სამეცნიერო ლიტერატურაში ერთმანეთის პარალელურად გამოიყენება საკუთარი სახელები: ელიშე - ელიშე, ლევონდი - ლევონდი. ვერ ვიტყვით, რომ გარკვეულ შემთხვევებში სომხური ლ- რაიმე ნესით უნდა გადმოდიოდეს აუცილებლად ყ-თი, მაგრამ უმეტესად სწორედ ის შეესაბამება სხვა ენების ყ თანხმოვანს. მაგ. ყარაბაღი **Ղարաբაղ-Կարաբաղ**, აგრეთვე თურქულიდან შემოსული სახელები **Ղազբուլակ -Kazbulak-** ყაზბულახი (ასეთ შემთხვევებში, როდესაც სომხურში ორი ლ თანხმოვანია, ქართულში პირველი ყ თანხმოვანია, ხოლო მეორე - ხ თანხმოვანია).

მასალა ამოღებულია შემდეგი წყაროებიდან:

Ռ.Աճառյան, Ղայոց ասճնասունների բառարան, հ Ա, Երևան1942//Ֆ.აჭარიანი, სომხური ანთროპონიმების ლექსიკონი, 1ტ., ერევანი1942

Ռ.Աճառյան, Ղայոց ասճնասունների բառարան, հ Բ, Երևան1944//Ֆ.აჭარიანი, სომხური ანთროპონიმების ლექსიკონი, 2ტ. ერევანი1944

Ռ.Աճառյան, Ղայոց ասճնասունների բառարան, հ Գ, Երևան1946//Ֆ.აჭარიანი, სომხური ანთროპონიმების ლექსიკონი, 3ტ, ერევანი1946

Ռ.Աճառյան, Ղայոց ասճնասունների բაռարան, հԴ , Երևան1948//Ֆ.აჭარიანი, სომხური ანთროპონიმების ლექსიკონი, 4ტ.,ერევანი1948

Ռ.Աճառյան, Ղայոց ասճնասունների բაռարան, հԵ , Երևան1962//Ֆ.აჭარიანი, სომხური ანთროპონიმების ლექსიკონი, 5ტ., ერევანი 1962

Թ.Հակոբյան,Ստ.Մելիք-Բախუյան, Ռ.Բարսեղյան, Ղայաստանի և հարակից շրջանների տեղանունների բაռարան,հ.1, Երևան 1986// თ.აკობიანი, სტ.მელიქ-ბახშიანი, ჰ.ბარსეღიანი, სომხეთისა და მიმდებარე ოლქების ტოპონიმების ლექსიკონი, 1ტ., ერევანი 1986

Թ.Հակոբյան,Ստ.Մելիք-Բախუյան, Ռ.Բարսեղյան, Ղայաստանի և հարակից շրջանների տեղանունների բაռարան,հ.2, Երևան 1988// თ.აკობიანი, სტ.მელიქ-ბახშიანი, ჰ.ბარსეღიანი, სომხეთისა და მიმდებარე ოლქების ტოპონიმების ლექსიკონი, 2ტ., ერევანი1988

Թ.Հակոբյան,Ստ.Մելիք-Բախუյան, Ռ.Բարսեղյան, Ղայաստանի և հարակից շրջանների տեղանունների բაռարան,հ.3, Երևան1991// თ.აკობიანი, სტ.მელიქ-ბახშიანი, ჰ.ბარსეღიანი, სომხეთისა და მიმდებარე ოლქების ტოპონიმების ლექსიკონი, 3ტ., ერევანი1991

Թ.Հակոբյան,Ստ.Մելիք-Բախუյան, Ռ.Բարսեղյան, Ղայასտանի և հարակից շրջանների տեղանունների բაռարան,հ.4, Երևան 1998// თ.აკობიანი, სტ.მელიქ-ბახშიანი, ჰ.ბარსეღიანი, სომხეთისა და მიმდებარე ოლქების ტოპონიმების ლექსიკონი,4ტ., ერევანი1998

Թ.Հակոբյան,Ստ.Մելիք-Բախუյան, Ռ.Բարսեղյան, Ղայასտանի և հարակից շրջանների տեղանունների բაռարան,հ.5, Երևան 2001// თ.აკობიანი, სტ.მელიქ-ბახშიანი, ჰ.ბარსეღიანი, სომხეთისა და მიმდებარე ოლქების ტოპონიმების ლექსიკონი, 5ტ., ერევანი2001

Տ.Ավետիսյան., Ղայոց ազգանունների բაռարան, Ղեղիսակային հրատարակություն,Երևան 2010//ტ.ავეტისიანი, სომხურ გვარსახელთა ლექსიკონი, საავტორო გამოცემა, ერევანი 2010, ინტერნეტში

http://www.nayiri.com/imaginedictionarybrowser.jsp?dictionaryId=99&dt=HY_HY&pageNumber=12

ნორმის პირველი ვერსია მოამზადა აკაკი შანიძემ, გამოქვეყნებულია 1970 წელს „თანამედროვე ქართული სალიტერატურო ენის ნორმებში“.

ნორმის პროექტის ახალი რედაქცია შეიმუშავა ვახტანგ მაღრაძემ.

პროექტი განხილულია თსუ არნოლდ ჩიქობავას სახელობის ენათმეცნიერების ინსტიტუტის სამეცნიერო საბჭოს 2019 წლის პირველი ივლისის სხდომაზე და მიღებულია სახელმწიფო ენის დეპარტამენტის ექსპერტთა კომისიის 2019 წლის 2 აგვისტოს სხდომაზე. დამტკიცებულია საქართველოს მთავრობის 394-ე დადგენილებით 2020 წლის 30 ივნისს.

ვითარებითი ბრუნვის ფორმა

ვითარებითი ბრუნვის ფორმის წარმოებისას უნდა გათვალისწინდეს შემდეგი წესები:

1. ვითარებითი ბრუნვის ნიშანი თანხმოდანფუძიანებთან უნდა იყოს **-ად**. მაგალითად: **კაცად** (და არა კაცათ), **მეგობრად** (და არა მეგობრათ), **სახლად** (და არა სახლათ), **სოფლად** (და არა სოფლათ), **დიდად** (და არა დიდათ), **კარგად** (და არა კარგათ), **ცუდად** (და არა ცუდათ), **სამად** (და არა სამათ)...

ხმოდანფუძიანებთან ბრუნვის ნიშანი უნდა იყოს **-დ**. მაგალითად: **გზად** (და არა გზათ), **მზედ** (და არა მზეთ), **ტრამვაიდ** (და არა ტრამვაით), **ყრუდ** (და არა ყრუთ), **წყაროდ** (და არა წყაროთ), **მწარედ** (და არა მწარეთ), **უნებლიედ** (და არა უნებლიეთ), **რვად** (და არა რვათ), **რად** (და არა რათ)...

2. ერთი ჯგუფი სიტყვებისა (კერძოდ, ზმნისართებისა), რომლებიც მოქმედებითი ბრუნვისგან მიიღება ან ფუძეში შეიცავს **თ-ს**, დაინერება **თ-თი** (და არა **დ-თი**): **გარეთ, ზემოთ** (// **ზევით**), **ქვემოთ** (// **ქვევით**), **წინათ, უკეთ, ალბათ, შიგნით**.

შენიშვნა: უნებლიეთ ფორმა მართებულად უნდა მივიჩნიოთ ტრადიციულად დამკვიდრებულ გამოთქმაში „**ნებსით თუ უნებლიეთ**“.

დასაბუთება

სალიტერატურო ქართულში (ძველი წერილობითი ძეგლებიდან მოყოლებული დღემდე) ვითარებითი ბრუნვის ნიშნად თანხმოდანფუძიან სახელებთან გვაქვს **-ად**, ხოლო ხმოდანფუძიანებთან – **-დ**, თუმცა XVII-XVIII საუკუნეების ტექსტებსა და ცოცხალ კილოებში თავს იჩენს **დ-ს** დაყრუებული ვარიანტი (თანხმოდანფუძიანებთან გვხვდება **-ათ**, ხოლო ხმოდანფუძიანებთან – **-თ**). კილოების გავლენით **-ათ** და **-თ** დაბოლოებანი ჩნდება სალიტერატურო ენაშიც.

ვითარებით ბრუნვაში **დ-ს თ-დ** ქცევა განცალკევებით მდგომი მოვლენა არ არის. ამგვარივე ხასიათისაა **ბ-ს** დაყრუება და მისგან **ფ-ს** მიღება: **ვაკეთეფ, ვამბოფ, ვანყოფ** და სხვ.

ბოლოკიდური მჟღერი ბგერის დაყრუება, რა თქმა უნდა, არ გულისხმობს იმას, რომ ყრუ ბგერა უნდა დაინეროს, შდრ.: ზმნათა **-ეფ** და **-ოფ** სუფიქსებიანი დიალექტური ვარიანტები, რომლებიც, ბუნებრივია, მცდარ ფორმებად მიიჩნევა. ამ შემთხვევაში **ბ** (და არა **ფ**) რჩება იმის გამო, რომ ის უცვლელად არის წარმოდგენილი **აკეთებს, ამბობს, აფერადებს** და ა. შ. ტიპის ზმნებში.

-ეფ და **-ოფ** სუფიქსების მსგავსად დიალექტურია ვითარებით ბრუნვაში გამოვლენილი **თ-ც**, რომლის პირვანდელი სახე **დ** მკვიდრად არის დაცული ვითარებითისაგან ნაწარმოებ ფორმებში. ასეთებია:

ა) ნილობითი რიცხვითი სახელები: **მესამედი, მეოთხედი, მეათედი, მეასედი** და სხვ.

ბ) ყველა ის სახელი, რომელთა ფუძედ ვითარებითი ბრუნვის ფორმაა გამოყენებული: **გულად** – **გულადი** – **გულადობა**, **პირად** – **პირადი** – **პირადობა**, **თვალად** – **თვალადი** – **თვალადობა**, **ტანად** – **ტანადი** – **ტანადობა** და სხვ.

ცალკე უნდა აღინიშნოს **უნებლიეთ** ფორმის შესახებ, რომელიც ძველი ქართულიდან მომდინარეობს და მართებულად არის მიჩნეული სალიტერატურო ენისთვის. თანამედროვე ქართულში დასტურდება აგრეთვე **უნებლიედ** ვარიანტი, რომელიც **უნებლიე** ზედსართავი სახელის ვითარებითი ბრუნვის ფორმაა და ძირითადად გამოიყენება ზმნისართის ფუნქციით: **უნებლიედ** შეცდა, **უნებლიედ** წაეშალა (შდრ.: **კარგად** ხატავს, **ლამაზად** წერს, **მწარედ** მოტყუვდა...). აღნიშნული ფორმა უნდა იქნეს მიჩნეული მართებულ ვარიანტად.

უნებლიედ ვისმინე, რაც ხევისბერს შენ უთხარი, ჩემო (კ. გამსახურდია);
ოი, – **უნებლიედ** აღმოხდა ბავშვს, – სანყალი, სანყალი (გ. რჩეულიშვილი);

ქართული კულტურის ევროპულობა **უნებლიედ** იქცა ამ ფესტივალის ერთ-ერთ მთავარ ტენდენციად (დ. კაკაბაძე)...

ვითარებითი ბრუნვის ფორმის წარმოებისას უნდა გატარდეს შემდეგი წესები:

1. ვითარებითი ბრუნვის ნიშანი თანხმოვანფუძიანებთან უნდა იყოს **-ად**, ხმოვანფუძიანებთან – **-დ**: **კაცად** (და არა კაცათ), **მეგობრად** (და არა მეგობრათ), **სახლად** (და არა სახლათ), **სოფლად** (და არა სოფლათ), **გზად** (და არა გზათ), **მზედ** (და არა მზეთ), **ტრამვაიდ** (და არა ტრამვაით), **ყრუდ** (და არა ყრუთ), **წყაროდ** (და არა წყაროთ), **დიდად** (და არა დიდათ), **კარგად** (და არა კარგათ), **ცუდად** (და არა ცუდათ), **მწარედ** (და არა მწარეთ), **სამად** (და არა სამათ), **რვად** (და არა რვათ), **რად** (და არა რათ) და სხვ.

2. ერთი ჯგუფი სიტყვებისა (კერძოდ, ზმნისართებისა), რომლებიც მოქმედებითი ბრუნვისგან მიიღებიან ან ფუძეში შეიცავენ **თ**-ს, დაინერება **თ**-თი (და არა **დ**-თი): **გარეთ**, **ზემოთ** (// **ზევით**), **ქვემოთ** (// **ქვევით**), **წინათ**, **უკეთ**, **აღბათ**, **შიგნით**.

შენიშვნა: **უნებლიეთ** ფორმა მართებულად უნდა მივიჩნიოთ ტრადიციულად დამკვიდრებულ გამოთქმაში „**ნებსით თუ უნებლიეთ**“.

ნორმის პირველი ვერსია მოამზადა აკაკი შანიძემ, გამოქვეყნებულია 1970 წელს „თანამედროვე ქართული სალიტერატურო ენის ნორმებში“.

ნორმის პროექტის ახალი რედაქცია შეიმუშავა ქეთევან დათუკიშვილმა.

პროექტი განხილულია თსუ არნოლდ ჩიქობავას სახელობის ენათმეცნიერების ინსტიტუტის სამეცნიერო საბჭოს 2019 წლის პირველი ივლისის სხდომაზე და მიღებულია სახელმწიფო ენის დეპარტამენტის ექსპერტთა კომისიის 2019 წლის 2 აგვისტოს სხდომაზე. დამტკიცებულია საქართველოს მთავრობის 394-ე დადგენილებით 2020 წლის 30 ივნისს.

წოდებითი ბრუნვის ფორმა

წოდებითი ბრუნვის ფორმათა წარმოებისას უნდა გატარდეს შემდეგი წესები:

1. საზოგადო სახელების წოდებითი წარმოება შემდეგნაირად:

1.1. ბოლოთანხმოვნებზე უნდა დაერთოს **-ო** ნიშანი: მაგალითად: **თავ-ო, კაც-ო, მეგობარ-ო, შვილ-ო, წყალ-ო** და სხვ.

1.2. ბოლოხმოვნისანი ორ- და მეტმარცვლიანი სახელები შეიძლება წარმოდგენილი იყოს ორგვარად: **ვ-ნიშნით ან უნიშნოდ** (ე. ი. ფუძის სახით). მაგალითად: **დედა-ვ // დედა, კენგურუ-ვ // კენგურუ, მებაღე-ვ // მებაღე, მინა-ვ // მინა, სამშობლო-ვ // სამშობლო, ქვეყანა-ვ // ქვეყანა, წყარო-ვ // წყარო** და სხვ.

1.3. ერთმარცვლიან ბოლოხმოვნიან სახელებს უნდა დაერთოს **-ო** ნიშანი. მაგალითად: **და-ო, მთა-ო, მზე-ო, ყრუ-ო, ძმა-ო, ხბო-ო** და სხვ.

შენიშვნა: კერძო შემთხვევებში დასაშვებია: **დედა-ო, მამა-ო, მზე-ვ, ძმა-ვ** და სხვ.

2. ადამიანთა საკუთარი სახელები წოდებითში გამოიყენება ბრუნვის ნიშნის გარეშე, ფუძის ფორმით: **აკაკი! გიორგი! გურამ! დავით! ეთერ! ელენე! თენგიზ! ირაკლი! ლუკა! ნოდარ! ნუნუ! პეტრე!..**

3. გვარები წოდებითში უნდა გაფორმდეს შემდეგნაირად:

3.1. თუ გვარი ქართულია და ბოლოთანხმოვნისანი, უნდა დაერთოს **-ო** ნიშანი: **ბურდულ-ო, გომართელ-ო, მჭედლიშვილ-ო, ცხვედიან-ო, წერეთელ-ო** და სხვ.

3.2. თუ გვარი ქართულია და ბოლოხმოვნისანი, წოდებითში მას ბრუნვის ნიშანი არ დაერთვის: **ბაქრაძე! ბურძგლა! გალოგრე! გუგუნავა! ინგოროყვა! კუპრავა! მენაბდე! ნოდია! ჭავჭავაძე! ჭონქაძე! ხოშტარია! ჯაბუა!..**

3.3. თუ გვარი უცხოურია და თანხმოვანზე ბოლოვდება, უნდა დაერთოს **-ო**: **ბაირონი-ო – ბაირონი-ო, პუშკინი-ი – პუშკინ-ო, რეიგანი-ი – რეიგან-ო, შექსპირი-ი – შექსპირ-ო, ჩერჩილი-ი – ჩერჩილ-ო, ხაჩატურიანი-ი – ხაჩატურიან-ო** და სხვ.

3.4. თუ გვარი უცხოურია და ბოლოვდება **ი** ხმოვნით, წოდებით ბრუნვაში გამოიყენება უნიშნოდ. ფუძისეული ხმოვანი ქართულად გადმოტანისას შენარჩუნდება. მაშასადამე, უნდა ითქვას და დაინეროს:

ბოტიჩელი – ბოტიჩელიმ

წოდ. **ბოტიჩელი**

განდი – განდიმ

წოდ. **განდი**

დოსტოევსკი – დოსტოევსკიმ

წოდ. **დოსტოევსკი**

ვერდი – ვერდიმ

წოდ. **ვერდი**

კიაროსტამი – კიაროსტამიმ

წოდ. **კიაროსტამი**

ლი – ლიმ

წოდ. **ლი**

მურაკამი – მურაკამიმ

წოდ. **მურაკამი**

პაგანიანი – პაგანიანიმ

წოდ. **პაგანიანი**

პავაროტი – პავაროტიმ

წოდ. **პავაროტი**

4. პირისადმი მიმართვისას სავალდებულოა გვარების წოდებითში გამოყენება: **ასათიან-ო, გომართელ-ო, დავითაშვილ-ო**, ხოლო სიაში ამოკითხვისას – სახელობითში: **ასათიანი-ი, გომართელი-ი, დავითაშვილი-ი** და სხვ.

5. გეოგრაფიული სახელები წოდებითში უნდა გაფორმდეს ამგვარად:

5.1. ბოლოთანხმოვნებზე უნდა დაერთოს **-ო**; მაგალითად: **გორ-ო, თბილის-ო, თერგ-ო, ლონდონ-ო, მტკვარ-ო, პარიზ-ო, რიონ-ო, ქუთაის-ო** და სხვ.

5.2. ბოლოხმოვნინებთან დასაშვებია როგორც -ვ ნიშნიანი, ისე უნიშნო ვარიანტები. მაგ.: აბაშა-ვ // აბაშა, ბარსელონა-ვ // ბარსელონა, მცხეთა-ვ // მცხეთა, ონტოფო-ვ // ონტოფო, პერუ-ვ // პერუ, რაჭა-ვ // რაჭა, საჩხერე-ვ // საჩხერე და სხვ.

შენიშვნა: ამავე წესს მიჰყვება ცხოველთა საკუთარი სახელები: ლაბა-ვ // ლაბა, ნიშა-ვ // ნიშა, ნიკორა-ვ // ნიკორა, ყურშა-ვ // ყურშა, შვინდა-ვ // შვინდა და სხვ.

5.3. თუ გეოგრაფიული სახელი უცხოურია და მისი ფუძე ი-ზე ბოლოვდება, წოდებითში იგი ბრუნვის ნიშანს არ დაირთავს. შესაბამისად, გვექნება: დელი – დელიმ, ნოდ. დელი, ტრიპოლი – ტრიპოლიმ, ნოდ. ტრიპოლი და სხვ.

6. უცხოურიდან მომდინარე ტიტულისა და წოდების აღმნიშვნელი სახელები, რომლებიც თანხმოდგენილ ბოლოვდება, წოდებითში წარმოდგენილი იქნება -ო ნიშნით: გენერალ-ი – გენერალ-ო, მაიორ-ი – მაიორ-ო, პროფესორ-ი – პროფესორ-ო... ბარონ-ი – ბარონ-ო, გრაფ-ი – გრაფ-ო, ვიკონტი-ი – ვიკონტი-ო, ლორდ-ი – ლორდ-ო, მარკიზ-ი – მარკიზ-ო, ჰერცოგ-ი – ჰერცოგ-ო და სხვ.

7. უცხოური მიმართვის ფორმები წოდებითში ბრუნვის ნიშანს არ დაირთავს: მადამ! მადმუაზელ! მილორდ! მის! მისის! მისტერ! სერ! სინიორ! ფროილანი!..

დასაბუთება

საზოგადო სახელებთან წოდებითი ბრუნვის ნიშანი ძველ ქართულში იყო -ო. იგი დღესაც უცვლელად არის წარმოდგენილი ბოლოთანხმოვნიან სახელებთან: კაც-ო, მეგობარ-ო, სახლ-ო და სხვ. ხმოვნით გათავებულ ფუძეებთან კი წოდებითის -ო იქცა ვ-დ ან სულ დაიკარგა. ამიტომ მივიღეთ პარალელური ფორმები: დედა-ვ და დედა, მებაღე-ვ და მებაღე, წყარო-ვ და წყარო და სხვ.

რაც შეეხება ადამიანთა საკუთარ სახელებს, არც თანხმოდგენილ ფუძიანებს და არც ხმოვან ფუძიანებს წოდებით ბრუნვაში ნიშანი თავიდანვე არ ჰქონდა და ისინი დღესაც უნიშნოდ არის წარმოდგენილი: დავით! ვახტანგ! პეტრე! გიორგი!.. ამ სახელებთან ზოგჯერ გვხვდება ბრუნვის ნიშნიანი ვარიანტები: ხმოვან ფუძიანებთან -ვ ნიშნიანი (გიორგი-ვ, პეტრე-ვ...) და თანხმოდგენილბთან -ო ნიშნიანი (დარეჯან-ო, ქეთევან-ო...). ამგვარი ფორმები დიალექტურია.

თანამედროვე ქართულ სასაუბრო მეტყველებაში (აგრეთვე მხატვრულ ლიტერატურაში) ადამიანთა საკუთარ სახელებთან წოდებითის ფუნქციით საკმაოდ ხშირად გამოიყენება სახელობითი ბრუნვის ფორმები (ნოდარი! გურამი! თენგიზი! ეთერი!), რაც სავსებით უმართებულოა სალიტერატურო ენის თვალსაზრისით.

ზემოთქმულის გათვალისწინებით, წოდებითი ბრუნვის ფორმათა წარმოებისას უნდა გატარდეს შემდეგი წესები:

1. საზოგადო სახელების წოდებითი ინარმოება შემდეგნაირად:

1.1. ბოლოთანხმოვნიანებს უნდა დაერთოს -ო ნიშანი: მაგ.: თავ-ო, კაც-ო, მეგობარ-ო, შვილ-ო, წყალ-ო და სხვ.

1.2. ბოლოხმოვნიან ორ- და მეტმარცვლიან სახელებთან დასაშვებია პარალელური ფორმები: ვ-ნიშნით ან უნიშნოდ (ე. ი. ფუძის სახით). მაგ.: დედა-ვ და დედა, კენგურუ-ვ და კენგურუ, მებაღე-ვ და მებაღე, სამშობლო-ვ და სამშობლო, ქვეყანა-ვ და ქვეყანა, წყარო-ვ და წყარო და სხვ.

1.3. ერთმარცვლიან ბოლოხმოვნიან სახელებს უნდა დაერთოს -ო ნიშანი: ძმა-ო, და-ო, მთა-ო, მზე-ო, ხბო-ო, ყრუ-ო და სხვ.

შენიშვნა: ზოგ შემთხვევაში, განსაკუთრებით პოეზიაში, დასაშვებია ორ- და მეტმარცვლიანი ბოლოხმოვნიანი საზოგადო სახელები წოდებითში იხმარებოდეს -ო ნიშნითაც. მაგ.: დედა-ო („დედაო ღვთისავ! ეს ქვეყანა შენი ხვედრია“. – ილია; „დედაო ღვთისავ, მზეო მარიამ...“ – გალაკტიონი და სხვ.); ამგვარი ფორმები მართებულა ასევე სასულიერო პირებისადმი მიმართვისას: მამა-ო, დედა-ო. გამონაკლისის სახით დასაშვებია აგრეთვე ერთმარცვლიანი ბოლოხმოვნიანი საზოგადო სახელების წოდებითში -ვ ნიშნიანი ფორმები. მაგ.: ძმა-ვ („მართალია, ძ მ ა ვ, კაცს მოსწყინდება ძუნწი ცხოვრება, ეს დასალონი...“ – ილია), მზე-ვ („მ ზ ე ვ, შინ შემოდიო!“ – ხალხური) და სხვ.

2. ადამიანთა საკუთარი სახელები წოდებითში უნდა იხმარებოდეს ბრუნვის ნიშნის გარეშე, ფუძის ფორმით: გურამ! დავით! ეთერ! ელენე! თენგიზ! ლუკა! ნოდარ! ნუნუ! პეტრე!..

შენიშვნა 1. ქვემოთ ჩამოთვლილ ადამიანთა საკუთარ სახელებში ბოლოკიდური -ი ფუძისეულია და შერჩება სახელს ყველა ბრუნვაში, მაშასადამე, წოდებითში გვექნება: აკაკი! ალექსი! გიორგი!

დმიტრი! ირაკლი! რატი! სერგი! ქუჯი!.. ლალი! ლილი! მერი! ნანული! ნინელი!..

შენიშვნა 2. ქვემოთ ჩამოთვლილ ადამიანთა საკუთარ სახელებში ფუძე თანხმოდან ბგერაზე ბოლოვდება და, მაშასადამე, ნოდებითში უნდა იხმარებოდეს ამგვარად: **ბესიკ! გურამ! დავით! ეთერ! თამაზ! თენგიზ! მერაბ! ნოდარ! ოთარ! რამაზ! ჯემალ!..**

3. გვარები ნოდებითში უნდა გაფორმდეს შემდეგნაირად:

3.1. თუ გვარი ქართულია და ბოლოთანხმოვნია, უნდა დაერთოს **-ო** ნიშანი, მაშასადამე, მართებულია: **ბურდულ-ო, გომართელ-ო, მჭედლიშვილ-ო, ცხვედიან-ო, წერეთელ-ო** და სხვ.

3.2. თუ გვარი ქართულია და ბოლოხმოვნია, ნოდებითში მას ბრუნვის ნიშანი არ დაერთვის: **ბაქრაძე! ბურძგლა! გალოგრე! გუგუნავა! ინგოროყვა! კუპრავა! მენაბდე! ნოდია! ქავჭავაძე! ქონქაძე! ხოშტარია! ჯაბუა!..**

3.3. თუ გვარი უცხოურია და თანხმოდანზე ბოლოვდება, უნდა დაერთოს **-ო**: **ბაირონი - ბაირონი-ო, გრიბოედოვი - გრიბოედოვი-ო, პუშკინი - პუშკინი-ო, შექსპირი - შექსპირი-ო** და სხვ.

3.4. თუ გვარი უცხოურია და ბოლოვდება **ი** ხმოვნით, ნოდებით ბრუნვაში გამოიყენება უნიშნოდ. ფუძისეული ხმოვანი ქართულად გადმოტანისას შენარჩუნდება. მაშასადამე, უნდა ითქვას და დაინეროს: **ბოტიჩელი - ბოტიჩელიმ, ნოდ. ბოტიჩელი, ბუდიონი - ბუდიონიმ, ნოდ. ბუდიონი, დოსტოევსკი - დოსტოევსკიმ, ნოდ. დოსტოევსკი, ვერდი - ვერდიმ, ნოდ. ვერდი, კიაროსტამი - კიაროსტამიმ, ნოდ. კიაროსტამი, ლი - ლიმ, ნოდ. ლი, პაგანინი - პაგანინიმ, ნოდ. პაგანინი, პავაროტი - პავაროტიმ, ნოდ. პავაროტი...**

4. პირისადმი მიმართვისას სავალდებულოდ უნდა იქნეს მიჩნეული გვარების ნოდებითში ხმარება (**ასათიანი-ო, გომართელ-ო, დავითაშვილ-ო...**), ხოლო სიაში ამოკითხვისას – სახელობითში (**ასათიანი-ი, გომართელი-ი, დავითაშვილი-ი...**).

5. გეოგრაფიული სახელები ნოდებითში უნდა გაფორმდეს ამგვარად:

5.1. ბოლოთანხმოვნიანებს უნდა დაერთოს **-ო**. მაგ.: **გორ-ო, თბილის-ო, თერგ-ო, ლონდონ-ო, მტკვარ-ო, პარიზ-ო, რიონ-ო, ქუთაის-ო** და სხვ.

5.2. ბოლოხმოვნებთან დასაშვებია როგორც **-ვ** ნიშნის, ისე უნიშნო ვარიანტები. მაგ.: **აბაშა-ვ და აბაშა, ბარსელონა-ვ და ბარსელონა, მცხეთა-ვ და მცხეთა, პერუ-ვ და პერუ, რაჭა-ვ და რაჭა, საჩხერე-ვ და საჩხერე, ონტოფო-ვ და ონტოფო...**

შენიშვნა. ამავე წესს მიჰყვება ცხოველთა საკუთარი სახელები: **ლაბა-ვ და ლაბა, ნიშა-ვ და ნიშა, ნიკორა-ვ და ნიკორა, ყურმა-ვ და ყურმა, შვინდა-ვ და შვინდა** და სხვ.

5.3. თუ გეოგრაფიული სახელი უცხოურია და მისი ფუძე **ი**-ზე ბოლოვდება, ნოდებითში იგი ბრუნვის ნიშანს არ დაირთავს. შესაბამისად, გვექნება: **დელი - დელიმ, ნოდ. დელი! ტრიპოლი - ტრიპოლიმ, ნოდ. ტრიპოლი!..**

6. უცხოურიდან მომდინარე ტიტულისა და ნოდების აღმნიშვნელი სახელები, რომლებიც თანხმოდანზე ბოლოვდება, ნოდებითში წარმოდგენილი იქნება **-ო** ნიშნით: **გენერალ-ი - გენერალ-ო, მაიორ-ი - მაიორ-ო, პროფესორ-ი - პროფესორ-ო... ბარონ-ი - ბარონ-ო, გრაფ-ი - გრაფ-ო, ვიკონტი-ი - ვიკონტი-ო, ლორდ-ი - ლორდ-ო, მარკიზ-ი - მარკიზ-ო, ჰერცოგ-ი - ჰერცოგ-ო** და სხვ.

7. უცხოური მიმართვის ფორმები ნოდებითში ბრუნვის ნიშანს არ დაირთავს: **მადამ! მადმუაზელ! მილორდ! მის! მისის! მისტერ! სერ! სინიორ! ფროილანი!..**

ნორმის პირველი ვერსია მოამზადა ივანე გიგინეიშვილმა, გამოქვეყნებულია 1970 წელს „თანამედროვე ქართული სალიტერატურო ენის ნორმებში“.

ნორმის პროექტის ახალი რედაქცია შეიმუშავა მაკა ლაბარტყავამ.

პროექტი განხილულია თსუ არნოლდ ჩიქობავას სახელობის ენათმეცნიერების ინსტიტუტის სამეცნიერო საბჭოს 2019 წლის პირველი ივლისის სხდომაზე და მიღებულია სახელმწიფო ენის დეპარტამენტის ექსპერტთა კომისიის 2019 წლის 2 აგვისტოს სხდომაზე. დამტკიცებულია საქართველოს მთავრობის 394-ე დადგენილებით 2020 წლის 30 ივნისს.

თანდებულთა და თანდებულის სახელთა მართლწერა

თანდებულთა და თანდებულის სახელთა მართლწერასთან დაკავშირებით უნდა გატარდეს შემდეგი წესები:

1. იმ შემთხვევაში, როცა თანდებულის სახელს ნაწილაკი არ დაერთვის, **-ზედა, -ზედ, -ზე** სახეობათაგან თანამედროვე ქართულში ერთადერთ სწორ ფორმად უნდა დარჩეს **-ზე: თავზე, ხელზე, მინაზე...**

-ც(ა) ნაწილაკის დართვისას მართებულია როგორც ძველი (**-ზედა**) სახეობა, ისე თანამედროვე ქართულში ფართოდ გავრცელებული **-ზე** ვარიანტიანი ფორმები:

-ზეც	-ზედაც
მთაზეც	მთაზედაც
მინაზეც	მინაზედაც
სახლზეც	სახლზედაც
ჩემზეც	ჩემზედაც
მეგობარზეც	მეგობარზედაც
რომელზეც	რომელზედაც

-ვე ნაწილაკის დართვისას მართებული ფორმებია როგორც **-ზედ**, ისე **-ზე** თანდებულის ვარიანტები:

-ზევე	-ზედვე
მთაზევე	მთაზედვე
მინაზევე	მინაზედვე
სახლზევე	სახლზედვე
ჩემზევე	ჩემზედვე

2. თანამედროვე სალიტერატურო ქართულში ერთადერთი მართებული სახეობაა **-ში**. **-ც(ა)** ნაწილაკის დართვისას შეიძლება გამოიყენებოდეს **-შია** სახეობაც:

-შიც	-შიაც
ამაშიც	ამაშიაც
მთაშიც	მთაშიაც
ბარშიც	ბარშიაც

3. **-ც(ა)** ნაწილაკის დართვისას მართებულია **-თანა**, ხოლო **-ვე** ნაწილაკიან ფორმებთან – **-თან** სახეობა:

-თანა-ც	-თან-ვე
დედასთანაც	დედასთანვე
მეგობართანაც	მეგობართანვე
სახლთანაც	სახლთანვე
ჩემთანაც	ჩემთანვე

4. **-გან** თანდებულიან სახელებზე **-ც(ა)** ნაწილაკის დართვისას მართებული ფორმაა თანამედროვე სალიტერატურო ქართულში დამკვიდრებული **-გან-ა-ც** ვარიანტი, ხოლო **-ვე** ნაწილაკის დართვისას – მხოლოდ გაუვრცობელი ფორმა:

-განა-ც	-გან-ვე
მეგობრისგანაც	მეგობრისგანვე
ძმისგანაც	ძმისგანვე
ჩემგანაც	ჩემგანვე

5. ნათესაობითი ბრუნვის ფორმებზე **-თვის**, **-კენ** და **-გან** თანდებულების დართვისას ორივე ვარიანტი (გაუვრცობელიც და გავრცობილიც) მართებულია: **ძმისთვის** და **ძმისათვის**, **სახლისკენ** და **სახლისაკენ**, **მეგობრისგან** და **მეგობრისაგან...**

6. **-მდე**, **-მდის**, **-მდი**, **-მდინ** და სხვა სახეობათაგან მართებულია მხოლოდ ორი – **-მდე** და **-მდის** ფორმები: **ქალაქამდე** და **ქალაქამდის**, **აქამდე** და **აქამდის...**

ამათგან თანამედროვე სალიტერატურო ქართულში უპირატესია **-მდე** ვარიანტი.

7. თანამედროვე სალიტერატურო ქართულში ერთმანეთისგან უნდა გაიმიჯნოს **-გან** და **-დან** (**//-იდან**) თანდებულებიანი ფორმები:

7.1. **-გან** გამოიყენება მაშინ, როცა თანდებულდართული ფორმა აღნიშნავს ან მასალას, ან

მოქმედების წყაროს, ან მოქმედების მიზეზს და მიუგებს კითხვებზე: ვისგან? რისგან? (წერილი მივიღე **ამხანაგისგან (ამხანაგისაგან)**; შაქარს ამზადებენ **ჭარხლისგან (ჭარხლისაგან)**; მიწვევა მიიღეს **უნივერსიტეტისგან (უნივერსიტეტისაგან)**).

7.2. **-დან (//-იდან)** გამოიყენება მაშინ, როცა თანდებულდართული ფორმა გამოსატყვევს მოქმედების დაწყების ადგილს ან დროს და მიუგებს კითხვებზე: საიდან? რა დროიდან? (**ქალაქიდან** ჩამოვიდა, **დილიდან** წვიმდა, **სამშობლოდან** დაბრუნდა).

8. **-ვით** თანდებული მხოლოდით რიცხვში უნდა დაერთოს მიცემითის გავრცობილ ფორმებს (ხმოვანფუძიანებსაც და თანხმოვანფუძიანებსაც): **დედასავით, კაცსავით, ლომსავით, მზესავით**, ხოლო სახელობით ბრუნვაში – მხოლოდ თანხმოვანფუძიანებს (**კაცივით, მეგობარვით, ლომივით**), მრავლობით რიცხვში კი – როგორც სახელობითის, ისე მიცემითის ფორმებს: **დედებივით, კაცებივით, მეგობრებივით... ბავშვებსავით, ჩურჩხელებსავით...**

პირის ნაცვალსახელზე **-ვით** თანდებულის დართვისას შესაბამისი კუთვნილებითი ნაცვალსახელის ფუძე უნდა იქნეს გამოყენებული და ერთადერთ სწორ ფორმად ჩაითვალოს მიცემითბრუნვიანი ვარიანტები (**ჩემსავით, შენსავით, ჩვენსავით, თქვენსავით**).

დასაბუთება

თანამედროვე ქართულში თანდებული დაერთვის სახელობით, მიცემით, ნათესაობით, მოქმედებით და ვითარებით ბრუნვათა ფორმებს. ზოგი თანდებული თითო ბრუნვას ერთვის, ზოგიც – ორს. თითო ბრუნვას ერთვის: **-ზე, -ში, -თან** (მიცემითს); **-კენ, -თვის** (ნათესაობითს); **-მდე //-მდის** (ვითარებითს); **-ურთ** (მოქმედებითს). ორ ბრუნვას ერთვის **-გან** (მოქმედებითსა და ნათესაობითს) და **-ვით** (სახელობითსა (მხოლოდ თანხმოვანფუძიანებს) და მიცემითს). ყველა ეს თანდებული თანამედროვე ქართულში ერთმარცვლიანია და შერწყმულია სახელის ბრუნვის ფორმასთან, ძველ ქართულში კი მათი უმრავლესობა ორმარცვლიანი იყო და სახელს არ შეერწყმოდა. შერწყმის პროცესში ცვლილებები მოხდა როგორც ბრუნვის ფორმებში, ისე თანდებულებშიც. სწორედ ამის გამო დღევანდელ სალიტერატურო ქართულში ზოგჯერ გვაქვს პარალელური ვარიანტები.

პარალელურ ფორმათა არსებობას სალიტერატურო ქართულში ისიც იწვევს, რომ ზოგი თანდებული დიალექტებში სხვადასხვა სახით არის წარმოდგენილი, აღსანიშნავია ისიც, რომ ბრუნვის ფორმასთან შერწყმისას კილოებში სალიტერატურო ენისგან განსხვავებული პროცესი შეინიშნება. მწერლობის გზით ამგვარი ფორმები, ბუნებრივია, სალიტერატურო ენაშიც იჭრება.

1. **-ზე** თანდებული მიცემით ბრუნვას დაერთვის და სამი სახით გვხვდება: **-ზედა, -ზედ** და **-ზე**. **-ზედა** სახეობა იხმარებოდა ძველ ქართულში, ცალკე იდგა და სახელის მიცემითი ბრუნვის ფორმა უცვლელად იყო წარმოდგენილი. ძველსავე ქართულში იგი ნათესაობით ბრუნვასაც დაერთოდა. **-ზედ** და **-ზე** სახეობები **-ზედა**-ს გამარტივების შედეგია და შერწყმულია ბრუნვის ფორმასთან. შერწყმისას მიცემითი ბრუნვის ფორმანტი დაკარგულია ყველგან: თანხმოვანფუძიანებთანაც და ხმოვანფუძიანებთანაც. მიცემითის **-ს** დაცულია III პირის ნაცვალსახელში **მა-ს-ზე**, მაგრამ ჩვენებითი ნაწილაკების დართვისას აქაც იკარგება: **ამა-ზე, იმა-ზე...**

აღსანიშნავია ისიც, რომ ქართული მწერლობის კლასიკოსებთან **-ზედ** და **-ზე** სახეობები თანაბრად გვხვდება.

-ზედ თანდებულიანი ფორმები ხშირია ილიას, ვაჟას, აკაკისა და ყაზბეგის შემოქმედებაში, აგრეთვე – უცხოურიდან ნათარგმნ ლიტერატურაში.

მაგ.: „კაცი მას ჰქვიან, ვინც ძონძები **ტანზედ** ჩაიცვა და მით ამაყობს“ (ვაჟა-ფშაველა); „ეს ოცი წელიწადია მხიარული ფერი არ მიუკარებია **ტანზედ**“ (ი. ჭავჭავაძე); „რამდენადაც გაგი იქ იტანჯებოდა, იმდენად **გორაზედ** მყოფთ ნუგეში ეძლეოდათ და იმედი ჰქონდათ“ (ალ. ყაზბეგი); „დარეჯან დედოფლის სასახლე მეტეხის **გორაზედ** გვიანი შუასაუკუნეების პერიოდის ძეგლია“ (დედათა მონასტრის ისტორია)...

თანამედროვე ქართულში ძირითად სახეობად დასტურდება **-ზე** თანდებულიანი ვარიანტები.

მაგ.: „გლეხი კაცი მოამრავლე, სახლი **სახლზე** მიადგო“ (მ.ჯავახიშვილი); „ჯაჭვის ხიდიდან

სალომე და პარმენი **მთაზე** ზეალმავალ დაკლაკნილ ბილიკს გაჰყვნენ“ (ნ. ლორთქიფანიძე); „ის ქალაქი დიდ **მდინარეზე** იყო გაშენებული“ (მ. ჯავახიშვილი); „მინც არ არსებობს **დედამინაზე** ისეთი ორი სიტყვა, ოდესმე ერთმანეთს რომ არ შეეხამოს“ (გ. დოჩანაშვილი); „...მკვდარი რო იპოვეს კუს **ტბაზე** სამი დღის წინათ“ (აკა მორჩილაძე) და ა. შ.

თუმცა გარკვეულ შემთხვევებში (პროზასა თუ პოეზიაში) მინც დასტურდება **-ზედა** ვარიანტიანი ფორმები.

-ზედ სახეობა იხმარება **-ვე** ნაწილაკის დართვისას: **თავზედე, მთაზედე, თქვენზედე...**

მაგ.: „ხანჯალი **ტანზედე** გაისწორა“ (ა. წერეთელი); „გაჯავრებულმა უფალმა **მთაზედე** უთხრა ეს ამბავი მოსეს და დაემუქრა“ (სალმრთო ისტორია, წიგნი II); „სინას **მთაზედე** მეფემ ააშენა წმ. ეკატერინეს მონასტერი, რომელიც გაამდიდრა ყოველის შემკულობით...“ (ბიბლიური ისტორია); „და შენს **თავზედე** შენგან ცილსა როგორ მოგიტმენ, ვიცი ზარმაცი შენ არა ხარ...“ (ივ. მაჩაბელი, თარგმ.)...

თანამედროვე სალიტერატურო ენაში ძირითადად გვაქვს **-ზე** თანდებულიანი **-ვე** ნაწილაკდართული ვარიანტები: „**ამაზევე** მოგახსენე“; „**შენზევე** ითქვა“; „**ჩვენზევე** უკმაყოფილო ადამიანები რეკავენ“; „**თქვენზევე** ნათქვამი სიტყვა დამხვდა წინ“. ამას მხარს უჭერს ქართული ენის ეროვნული კორპუსისა და ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტის ქართული ენის კორპუსის მონაცემებიც.

-ზედა სახეობა იხმარება **ც(ა)** ნაწილაკის დართვისას: **თავზედაც, თქვენზედაც, ჩემზედაც, რომელზედაც, იმაზედაც, მასზედაც.**

მაგ.: „**თქვენზედაც** გული შემტკივა... აი ამოდენა (დაბლა ხელით აჩვენა) ხელში მჭერიხართ“ (ი. ჭავჭავაძე); „მაგრამ თემი და მისი საქმე **შენზედაც** დიდია და **ჩემზედაც**“ (ალ. ყაზბეგი); „შეიტანა შიგ ორი მოკლე ფიცარი, **რომელზედაც** უნდა დაენვინა სპიდონა“ (დ. კლდიაშვილი); „დისწულიც ტყეში გამივარდა და მამაც ციხეში მიღებდა, **იმაზედაც** იტყვი, ალექსანდრე კაცი არ არისო?“ (მ. ჯავახიშვილი); „მატყლის დიდ საბანს **თავზედაც** კი წაიფარებდა და ჩათბუნების მოლოდინში ინაბებოდა“ (გ. დოჩანაშვილი)...

თანამედროვე ქართულში **-ც(ა)** ნაწილაკთან **-ზე** თანდებულიანი ფორმები უფრო ხშირად დასტურდება: **შენზეც, ჩემზეც, რომელზეც, იმაზეც, მასზეც.**

მაგ.: „ეს იმის დასტური იქნება, რომ რასაც ახლა გეტყვი, **იმაზეც** ყაბული ხარ“ (ჭ. ამერიჯიბი); „**შენზეც** ვიცი, – ხმას აუნია მაკუცუნამ: – შენ იცი, რას უზამ ვასიკო მუხაშავერიას? (აკა მორჩილაძე); „მისი ღიმილი **ჩემზეც** გადმოდის და ველარ ვულიმი“ (გ. დოჩანაშვილი); „ყოველთვის ვჩხუბობდი და ერთადერთი გოგოა დედამინის ზურგზე, **რომელზეც** არასოდეს არაფერი გამიფიქრია“ (აკა მორჩილაძე); „შემთხვევა იმდენად უჩვეულო იყო, რომ ღირს **მასზეც** ორიოდ სიტყვის თქმა“ („საქ. რესპუბ.“, 2005).

-ზედა თანდებული ჩვეულებრივია პოეზიის ენაში: „გამწიეს და გამომწიეს ჩამომკიდეს **ცხენზედაო**“ (ხალხური); „ვზივარ სამეფო **ტახტზედა!** შეურაცხყოფას ვინ მკადრებს? სალამს მიძღვნიან **ცდაზედა**“ (ვაჟა-ფშაველა); „დაბრძანდა ოქროს **ტახტზედა**, ვით მეფე ქვეყნის მპყრობელი“ (ვაჟა-ფშაველა); „მაღალ **მთაზედა** ავაგე სასახლე ახალ-ახალი, ლითონზე უფრო მაგარი, პირამიდებზე მაღალი“ (გ. ტაბიძე); „ადამის მოდგმა დაობლდა თუ გველი განვა **ცაზედა**“ (მ. კოსტავა); „ხან ხმელზე, ხანაც **ზღვაზედა**, არც კლდეზე ჩაეძინება“ (ვ. ხორნაული)...

ზოგ მწერალთან **-ზედა** თანდებული გამოიყენებოდა იმ შემთხვევაშიც, როცა ფრაზის შეკვრა იყო საჭირო: „უკეთესია კობლოვის **თარგმანზედა**“ (ი. ჭავჭავაძე); „დაასვენეს **ტახტზედა**“ (ი. ჭავჭავაძე), თუმცა თანამედროვე ქართულში **-ზედა** ვარიანტი არც ამ შემთხვევაში გამოიყენება. „უკეთესია შენს **ლექსზე**“, „დაჯდა **ტახტზე**“...

2. მიცემით ბრუნვას დაერთვის **-ში** თანდებულიც. ძველ ქართულში გვექონდა **-შინა**, შემდეგ – **-შიგან**. ისინი ცალკე მდგომი თანდებულები იყო და მათ წინ სახელის მიცემითი ბრუნვის ფორმა უცვლელად დასტურდებოდა. ახლანდელი **-ში** შერწყმულია ბრუნვის ფორმასთან და ბრუნვის

ფორმანტი დაკარგულია. ბრუნვის ნიშანი დაცულია მხოლოდ III პირის ნაცვალსახელთან: **მასში** (მაგრამ: **ამაში, იმაში...**). დიალექტებში არის **-შიდ, -ჩი, -ჩიგ, -ჩიგა** სახეობები, მაგრამ თანამედროვე სალიტერატურო ენაში ისინი არ გვხვდება.

-ც(ა) ნაწილაკის დართვისას გამოიყენება **-შია** სახეობაც: „ზოგი ჩემს **გულშიაც** ჩაიხედე“ (ი. ჭავჭავაძე); „ბატონო, გეძებთ თავქუდმობდილი, **სასახლშიაც** გახლდით, ვერ გნახეთ!“ (ა. წერეთელი); „მასწავლებლის **ოთახშიაც** კარგა ბლომად ირევა ხალხი“ (ე. გაბაშვილი)...

თანამედროვე ქართულში ასეთ შემთხვევებში უპირატესობით სარგებლობს **-ში** (და არა **-შია**) სახეობა.

მაგ.: „სანოლ **ოთახშიც** გავვარდი, იქაურობაც წივილ-კივილით მოვირბინე“ (ჭ. ამირეჯიბი); „ჰო, მოგართმევინ, სულ კაპიკ-კაპიკ ჩავითვლიან, **სახლშიც** წამოგყვებიან, არ გინდა?“ (ნ. შატაძე); „ზღვაზე ვიყავი და თან **სახლშიც** ვიყავი... კაროჩე, რას გეუბნები“ (აკა მორჩილაძე); „მზე **წვიმაშიც**, თოვლსა და ღრუბლიანობის დროსაც არ მოგვაკლებს ულტრაიისფერ სხივებს“ („საქ. რესპუბ.“, 2014) და სხვ., თუმცა დასტურდება **-შია** სახეობიანი ვარიანტებიც: „ეგევე რწმენა ჩაენერგა ძმის **გულშიაც**“ (დ. კლდიაშვილი); „ის შენი ქმარი **სახლშიაც** არ იღებს ხმას?“ (რ. ჭეიშვილი); „შენი სიტყვა უთხარი, ესეც დაგჭირდება **გზაშიაც** და **ცხოვრებაშიაც**“ (ლ. გოთუა); „გუშინ ოპოზიციას არეულობის მონყობა **გულშიაც** არ გაუვლია“ („ახალი თაობა“, 2008); „ზოგი უფრო ახლობელი, **ოთახშიაც** შემოვიდოდა, და იმ მძიმე დღეში მყოფს, გულს შვებად მოეფონებოდა“ („ლიტ. საქ.“, 2003).

პოეზიაში **-შია** ვარიანტი ბუნებრივია: „დამისიეს, გამომიდგნენ, გავექეცი განზედაო, **აღმართშია** მე ვაჯობე, იმათ თავდაღმართზედაო“ (ხალხური).

3. **-თან** თანდებულიც მიცემით ბრუნვას დაერთვის. იგი ძველი ქართულის ცალკე მდგომი **თანა** თანდებულისაგან მომდინარეობს, რომელიც ძველ ქართულში მიცემითსაც დაერთოდა და ნათესაობითსაც. მიცემითი ბრუნვის ნიშანი **-ს** დაკარგულია (ე. ი. **სთ** კომპლექსი გამარტივებულია) თანხმოვანფუძიან სახელებთან (**ბალ-თან, სახლ-თან...**), მაგრამ შემონახულია ხმოვანფუძიანებთან (**ეზო-ს-თან, მამა-ს-თან...**). მთის კილოებში ორივეგან გვაქვს: როგორც თანხმოვანფუძიანებთან, ისე ხმოვანფუძიანებთან (**სახლ-ს-თან, დედა-ს-თან**). სხვა აღმოსავლურ კილოებში **ს** ზოგჯერ ხმოვანფუძიანებთანაც იკარგება (**მამათან**) ან სუსტდება და მას **ჲ** ცვლის (**მამა-ჲ-თან**), ზოგ დასავლურ კილოში კი ხმოვანფუძიან სახელებში მიცემითის **ს** შემონახულია, მაგრამ დაკარგულია თანდებულის **თ** ელემენტი და **სთ** კომპლექსი ამ გზითაა გამარტივებული (**ეზო-ს-ან, მამა-ს-ან**)... ეს კილოური მოვლენები სალიტერატურო ქართულზე გავლენას ვერ ახდენს...

-ც(ა) ნაწილაკის დართვისას გვქონდა ორივე სახეობა: **ამხანაგთანც** და **ამხანაგთანაც**; **დედასთანც** და **დედასთანაც**, თუმცა თანამედროვე ქართულში **-თანც** ვარიანტიანი ფორმები ფაქტობრივად აღარ დასტურდება. ისინი მთლიანად ჩაანაცვლა **-თანაც** სახეობამ.

მაგ.: „ამ ლაპარაკში ისინი მივიდნენ **სახლთანაც**, რომელიც უფრო ქოხს ჰგავდა“ (დ. კლდიაშვილი); „სხვა საქართველოს“ ჯავრი კი **გულთანაც** არ გაუკარებია“ (ლ. სანიკიძე); „ამ რამდენიმე დღის წინ დარეკეს მის **ძმასთანაც**, რომელსაც აუხსნეს, რომ შესაძლოა სულხანის ფიზიკური ლიკვიდაცია“ („რეზონანსი“, 2005), „...დანესებულებაში არ არის ის პირობები, რომ ბავშვმა ერთდროულად **დედასთანაც** იცხოვროს და პარალელურად სკოლაშიც იცხოვროს“ („საქ. რესპუბ.“, 2012); „მანამდე და მის შემდეგაც ბევრი ჩამოსულა, იმ **ხესთანაც** ბევრს ჩაუვლია“ („დილის გაზეთი“, 2000); „მონიტორინგის ორგანოს ხელშეკრულება გზების დეპარტამენტის კვლევით **ინსტიტუტთანაც** აქვს გაფორმებული“ („საქ. რესპუბ.“, 2010) და სხვ.

-ვე ნაწილაკი თანამედროვე ქართულში დაერთვის მხოლოდ გაუვრცობელ ფორმებს.

მაგ.: „აღამიანი თუ შენ გიჩივის, სარჩელი **შენთანვე** უნდა მოიტანოს“ („საქ. რესპუბ.“, 2007); „ეს თქვენთვის ძვირფასი სახსოვარია და **თქვენთანვე** უნდა დარჩესო“ („ახალი 7 დღე“, 2005); „რა თქმა უნდა, ავტომობილი **კარებთანვე** ჩამოუყენეს“ („მწერალი“, 2002).

4. ნათესაობითი ბრუნვის ფორმას დაერთვის **-თვის** თანდებული. ამ თანდებულის დართვისას ბრუნვის ფორმაში ცვლილებები არ ხდება. ბრუნვის ფორმა გაუვრცობლადაც შეიძლება იყოს

წარმოდგენილი და გავრცობილადაც (**მეგობრისთვის, მეგობრისათვის; დედისთვის, დედისათვის...**).

მაგ.: „ვითომ მისთვის – **მეგობრისთვის** გაკეთდა ეგ და უარეს საძებარში და თავსატეხში ჩავაგდეთ ახლა“ (ჭ. ამერიჯიბი); შდრ.: „ოღონდ აქტი გონიერი გვიქადაგებს: ჯერ არს რათა მეგობარმან **მეგობრისათვის** სული თვისი დადვას“ (მ. ჯავახიშვილი); „ჩონგური უჩუქნია თურმე **დედისთვის** აგურისფერჩოხიან მამაკაცს“ (კ. გამსახურდია); შდრ.: „ოტია ახლა იმის რჩევაში იყო, თუ როგორ გამოეცხადებინა **დედისათვის** თავისი განზრახვა“ (დ. კლდიაშვილი), ან კიდევ: „რალაცნაირად ეშინოდა, ერთხელ არ გაუსწორებია **მამისთვის** მზერა, მალულად თუ შეათვალიერებდა“ (გ. დოჩანაშვილი); „ეს რომ კოშა თოლორაიას გაუგია, გამწყრალა, **ამხანაგისთვის** საყვედური უთქვამს“ (ჭ. ამერიჯიბი).

აღმოსავლურ დიალექტებში გვხვდება **-თვინ, -თვინა, -თვი** სახეობები, რომელთაგანაც **-თვინ** ზოგ დასავლურ დიალექტშიც არის შემორჩენილი. ამ სახეობებმა ადრევე იჩინა თავი და საკმაოდ ხშირად გვხვდება XIX საუკუნის კლასიკოსთა ენაშიც (**-თვინ** – ილიასთან, ალ. ყაზბეგთან, **-თვი** – ვაჟა-ფშაველასთან).

კილოური მოვლენები სალიტერატურო ენაზე გავლენას ვერ ახდენს, შესაბამისად, გაბატონებულია მხოლოდ **-თვის** სახეობა.

5. ნათესაობითი ბრუნვის ფორმას დაერთვის **-კენ** თანდებულიც. ფონეტიკური ცვლილებები არც ამ თანდებულის დართვისას ხდება და ბრუნვის ფორმა შეიძლება იყოს გავრცობილიც და გაუვრცობელიც (**სახლის-კენ** და **სახლისა-კენ; ეზოს-კენ** და **ეზოსა-კენ**). მაგ.: „ჯაყოს თითქო არ ესმის, ორივე ხელს **ეზოსკენ** იქნევს, თითქო პეშვებით ოქროს უყრისო“ (მ. ჯავახიშვილი); შდრ.: „დუქნის წინ გაიარ-გამოიარა უღვაშების გრეხით, გადიარა კაკლუას **ეზოსაკენ** და გამოეხმაურა გზირს“ (ვ. ბარნოვი); „მესამე დღესვე მთელი ეს აუარებელი ხალხი, ლევანის სპა-ჯვართი შევსებული, **მთისკენ** გაემართა“ (ნ. ლორთქიფანიძე); შდრ.: „დილით ადრე გავირეკე **მთისაკენ** ცხვარი“ (გ. ჩოხელი); „დევნილი ნადირის უნებური სიამაყით დაგებერა თხელი ნესტოები, **ზღვი-სა-კენ** იცქირები“ (გ. დოჩანაშვილი); შდრ.: „უნდა დაისვენოთ, გადით პარიზიდან – ან **ზღვისკენ** გაისეირნეთ“ (მ. ჯავახიშვილი)...

მთის კილოებში (მაგ., ფშაურში) გვაქვს **-კე, -კ** სახეობებიც, რომლებიც ხშირად დასტურდება ვაჟა-ფშაველას შემოქმედებაში. **-კე** ვარიანტი ჯერ კიდევ „ვეფხისტყაოსანში“ გვხვდება.

თანამედროვე სალიტერატურო ენაში ერთადერთი მართებული ვარიანტია **-კენ**.

6. **-მდე // -მდის** თანდებული დაერთვის ვითარებითი ბრუნვის ფორმას. ძველ ქართულში **-მდე // -მდის** თანდებულების წინ **დ** მეტწილად დაცული იყო (**დღე-დ-მდე // დღე-დ-მდის; სახლ-ად-მდე**), თუმცა ადრევე დაიკარგა. მხოლოდ თანხმოვანფუძიან სახელებშია შემონახული ვითარებითი ბრუნვის ნიშნის **ა** ელემენტი (**სახლ-ა-მდე**). ძველ ქართულში გვხვდებოდა ამ თანდებულის ორივე სახეობა. XVI-XVIII საუკუნეების სალიტერატურო ენაში მათ დაემატა **-მდენ, -მდენა, -მდი, -მდინ, -მდინა, -მდისინ, -მდისინა** ვარიანტები, რომლებიც ამჟამად დაცულია კილოებში, ზოგი მათგანი გვხვდება XIX საუკუნის II ნახევრის მწერალთა ენაშიც. მაგ.: „**შემოდგომამდინ** გაუძლო“ (ი. ჭავჭავაძე); „სოლომონმა **ჭიშკრამდი** მიაცილა“ (დ. კლდიაშვილი); „ხორციდან დანყებული **სულამდინ** გამცალა“ (გ. წერეთელი).

-მდი სახეობა გავრცელებული იყო დასავლეთ საქართველოდან გამოსულ მწერალთა ნაწერებში (ა. წერეთელი, დ. კლდიაშვილი, ნ. ლორთქიფანიძე...), ამ ფორმას იცავდა სილოვან ხუნდაძე, ხოლო **-მდინ** სახეობა საკმაოდ ხშირად გვხვდება აღმოსავლეთ საქართველოდან გამოსულ მწერლებთან:

-მდი: „ძმაო ნიკო! მე სხვადასხვა შემთხვევის გამო **ხუთშაბათამდი** ვერ მოვდივარ“ (ა. წერეთელი); „სკოლაში იმას თუ გასწავლიან, **შუადღემდი** იძინეო!“ (ვაჟა-ფშაველა); „საწყალ სონიას არც კი გაუგია, როგორ გამოიარა გზა ქველიძიდან **სახლამდი**“ (დ. კლდიაშვილი); „იმას მოგახსენებდით, ბატონო, **შუადღემდი** სანახავადაც ვერ მიხვალ...“ (გ. ერისთავი); „ეზო სახლიდან **ჭიშკრამდი** ნელ-ნელა დაღმართ მიდის“ (ნ. ლორთქიფანიძე)...

-მდინ: „თქმულა, რომ არავინ დარჩება **ბოლომდინ** მოუმდურავი“ („გაბაასება კაცისა და სოფლისა“); „ლუარსაბმა სიზმარი თავიდან **ბოლომდინ**, როგორც იყო, ისე უამბო“ (ი. ჭავჭავაძე); „მე უფალმა იმოდენა ღონე კიდევ შემარჩინა, რომ ჩემს ბედს **ბოლომდინ**, საფლავის **კარებამდინ**,

მივიტან“ (ი. ჭავჭავაძე); „ეს ერთი თუმანი მომცა და ამაში **შემოდგომამდინ** თხუთმეტი მანეთის ბარათი ჩამომართვა“ (ა. ფურცელაძე); „მინც ღრმა **შემოდგომამდინ** იცოდა სოფლად ყოფნა, მხარში ედგა თავის დედამთილს“ (ვ. ბარნოვი)...

-**მდე**: „**ფოთამდე** ორ დღეს მოვუნდი სიარულს“ (ა. წერეთელი); „უჰ, **აქამდე** როგორ ვერ მივხვდი – თქვენ ძალიან ჰგავხართ აურელიანო – სქელს“ (გ. დოჩანაშვილი); „იმ ღამეს ოთარაანთ ქვრივს **დილამდე** ძილი არ მიჰკარებია“ (ი. ჭავჭავაძე); „**ქალაქამდე** დიდი გზა გვაქვს“ (მ. ჯავახიშვილი); „საკვირველია **ჩემამდე** რატომ არ მოვიდა თოთიას და მანგიას შუღლი“ (მ. ჯავახიშვილი); „თელავიდან **ქალაქამდე** პატარა მანძილია“ (მ. ჯავახიშვილი); „ყრმა რომ **ცამდე** მართალი იყოს, ბატონს ვერ უჩივლებს, ნება არა აქვს“ (მ. ჯავახიშვილი); „მიყვარს მარტო ქარიშხალი თვალუნვდენელ ზღვიდან **ზღვამდე**“ (გ. ტაბიძე); „და ეს ქვეყანა აივსოს **ცამდე**, შხამით და გესლით მორიელისა“ (ლ. ასათიანი); „რას ვხედავ – რამდენიმე ჯველ მეზობელს, **ჩემამდე** მოუყრია აქ თავი“ (დ. ტურაშვილი); „კიდმანი **ეკლესიამდე** კრემისფერი ლიმუზინით მივიდა“ („ხვალინდელი დღე“, 2006).

-**მდის**: „დილიდან **სალამოდის** ვდიე ხან ერთს და ხან მეორეს“ (ა. წერეთელი); „**ფერისცვალბამდის** არ მოიცდის ხოლმე“ (ი. ჭავჭავაძე); „ნაჰყვა დედოფალს **ეკლესიამდის** და იქიდან ყურთნამლები მაყრულით გამოჰყვა ახლად ჯვარდანერილებს“ (დ. კლდიაშვილი); „გულგადატრიალებულმა ძლივს მიაღწია ცოცხალმა **სახლამდის**“ (დ. კლდიაშვილი); „**ქალაქამდის** ევლოთ და ეხლა, ერთ გუნდად შეგჯგუფებულნი, გატაცებით გაჰმღეროდნენ“ (ვ. ბარნოვი); „კი მაგრამ, სად იყავ **აქამდის** გადაკარგული, შე ღვთისპირიდან გადავარდნილო?“ (დ. შენგელაია); „დღეს მე მსურს ვიმღერო ისე, როგორც **ჩემამდის** არავის უმღერია, რადგან ეს სიმღერა შენზე იქნება“ (ტ. ტაბიძე); „ზღვიდან ცამდის, ციდან **ზღვამდის**, მზის აღმური ჩადის... ჩადის!“ (გ. ტაბიძე).

-**ც** ნაწილაკის დართვისას ჩნდება მავრცობი ხმოვანი: **აქამდის – აქამდისაც, სახლამდის – სახლამდისაც, სკოლამდის – სკოლამდისაც...**

თანამედროვე ქართულში ძირითადად **-მდე** ვარიანტიანი ფორმები გვაქვს. **-მდის** აქტიურად გამოიყენება რამდენიმე გაქვევებულ ფორმაში – **ნახვამდის, ხვალამდის**, თუმცა ეს უკანასკნელიც (**ხვალამდის**) ნელ-ნელა **-მდე** ვარიანტზე გადადის.

ზემოთქმული ეხება როგორც გამოთხოვების, დამშვიდობების აღმნიშვნელ გამოთქმებს, მაგ.: „აბა, მშვიდობით, **ხვალამდე**“, შდრ.: „– **ხვალამდის!** – მითხრა იანგულიმ და მხოლოდ ახლა შევამჩნიე, ზედა ტუჩი შესივებული ჰქონდა“ (ნ. დუმბაძე), ისე დროის ზმნისართებს, მაგ.: „**ხვალამდე** არ ჩამოვივლიანო, ძობამ რომ უთხრა, – ვინ აღარ ჩამოვივლის?“ (ჭ. ამირეჯიბი); „რას ფიქრობ, ვერტმფრენი რომ გავუშვათ და **ხვალამდე** აქ დავრჩეთო“ (კ. გამსახურდია); „ნულარ ტირი, ძამიკო, **ხვალამდე** გასძელ, და სამ ულუფას მოვაცემინებ“ (გ. დოჩანაშვილი), შდრ.: „მხოლოდ გთხოვთ **ხვალამდის** დამაცადოთ, დღეს მეტად სუსტადა ვარ“ (ა. ყაზბეგი); „თქვენი პატივისცემით გამოძიება **ხვალამდის** გადამიდგია, – და წყნარად გავიდა“ (ა. ყაზბეგი); „შენ აქ მოისვენე **ხვალამდის**, – ჯვარი გადასახა, შიშჩამდგარი თვალებით ერთხელ კიდევ შეხედა ყრმას“ (გ. აბაშიძე).

გამოთხოვების, დამშვიდობების შემთხვევაში, ბუნებრივია, მართებულ ფორმად **-მდის** თანდებულიანი (**ნახვამდის**) ვარიანტი მიიჩნევა, რასაც მხარს უჭერს „ქართული ენის ორთოგრაფიული ლექსიკონი“ და სტატისტიკურ მონაცემთა ანალიზიც, მაგ.: „ხათუთა, ჩემო ხათუთი! **ნახვამდის**, გენაცვალოს ვაჟიკა, **ნახვამდის!** (მ. ჯავახიშვილი); „წარმოიდგინეთ, სულ სხვა რამ შემძახა: **ნახვამდის**, სიმიკოო! (გ. დოჩანაშვილი); „აბა, **ნახვამდის**, არ დაგავინყდეს! – და ბიჭი გადაუხვევს გზაბოძალში“ (ნ. ლორთქიფანიძე); „**ნახვამდის!** – მივაძახე და სამაგიერო პასუხს აღარ დაველოდე“ (დ. შენგელაია)... თუმცა გვხვდება დამშვიდობების, გამოთხოვების შინაარსით გამოყენებული **-მდე** თანდებულიანი (**ნახვამდე**) ფორმაც: „გზა მშვიდობისა! **ნახვამდე**, – მიუგო გილიომენმა...“ (გ. ფლობერი)...

როცა ზემოთ წარმოდგენილი ლექსიკური ერთეული დროის ზმნისართის ფუნქციით არის გამოყენებული, **-მდე** თანდებულიანი ფორმები სჭარბობენ **-მდის** თანდებულიანი ფორმებს.

მაგ: „ყოველი დღე, მის **ნახვამდე** რომ ედო, ღვთის საჩუქრად მიაჩნდა“ („ლიტ. პალიტრა“, 2008); „მათ მიერ წარმოდგენილი შედეგები იუმორისტული ვიდეოფილმების **ნახვამდე**, ნახვის დროს და შემდეგ, დიდ შთაბეჭდილებას ახდენენ“ („საქ. რესპუბ.“, 2010); „ჩემი ოჯახი აღნიშნული დეოფირის **ნახვამდე**, გამოძიებასთან თანამშრომლობაზე უარს აცხადებდა“ („რეზონანსი“, 2007)...

7. **-გან** თანდებული ორ ბრუნვას დაერთვის: ნათესაობითსა და მოქმედებითს. ნათესაობითზე

დართვისას ბრუნვის ფორმა გავრცობილადაც შეიძლება იყოს წარმოდგენილი და გაუვრცობლადაც (**შვილისგან** და **შვილისაგან**; **გოგოსგან** და **გოგოსაგან**; **ძმისგან** და **ძმისაგან...**).

მაგ.: „თედოს ყინჩანთელი კვერცხი, მართლა კვერცხი კი არა, **ხისგან** იყო გამოთლილი“ (თ. ბიბილური); შდრ.: „სამაგიეროდ მრავლად მოიპოვებოდა იქ კოდი, **ხისაგან** გამოჭრილი, მრგვალი და გრძელი“ (გ. რობაქიძე); „აქლემიც იგივე **მინისგან** გამოძერწაო ღმერთმა, რა მინისგანაც პირველი ადამიანი“ (ლ. სანიკიძე); შდრ.: „ევროპის სტეპები გადათქერეს და სრულიად ევროპული სამყარო **მინისაგან** აღგვისა და გაცამტვერების წინაშე დააყენეს“ (ლ. სანიკიძე); „**მზისგან** შერუჯულ შიშველ ნვივებზე კუნთების ჯაჭვი უთამაშებს“ (ლ. ქიაჩელი), შდრ.: „მუხისფოთლებიანი შტო ხეირიანად შეუკრავს და გვირგვინად დაუდგამს თავზე **მზისაგან** დასაფარავად“ (ნ. ლორთქიფანიძე).

-**გან** თანდებულისანი ნათესაობითი აღნიშნავს ან მასალას, ან მოქმედების წყაროს, ან მოქმედების მიზეზს და მოგვიგებს კითხვებზე: ვისგან? რისგან? (წერილი მივიღე **მეგობრისგან...** შაქარს **ჭარხლისგან** ამზადებენ...), ხოლო **-გან** თანდებულისანი მოქმედებითი გამოხატავს მოქმედების დაწყების ადგილს ან მოქმედების დაწყების დროს, შესაბამისად, მოგვიგებს კითხვებზე: საიდან? რა დროიდან? მაშასადამე, გამოხატავს დაწყებითობის სემანტიკას.

-**გან** თანდებული მოქმედებითი ბრუნვის მხოლოდ გაუვრცობელ ფორმას ერთვის.

დაწყებითის ფუნქციით ძველ ქართულში იხმარებოდა უთანდებულო ფორმა (იგინი წარვიდეს ადრე მიერ **საფლავით**. – მ. 28,8; გარდამოკდა იგი მიერ **მითით**. – მ. 8,1; მე ოდეს აღვმალდე **ქუეყანით**. – ი. 12,32; მოვიდეს **ქართლით**. – ხანძთელი). შემდგომ ამ ფორმას **-გან** თანდებული დაერთო (**პირველითგან** იყო სიტყუა. – ი. 1,1; დასვა იობს წყლულება ბოროტი **ფერკითგან** ვიდრე თავამდე. – იობ. 2,7), რასაც მოჰყვა ფონეტიკური პროცესები: ჯერ თანდებულის მჟღერი **გ-**ს გავლენით ბრუნვის ნიშანი **თ** გამჟღერდა და **დ-დ** იქცა (**ქალაქ-იდ-გან**), შემდეგ თანდებულის **გ-**ც დაიკარგა და დაგვრჩა **ქალაქ-იდ-ან**. ხმოვანფუძიან უკვეცელ სახელებთან გვაქვს **-დან: წყარო-დან, სამშობლო-დან...** ფაქტობრივ, ფორმალურად **-გან** თანდებულმა შეიცვალა სახე. ამიტომაც სამეცნიერო ლიტერატურაში **-დან // -იდან** თანდებულებადაც გაიაზრება. ამდენად, თანამედროვე ქართულში **-იდან** და **-დან** ვარიანტები შეიძლება პირობითად თანდებულებად მივიჩნიოთ.

უთანდებულო ფორმები დაწყებითი ბრუნვის ფუნქციით ძველი ქართულის მსგავსად დაცულია მთის დიალექტებში:

„ჯერ მეფის სიტყვა არა სჩანს:

შემოგვესია მტერიო,

ფშავით მოიდეს ლაშქარი,

ჩემი ერთგული ერიო“ (ვაჟა-ფშაველა).

„მე კვირია ვარ, მიტირე,

თუშეთით მოსულ გზირია“ (ვაჟა-ფშაველა).

„ავა და ჩავა კახეთსა, **ფშავით** ამბავსა ჰზიდავსა“ (ვაჟა-ფშაველა).

-**იდ-გან** ფორმა საკმაოდ ხშირად გვხვდება XIX საუკუნის მწერალთა ენაში. ამჟამადაც დაცულია ზოგ კილოში (მაგ., იმერულში).

მაგ.: „**შორიდგან** ვუმზერდე სასურველ მხარეს“ (გრ. ორბელიანი); „ცისა ფერს... **სიყრმიდგან** ვეტრფოდი“ (ნ. ბარათაშვილი); „**შორიდგან** სოფელმან მიმაგლო ყარიბობასა, გარნა სახე შენი ვით ვცე თმობასა?“ (ალ. ორბელიანი); „მათ დაღვრემილს სახეზედ ღიმილი ჩნდებოდა და კმაყოფილების შუქი გამოდიოდა მათი კეთილი **თვალეზიდგან**“ (ნ. ლომოური); „ასეთსა გდრუზავ მაგ გოგრაში, რომ **თვალეზიდგან** სულ მაშხალები წამოყარო!“ (ეკ. გაბაშვილი); „ქალებს მეტი სიცილით **თვალეზიდგან** ცრემლები სდიოდათ, კაცების ტაშისკვრით და ვამას ძახილით სახლი ზანზარებდა“ (ეკ. გაბაშვილი); „**შორიდგან** რომ შეგეხედათ ქალებისთვის, მაშინვე იფიქრებდით, რომ ძიძია იმათ არ ეკუთვნოდა“ (ალ. ყაზბეგი); „**თვალეზიდგან** ცეცხლსა ჰყრიდა“ (ალ. ყაზბეგი)...

ჯერ კიდევ „ვეფხისტყაოსნიდან“ მოკიდებული, **-გან** თანდებულისანი მოქმედებითს **დაღმა // დაღმე-**დან მომდინარე **-დამ** თანდებულისანი ფორმები შეენაცვლა ბევრ შემთხვევაში. განსაკუთრებით ფართოდ მოიკიდა **-დამ** თანდებულისანმა ფორმებმა ფეხი XVII-XVIII საუკუნეების სალიტერატურო ენაში და კიდევ უფრო ფართოდ გავრცელდა XIX საუკუნეში აღმოსავლეთ საქართველოდან

გამოსულ მწერალთა ნაწარებში (ილიასთან, ვაჟასთან...): „**ვლადიკავკასი**დამ ტფილისამდე“ (ი. ჭავჭავაძე); „გვედრები, **გზი**დამ ჩამომეცალე“ (ი. ჭავჭავაძე); „**მთი**დამ ბარად მომდინარი არწივი მის კენწეროზე ისვენებდა, მოჰყვებოდა ამაყად ყეფას...“ (ვაჟა-ფშაველა); „მაშინვე კაცი აფრინა მკურნალის მოსაყვანად მახლობელ **ქალაქი**დამ“ (ი. ჭავჭავაძე); „მეორე დღეს უნდა **ქალაქი**დამ გავსულიყავით, მე მღვდლის სანახავად წავედი“ (ი. ჭავჭავაძე).

-**დამ** თანდებულის საკითხი სალიტერატურო ქართულში ამჟამად აქტუალური აღარაა. მის ნაცვლად, ჩვეულებრივ, **-დან** ვარიანტი გვაქვს. **-დამ** თანდებული ფართოდაა გავრცელებული აღმოსავლურ კილოებში, დასავლური კილოებიდან გადმონაშთის სახით გურულშია გვხვდება.

გასული საუკუნის სალიტერატურო ქართულშიც გვექონდა და დღესაც გვხვდება **-გან** და **-დან** (//-**იდან**) თანდებულების აღრევის შემთხვევები.

ა) **-გან** თანდებულის ნაცვლად **-იდან** არის გამოყენებული:

„**ყმო**ბიდან გაგათავისუფლებო“ (ლ. არდაზიანი); „გულდამწვარი ვარ **ზოგიერთებიდან**“ (ე. ნინოშვილი); „**თიხი**დან გამოძერწილი თიხადვე უნდა მიიქცეო“ (ფოლკლორი, ნიარამი); „სალმონელა უმეტესად ფრინველისა და მათი **კვერცხიდან** მომზადებულ საკვებში ხვდება“ („ხვალინდელი დღე“, 2005); „ვინმემ იცით, როგორ კეთდება ბაბუანვერას **ყვავილებიდან** თაფლი?“ (გუგლი); „სადღაც შორს, მთებში, ლურჯი მინა მოიპოვება და ლურჯ ფერს იმ **მინიდან** ამზადებენო“ (გუგლი); „საქორწინო სუფრაზე ყოველთვის არის ე. წ. „ქორწინების ნამცხვარი“, რომელსაც „ხლის ნამცხვარი“ ეწოდება და მზადდება **ალუბლიდან**“ (გუგლი); „პატარებს ათასნაირ ზღაპარსა თუ არაკს გვიყვებოდა, **ხიდან** სათამაშოებს გვითლიდა“ (გუგლი); „**კარტოფილიდან** ათასნაირი კერძი მზადდება“ (გუგლი); „**კვერცხიდან** გოგლიმოგლი გააკეთა და კაკაოც შეურია“ (გუგლი)..

ბ) **-დან** (//-**იდან**) თანდებულის ნაცვლად **-გან** არის გამოყენებული: „სინათლე... შემოდოდა **ფანჯრებისაგან**“ (ე. ნინოშვილი); „გაგრის ცენტრში გთავაზობთ **ზღვისგან 50** მეტრის მანძილზე მდებარე ერთ ჰექტარ მიწას“ (გუგლი); „**სანაპიროსგან** მოშორებით მოჩანდა სასტუმრო „აფხაზეთი“ (გუგლი); „**ზღვისგან** სახლამდე მანძილი უფრო და უფრო გრძელდება“ (გუგლი)..

ძველ ქართულში **-გან** თანდებულის ნაცვლად იმ შემთხვევაში, როცა დღევანდელ ქართულში **-გან** თანდებულის ნაცვლად იხმარება, ჩვეულებრივი იყო: „გამოველ **ქუეყანისგან** შენისა და **ნათესავისაგან** შენისა და **სახლისაგან** მამისა შენისა“ (აბო); „ვითარცა **ზღვსგან** წუეთი წყალი ვინმე აღმოიღო“ (ხანძთელი).

-**ც(ა)** ნაწილაკის დართვისას ორი ფორმა გვექონდა: **ძმისაგან-ც** და **ძმისა-გან-ა-ც**, ხოლო **-ვე** ნაწილაკის დართვისას – მხოლოდ ერთი: **ძმისაგან-ვე**. თანამედროვე ქართულში **ძმისაგან-ც** ტიპი ფაქტობრივად აღარ გამოიყენება, ხოლო **ძმისაგანვე** ფორმა ჩვეულებრივია.

-**განაც**: „**დელისაგანაც** ბევრი რამ ვისწავლე, იმიტომ რომ მთელი ცხოვრება ბავშვებთან მუშაობს“ („დილის გაზეთი“, 2001); „წარმატებებით ნაქეზებული მშობლები თვით **შვილებისაგანაც** მოითხოვენ სწრაფ და წარმატებულ შედეგებს“ („ახალი ვერსია“, 2003); „...თვითონ ღვიძლი **ძმისაგანაც** შეუძლია განაწყენდეს“ (lib.ge) და სხვ.

8. **-ვით** თანდებული თანამედროვე ქართულში ორ ბრუნვას დაერთვის: მიცემითსა და სახელობითს. XIX საუკუნის ზოგი მწერლის (ილია ჭავჭავაძე, ნიკო ლომოური) ენაში **-ვით** ნათესაობით ბრუნვასთანაც დასტურდება. ამგვარი ფორმები ზოგჯერ თანამედროვე სასაუბრო მეტყველებაშიც გვაქვს: „ვარსკვლავს თავის ფიქრებში საკუთარს ეძახდა, მასთან საუკეთესო **მეგობრისავით** იყო“ (გუგლი); „კარი ძველი იყო, **სახლისავით**. კიბეები ჭრიალებდა. მოაჯირი ცოტათი მორყეული იყო“ (გუგლი); „დარწმუნებული ვარ იმ **კაცისავით** პირველები გაიქცევიან ბრძოლის ველიდან“ (გუგლი)..

მეგობრისავით, სახლისავით, კაცისავით ტიპის წარმოება მიუღებელია სალიტერატურო ქართულისათვის.

მიცემით ბრუნვაში **-ვით** დაერთვის როგორც თანხმომავანფუძიანი, ისე ხმომავანფუძიანი სახელების გავრცობილ ფორმებს მხოლოდობითსა და მრავლობით რიცხვში:

მაგ.: „ისე ნათლად გამოსთქვა აზრი, რომ ყველამ გაგიგოს და **კამეჩსავით** აღარ გალოღნიოს“ (მ. ჯავახიშვილი); „ოჯახი შენ უნდა ასწიო, – და ჩაიხუტა **შვილსავით**, ცრემლიან გამონათქვამით“ (აკა მორჩილაძე); „მთანმინდა **ბატსავით** გაყვითლებულ ცას აეტუზა“ („ლიტ. პალიტრა“, 2008); „მისი უშნოდ გამოჩორგვილი, კახურ **ჩურჩხელებსავით** გასუქებული, კოტიტა თითები ხმლისა

და თოფის ასაღებად ვერ გამოდგება“ (კ. გამსახურდია); „მხატვარი სკამიდან ჩამოვიდა, უკან დაიხია, **სხვებსავით** შეაცქერდა სურათს“ (აკა მორჩილაძე); „ჭკები ფრენისას ითოშებოდნენ მწვანე ცაში, **ქვებსავით** ცვიოდნენ ძირს“ („საქ. რესპუბ.“, 2006); „მელქისედეკ კათალიკოსი **კალიასავით** ახტა და დახტა, უსასტიკესად დასჯა მოითხოვა მისი“ (კ. გამსახურდია); „და ეს ოცნება **მზესავით** დადის, დავდივარ ნელა საფლავეებს შორის“ (ტ. გრანელი); „ვარ ერთი ვინმე **ცასავით** სუფთა და ცაზე ვრცელი გულის პატრონი“ (მ. გელოვანი); „თუმცა ისიც უნდა გითხრა, რომ მეც **შენსავით** არ დავცარიელებულვარ“ (კ. გამსახურდია); „რავა, რომში ხაჭაპურს კაცი აცხობდა? **ჩემსავით** ყოფილან მაგინი, ბატონო“ (გ. დოჩანაშვილი).

სახელობით ბრუნვაში **-ვით** დაერთვის:

ა) ბოლოთანხმოვნიან სახელებს მხოლობითა და მრავლობით რიცხვში:

მაგ.: „ბედნიერი, **ბაყაყით** გაბლენძილი ზაალი არსენას აღარც კი ამჩნევდა, ბებერი **ვაცივით** დააბოტებდა“ (მ. ჯავახიშვილი); „მახლობელი მთები შავი **დევებით** ჩასაფრებულან“ (მ. ჯავახიშვილი); „კალოს **ცხენებით** ჯაფა გასნიეს, დადნენ და დაილივნენ“ (მ. ჯავახიშვილი); „**ქორით** გადახედა ბაბალეს, რომელიც მის თვალთახედვის ქვეშ **მწყერივით** გაინაბა“ (გ. ლეონიძე); „ზილფები გადმოსკდომოდა სწორედ აყვანილ, გამართულ მხრებზე უდაბნოს **გველებით** წამოსეული“ (კ. გამსახურდია); „ძველი იფნი ქრიალებდა, მკლავმსხვილა და ტანხატულა, ქარმა ნისლი თრიალეთთან **კურდღელივით** აახტუნა“ (მ. გელოვანი); „მოვიდნენ პოლიტიკაში და გაჭრილი **ვაშლებით** ჰგვანან ერთმანეთს“ („ახალი თაობა“, 2013).

ბ) ბოლოხმოვნიანებს მრავლობით რიცხვში:

მაგ.: „დათა თავისთვისაც ზრუნავდა – ისევ დანარჩენ **დედებით**“ (მ. ჯავახიშვილი); „**მთებით** მალლა აზიდული ტალღები ნაპირებს გრიალით ეხეთქებოდნენ“ (ლ. ქიაჩელი); „წელიწადის ეს ოთხთავ დრო ღვიძლი **ძმებით** იყვნენ ჩემთვის“ (დ. შენგელაია).

ამრიგად, **-ვით** დაერთვის ბოლოხმოვნიანი სახელებისა და ნაცვალსახელების მხოლობითი რიცხვის მხოლოდ მიცემითი ბრუნვისა (გავრცობილს) და მრავლობითი რიცხვის სახელობითი ბრუნვის ფორმებს, ხოლო ბოლოთანხმოვნიანი სახელების მხოლობითი რიცხვის მიცემითისა (გავრცობილის) და ორივე რიცხვის სახელობითის ფორმებს.

აღსანიშნავია ერთი თავისებურება: როცა **-ვით** ბოლოთანხმოვნიანი სახელის სახელობითი ბრუნვის ფორმას დაერთვის, მას ჩვენებითი ნაცვალსახელი მიცემითი (და არა სახელობითი) ბრუნვის ფორმით ეწყობა: **ამ კაცივით, მაგ კაცივით** და არა: **ეს კაცივით, ეგ კაცივით, ის კაცივით**.

მაგ.: „ვინ უკეთ ხედავს – ჯანმრთელი? თუ – **ამ კაცივით** – საპყარი?“ (ტ. ჭანტურია); „კანონის მიღება და რეალიზაცია როგორ... შენ გელანდება **მაგ კაცივით**?“ (გუგელი); „თვალეების ფორმა ისეთივე ჰქონდა, როგორც იმას, რომელიც **ამ ქალივით** ტანკენარი იყო“ (გიბ.გე); „სიტყვაც ამაღ მოუყოვნავდა კალმის წვერიდან, **ამ ყვავილივით** ფეროვანი და სურნელოვანი“ („საქ. რესპუბ.“, 2011)...

ამრიგად, თანამედროვე სალიტერატურო ენაში ბრუნვის ფორმასთან შერწყმული თანდებულებიანი სახელების მართლწერისას უნდა გავითვალისწინოთ შემდეგი წესები:

1. იმ შემთხვევაში, როცა თანდებულებიანი სახელს ნაწილაკი არ დაერთვის, **-ზედა, -ზედ, -ზე** სახეობათაგან თანამედროვე ქართულში ერთადერთ სწორ ფორმად უნდა დარჩეს **-ზე (თავზე, ხელზე, მინაზე** და არა: **თავზედ, ხელზედ, მინაზედ...)**.

-ც(ა) ნაწილაკის დართვისას მართებულად უნდა მივიჩნიოთ როგორც ძველი (**-ზედა**) სახეობა, ისე თანამედროვე ქართულში ფართოდ გავრცელებული **-ზე** ვარიანტიანი ფორმები (**მთაზედაც // მთაზეც, მინაზედაც // მინაზეც, სახლზედაც // სახლზეც, ჩემზედაც // ჩემზეც, მეგობარზედაც // მეგობარზეც, რომელზედაც // რომელზეც...**).

-ვე ნაწილაკის დართვისას მართებულ ფორმებად უნდა მივიჩნიოთ როგორც ძველი სახეობის ხმოვანმოკვეცილი (**-ზედ: მთაზედვე, მინაზედვე...**), ისე თანამედროვე ქართულში უკვე

დამკვიდრებული -ზე ვარიანტიანი ფორმები: **სახლზევე, ჩემზევე, შენზევე...**

2. თანამედროვე სალიტერატურო ქართულში ერთადერთი მართებული სახეობაა -ში. -ც(ა) ნაწილაკის დართვისას შეიძლება იხმარებოდეს -შია სახეობაც: **ამაშიც და ამაშიაც; მთაშიც და მთაშიაც; ბარშიც და ბარშიაც.** ამათგან უპირატესობა უნდა მიენიჭოს პირველს: **ამაშიც, მთაშიც, ბარშიც.**

3. -ც(ა) ნაწილაკის დართვისას მართებულად უნდა მივიჩნიოთ -თანა (დედასთანაც, მეგობართანაც, სახლთანაც...), ხოლო -ვე ნაწილაკიანი ფორმებთან – -თან სახეობა (დედასთანვე, ძმასთანვე, თქვენთანვე, ჩემთანვე...).

4. -გან თანდებულიან სახელებზე -ც(ა) ნაწილაკის დართვისას მიღებული -გან-ც და -გან-ა-ც ფორმებიდან მართებულად უნდა ჩაითვალოს თანამედროვე სალიტერატურო ქართულში დამკვიდრებული -გან-ა-ც ვარიანტი (მეგობრისაგანაც, ძმისაგანაც...), ხოლო -ვე ნაწილაკის დართვისას – მხოლოდ გაუფრცობელი ფორმა: **ძმისაგან-ვე.**

5. ნათესაობითი ბრუნვის ფორმებზე -თვის, -კენ და -გან თანდებულების დართვისას ორივე ვარიანტი (გაუფრცობელიც და გავრცობილიც) მართებულად უნდა იქნეს მიჩნეული: **ძმისთვის და ძმისათვის, სახლისკენ და სახლისაკენ, მეგობრისგან და მეგობრისაგან.**

6. -მდე, -მდის, -მდი, -მდინ და სხვა სახეობათაგან მართებულ ფორმად უნდა დარჩეს მხოლოდ ორი: -მდე და -მდის (ქალაქამდე და ქალაქამდის; აქამდე და აქამდის), ამათგან თანამედროვე სალიტერატურო ქართულში უპირატესია -მდე ვარიანტი.

7. თანამედროვე სალიტერატურო ქართულში ერთმანეთისგან უნდა გაიმიჯნოს -გან და -დან (//-იდან) თანდებულიანი ფორმები:

7.1. -გან გამოიყენება მაშინ, როცა თანდებულდართული ფორმა აღნიშნავს ან მასალას, ან მოქმედების წყაროს, ან მოქმედების მიზეზს და მიუგებს კითხვებზე: ვისგან? რისგან? (წერილი მივიღე **ამხანაგისგან** (ამხანაგისაგან); შაქარს ამზადებენ **ჭარხლისგან** (ჭარხლისაგან); მიწვევა მიიღეს **უნივერსიტეტისგან** (უნივერსიტეტისაგან)...

7.2. -დან (//-იდან) გამოიყენება მაშინ, როცა თანდებულდართული ფორმა გამოსატყვის მოქმედების დაწყების ადგილს ან დროს და მიუგებს კითხვებზე: საიდან? რა დროიდან? (ქალაქიდან ჩამოვიდა, **დილიდან** წვიმდა, **სამშობლოდან** დაბრუნდა...).

8. -ვით თანდებული მხოლოდით რიცხვში უნდა დაერთოს მიცემითის გავრცობილ ფორმებს (ხმოვანფუძიანებსაც და თანხმოვანფუძიანებსაც): **დედასავით, მზესავით, ლომსავით, კაცსავით,** ხოლო სახელობით ბრუნვაში – მხოლოდ თანხმოვანფუძიანებს (კაცივით, მეგობარივით, ლომივით), მრავლობით რიცხვში კი – როგორც სახელობითის, ისე მიცემითის ფორმებს: **კაცებივით, მეგობრებივით, დედებივით, ბავშვებსავით, ჩურჩხელებსავით...**

პირის ნაცვალსახელზე -ვით თანდებულის დართვისას შესაბამისი კუთვნილებითი ნაცვალსახელის ფუძე უნდა იქნეს გამოყენებული და ერთადერთ სწორ ფორმად ჩაითვალოს მიცემითბრუნვიანი ვარიანტები (**ჩემსავით, შენსავით, ჩვენსავით, თქვენსავით**).

ნორმის პირველი ვერსია მოამზადა ლია ლეჟავამ, გამოქვეყნებულია 1985 წელს თანამედროვე ქართული სალიტერატურო ენის ნორმების N1-2 ბიულეტენში.

ნორმის პროექტის ახალი რედაქცია შეიმუშავა თეა ტეტელოშვილმა.

პროექტი განხილულია თსუ არნოლდ ჩიქობავას სახელობის ენათმეცნიერების ინსტიტუტის სამეცნიერო საბჭოს 2019 წლის 11 ოქტომბრის სხდომაზე და მიღებულია სახელმწიფო ენის დეპარტამენტის ექსპერტთა კომისიის 2019 წლის 6 დეკემბრის სხდომაზე.

სადაურობის სახელთა წარმოება -ეთ და -ის სუფიქსების შემცველი გეოგრაფიული სახელების გან

-ეთ და -ის სუფიქსების შემცველი გეოგრაფიული სახელებისგან სადაურობის სახელთა წარმოებისას მართლწერასთან დაკავშირებით უნდა გატარდეს შემდეგი წესები:

1. **-ეთ-ისა და -ის-ის** შემცველი გეოგრაფიული სახელებისგან სადაურობის გამომხატველი სიტყვები იწარმოება ამ სუფიქსების შენარჩუნებით: **თიანეთი – თიანეთ-ელ-ი, თიანეთ-ურ-ი; ბოლნისი – ბოლნის-ელ-ი, ბოლნის-ურ-ი...**

2. **აღნიშნული წესი არ ვრცელდება:**

2.1. საზღვარგარეთის ქვეყნებისა და საქართველოს კუთხეების აღმნიშვნელ **-ეთ-სუფიქსი**ან რიგ სახელებზე, რომელთაც სადაურობის სახელები ან **-ეთ-ის** გარეშე ეწარმოებათ, ან შესაბამისი სიტყვები სადაურობის აფიქსების გარეშე გამოხატავენ წარმომავლობას. ასეთებია, მაგალითად: **ჩინეთი – ჩინ-ელ-ი, ჩინ-ურ-ი; ესპანეთი – ესპან-ელ-ი, ესპან-ურ-ი; ბულგარეთი – ბულგარ-ელ-ი, ბულგარ-ურ-ი; რუმინეთი – რუმინ-ელ-ი, რუმინ-ურ-ი; კახეთი – კახ-ელ-ი, კახ-ურ-ი; იმერეთი – იმერ-ელ-ი, იმერ-ურ-ი... რუსეთი – რუსი, რუს-ურ-ი; ჩეხეთი – ჩეხი, ჩეხ-ურ-ი; სვანეთი – სვანი, სვან-ურ-ი...**

2.2. საეკლესიო ტიტულატურაში გამოყენებულ ფორმებზე, როგორებიცაა: **მროველ-ურბნელი** მიტროპოლიტი, **მანგლელი** მიტროპოლიტი, **ბოლნელი** მთავარეპისკოპოსი, **ქუთათელი-გაენათელი** მიტროპოლიტი და სხვ.

3. ძირითადი ფორმების გვერდით დასაშვებია **-ეთ და -ის** აფიქსებჩამოცილებული ფუძეებისგან ნაწარმოები ჯერ კიდევ მოქმედი ფორმები: **დუშელი, თიანელი, თიანური, ნავკელი, ნავკური, კლარჯელი (კლარჯის პარალელურად), კლარჯული...**

4. **-ეთ** სუფიქსი ჩამოშორდება ფუძეს, თუ სადაურობის აღმნიშვნელი სახელი მიიღება პორიზონტის მხარეების გამომხატველი სიტყვებისაგან:

აღმოსავლეთი – აღმოსავლ-ელ-ი, აღმოსავლ-ურ-ი

დასავლეთი – დასავლ-ელ-ი, დასავლ-ურ-ი

ჩრდილოეთი – ჩრდილო-ელ-ი, ჩრდილო-ურ-ი

გამონაკლისია **სამხრეთი**, რომლისგან ნაწარმოებ სადაურობის სახელებშიც გვექნება პარალელური ფორმები:

სამხრეთი – სამხრ-ელ-ი // სამხრ-ეთ-ელ-ი, სამხრ-ურ-ი // სამხრ-ეთ-ურ-ი; სამხრეთელი მეზობელი, **სამხრეთელი** ხალხი... **სამხრული** დიალექტი, **სამხრული** მეტყველება... **სამხრეთული** კერძები, **სამხრეთული** ტემპერამენტი, **სამხრეთული** კლიმატი...

დასაბუთება

ქართულში სადაურობის გამომხატველი სიტყვების სანარმოებლად **-ელ** და **-ურ (>-ულ)** სუფიქსები დაერთვის გეოგრაფიული სახელების სრულ (თუ სახელი უკუმშველი ან უკვეცელია) ან უსრულ (თუ სახელი კუმშვადი ან კვეცადია) ფუძეებს. მაგ., **ბორჯომ-ი – ბორჯომ-ელ-ი, ბორჯომ-ულ-ი; გონიო – გონიო-ელ-ი, გონიო-ურ-ი; ვაზისუბან-ი – ვაზისუბნ-ელ-ი, ვაზისუბნ-ურ-ი; მცხეთა – მცხეთ-ელ-ი, მცხეთ-ურ-ი...** ეს წესი ზოგადაა, თუმცა ენის განვითარების სხვადასხვა პერიოდში დასტურდება **-ეთ** და **-ის** სუფიქსების შემცველ გეოგრაფიულ სახელთაგან მიღებული სადაურობის გამომხატველი სიტყვების ორი ვარიანტი – **-ეთ/-ის** სუფიქსების შენარჩუნებითა და მათ გარეშე: **თიან-ეთ-ი – თიან-ეთ-ელ-ი // თიან-ელ-ი, ბოლნ-ის-ი – ბოლნ-ის-ურ-ი // ბოლნ-ურ-ი...**

წარმომავლობის **-ელ** და **-ურ** აფიქსთა დართვა მარტივ ფუძეზე ძველი ქართულისთვის ბუნებრივი იყო: **ტბ-ელ-ი (< ტბ-ეთ-ი), კარალ-ელ-ი (< კარალ-ეთ-ი), თბილ-ელ-ი (< თბილ-ის-ი), ურბნ-ელ-ი (< ურბნ-ის-ი)**, თუმცა ძველ ქართულშივე გვაქვს გამონაკლისები: **რუ-ეთ-ელ-ი (< რუ-ეთ-ი), მანგლ-ის-ელ-ი (< მანგლ-ის-ი)**. XIX საუკუნეში გეოგრაფიულ სახელთაგან სადაურობის აღმნიშვნელი ფორმების წარმოებისას იმდენად აქტიურდება აფიქსის შენარჩუნების ტენდენცია, რომ ზოგჯერ **-ეთ** დასტურდება ისეთ ფორმებშიც, რომლებშიც წესით არ უნდა ყოფილიყო. მაგ., **რუსეთელი** (ი. გოგებაშვილი), **უცხოეთელი, ჩინეთური** (ვაჟა-ფშაველა)... **-ეთ-ისა** და **-ის-ის** შენარჩუნებით გეოგრაფიული სახელებისგან სადაურობის ფორმათა მიღება წესი ხდება და თანამედროვე ქართულში იგი უპირატესია.

ზოგ შემთხვევაში ენამ ერთმანეთისგან მნიშვნელობით გამიჯნა სადაურობის აფიქსიანი ერთი სიტყვის პარალელური ვარიანტები: **ურბნელი** გამოიყენება საეკლესიო ტიტულატურაში, მაგ., მროველ-ურბნელი მიტროპოლიტი, ხოლო **ურბნისელი** აღნიშნავს სოფელ ურბნისში მცხოვრებს, წარმოშობით იქაურს. ანალოგიური წარმოებისაა საეკლესიო ტიტულატურაში მიღებული ისეთი ფორმებიც, როგორებიცაა: **მანგლელი** მიტროპოლიტი, **ბოლნელი** მთავარეპისკოპოსი, **ქუთათელ-გაენათელი** მიტროპოლიტი და სხვ.

მიუხედავად იმისა, რომ თანამედროვე ქართულში სადაურობის სახელები ზოგ შემთხვევაში მაინც ინარმოება **-ეთ / -ის** სუფიქსებმოკვეცილი ვარიანტებისგან (**დუშელი, ბოლნელი, ბოლნური, თიანელი, თიანური, ნავკელი, კლარჯელი** (კლარჯის პარალელურად), **კლარჯული...**), ქართული ენის განვითარების ტენდენციის შესაბამისად, სალიტერატურო ენისთვის ბუნებრივი **-ეთ** და **-ის** სუფიქსებშენარჩუნებული სიტყვებია: **თიანეთელი, თიანეთური, დუშეთელი, ნავკისელი** და სხვ.

აქვეა განსახილველი ჰორიზონტის მხარეთა აღმნიშვნელი ფუძეებისგან წარმოშობის სახელები. როგორც წესი, **აღმოსავლეთისგან, დასავლეთისა** და **ჩრდილოეთისგან** სადაურობის სახელები უმეტესად მიიღება **-ეთ** აფიქსჩამოცილებულ ფუძეზე წარმომავლობის **-ელ-ისა** და **-ურ-ის (> -ულ-ის)** დართვით: **აღმოსავლეთი – აღმოსავლ-ელ-ი, აღმოსავლ-ურ-ი; დასავლეთი – დასავლ-ელ-ი, დასავლ-ურ-ი; ჩრდილოეთი – ჩრდილო-ელ-ი, ჩრდილო-ურ-ი**. გამონაკლისია **სამხრეთი**, რომელიც ამგვარ შემთხვევებში იჩენს **-ეთ** ბოლოსართის შენარჩუნების ტენდენციას – **სამხრ-ელ-ისა** და **სამხრ-ულ-ის** გვერდით გვხვდება **სამხრეთ-ელ-ი** და **სამხრეთ-ულ-ი**. ეს ფორმები პარალელურ ვარიანტებად უნდა იქნეს განხილული თანამედროვე ქართული სალიტერატურო ენისთვის. ამგვარ დაშვებას მხარს უჭერს როგორც ენობრივი ტენდენცია (**-ეთ** აფიქსის შენარჩუნებისა), ასევე ამ ფორმათა ხშირი გამოყენება, რასაც ქართული ენის ეროვნული კორპუსისა და ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტის ქართული ენის კორპუსის მასალაც ადასტურებს. ამგვარად, გვექნება: **სამხრეთი – სამხრ-ელ-ი // სამხრეთ-ელ-ი, სამხრ-ულ-ი // სამხრეთ-ულ-ი**.

თანამედროვე ქართულში არის საზღვარგარეთის ქვეყნებისა და საქართველოს კუთხეების აღმნიშვნელი **-ეთ-სუფიქსიანი** რიგი სახელებისა, რომელთაც სადაურობის სახელები ან **-ეთ-** ის გარეშე ეწარმოებათ, ან შესაბამისი სიტყვები სადაურობის აფიქსების გარეშე გამოხატავენ

წარმომავლობას. ასეთებია, მაგალითად: **ჩინეთი – ჩინ-ელ-ი, ჩინ-ურ-ი; ესპანეთი – ესპან-ელ-ი, ესპან-ურ-ი; ბულგარეთი – ბულგარ-ელ-ი, ბულგარ-ულ-ი; რუმინეთი – რუმინ-ელ-ი, რუმინ-ულ-ი; კახეთი – კახ-ელ-ი, კახ-ურ-ი; იმერეთი – იმერ-ელ-ი, იმერ-ულ-ი... რუსეთი – რუსი, რუს-ულ-ი; ჩეხეთი – ჩეხი, ჩეხ-ურ-ი; სვანეთი – სვანი, სვანური...** თანამედროვე ქართულ სალიტერატურო ენაში აღნიშნული ფორმები დამკვიდრებულია, მათთან მიმართებით წესის შემუშავების საკითხი არ დაისმის და, რა თქმა უნდა, არც წინამდებარე ნორმაში განიხილება ისინი.

ზემოთქმულის საფუძველზე შეგვიძლია დავასკვნათ, რომ თანამედროვე ქართულ სალიტერატურო ენაში **-ეთ** და **-ის** სუფიქსების შემცველი გეოგრაფიული სახელებისგან სადაურობის სახელთა წარმოებისას მართლწერასთან დაკავშირებით უნდა გატარდეს შემდეგი წესები:

1. **-ეთ-ისა და -ის-ის** შემცველი გეოგრაფიული სახელებისგან სადაურობის გამომხატველი სიტყვები იწარმოება ამ სუფიქსების შენარჩუნებით: **თიანეთი – თიანეთ-ელ-ი, თიანეთ-ურ-ი; ბოლნისი – ბოლნის-ელ-ი, ბოლნის-ურ-ი...**

2. აღნიშნული წესი არ ვრცელდება:

2.1. საზღვარგარეთის ქვეყნებისა და საქართველოს კუთხეების აღმნიშვნელ **-ეთ-სუფიქსი**ან რიგ სახელებზე, რომელთაც სადაურობის სახელები ან **-ეთ-ის** გარეშე ეწარმოებათ, ან შესაბამისი სიტყვები სადაურობის აფიქსების გარეშე გამომხატავენ წარმომავლობას. ასეთებია, მაგალითად: **ჩინეთი – ჩინ-ელ-ი, ჩინ-ურ-ი; ესპანეთი – ესპან-ელ-ი, ესპან-ურ-ი; ბულგარეთი – ბულგარ-ელ-ი, ბულგარ-ულ-ი; რუმინეთი – რუმინ-ელ-ი, რუმინ-ულ-ი; კახეთი – კახ-ელ-ი, კახ-ურ-ი; იმერეთი – იმერ-ელ-ი, იმერ-ულ-ი... რუსეთი – რუსი, რუს-ულ-ი; ჩეხეთი – ჩეხი, ჩეხ-ურ-ი; სვანეთი – სვანი, სვანური...**

2.2. საეკლესიო ტიტულატურაში გამოყენებულ ფორმებზე, როგორებიცაა: **მროველ-ურბნელი** მიტროპოლიტი, **მანგლელი** მიტროპოლიტი, **ბოლნელი** მთავარეპისკოპოსი, **ქუთათელ-გაენათელი** მიტროპოლიტი და სხვ.

3. ძირითადი ფორმების გვერდით დასაშვებია **-ეთ** და **-ის** აფიქსებჩამოცილებული ფუძეებისგან ნაწარმოები ჯერ კიდევ მოქმედი ფორმები: **დუშელი, თიანელი, თიანური, წავკელი, წავკური, კლარჯელი (კლარჯის პარალელურად), კლარჯული...**

4. **-ეთ** სუფიქსი ჩამოშორდება ფუძეს, თუ სადაურობის აღმნიშვნელი სახელი მიიღება ჰორიზონტის მხარეების გამომხატველი სიტყვებისაგან:

აღმოსავლეთი – აღმოსავლ-ელ-ი, აღმოსავლ-ურ-ი

დასავლეთი – დასავლ-ელ-ი, დასავლ-ურ-ი

ჩრდილოეთი – ჩრდილო-ელ-ი, ჩრდილო-ურ-ი

გამონაკლისია **სამხრეთი**, რომლისგან ნაწარმოებ სადაურობის სახელებშიც გვექნება პარალელური ფორმები: **სამხრეთი – სამხრ-ელ-ი // სამხრ-ეთ-ელ-ი, სამხრ-ულ-ი // სამხრ-ეთ-ულ-ი; სამხრეთელი** მეზობელი, **სამხრეთელი** ხალხი... **სამხრული** დიალექტი, **სამხრული** მეტყველება... **სამხრეთული** კერძები, **სამხრეთული** ტემპერამენტი, **სამხრეთული** კლიმატი...

ნორმის პირველი ვერსია მოამზადა ივანე გიგინეიშვილმა, გამოქვეყნებულია 1970 წელს „თანამედროვე ქართული სალიტერატურო ენის ნორმებში“.

ნორმის პროექტის ახალი რედაქცია შეიმუშავა თეა ბურჭულაძემ.

პროექტი განხილულია თსუ არნოლდ ჩიქობავას სახელობის ენათმეცნიერების ინსტიტუტის სამეცნიერო საბჭოს 2019 წლის 11 ოქტომბრის სხდომაზე და მიღებულია სახელმწიფო ენის დეპარტამენტის ექსპერტთა კომისიის 2019 წლის 6 დეკემბრის სხდომაზე.

რაოდენობით და რიგობით რიცხვით სახელთა მართლწერა

1. რაოდენობითი რიცხვითი სახელების გამოყენებისას უნდა გატარდეს შემდეგი წესები:

1.1. ფორმებიდან – **თხუთმეტი, ხუთმეტი და თუთხმეტი** – სალიტერატურო ქართულისათვის ერთადერთი მართებული ფორმაა **თხუთმეტი**.

1.2. თუ რაოდენობითი რიცხვითი სახელი დგას რომელიმე ბრუნვაში, ციფრ(ებ)ით გამოსახვისას ბრუნვის ნიშანი დეფისით უნდა გამოიყოს: **25-მა, 34-ის, 67-ით, 8-მ...** გამონაკლისია სახელობითი ბრუნვა: მისი ნიშანი ციფრთან არ დაინერგება: **5 (ხუთი), 9 (ცხრა), 21 (ოცდაერთი), 28 (ოცდარვა)...**

1.3. ათასეულთა რაოდენობის აღმნიშვნელი რიცხვითი სახელები **ათასს** სახელობითი ბრუნვის ფორმით უნდა შეეწყოს ყველა ბრუნვაში: სახ. **ორი ათასი** კაცი, მოთხრ. **ორი ათასმა** კაცმა და ა.შ.

1.4. **მილიონს, მილიარდს** და სხვა ნასესხებ რიცხვით სახელებს მათი რაოდენობის აღმნიშვნელი რიცხვითი სახელი უნდა შეეწყოს როგორც მსაზღვრელი სახელი: სახ. **ორი მილიონი** კაცი; მოთხრ. **ორმა მილიონმა** კაცმა; მიც. **ორ მილიონ** კაცს; ნათ. **ორი მილიონი** კაცის; მოქმ. **ორი მილიონი** კაცით; ვით. **ორ მილიონ** კაცად და ა.შ.

1.5. სამი და მეტი ნაწილისაგან შემდგარ რთულ რიცხვით სახელებში (**ორი ათას ხუთასი, ორი მილიონ სამი ათას შვიდასი, სამი მილიარდ ხუთასი მილიონ ოთხასი ათას რვაასი**) ათასი, მილიონი, მილიარდი ფუძის სახით უნდა იქნეს წარმოდგენილი, ხოლო მათი რაოდენობის აღმნიშვნელი რიცხვითი სახელები – სახელობითი ბრუნვის ფორმით. ამ შემთხვევაში ბრუნვის ნიშნებს დაირთავს მხოლოდ უკანასკნელი რიცხვითი სახელი: სახ. **ორი ათას ხუთასი** კაცი; მოთხრ. **ორი ათას ხუთასმა** კაცმა; სახ. **ორი მილიონ ხუთასი ათას სამასი** კაცი; მოთხრ. **ორი მილიონ ხუთასი ათას სამასმა** კაცმა და ა.შ.

1.6. და კავშირით შეერთებული რიცხვითი სახელები უნდა დაინეროს ერთად, ხოლო ყველა დანარჩენი – ცალ-ცალკე: **ოცდაერთი, ოცდაათი, ოცდაჩვიდმეტი, ორმოცდაცამეტი, სამოცდათხუთმეტი, ორმოცდაცხრამეტი** და მისთ. ცალ-ცალკე დაინერგება ისეთი რთული რიცხვითი სახელები, რომლებიც შეერთებული არ არის და კავშირით. მაგალითად: **ას ერთი, ას ოცი, ას ორმოცდაათი, ათას შვიდას ოცდაათი, ათას ცხრაას ერთი, ოცი ათას შვიდასი, ოცი ათას შვიდას ოთხმოცი, მილიონ ათას შვიდას ოცი, ხუთი მილიონ ხუთასი ათას შვიდას ოცდათერთმეტი** და მისთ.

2. რიგობითი რიცხვითი სახელების გამოყენებისას უნდა გატარდეს შემდეგი წესები:

2.1. **ერთის** რიგობითი ფორმაა **პირველი** (და არა მეერთე), მაგრამ მისი შემცველი რთული რიცხვითი სახელისგან რიგობითი და წილობითი ფორმების წარმოებისას გამოიყენება **ერთ** (და არა პირველ) ფუძე.

რაოდენობითი	რიგობითი	წილობითი
ორმოცდაერთი	ორმოცდამეერთე	ორმოცდამეერთედი

2.2. ყველა რიგობითი რიცხვითი სახელი, გარდა **პირველისა**, ხმოვანფუძიანი და, შესაბამისად, კვეცადია: **ას მეხუთე, ას მეხუთ-ის, ას მეხუთ-ით; ათას ხუთას მეექვსე, ათას ხუთას მეექვსის, ათას ხუთას მეექვსით...**

2.3. რიცხვითი სახელის **პირველი** დანერილობისას უპირატესობა მიენიჭოს სიტყვიერად ან რომაული ციფრით (**პირველი** ან **I**, **პირველმა** ან **I-მა**) გამოსახვას. **პირველი** არაბული ციფრით უნდა გამოისახოს შემდეგნაირად: **1-ელი, 1-ელმა, 1-ელს, 1-ელის...** (**1-ელი** მუხლის მიხედვით, **1-ელ** თავში შევიდეს ცვლილებები, **1-ელის** შესაბამისად...). თვეების პირველი კალენდარული დღის აღნიშვნისას დასაშვებია ტრადიციულად დამკვიდრებული ფორმები: **1 იანვარი, 1 მაისი, 1 სექტემბერი** და სხვ.

2.4. რიგობითი რიცხვითი სახელების არაბული ციფრებით გამოსახვისას თუ სახელი იწყება მე- პრეფიქსით (მეშვიდე, მესამოცე, მეასე...), უნდა დაიწეროს მე-, შემდეგ – დეფისი და ციფრი. მაგალითად: მე-7 (მეშვიდე), მე-15 (მეთხუთმეტე), მე-100 (მეასე), მე-700 (მეშვიდასე). თუ რიგობითი რიცხვითი სახელი არ იწყება მე- პრეფიქსით (ოცდამეშვიდე, ორმოცდამეთოთხმეტე, სამოცდამესამე, ას მეორე...), მაშინ ბოლოში უნდა დაერთოს -ე სუფიქსი, რომელიც ციფრისაგან დეფისით გამოიყოფა: 27-ე (ოცდამეშვიდე), 102-ე (ას მეორე), 705-ე (შვიდას მეხუთე) და სხვ.

2.5. რიგობითი რიცხვითი სახელები უნდა დაიწეროს ისევე, როგორც შესაბამისი რაოდენობითი რიცხვითი სახელები: თითოეული წვერი ცალ-ცალკე. რთულ რიგობით რიცხვით სახელებში მე-ე მანარმოებელი დაერთვის სიტყვის ბოლო კომპონენტს: ას მეორე (102-ე), ათას ორას ოცდამეხუთე (1225-ე), ექვსი მილიონ შვიდი ათას ოცდამეთვრამეტე (6 007 038-ე)...

2.6. ფორმებიდან – მეორიათასე და მეორათასე, მესამიათასე და მესამათასე – მართებულია ი სუფიქსიანი ვარიანტები: მეორიათასე, მესამიათასე.

ორი ათასი	მეორიათასე	მე-2000
სამი ათასი	მესამიათასე	მე-3000

2.7. უცხოური წარმოშობის რიცხვითი სახელებისაგან (მილიონი, მილიარდი...) ნაწარმოებ რიგობით რიცხვით სახელებში მილიონის და მისთ. მსაზღვრელი სახელი ფუძის სახით უნდა იქნეს წარმოდგენილი:

ექვსი მილიონი	მეექვსმილიონე	მე-6000000
შვიდი მილიონი	მეშვიდმილიონე	მე-7000000

2.8. ფორმებიდან – მეორეული და მეორადი – დასაშვებია ორივე თავ-თავისი შინაარსობრივი (სემანტიკური) სხვაობის გათვალისწინებით: სამეცნიერო ტერმინოლოგიაში (ძირითადად) – მეორეული: მეორეული მოვლენა, მეორეული დაავადება... რაიმეს ხელახალი გამოყენების ან დამატებითი ფუნქციის აღსანიშნავად – მეორადი: მეორადი ფაკულტეტი, მეორადი ავეჯი...

2.9. რიგობით რიცხვით სახელებს რომაული ციფრებით გამოსახვისას არც თავსა და არც ბოლოში არ უნდა დაერთოს მანარმოებელი აფიქსები: VI, VIII, XIX, XX (და არა მე-VI, VIII-ე, მე-XIX-ე) და სხვ.

დასაბუთება

რიცხვითი სახელი სამი სახისაა: რაოდენობითი, რიგობითი და წილობითი. ქართულში რაოდენობითი რიცხვითი სახელების ფუძე მარტივი და რთული შედგენილობისაა. მარტივია ერთეულების გამომხატველი სახელები: ერთი, ორი, სამი, ოთხი, ხუთი, ექვსი, შვიდი, რვა, ცხრა, ასევე: ათი, ოცი, ასი და რიცხვთა უმაღლესი კლასის გამომხატველი ნასესხები სახელები: მილიონი, მილიარდი (ბილიონი), ტრილიონი, კვადრილიონი და ა. შ.

ყველა დანარჩენი რიცხვითი სახელი რთული შედგენილობისაა: თერთმეტი (<ათერთმეტი), თორმეტი (<ათორმეტი), ცამეტი (<ათსამეტი), თოთხმეტი (<ათოთხმეტი), თხუთმეტი (<ათხუთმეტი), თექვსმეტი (<ათექვსმეტი), ჩვიდმეტი (<ათშვიდმეტი), თვრამეტი (<ათრვამეტი), ცხრამეტი (<ათცხრამეტი); ოცდაერთი, ოცდაშვიდი, ოცდაცხრამეტი, ორმოცი, სამოცი, ოთხმოცი, ას ერთი, ას ოცი, ას ორმოცდაცხრამეტი, ორასი, შვიდასი, ათასი, ათას ხუთასი, ოცი ათასი, ას ოცი ათასი და ა. შ.

რთული შედგენილობის რაოდენობითი რიცხვითი სახელები თერთმეტიდან ცხრამეტამდე (ათერთმეტი... ათცხრამეტი), ოცეულების გამომხატველი სახელები (ორმოცი < ორმოცი, ოთხმოცი < ოთხმოცი...) და ასეულების შემცველები (ათას ასი, ათას ორასი, ათას შვიდასი...) მიიღება ფუძეების უკავშიროდ შეერთებით, ხოლო იმ რიცხვით სახელებში, რომლებიც გამოხატავენ რიცხვებს ერთი ოცეულიდან შემდგომ ოცეულამდე, ფუძეები და კავშირით არის შეერთებული ერთმანეთთან: ოც-და-შვიდ-ი, ოც-და-ათ-ი, ორმოც-და-ჩვიდმეტ-ი, სამოც-და-ცხრამეტ-ი, ოთხმოც-და-თერთმეტ-ი...

ათასეულების აღმნიშვნელი რიცხვითი სახელები თანამედროვე ქართულში **ათასთან** სახელობითი ბრუნვის ფორმითაა შეწყობილი მაშინაც, როცა ის სახელობით ბრუნვაშია და მაშინაც, როცა სხვა ბრუნვის ფორმით არის წარმოდგენილი. მაგალითად:

მათვე შეიტანეს ჟამი იმ ციხეში, სადაც **სამი ათასი** ბერძენი და ხუთასი იბერიელი ტყვედ ჰყავდა ხალიფას (კ. გამსახურდია); სპარსეთს იმოდენა ჰმართებს გურჯებისა, რომ **ასი ათასმა** თქვენისთანამ რომ ჩამოიხრჩოს თავი და სპარსელის ხსენებაც მოისპოს, ჩვენი ვალიდან მაინც ვერ ამოხვალთ (ნ. ლორთქიფანიძე); **ოთხმოცი ათასის** აღებასაც ჩემს მეტი ვერავინ ვერ მოახერხებს (მ. ჯავახიშვილი); რასაც მიწის ქვეშ ჰფარავდა გრძნობას **ასი ათასი** მდინარის გული (გ. ტაბიძე).

რაც შეეხება ძველ ქართულს, იქ ათასეულთა რაოდენობის აღმნიშვნელი რიცხვითი სახელები **ათასთან** ფუძის სახით იყო წარმოდგენილი: ოდეს-იგი კუეზაჲ განუტეხე **ხუთ ათასსა** (მარკ. 8, 19); ინაკ-დგა კაცებმან მან რიცხუთ ხუთ ათასმან (იოანე 6, 10); ოდეს-იგი ხუთი პური განვტეხე **ხუთ ათასთჳს** (მარკ. 8, 19); (ლორნი) იყვნეს ვ'რ **ორ ათას** (მარკ. 5, 13); ხოლო რომელთა ჭამეს, იყვნეს **ოთხ ათას** მამანი (მათე 15, 38); და ვპოვეთ პროპატიკეს **ორ ათას** და შუდი სული (ნარტყ.); და ვპოვეთ ქუაბთა შინა და ორმოთა და ლაკუათა შინა და მტილთა ექუს **ათას ცხრაას** და ათშუდმეტი სული (ნარტყ.).

მაგრამ ძველ ქართულ სალიტერატურო ენაშივე საკმაოდ ხშირად გვხვდება შემთხვევები, როცა ათასეულთა რაოდენობის აღმნიშვნელი რიცხვითი სახელები **ათასთან** სახელობითი ბრუნვის ფორმითაა წარმოდგენილი: იყო რიცხვ იგი ყოველთაჲ მათ ერთბამად **სამეოცდაექუსი ათასი** და ხუთასი და ცხრაჲ სული (ნარტყ.); განაძლო **ოთხი ათასი** სული (კიმენი I); და მოსრეს ძეთა ისრაჴლისათა ბენიამენი მას დღესა შინა **ოცდახუთი ათასი** და ასი კაცი (ოშკი, მსაჯულთა); მიანიჭა მამასა გრიგოლს და მოყუასთა მისთა დრამაჲ **ათი ათასი** (ხანძთ.); გამოზარდა **ექუსასი ათასი** ორმეოცსა წელსა (კიმენი II); და დაეცა სიმრავლე **ოთხასი ათასისა** ბრძოლისაჲ (ხრონ.); ხოლო იუდასა შორის **ოთხას ოთხმეოცი ათასნი** კაცნი აღმომკედელნი მახჯლისანი (ხრონ.).

ათასეულის რაოდენობის აღმნიშვნელი სახელი ზოგჯერ ბრუნვაშიც კი შეიძლება იყოს შეთანხმებული **ათასთან**: უკუეთუ შემძლებელ არს **ათითა ათასითა** შემთხუევად **ოცითა ათასითა** მომავალისა ზედა? (ლუკა 14, 31);

მერმინდელ ძეგლებში სახელობითი ბრუნვა საბოლოოდ მკვიდრდება. მაგალითად:

წარმოემართა ლაშქრითა **ოცდაცამეტი ათასითა** (ანა დედოფ. ქ. ც.); და მოსწყუიდნა სატლითა სარკინოზთაგან **ოცდათხუთმეტი ათასი** (იქვე); შენ მიანიჭე **შუიდას ოთხმოცი ათასი** სული (იქვე); **ასი ათასი** ნითელი შენ ქრთამად შეინირეო („ვეფხისტყაოსანი“, 741); შეკრა ნითელი **ასი ათასი** პირად მზემან და ტანად სარომან (იქვე, 771); შეყარნა სპანი, არაბეთს აღარა ხანსა ზმულია, კაცი **ოთხმოცი ათასი**, ყველაი დაკაზმულია (იქვე, 1567); გვირაბის კარსა ჭაბუკი **ათი ათასი** მცველია (იქვე, 1392); **ათი ათასი** ჭაბუკი დგას ყველაკაი ხასები (იქვე, 1243).

განსხვავებული ვითარება გვაქვს უფრო მაღალი კლასის გამომხატველ რაოდენობით რიცხვით სახელთა (**მილიონი**, **მილიარდი** და ა. შ.) გამოყენებისას. კერძოდ: მაშინ, როცა **ათასის** რაოდენობის აღმნიშვნელი რიცხვითი სახელები ყოველთვის წარმოდგენილია სახელობითი ბრუნვის ფორმით, **მილიონს**, **მილიარდს** და სხვა მაღალი კლასის რიცხვით სახელებს მათი რაოდენობის გამომხატველი სახელი ისე შეენწყობა, როგორც ბრუნვაში შეთანხმებული ატრიბუტული მსაზღვრელი (შდრ.: **ორი ათასმა კაცმა** და **ორმა მილიონმა კაცმა**, **ორი ათას კაცს** და **ორ მილიონ კაცს** და ა. შ.). მაგალითები:

მილიარდელს მორგანს, ან გენიოსს ედისონს **ასი-ორასი მილიონი** კაცი იცნობს, ისინი კი ათასსაც კი არ იცნობენ (მ. ჯავახიშვილი); საქართველოს ბიუჯეტის საშემოსავლო ნაწილი **ერთი მილიარდ სამოცდახუთი მილიონით** განისაზღვრა (ცვლილებები საგადასახადო კოდექსში); ხმა მისცა **ორმა მილიონმა** ამომრჩეველმა („საქართველოს რესპუბლიკა“); მომხმარებელთა რაოდენობა **სამ მილიარდს** აღწევს („რეზონანსი“).

ცალკე უნდა გამოიყოს რიცხვითი სახელის **თხუთმეტი** საკითხი. როგორც ცნობილია, რიცხვითი სახელები, **თერთმეტიდან** მოყოლებული, რთული შედგენილობისაა და ასეა მიღებული: **თერთმეტი** – **ათერთმეტისაგან** თავკიდური ა-ს ჩამოცილებით; ამგვარადვეა მიღებული: **თორმეტი** – **ათორმეტისაგან**, **თოთხმეტი** – **ათოთხმეტისაგან**, **თექვსმეტი** – **ათექვსმეტისაგან**, **ცხრამეტი** – **ათცხრამეტისაგან**. **ცამეტი** მიღებულია **ათსამმეტისაგან** თავკიდურა ა-ს ჩამოცილებით, ერთი მ-ს დაკარგვითა და **თს** ბგერების შერწყმით, **ჩვიდმეტი** – **ათშვიდმეტისაგან** თავკიდური ა-ს ჩამოცილებითა

და თმ ბგერების შერწყმით, **თვრამეტი** – **ათრვამეტისაგან** თავკიდური ა-ს ჩამოცილებით და ვ ბგერის რ-ს წინ გადმოსმით.

ათხუთმეტისაგან თავკიდური ა-ს ჩამოცილებით მიღებულია **თხუთმეტი**, მაგრამ ზოგჯერ თ-ც იკარგება და რჩება **ხუთმეტი**. გარდა ამისა, გვხვდება **თუთხმეტიც** (განსაკუთრებით დასავლურ კილოებში და დასავლეთ საქართველოდან გამოსულ მწერალთა ნაწერებში). ეს ფორმა თოთხმეტის ანალოგიით არის მიღებული.

ხუთმეტი: ხუთმეტი [ურემი] ჩვენ კაცებში თავის გაჩენაში არ შებმულა (ი. ჭავჭავაძე); იანვრის „ცისკარი“... იმ პანანინა დაჭლექებულ მაისის „მოამბეზედ“ მარტო **ხუთმეტ** და ნახევარ ფურცლით არის მეტი (ი. ჭავჭავაძე); **ხუთმეტი** წელი გავიდა (ვაჟა-ფშაველა); ოცდაათის თუ **ოცდახუთმეტის** წლისა არისო (ე. ნინოშვილი); მემამულეს მოუტანინებია **ოცდახუთმეტ** თუმნად (ი. ჭავჭავაძე); ჩემი სიკო... ეს **ხუთმეტი** წელიწადია არ მინახავს (შიო არაგვისპირელი); დარჩა მხოლოდ ციხისთავი, **ხუთმეტი** ოსმალთა, ორასი მესხი და თოთხმეტი ზარბაზანი (მ. ჯავახიშვილი); ხუთ კომლამდე დიკა ჰქონდათ დათესილი, **ხუთმეტი** კოდის იმედი ჰქონდა (ვაჟა-ფშაველა); ქალიც გაიზარდა და მოიყარა თოთხმეტ-**ხუთმეტის** წლისა (თ. რაზიკაშვილი).

თუთხმეტი: სულ [ფერეიდნის] **თუთხმეტს** სოფელში ირიცხება დაახლოებით 7000 კომლამდე (ი. გოგებაშვილი); მომეცი **თუთხმეტი** მანეთი (ნ. ლორთქიფანიძე); ერთი **თუთხმეტი** ცხენოსანი მოვიყრიდით თავს (ნ. ლორთქიფანიძე); იმათთვის **თუთხმეტი** მანეთი დიდი ფული იყო (ე. ნინოშვილი); **თუთხმეტი** წელიწადი მეზღვური ვიყავი (ს. კლდიაშვილი); ხვალის **თუთხმეტს** უნდა ჩამოხვიდე ჩემთან ქალაქში (დ. კლდიაშვილი).

თხუთმეტი: თხუთმეტი წლისა წყალში ღრმად შესული ათენებდა ღამეს (გ. რჩეულიშვილი); ჩვიდმეტი წლის ბიჭი და, **თხუთმეტი** წლის, რალაცნაირად უფროსი, გოგო (გ. დოჩანაშვილი); ერთხმად გაიმეორა **თხუთმეტმა** ჯალათმა და **თხუთმეტი** ჯოხი კვლავ აღიმართა (მ. ჯავახიშვილი); მხრებიდან უცებ **თხუთმეტი** წელი ჩამოაგდო, გულიდან ლოდი ჩამოიხსნა... (მ. ჯავახიშვილი); რას ბრძანებ? დღეის **თხუთმეტს** კი არა, **თხუთმეტი** წელიწადია, შე დალოცვილო, ვითმენტ და ვითმენტ, ხო იცი? (ნ. ლორთქიფანიძე); იქ ერთ დღიურზე ოთხმოცი კოდი ხორბალი მოჰყავთ, ჩვენში კი **თხუთმეტი** კოდიც ძლივს მოვა (მ. ჯავახიშვილი); **თხუთმეტი** წელიწადია მოხუც ქალს კარშიაც კი არ გამოუხედავს (ნ. ლორთქიფანიძე).

თხუთმეტი ძირითადი ფორმაა სალიტერატურო ქართულისათვის „ვეფხისტყაოსნიდან“ მოყოლებული დღემდე („**თხუთმეტისა** წლისა ვიყავ, მეფე მზრდიდა ვითა შვილსა“ – „**ვეფხისტყ.**“ 332, 1).

იმ რიცხვით სახელებში, რომელთა შემადგენლობაში ათი შედის, თ შეერწყა მომდევნო თანხმოვანს იქ, სადაც ეს შერწყმა შესაძლებელი იყო (**თს->ც: ათსა(მ)მეტი->თსა(მ)მეტი->ცამეტი; თმ->ჩ: ათშვიდმეტი->თშვიდმეტი->ჩვიდმეტი**). თ დარჩა იმ შემთხვევებში, როცა შერწყმა შეუძლებელი იყო (**თორმეტი, თოთხმეტი, თექვსმეტი, თვრამეტი**).

ერთადერთი შემთხვევა, როცა თ დაკარგულია, არის **ცხრამეტი**. აქ თ დაიკარგა იმიტომ, რომ წინააღმდეგ შემთხვევაში მივიღებდით შეუძლებელ **თც** კომპლექსს, შერწყმა კი მიუღებელი იყო, რადგანაც აფრიკატი **ც** თვით შეიცავს თ-ს.

ამდენად, **თხუთმეტი თვრამეტის** რიგის ფორმაა და არა **ცხრამეტისა**. აქ სიტყვის დასაწყისში ჩვენ გვაქვს ქართულისათვის ბუნებრივი **თხ** კომპლექსი, რომლის გამარტივების საფუძველი არ არსებობს. რაც შეეხება ფორმებს **ხუთმეტი** და **თუთხმეტი**, პირველი ამჟამად აღმოსავლური, ხოლო მეორე დასავლური დიალექტური ფორმაა.

რაც შეეხება რიგობით რიცხვით სახელებს, ისინი ინარმოება რაოდენობითი რიცხვითი სახელის ფუძისაგან **მე-** პრეფიქსისა და **-ე** სუფიქსის დართვით: **ორ-ი – მე-ორ-ე, ათ-ი – მე-ათ-ე, ცხრამეტ-ი – მე-ცხრამეტ-ე, ოც-ი – მე-ოც-ე, ორმოც-ი – მეორმოც-ე, ას-ი – მე-ას-ე, ხუთას-ი – მე-ხუთას-ე, ათას-ი – მე-ათას-ე...** ყველა რიგობითი რიცხვითი სახელი (გარდა პირველისა) კვეცადია: **მეორ-ის, მესამ-ის, მეოთხ-ის, ოცდამეხუთ-ის...**

რთული შედგენილობის რაოდენობითი რიცხვითი სახელებისაგან (რომლებიც ოცეულებსა და ათეულ-ერთეულებს ან ასეულებსა და ერთეულ-ათეულ-ოცეულებს ან ათასეულებსა და ასეულ-ოცეულ-ერთეულებს შეიცავს), რიგობითი რიცხვითი სახელები სხვადასხვაგვარად მიიღება: ოცეულების, ასეულების, ათასეულების და ა. შ. გამომხატველი რიცხვითი სახელები უცვლელი

რჩება, საწარმოებლად აღებულია რიცხვითი სახელის ფუძე **ერთიდან ოცამდე**, ასევე ასეულთა გამომხატველი რიცხვითი სახელები. მათ ემატება **მე-პრეფიქსი** და **-ე** სუფიქსი. გამონაკლისს წარმოადგენს **ერთი**, რომლისგანაც რიგობითი რიცხვითი სახელი ჩვეულებრივი წესით (**მე-ერთ-ე**) მხოლოდ მაშინ იწარმოება, როცა ეს **ერთი** ოცეულების გამომხატველ სახელს ემატება (**ოცდა-მე-ერთ-ე**, **სამოცდა-მე-ერთ-ე**), ჩვეულებრივ კი **პირველი** იხმარება. ასე იყო ძველ ქართულში, ასეა ახალ ქართულშიც. მაგალითები ძველი ქართულიდან:

ხოლო იყო გარდაცვალებაა ნეტარისა მამისა ჩუენისა გრიგოლისი რიცხუსა წელიწადთა მისთასა **ას და მეორესა** წელსა (ხანძთ.); **ექუსას და მეერთესა** წელსა ცხორებისა მისისასა გამოვიდა კიდობნისაგან (ხრონ.); **ხუთ ათას მეხუთასესა** წელსა... სრულ იქმნა სიტყუა იგი (ხრონ.); ხოლო ინდიკატონსა ოთხსა და **ოცდამეერთესა** წელსა ჰერეკლეს მეფობისასა დაიპყრა (წარტყ.); გარდაცვალებითგან მისით დაიწერა ცხორებაა ესე... დასაბამითგან გარდასრულთა წელთა **ექუს ათას ხუთას ორმოცდა მეთათხმეტესა** წელსა (ხანძთ.); ხოლო ჟამსა ჰასაკისა მისისათა **ოთხმოცდამეცხრესა** წელსა შეისუენა მამამან ჩუენმან საბა (კიმენი I); ხოლო **ოცდამეცხრამეტესა** დღესა მოიყუანეს იგი (კიმენი I); აღესრულების ცხრად თთუედ ოცდამეხუთშ დღშ თთუსა დეკენბერისაა (კიმენი II). მაგალითები ახალი ქართულიდან:

პაპაჩემი **ოცდამეოთხე** კაცად იღვა, ჰერ კარტუზო (გ. დოჩანაშვილი); ინდოური მთელი თვე ზის კვერცხებზედ და **ოცდამეათე** დღეს სჩეკავს ჭუკებსა (ი. გოგებაშვილი); მე ოცდასამი წლისა შევსრულდი და **ოცდამეოთხეში** გადავდექი (შიო არაგვისპირელი); წასვლის დრო მაქვს, წასვლისა! ხუმრობა ხომ არ არის, **ოთხმოცდამეორეში** გადავდექი (ეკ. გაბაშვილი).

სხვადასხვა ტიპის ტექსტებში დასტურდებოდა როგორც **ოცდამეერთე**, ისე **ოცდაპირველი** ფორმაც:

ოცდამეერთე დღეს რომ საბუდართან მივედი, კვერცხებიდან კაკუნი მომესმა (ი. გოგებაშვილი); თუ **ოცდაპირველს** დღეს მივალთ საბუდართან, ვნახავთ, რომ წინილები ნისკარტით ამტვრევენ ნაჭუჭსა და გარეთ გამოდიან (ი. გოგებაშვილი).

როგორც ძველ, ისე ახალ ქართულში გვხვდება სხვაგვარი წარმოებაც, როცა საწარმოებელ ფუძედ რთული შედგენილობის რაოდენობითი რიცხვითი სახელის მთლიანი ფუძეა აღებული.

ძველი ქართული:

და დაყვეს ბრძოლათა შინა ოცი დღე და ესმოდეს ფილაკავანთა ძლიერად, ვიდრემდის დასცეს ზღუდშ ქალაქისაა **მეოცდაერთესა** დღესა (წარტყ.); და თავადსა იესუს ენყო ოდენ ყოფად **მეოცდაათესა** წელსა (ლუკა 3, 28); და თავადსა იესუს ენყო ოდენ **მეოცდაათესა** წელსა (ლუკა, 3, 23).

ახალი ქართული:

[არსენას] ოცი თავი რომ ჰქონდეს, ოცივეს მოვჭრიდი - ისეთი ბრაზით სთქვა დავითმა, რომ მაიორს შეეშინდა, **მეოცდაერთე** ჩემიც არ მიაყოლოსო (მ. ჯავახიშვილი); **მეორმოცდაოთხე** ველი; **მეორმოცდაერთე** ველი; **მეორმოცდაორე** ველი („ნერგული სისტემის ტრავმული დაავადებანი“).

არის წარევი წარმოების შემთხვევებიც:

სწორედ **მეოცდამეერთე** თავის მეხუთე სტრიქონზედ შევდექით (ი. ჭავჭავაძე); უფრო ქვევით, საბძლის ძირში, ოცი გლეხი გაქვავებულიყო და **მეოცდაპირველს** ერთადერთი თვალი ცალთვალა ბუსავით დაეჭყიტა (მ. ჯავახიშვილი).

პირველი რიგის ფორმებს (ოცდამეორე, ოცდამესამე...) გარკვეული ნაკლოვანებები აქვს. ჯერ ერთი, დარღვეულია წარმოების პრინციპი: როდესაც რთული ფუძისაგან ახალი ფუძეები იწარმოება, საწარმოებლად, ჩვეულებრივ, მთლიანი რთული ფუძეა აღებული და არა მისი შემადგენელი ერთ-ერთი ნაწილი. ამ მხრივ მეორე რიგის წარმოება (მეოცდაორე, მეოცდასამე...) უფრო თანამიმდევრულია და ეგუება ქართული სიტყვანარმოების პრინციპს.

პირველი სახის წარმოებას სხვა უხერხულობაც ახლავს. მარტივი აგებულების რაოდენობითი რიცხვითი სახელებისაგან ნაწარმოები რიგობითი რიცხვითი სახელები არაბული ციფრებით გამოხატვის შემთხვევაში ასე იწერება: **მე-2, მე-7, მე-100**. როგორღა უნდა დაიწეროს რთული შედგენილობის რაოდენობითი რიცხვითი სახელებისაგან ნაწარმოები რიგობითი რიცხვითი სახელები, მაგალითად, **ოცდამეშვიდე, ოთხმოცდამეცხრე, ოთხმოცდამეცამეტე?** თუ ამგვარადვე დაიწერა (**მე-27, მე-89, მე-93**), მაშინ აღარ წაიკითხება როგორც **ოცდამეშვიდე, ოთხმოცდამეცხრე** ან **ოთხმოცდამეცამეტე**. ამიტომ ასეთი დაწერილობა გავრცელდა: **27-ე, 89-ე, 93-ე**.

დასაზუსტებელია ორ-, სამ- და მეტწევრიან რიგობით რიცხვით სახელთა დაწერილობის საკითხი. სირთულე მაშინ იქმნება, როდესაც ამგვარ რიცხვით სახელებს სიტყვიერად ვწერთ. ერთგვაროვნება არაა დაცული მათი დაწერილობისას. გვხვდება შემადგენელი ნაწილების როგორც ერთად, ისე ცალ-ცალკე გაფორმების შემთხვევები: ას მეხუთე / ასმეხუთე, სამი ათას ოცდამეხუთე / სამიათასოცდამეხუთე... ამგვარი რიგობითი რიცხვითი სახელების ერთ სიტყვად დაწერის პრინციპი ვერ გატარდება დაწერილობის სირთულისა და სათანადოდ აღქმის გამო.

უნდა გატარდეს შემდეგი წესი: რიგობითი რიცხვითი სახელები ისე დაიწერება, როგორც შესაბამისი რაოდენობითი რიცხვითი სახელები – ანუ ამგვარი რთული რიცხვითი სახელის შემადგენელი თითოეული წევრი ცალ-ცალკე დაიწერება, ხოლო რიგობითობის მანარმოებელი **მე – ე** კონფიქსი ბოლო კომპონენტს დაერთვის: **ას მეორე, ათას მეორასე, ათას ორას ოცდამეხუთე, ოთხი ათას მეორმოცე, ექვსი მილიონ შვიდი ათას ოცდამეთვრამეტე...**

მართალია, ყველა დასახელებული რიცხვითი სახელი, ორკომპონენტისა და სამ- და მეტშემადგენლისა, ერთ ერთეულად მოიაზრება, მაგრამ ორზე მეტფუძიანი რიცხვითი სახელის ერთ სიტყვად დაწერა მოუხერხებელია მისი სიგრძის გამო.

ათასის რაოდენობის აღმნიშვნელი სახელი ყველა ბრუნვაში **ი** სუფიქსითაა წარმოდგენილი (**ი** თითქმის შეხორცებულია ფუძესთან). ამიტომ ბუნებრივი იქნება პარალელურ ვარიანტთაგან (**მეორიათასე** და **მეორათასე**, **მესამიათასე** და **მესამათასე**) **ი** სუფიქსიანი ფორმის გამოყენება: **მეორიათასე, მესამიათასე**. თუ **ათასის** მსაზღვრელია რთული შედგენილობის რიცხვითი სახელი, მაშინ დგება საკითხი, როგორ უნდა ვანარმოთ მისგან რიგობითი რიცხვითი სახელი: ას ორი ათასი – **ას მეორიათასე** თუ **მეასორიათასე**? ასეთ შემთხვევებში **ათასი** და მისი რაოდენობის აღმნიშვნელი სახელი წარმოადგენს მსაზღვრელ-საზღვრულს, ამიტომ უმჯობესია, **მე-** პრეფიქსი დაერთოს თავში: **მეასორიათასე, მესამასორიათასე... მე-ე** კონფიქსი ერთგვარად კრავს ამგვარ რიცხვით სახელებს.

უცხოური წარმოშობის რიცხვითი სახელებისაგან (**მილიონი, მილიარდი...**) ნაწარმოებ რიგობით რიცხვით სახელებში **მილიონის** და მისთ. მსაზღვრელი სახელი ფუძის სახით უნდა იყოს წარმოდგენილი: **მეექვსმილიონე, მეშვიდმილიონე...**

აქტუალურია რიცხვითი სახელის **პირველი** არაბული ციფრებით გამოსახვის საკითხი. მას ამგვარად გამოსახვენ: **1-ლი** ან **1-ელი**. რა ვითარებაა ამ თვალსაზრისით სხვა ბრუნვებში? ამ რიცხვითი სახელის ციფრებით გამოსახვის საჭიროება განსაკუთრებით იჩენს თავს დოკუმენტების გაფორმებისას. **1-ლი** დაწერილობის შემთხვევაში სხვა ბრუნვებში გვექნებოდა: 1-ლმა, 1-ლს, 1-ლის...(1-ლმა მუხლმა, 1-ლ მუხლში, 1-ლ მუხლს...), რაც ერთგვარ უხერხულობას ქმნის დაწერილობის თვალსაზრისით. უმჯობესია **-ელ** ელემენტი ყველა ბრუნვაში სრულად შენარჩუნდეს. შესაბამისად, მართებულად უნდა ჩაითვალოს **1-ელი** დაწერილობა: 1-ელი, 1-ელმა, 1-ელს, 1-ელის, 1-ელით, 1-ელად (**1-ელი** მუხლის მიხედვით, **1-ელ** თავში შევიდეს ცვლილებები, **1-ელის** მიხედვით შესწორდეს...). თვეების პირველი კალენდარული დღის აღნიშვნისას დასაშვებია ტრადიციულად დამკვიდრებული ფორმები: **1 იანვარი, 1 მაისი, 1 სექტემბერი** და სხვა.

მნიშვნელოვანია კიდევ ერთი საკითხი რიგობითი რიცხვითი სახელების გამოყენებისას. გასულ საუკუნეებში დასტურდებოდა პარალელური ფორმები: **მესამოცე წლები** და **სამოციანი წლები**, **მეოთხმოცე წლები** და **ოთხმოციანი წლები**; ერს უჭირდა ორმოციანი და **ორმოცდაათიანი** წლების განმავლობაში (ი. ჭავჭავაძე); მწერლობა ჩვენი, **ოცდაათიანი** წლებში ხელახლად ფეხადგმული, პირველ ხანს უფრო შინაური საქმე იყო, ვიდრე საყოველთაო (ი. ჭავჭავაძე); წარსული საუკუნის **ოთხმოციანი** წლებში მოიპალა „ნამესტნიკობა“ (დ. კლდიაშვილი), შდრ.: **მესამოცე** წლებმა ჩვენში აქა-იქ ვარდები დამყნა (ა. წერეთელი); სამწუხარო ის არის, რომ ამგვარ სახელთა რიცხვში ხედავთ **მესამოცე** და **მეოთხმოცე** წლების ზოგიერთ პატრიოტებსაც (ი. გოგებაშვილი); **მესამოცე** წლების მოღვაწეებში... ყველაზე წინ მესხატებიან გ. წერეთელი, ს. მესხი და ნ. ნიკოლაძე (ა. წერეთელი).

დღეს პრაქტიკულად არ იხმარება **მეოთხმოცე, მესამოცე** წლების ტიპის ფორმები. უფრო ბუნებრივია **-იანი** მანარმოებლიანი ვარიანტები (ეს, რა თქმა უნდა, არ შეეხება შემდეგი ტიპის შესიტყვებებს; **მესამოცე რიგი, მეოთხმოცე გაზაფხული** და მისთ.). თანამედროვე ქართულ მწერლობასა და პრესაშიც ის მხოლოდ **-იანი** ფორმანტით დასტურდება:

მე-19 საუკუნის **სამოციანი** წლებიდან დგება ახალი ერა ქართველი ხალხის ცხოვრებაში (გრ. აბაშიძე); განსაცვიფრებელი იყო **ოცდაათიანი** წლების ქართულ პროზაში თანამედროვეობის ისეთი მძაფრი აღქმა (ნ. დუმბაძე); ასე იცინოდნენ და გარეთ კი, ქალაქში, გარეთ მართლა სუსხი იდგა, **ორმოციანი** წლები, რა იყო იმასთან შუა იანვარი (გ. დოჩანაშვილი); ხალხისგან განსხვავებით არსებულმა რეჟიმმა „ბრჭყალები გამოყო“ და მივიღეთ გასული საუკუნის **ორმოცდაათიანი** თუ **სამოცდაათიანი** წლები, მივიღეთ 9 აპრილი („საქართველოს რესპუბლიკა“); **ოთხმოცდაათიანი** წლების დასაწყისში საქართველოში ვითარება ძალიან დაიძაბა („ახალი თაობა“); **სამოციანი წლები** იყო და ასე ღიად და პირდაპირ შვილების ნათლობას მაშინ ყველა ერიდებოდა („რეზონანსი“).

რიგობითი რიცხვითი სახელებისგან არის მიღებული წილობითი რიცხვითი სახელები: **მესამე – მესამედ – მესამედი; მეათე – მეათედ – მეათედი, მეასე – მეასედ – მეასედი.**

ოცდამესამე, ოცდამეთხუთე და მისთ. ფორმებისაგან წილობითი სახელები იწარმოება ამგვარად: **ოცდამესამედი, ოცდამეთხუთედი.** პარალელურად გვხვდება **მეოცდასამედი, მეოცდახუთედი** ფორმებიც, რომლებიც უმარტებულა.

აქვე უნდა აღინიშნოს სიტყვა **მეორადის** შესახებ თანამედროვე ქართულში. იგი მიღებულია **პირველადის** ანალოგიით. **პირველადი** მიღებულია **პირველის** ვითარებითი ბრუნვის ფორმისაგან. ამგვარადვე უნდა ყოფილიყო **მეორედი**, მაგრამ მის ნაცვლად **მეორადი** გვხვდება **მეორეულის** გვერდით. ფორმათაგან **მეორეული** და **მეორადი** დასაშვებად იქნეს მიჩნეული ორივე თავ-თავისი ნიუანსობრივი სხვაობის გათვალისწინებით: სამეცნიერო ტერმინოლოგიაში (ძირითადად) – **მეორეული: მეორეული** მოვლენა, **მეორეული** დაავადება... რაიმეს ხელახალი გამოყენების ან დამატებითი ფუნქციის აღსანიშნავად – **მეორადი: მეორადი** ფაკულტეტი, **მეორადი** ავეჯი...

1. რაოდენობითი რიცხვითი სახელების გამოყენებისას უნდა გატარდეს შემდეგი წესები:

1.1. ფორმებიდან – **თხუთმეტი, ხუთმეტი** და **თუთხმეტი** – სალიტერატურო ქართულისათვის ერთადერთ მართებულ ფორმად მიჩნეულ იქნეს **თხუთმეტი.**

1.2. თუ რაოდენობითი რიცხვითი სახელი დგას რომელიმე ბრუნვაში, ციფრ(ებ)ით გამოსახვისას ბრუნვის ნიშანი დეფისით უნდა გამოიყოს: **25-მა, 34-ის, 67-ით, 8-მ...** გამონაკლისია სახელობითი ბრუნვა: მისი ნიშანი ციფრთან არ დაინერება: **5 (ხუთი), 9 (ცხრა), 21 (ოცდაერთი), 28 (ოცდარვა)...**

1.3. ათასეულთა რაოდენობის აღმნიშვნელი რიცხვითი სახელები **ათასს** სახელობითი ბრუნვის ფორმით უნდა შეეწყოს ყველა ბრუნვაში: **ორი ათასი კაცი, ორი ათასმა კაცმა, ორი ათას კაცს, ორი ათასი კაცის, ორი ათასი კაცით, ორი ათასი კაცად.**

1.4. **მილიონს, მილიარდს** და სხვა ნასესხებ რიცხვით სახელებს მათი რაოდენობის აღმნიშვნელი რიცხვითი სახელი უნდა შეეწყოს როგორც მსაზღვრელი სახელი: **სახ. ორი მილიონი კაცი; მოთხრ. ორმა მილიონმა კაცმა; მიც. ორ მილიონ კაცს; ნათ. ორი მილიონი კაცის; მოქმ. ორი მილიონი კაცით; ვით. ორ მილიონ კაცად და ა.შ.**

1.5. სამი და მეტი ნაწილისაგან შემდგარ რთულ რიცხვით სახელებში (**ორი ათას ხუთასი, ორი მილიონ სამი ათას ხუთასი, სამი მილიარდ ხუთასი მილიონ ოთხასი ათას ხუთასი...**) **მილიარდი, მილიონი, ათასი** ფუძის სახით უნდა იქნეს წარმოდგენილი, ხოლო მათი რაოდენობის აღმნიშვნელი რიცხვითი სახელები – სახელობითი ბრუნვის ფორმით. ამ შემთხვევაში ბრუნვის ნიშნებს დაირთავს მხოლოდ უკანასკნელი (საზღვრულისწინა) რიცხვითი სახელი:

სახ. **ორი ათას ხუთასი კაცი**

მოთხრ. **ორი ათას ხუთასმა კაცმა**

მიც. **ორი ათას ხუთას კაცს**

ნათ. **ორი ათას ხუთასი კაცის**

მოქმ. **ორი ათას ხუთასი კაცით**

ვით. **ორი ათას ხუთას კაცად**

ორი მილიონ ხუთასი ათას სამასი კაცი

ორი მილიონ ხუთასი ათას სამასმა კაცმა

ორი მილიონ ხუთასი ათას სამას კაცს

ორი მილიონ ხუთასი ათას სამასი კაცის

ორი მილიონ ხუთასი ათას სამასი კაცით

ორი მილიონ ხუთასი ათას სამას კაცად

1.6. და კავშირით შეერთებული რიცხვითი სახელები უნდა დაინეროს ერთად, ხოლო ყველა დანარჩენი – ცალ-ცალკე: **ოცდაერთი, ოცდაათი, ოცდაჩვიდმეტი, ორმოცდაცამეტი, სამოცდათხუთმეტი, ორმოცდაცხრამეტი** და მისთ. ცალ-ცალკე დაინერება: **ას ერთი, ას შვიდი, ას ოცი, ას ორმოცდაათი, სამას ერთი, სამას ორმოცი, ათას შვიდას ოცდაათი, ათას ცხრასა ერთი, ოცი ათას შვიდასი, ოცი ათას შვიდას ოთხმოცი, ორასი ათას ხუთას ოცდაცამეტი, მილიონ ათას შვიდას ოცი, ხუთი მილიონ ხუთასი ათას შვიდას ოცდათერთმეტი** და მისთ.

2. რიგობითი რიცხვითი სახელების გამოყენებისას უნდა გატარდეს შემდეგი წესები:

2.1. ერთის რიგობითი ფორმაა **პირველი** (და არა მეერთე), მაგრამ მისი შემცველი რთული რიცხვითი სახელისგან რიგობითი და წილობითი ფორმების წარმოებისას გამოიყენება **ერთ** (და არა პირველ) ფუძე: **ორმოცდაერთი – ორმოცდამეერთე – ორმოცდამეერთედი...**

2.2. ყველა რიგობითი რიცხვითი სახელი, გარდა **პირველისა**, ხმოვანფუძიანი და, შესაბამისად, კვეცადია: **ას მეხუთე – ას მეხუთ-ის – ას მეხუთ-ით; ათას ხუთას მეექვსე – ათას ხუთას მეექვსის – ათას ხუთას მეექვსით...**

2.3. რიცხვითი სახელის **პირველი** დანერილობისას უპირატესობა მიენიჭოს სიტყვიერად ან რომაული ციფრით (**პირველი ან I, პირველმა ან I-მა**) გამოსახვას. **პირველი** არაბული ციფრით უნდა გამოისახოს შემდეგნაირად: **1-ელი, 1-ელმა, 1-ელს, 1-ელის...** (1-ელი მუხლის მიხედვით, **1-ელ** თავში შევიდეს ცვლილებები, **1-ელის** შესაბამისად...). თვეების პირველი კალენდარული დღის აღნიშვნისას დასაშვებია ტრადიციულად დამკვიდრებული ფორმები: **1 იანვარი, 1 მაისი, 1 სექტემბერი** და სხვ.

2.4. რიგობითი რიცხვითი სახელების არაბული ციფრებით გამოსახვისას თუ სახელი იწყება **მე-** პრეფიქსით (მეშვიდე, მესამოცე, მეასე...), უნდა დაინეროს **მე-**, შემდეგ – დეფისი და ციფრი. მაგალითად: **მე-7** (მეშვიდე), **მე-15** (მეთხუთმეტე), **მე-100** (მეასე), **მე-700** (მეშვიდასე). თუ რიგობითი რიცხვითი სახელი არ იწყება **მე-** პრეფიქსით (ოცდამეშვიდე, ორმოცდამეთოთხმეტე, სამოცდამესამე, ას მეორე...), მაშინ ბოლოში უნდა დაერთოს **-ე** სუფიქსი, რომელიც ციფრისაგან დეფისით გამოიყოფა: **27-ე** (ოცდამეშვიდე), **102-ე** (ას მეორე), **705-ე** (შვიდას მეხუთე) და სხვ.

რიგობითი რიცხვითი სახელები უნდა დაინეროს ისევე, როგორც შესაბამისი რაოდენობითი რიცხვითი სახელები: თითოეული წევრი ცალ-ცალკე. რთულ რიგობით რიცხვით სახელებში **მე-ე** მანარმოებელი დაერთვის სიტყვის ბოლო კომპონენტს: **ას მეორე (102-ე), ათას ორას ოცდამეხუთე (1225-ე), ექვსი მილიონ შვიდი ათას ოცდამეთვრამეტე (6 007 038-ე)...**

2.6. ფორმებიდან – **მეორიათასე და მეორათასე, მესამიათასე და მესამათასე** – მართებულია ი სუფიქსიანი ვარიანტები: **მეორიათასე, მესამიათასე...**

2.7. უცხოური წარმოშობის რიცხვითი სახელებისაგან (**მილიონი, მილიარდი...**) ნანარმოებ რიგობით რიცხვით სახელებში **მილიონის** და მისთ. მსაზღვრელი სახელი ფუძის სახით უნდა იქნეს წარმოდგენილი: **მეექვსმილიონე, მეშვიდმილიონე...**

2.8. ფორმათაგან **მეორეული და მეორადი** დასაშვებად უნდა იქნეს მიჩნეული ორივე თავ-თავისი ნიუანსობრივი სხვაობის გათვალისწინებით: სამეცნიერო ტერმინოლოგიაში (ძირითადად) – **მეორეული: მეორეული** მოვლენა, **მეორეული** დაავადება... რაიმეს ხელახალი გამოყენების ან დამატებითი ფუნქციის აღსანიშნავად – **მეორადი: მეორადი** ფაკულტეტი, **მეორადი** ავეჯი...

2.9. რიგობითი რიცხვითი სახელების რომაული ციფრებით გამოსახვისას უნდა გატარდეს შემდეგი წესი: რომაულ ციფრს არც თავსა და არც ბოლოში არ უნდა დაერთოს რიგობითობის მანარმოებელი აფიქსები: **VI, VIII, XIX, XX** (და არა მე-VI, VIII-ე, მე-XIX-ე) და სხვ.

ნორმის პროექტი მოამზადა თეა ბურჭულაძემ.

პროექტი განხილულია თსუ არნოლდ ჩიქობავას სახელობის ენათმეცნიერების ინსტიტუტის სამეცნიერო საბჭოს 2019 წლის 11 ოქტომბრის სხდომაზე და მიღებულია სახელმწიფო ენის დეპარტამენტის ექსპერტთა კომისიის 2019 წლის 6 დეკემბრის სხდომაზე.

თანდებულებიან და ნაწილაკდართულ რიცხვითი სახელთა მართლწერა

თანდებულებიანი და ნაწილაკდართული რიცხვითი სახელების მართლწერასთან დაკავშირებით უნდა გათვალისწინდეს შემდეგი წესები:

1. რაოდენობითი რიცხვითი სახელის **ციფრ(ებ)ით გამოსახვისას** დეფისით უნდა გამოიყოს თანდებულები და ბრუნვის ნიშნები, სახელობითი ბრუნვის ნიშნის გარდა: **15-ვით, 25-ის(ა)თვის, 38-ის(ა)კენ, 59-ის(ა)გან, 22-ში, 35-ზე, 16-თან, 8-იდან, 5-ამდე, 287-ამდე, 26-ამდე...**

2. ნაწილაკდართული რიცხვითი სახელების გამოყენებისას **უპირატესობა მიენიჭოს** სიტყვიერ დაწერილობას, ხოლო **ციფრით გამოსახვისას** რიცხვითი სახელის აღმნიშვნელ ციფრს დეფისით უნდა გამოიყოს ნაწილაკი ბრუნვის ნიშანთან და თანდებულთან ერთად. რაოდენობით რიცხვით სახელებს, არაბული ციფრებით გამოსახვისას, სახელობითში ბრუნვის ნიშანი არ დაერთვის. მაგალითად: **2-ც, 2-მაც, 2-საც, 2-ისაც, 2-ითაც, 2-ადაც; 2-ლა, 2-მალა, 2-სლა, 2-ისლა, 2-ითლა, 2-აღლა; 2-ვე, 2-ვემ, 2-ვეს, 2-ვესი, 2-ვეთი, 2-ვედ; 2-ოდე, 2-ოდემ, 2-ოდეს, 2-ოდესი...**

3. რიგობით რიცხვით სახელთა რომაული ციფრით გამოსახვისას დეფისით უნდა გამოიყოს ბრუნვის ნიშანი, თანდებული და ნაწილაკი. მაგალითად: **XV-სლა, დავით IV-ის(ა)თვის, ვახტანგ VI-ის(ა)გან, ერეკლე II-ისგანაც, გიორგი III-სვე...**

4. რიგობითი რიცხვითი სახელების არაბული ციფრით გამოსახვისას დეფისით უნდა გამოიყოს ბრუნვის ნიშანი, თანდებული, ნაწილაკი და რიგობითობის მანარმოებელი აფიქსი. მაგალითად: **დავით მე-4-ის(ა)თვის, ვახტანგ მე-6-ის(ა)გან, ერეკლე მე-2-ისგანაც, 38-ემლა...**

5. თანდებულებიან და ნაწილაკდართულ რიგობით რიცხვით სახელთა დაწერილობისას უპირატესობა უნდა მიენიჭოს სიტყვიერ ან რომაული ციფრებით გაფორმებას, საჭიროების შემთხვევაში (სპეციფიკური დანიშნულებით გამოყენებისას) დასაშვებია ამგვარი რიგობითი რიცხვითი სახელების გამოსახვა არაბული ციფრებითაც.

სიტყვიერად

რომაული ციფრებით

არაბული ციფრებით

ოცდამეხუთეში

XXV-ში

25-ეში

ორმოცდამეთექვსმეტეზე

LVI-ზე

56-ეზე

დავით მეოთხის(ა)თვის

დავით IV-ის(ა)თვის

დავით მე-4-ის(ა)თვის

ვახტანგ მეექვსის(ა)გან

ვახტანგ VI-ის(ა)გან

ვახტანგ მე-6-ის(ა)გან

მეორმოცესლა

XXX-სლა

მე-40-სლა

ერეკლე მეორესვე

ერეკლე II-სვე

ერეკლე მე-2-სვე

ერეკლე მეორის(ა)კენ

ერეკლე II-ის(ა)კენ

ერეკლე მე-2-ის(ა)კენ

ოცდამეთვრამეტემაც

XXXVIII-მაც

38-ემაც

დასაბუთება

რიცხვით სახელთა მართლწერისას გასათვალისწინებელია, თუ რომელ ჯგუფს განეკუთვნება ესა თუ ის ფორმა – რაოდენობითს, რიგობითსა თუ წილობითს. მნიშვნელოვანია ისიც, სიტყვიერად ვნერთ თუ ციფრებით, რიცხვითი სახელი არაბული ციფრებითაა გამოსახული თუ რომაულით. სპეციფიკურ მიდგომას მოითხოვს ასევე თანდებულებიანი და ნაწილაკდართული რიცხვითი სახელების სათანადოდ გაფორმება.

თუ რაოდენობითი რიცხვითი სახელი დგას რომელიმე ბრუნვაში, გარდა სახელობითისა, ციფრით გამოსახვისას დეფისით უნდა გამოიყოს ბრუნვის ნიშანი: **25-მა, 34-ის, 67-ით...** თანდებულებიანი რიცხვითი სახელის შემთხვევაში კი საკითხი ასე დაისმის: არაბული ციფრით გამოხატული რიცხვითი სახელის დაწერისას თანდებულთან ერთად ბრუნვის ნიშანიც აღინიშნოს თუ არა? - **25-ისათვის** თუ **25-თვის?** **19-ისათვის** თუ **19-თვის?** **9-სავით** თუ **9-ვით?** რაოდენობითი რიცხვითი სახელის შემდეგ თანდებულებიანი დეფისით უნდა გამოიყოს ბრუნვის ნიშანთან ერთად: **25-ის(ა)თვის, 38-ის(ა)კენ, 40-ის(ა)თვის, 59-ის(ა)კენ, 9-სავით...** იმ თანდებულთა შემთხვევაში კი, რომელთა დართვისას ისედაც არ ჩანს ბრუნვის ნიშანი (ფონეტიკური პროცესების გამო იკარგება), მხოლოდ თანდებულებიანი გამოიყოფა: **22-ში, 35-ზე, 16-თან...**

გასარკვევია, როგორ დაინეროს **-მდე** და **-დან** თანდებულებიანი რიცხვითი სახელები. ასეთ ფორმებში უნდა შენარჩუნდეს ბრუნვის ნიშანიცა და თანდებულებიც. ამიტომ დაინერება ამგვარად: **5-იდან, 27-იდან, 43-იდან... 8-იდან, 9-იდან, 28-იდან, 29-იდან...** მცდარია ამ ფორმათა ბოლო ხანს გავრცელებული შემდეგი დაწერილობა: 5-დან, 27-დან, 43-დან... ხოლო **-მდე/ამდე** თანდებულებიანი ფორმები დაინერება ასე: **5-ამდე, 287-ამდე, 26-ამდე, 57-ამდე...** რაც შეეხება ხმოვანფუძიან რიცხვით სახელებს, **რვასა** და **ცხრას** (ან მათ შემცველ სხვა რთულ რიცხვით სახელებს), მათ დაერთვის **-მდე** (და არა **-ამდე**). შესაბამისად, დაინერება ასე: **8-მდე, 9-მდე, 28-მდე, 29-მდე...**

რაოდენობით რიცხვით სახელებთან ასევე გვხვდება ნაწილაკები: **-ც(-ა), -ლა, -ოდე, -ვე;** ორივე, სამილა, თორმეტიც(ა), ხუთიოდე... ასეთი ფორმების გამოყენებისას უპირატესობა უნდა მიენიჭოს სიტყვიერ დაწერილობას. საჭიროებისამებრ შეიძლება არაბული ციფრების გამოყენებაც. დასაზუსტებელია, როგორ დაინეროს ნაწილაკიანი რიცხვითი სახელი: **22-ვემ** თუ **22-ივემ?** **-ვე** და **-ოდე** ნაწილაკები ფუძესთანაა შეხორცებული და შემდეგ დაირთავს ბრუნვის ნიშანს: ორივემ, ორივეს, ორივესი, ორივეთი, ორივედ; ორიოდე, ორიოდემ, ორიოდეს, ორიოდესი, ორიოდეთი, ორიოდედ. მართებული დაწერილობა ასეთი იქნება: 2-ვე, 3-ვემ, 2-ვეს, 2-ვესი, 2-ვეთი, 2-ვედ; 2-ოდე, 2-ოდემ, 2-ოდეს, 2-ოდესი, 2-ოდეთი, 2-ოდედ. ყველა დასახელებულ შემთხვევაში სახელობითი ბრუნვის ნიშანი **-ი** შეხორცებულია ფუძესთან, დაკარგული აქვს ფუნქცია და ისე დაირთავს ნაწილაკებს. მსგავსი ფორმები ასე უნდა დაინეროს: 2-ვე, 2-ოდე.

-ც და **-ლა** ნაწილაკები რიცხვით სახელს (ისევე როგორც სხვა სახელებს) ბრუნვის ნიშნის შემდეგ დაერთვის, ამიტომ ამ ნაწილაკდართული რაოდენობითი რიცხვითი სახელები ისე უნდა დაინეროს, როგორც თანდებულებიანი ფორმები: **2-ლა, 2-მალა, 2-სლა, 2-ისლა, 2-ითლა, 2-აღლა; 2-ც, 2-მაც, 2-საც, 2-ისაც, 2-ითაც, 2-აღაც...** ბრუნვის ნიშნების გამოყოფის გარეშე ვერ მოხერხდება კონტექსტის სათანადოდ გააზრება. მაგალითად: 2-სლა დარჩა მოსატანი წიგნები თუ 2-ლა დარჩა მოსატანი წიგნები? რა თქმა უნდა, **2-სლა** დაწერილობის გარეშე აზრი გაუგებარი რჩება. ამიტომ მართებული იქნება **-ლა** ნაწილაკთან ერთად ბრუნვის ნიშანიც (სახელობითი ბრუნვის ნიშნის გარდა) გამოიყოს დეფისით. ამგვარად, **-ლა** და **-ც** ნაწილაკებიან რიცხვით სახელებთან ბრუნვის ნიშნები დაინერება: **2-ლა, 2-მალა, 3-ისლა, 27-ლა, 32-მაც, 10-ც, 10-საც** და ა. შ.

რიგობით რიცხვით სახელებზე თანდებულისა თუ ნაწილაკის დართვისას გასათვალისწინებელია არა მხოლოდ ბრუნვის ნიშანი, არამედ რიგობითობის მანარმოებელი ფორმანტებიც. რაკი და კავშირიანი რიგობითი რიცხვითი სახელების არაბული ციფრებით გამოსახვისას მათ მხოლოდ ბოლოში უნდა დაერთოს -ე სუფიქსი, ეს პრინციპი უნდა გატარდეს თანდებულის დართვის შემთხვევაშიც. თუ რიცხვს ბოლოსართი დაერთვის, თანდებულიანი რიგობითი რიცხვითი სახელის დაწერისას რიგობითობის აღმნიშვნელი -ე სუფიქსიც უნდა გამოიყოს: **25-ეში, 43-ესთან, 56-ეზე...** თუ არ აღინიშნა რიგობითობის მანარმოებელი -ე, მაშინ ის აირევა შესაბამის რაოდენობით რიცხვით სახელში: გიორგი სწავლობს მე-100 საჯარო სკოლაში, ხოლო ლუკა - **25-ეში** (და არა **25-ში**). მე-პრეფიქსით დაწყებული რიგობითი რიცხვითი სახელები თანდებულების დართვისას დაინერება ასე: **მე-5-ზე, მე-8-სთან, მე-60-ში, მე-100-ის(ა)თვის...** რიგობითობის მანარმოებელი აფიქსი შენარჩუნდება აგრეთვე ნაწილაკების დართვისას და ბრუნვის ნიშანთან ერთად გამოიყოფა დეფისით: **22-ელა, 38-ემლა, მე-4-სლა, მე-4-ვე, 35-ევემ...**

ბრუნვის ნიშნები და თანდებულები დეფისით გამოეყოფა ასევე რომაული ციფრებით წარმოდგენილ რიცხვით სახელებს: **პეტრე I-ის, ვახტანგ VI-მ, გიორგი III-ისთვის; დავით IV-ის(ა)კენ, ერეკლე II-ის(ა)თვის, ვახტანგ VI-ის(ა)გან...**

ნაწილაკთა დართვის შემთხვევაშიც იგივე პრინციპი შენარჩუნდება: -ვე და -ლა ნაწილაკების დართვისას დეფისით გამოიყოფა ბრუნვის ნიშანი, თანდებული (თუ ისინი დადასტურებულია ფორმაში), შემდეგ კი – ნაწილაკი: **გიორგი III-მლა, ერეკლე II-ითვე, ერეკლე II-მდეც, ერეკლე II-სვე, დავით IV-სლა.** ბრუნვის ნიშნის გამოყოფის გარეშე აქაც აირევა სახელობითისა და სხვა ბრუნვათა ფორმები: **დავით IV-ლა** (სახ. ბრ.) – **დავით IV-სლა** (მიც. ბრ.).

თანდებულიანი და ნაწილაკდართული რიცხვითი სახელების მართლწერასთან დაკავშირებით უნდა გატარდეს შემდეგი წესები:

1. რაოდენობითი რიცხვითი სახელის **ციფრ(ებ)ით გამოსახვისას** დეფისით უნდა გამოიყოს თანდებულები და ბრუნვის ნიშნები, სახელობითი ბრუნვის ნიშნის გარდა: **15-ვით, 25-ის(ა)თვის, 38-ის(ა)კენ, 59-ის(ა)გან, 22-ში, 35-ზე, 16-თან, 8-იდან, 5-ამდე, 287-ამდე, 26-ამდე...**

2. ნაწილაკდართული რიცხვითი სახელების გამოყენებისას **უპირატესობა მიენიჭოს** სიტყვიერ დაწერილობას, ხოლო **ციფრით გამოსახვისას** რიცხვითი სახელის აღმნიშვნელ ციფრს დეფისით უნდა გამოეყოს ნაწილაკი ბრუნვის ნიშანთან და თანდებულთან ერთად. რაოდენობით რიცხვით სახელებს, არაბული ციფრებით გამოსახვისას, სახელობითში ბრუნვის ნიშანი არ დაერთვის. მაგალითად: **2-ც, 2-მაც, 2-საც, 2-ისაც, 2-ითაც, 2-ადაც; 2-ლა, 2-მალა, 2-სლა, 2-ისლა, 2-ითლა, 2-აღლა; 2-ვე, 2-ვემ, 2-ვეს, 2-ვესი, 2-ვეთი, 2-ვედ; 2-ოდე, 2-ოდემ, 2-ოდეს, 2-ოდესი...**

3. თანდებულიან და ნაწილაკდართულ რიგობით რიცხვით სახელთა დაწერილობისას უპირატესობა უნდა მიენიჭოს სიტყვიერ გაფორმებას, ხოლო მათი რომაული ციფრით გამოსახვისას დეფისით უნდა გამოიყოს ბრუნვის ნიშანი, თანდებული და ნაწილაკი. მაგალითად: **XL-სლა, XXXVIII-მლა, დავით IV-ის(ა)თვის, ვახტანგ VI-ის(ა)გან, ერეკლე II-ისგანაც...**

4. საჭიროების შემთხვევაში (სპეციფიკური დანიშნულებით გამოყენებისას) თანდებულიანი და/ან ნაწილაკიანი რიგობითი რიცხვითი სახელები შეიძლება გამოისახოს არაბული ციფრებით. ამგვარი დაწერილობისას დეფისით უნდა გამოიყოს ბრუნვის ნიშნები, თანდებულები, ნაწილაკები და რიგობითობის მანარმოებელი აფიქსები. მაგალითად: **22-ეზეც, 38-ემლა, მე-4-სლა, მე-4-ვე, 35-ემაც, დავით მე-4-ის(ა)თვის, ვახტანგ მე-6-ის(ა)განაც, ერეკლე მე-2-ისგან...**

მუნიციპალური ტოპონიმიისა და გეოგრაფიული ობიექტების მართლწერის, ტრანსლიტერაციისა და თარგმანის საკითხები

(მიღებულია სახელმწიფო ენის ექსპერტთა კომისიის 2018 წლის 11 მაისის სხდომაზე, ოქმი №4)

საკუთარი სახელების მართლწერისა და უცხო ენაზე გადატანის წესების დადგენისა და დაცვის აუცილებლობა განსაზღვრულია საქართველოს კანონმდებლობით:

ა) სახელმწიფო ენის შესახებ საქართველოს ორგანული კანონის (თავი VI, საკუთარი სახელის და სხვა სახელწოდების ენა) შესაბამისად, გეოგრაფიული ობიექტის სახელდებასთან დაკავშირებული საკითხები რეგულირდება „გეოგრაფიული ობიექტების სახელების შესახებ“ საქართველოს კანონით (მუხლი 21).

ბ) გეოგრაფიული ობიექტების სახელების შესახებ საქართველოს კანონში (მუხლი 7) ნათქვამია:

პუნქტი 4. გეოგრაფიული ობიექტების სახელწოდებები, რომლებიც იხმარება როგორც საქართველოში, ისე მის ფარგლებს გარეთ, ქართულენოვან კარტოგრაფიულ მასალებსა და სხვა დოკუმენტებში აღინიშნება ქართულ და, საჭიროების შემთხვევაში, უცხო ენებზე, ხოლო ამ ობიექტების სახელწოდებათა უცხოენოვანი დაწერილობა უნდა დაეფუძნოს ტრანსლიტერაციის საერთაშორისო ნორმებს.

პუნქტი 5. ამ მუხლის მე-4 პუნქტში აღნიშნული მოთხოვნები არ ვრცელდება იმ მაკროტოპონიმებზე, რომელთა უცხოენოვანი დაწერილობა ტრადიციულად განსხვავდება ქართული ფორმისაგან. ასეთ შემთხვევაში სახელწოდებების უცხო ენაზე დაწერისას გამოიყენება არა ტრანსლიტერირებული, არამედ ტრადიციული (უცხოენოვანი) ფორმები.

პუნქტი 6. საქართველოს ტერიტორიაზე გეოგრაფიული ობიექტების ნორმალიზებული სახელწოდებები საგზაო და სხვა სახის მაჩვენებლებზე იწერება ქართულ ენაზე, ხოლო აფხაზეთის ტერიტორიაზე – აგრეთვე აფხაზურ ენაზე. საჭიროების შემთხვევაში, უცხო ენაზე ამ წარწერების აღნიშვნა ხდება ტრანსლიტერაციის წესით.

გ) ხოლო სახელმწიფო ენის დეპარტამენტის დებულებით მის ერთ-ერთ ფუნქციად განსაზღვრულია **საჯარო ინფორმირებისათვის განკუთვნილი წარწერის არასახელმწიფო ენაზე (მათ შორის, ეროვნული უმცირესობის ენაზე) წარმოდგენის წესის შემუშავება და დამტკიცება (თავი II, მუხლი 3, პუნქტი ე).**

მუნიციპალური სამისამართო სახელწოდებების მოქმედი სიების ანალიზის შედეგად გამოიყო სახელწოდებათა რამდენიმე ჯგუფი, გამოვლინდა ტიპური შეცდომები, თარგმნისას არაუნიფიცირებული მიდგომისა და ქართული დაწერილობისას ორთოგრაფიული წესების დარღვევის შემთხვევები.

სამისამართო სახელწოდებები შემდეგნაირად შეიძლება დაჯგუფდეს:

1. სახელი და გვარი;
2. ზედწოდება;
3. საზოგადო სახელი;
4. რომელიმე მნიშვნელოვანი ამბისადმი მიძღვნილი დასახელება;
5. რელიგიური დღესასწაულების სახელები.

ყველა განსახილველ ჯგუფში აღმოჩნდა არაერთგვაროვანი მიდგომა როგორც ქართულ დაწერილობაში, ისე ინგლისურ თარგმანში. მაგ.:

სახელი და გვარი:

ა) ქართული საკუთარი სახელი გადადის ტრანსლიტერაციით, მაგრამ ინგლისური ენის ნორმების გათვალისწინებით:

Giorgi Chubinashvili Street და არა Giorgi Chubinashvilis Street

ბ) ქართული სახელი გადადის ხან ინგლისური დაწერილობით, ხან კი სრული ტრანსლიტერაციით: გიორგი გურჯიევის | ჩიხი - George Gurdjiev | Dead End

გიორგი (ჯორჯ) პაპაშვილის ქ. – Giorgi (George) Papashvili Str.

ზედნოდება:

ასეთივე ნაირგვარობა სხვადასხვა ზედნოდების გამოყენებისას და თარგმნისას:

ანთიმოზ ივერიელის ჩიხი – Anthim the Iberian Dead-End

ანთიმოზ ივერიელის ქ. – Anthimos Ivereli Str.

ანთიმოზ ივერიელის ჩიხი – Anthimos of Iberia Dead End

9 ძმა ხერხეულიძის ქ. – Kherkheulidze 9 Brothers Str.

9 ძმის ქუჩა - 9 Dzma str.

საზოგადო სახელები გეოგრაფიული ობიექტების სახელებად ითარგმნება ამგვარად:

ხელოვანთა ქუჩა – Artists Str.

ღვინის აღმართი – Wine Ascent

წარმოდგენილია თარგმანიც და ტრანსლიტერაციაც:

ფერმწერთა ქ. – Permtserta (Painters) Str.

არ ითარგმნება:

წყაროს ქ. – Tsqaro Str.

შეუსაბამობა ტრანსლიტერაციისას:

ფეიქართა ქ. – Peikrebi Str. (განსხვავებული ფორმაა ტრანსლიტერირებული).

რომელიმე მნიშვნელოვანი ამბისადმი მიძღვნილი დასახელება:

რამდენიმესიტყვიანი, გარკვეული შინაარსის ან ამბის შემცველი დასახელებები, როგორც წესი, მთლიანად არის ხოლმე თარგმნილი:

26 მაისის ქუჩა, დაბა წყნეთი – 26 May Street, Tsqneti Borough

ასი ათასი მონამის ქუჩა, სოფელი ზურგოვანი – Hundred Thousand Martyrs Street, Zurgovani Village.

რელიგიური დღესასწაულების სახელები:

ამ ჯგუფის სახელები ყოველთვის ტრანსლიტერაციითაა გადმოცემული, თუმცა ინგლისურ ვერსიაში ტრანსლიტერირებულია არა ნათესაობითი, არამედ ქართული სახელობითი ფორმით.

ამაღლების ქ. – Amaghleba Str.

ჯვართამაღლების სახელობის ეკლესია – Jvartamaghleba Church.

მუნიციპალური ტოპონიმების ამჟამინდელ ინგლისურ დაწერილობაში სხვადასხვა სტრატეგიაა გამოყენებული, ესენია:

სრული ტრანსლიტერაცია

ნაწილობრივი თარგმანი / ნაწილობრივი ტრანსლიტერაცია

სრული თარგმანი.

„სრული ტრანსლიტერაცია“ პირობითი ცნებაა, რადგან, უმეტეს შემთხვევაში, ეს არის ქართული სიტყვის (და არა ფორმის) ტრანსლიტერაციული ჩანაწერი ინგლისური ენის ნორმების დაცვით:

სახელი და გვარი: Shalva Eristavi Str.

ტოპონიმი: Udzo str., Tibaani Str.

საზოგადო სახელი: Alublebi Str.

ეს არის სახელისა და გვარის, ტოპონიმის, საზოგადო სახელისა და არა სინტაქსური კონსტრუქციის ტრანსლიტერაცია (ნათესაობითი უგულებელყოფილია ინგლისური ენის ნორმის სასარგებლოდ).

ტოპონიმურ დასახელებებში კვეცადი და კუმშვადი სახელები უკუმშველად და უკვეცელადაა წარმოდგენილი ინგლისურად:

Avlabari Str., Avchala Str.

ნაწილობრივი თარგმანი / ნაწილობრივი ტრანსლიტერაცია:

შინდისელი გმირის ჩიხი – Shindiseli Hero Dead End

შინდისელი გმირის ქუჩა – Shindiseli Hero Str.

ბერი გაბრიელ სალოსის გამზირი – Monk Gabriel Salosi Ave.

სრული თარგმანი:

თავისუფლების მოედანი - Freedom Square.

არაერთგვაროვანია, აგრეთვე, გეოგრაფიული ობიექტების აღმნიშვნელი საზოგადო სახელების (ე.წ. ტოპონიმის ინდიკატორების) დაწერილობაც და უცხო ენაზე გადმოცემაც.

რეკომენდაციები მუნიციპალური სამისამართო სახელწოდებების ქართული და ინგლისური ვერსიების გადმოსაცემად:

ქუჩების დასახელებისა და სხვა მუნიციპალური ობიექტების სახელწოდებების უცხო ენაზე წარმოდგენისას გათვალისწინებულ იქნეს პრაგმატული ასპექტი და უპირატესობა მიეცეს ტრანსლიტერაციული ჩანაწერის გამოყენებას.

მხოლოდ განსაკუთრებულ შემთხვევებში დარჩეს ნათარგმნი ვერსია (თავისუფლების მოედანი, გმირთა მოედანი...).

იმისათვის, რომ არ დაიკარგოს ქალაქის სახელდების კულტურული ასპექტი და უცხოელმა სტუმარმა შეძლოს ტოპონიმიკის, როგორც კულტურული ტექსტისა და განსაკუთრებული სემიოტიკური სისტემის გააზრება, ტრანსლიტერირებულ წარწერათა გვერდით ქუჩის (მოედნის, ხეივანის და სხვ.) ერთ ან რამდენიმე თვალსაჩინო ადგილას მიეთითოს ქუჩის ქართული სახელწოდების თარგმანიც.

გეოგრაფიული ობიექტების აღმნიშვნელი საზოგადო სახელების თარგმნისას გამოყენებულ იქნეს დეპარტამენტის მიერ შეთავაზებული უნიფიცირებული სია და შემოკლებები.

სახელმწიფო ენის დეპარტამენტის მიერ გასწორებული თბილისის ქუჩებისა და სხვა მუნიციპალური ობიექტების ქართულ-ინგლისური სახელწოდებების ბაზა გამოყენებულ იქნეს არსებული სახელწოდებების გასასწორებლად მთელი ქვეყნის მასშტაბით, ხოლო ახალი სახელების დარქმევის დროს სარეკომენდაციო სიად.

მუნიციპალური ტოპონიმიისა და გეოგრაფიული ობიექტების ტრანსლიტერაციისას დაცულ იქნეს ტრანსლიტერაციის სარეკომენდაციო წესები.

დამატებითი რეკომენდაციები:

1) დამატებით გამოიკვეთა პრობლემა იმ დასახელებებში, რომლებშიც გამოყენებულია უცხოური წარმოშობის საკუთარი სახელები. მათი დაწერილობისას უნდა ვისარგებლოთ წარმომავლობის ენის მონაცემით:

ფერდინანდ თავაძის ქ. Ferdinand Tavadze Str. (და არა იმ სახით, როგორც ახლათ: Perdinand Tavadze Str.)

ფილადელფოს კიკნაძის ქ. Philadelphos Kiknadze Str. (როგორც არის კიდევ ამჟამად).

2) თუ ქუჩის სახელწოდება შეიცავს სტატუსის ან რელიგიური დღესასწაულის აღმნიშვნელ ერთ სიტყვას, მაგ. მეფე, ბერი, ძმა ... ფერისცვალება... ამ სიტყვის თარგმანი მიეთითოს ფრჩხილებში: არჩილ მეფის ქ. - Mepe (King) Archil Str. ფერისცვალების ქ. - Peristsvaleba (Transfiguration) Str.

შენიშვნა 1: ინგლისურ დასახელებებში ხან იწერებოდა Street, ხან კი მისი შემოკლებული ვარიანტი: Str. ყველგან გამოყენებულ უნდა იქნეს Str.

აქვე დავურთავთ მისამართებში გამოყენებული სხვა გეოგრაფიული ობიექტების ქართულ და ინგლისურ დასახელებათა შემოკლებების სიას.

შენიშვნა 2: შეიცვალა სკვერის ინგლისური შესატყვისი Minipark _ MP (იყო Park _ PK)

გეოგრაფიული ობიექტების აღმნიშვნელი საზოგადო სახელების უნიფიცირებული სია შემოკლებებით

ადმინისტრაციული ერთეული - ადმინ. ერთ. //აე - **Administrative Unit - AU**
აღმართი - აღ. - **Ascent - AST**
ბაღი - ბაღი - **Garden - GDN**
ბინა - ბ. - **Apartment - Apt.**
ბულვარი - ბულვ. - **Boulevard - Blvd.**
გამზირი/პროსპექტი - გამზ. - **Avenue, Ave.**
გასასვლელი - გას. - **Path**
გზატკეცილი - გზატკ. - **Highway - HWY**
დაბა - დ. - **Borough - BOR / Boro.**
დასახლება - დასახლ. - **Settlement - Sett.**
დაღმართი - დაღ. - **Descent - DST**
ზონა - ზონა - **Zone - Zone**
კვარტალი - კვ. - **Block - BL**
კორპუსი - კ. - **Building - Bldg.**
კოტეჯი - კტჯ. - **Cottage - Ctge**
მასივი - მას. - **Residential District, R/D**
მთა - Hill (ზოგ შემთხვევაში Mount)
მიკრორაიონი - მკრ. - **Microdistrict, M/D**
მოედანი - **Square - SQ**
მუნიციპალიტეტი - მუნიციპ. - **Municipality - Muni**
ნაკვეთი - ნაკვ. - **Plot - Plot**
პარკი - **Park - PK**
პლატო - პლატო - **Plateau - Plat**
სადარბაზო - სად. - **Entrance - Ent.**
სანაპირო - სანაპ. - **Embankment - Emb.**
სკვერი - **Minipark - MP**
სოფელი - სოფ. - **Village - VLG**
სპორტული მოედანი - **Sports Ground**
უბანი - უბ. - **District - DIST**
ფერდობი - ფერდ. - **Slope - SLP**
ქალაქი. (+დასახლება სახელობით ბრ.-ში) **City - City**
ქუჩა - ქ. - **Street - Str.**
ქუჩის გაგრძელება - ქ. გაგრძელება **Street Extension - Str. Ext** (თიანეთის ქუჩის გაგრძელება)
შენობა - შ./შენ. - **Premise - Prem**
შესასვლელი - შეს. - **Gateway - GTWY**
შესახვევი - შესახვ. - **Lane - LN**
ჩიხი - ჩიხ. - **Dead-End - DE**
ხევი - ხევ. - **Ravine - Rav.**
ხეივანი - **Alley - ALY**
ხიდი - **Bridge - BRG**

ოპირაცია –ი: ქართული ენის სახელობითი ბრუნვის ფორმის გამოყენების პრობლემა ოფიციალურ დოკუმენტებში¹

2004-2011 წლებში საქართველოში მოქმედი „საქართველოს მოქალაქეთა და საქართველოში მცხოვრებ უცხოელთა პირადობის დადასტურებისა და საქართველოს მოქალაქის პასპორტის საქართველოში მუდმივად მცხოვრები მოქალაქეობის არმქონე პირის სამგზავრო პასპორტის გაცემის წესის შესახებ ინსტრუქციის“ მე-10 მუხლი განსაზღვრავდა პირადობის (ბინადრობის) მონიშვნის მოქმედების ვადებსა და რეკვიზიტებს. ამ მუხლიდან ჩვენთვის საინტერესოა შემდეგი პუნქტები:

„ა) სახელი – სახელი, რომლის ფუძე მთავრდება ხმოვანზე, იწერება მთლიანად, ხოლო სახელი, რომლის ფუძე მთავრდება თანხმოვანზე, იწერება „ი“ ხმოვნის გარეშე;

ბ) გვარი - თუ პირი ატარებს ორ შერწყმულ გვარს, მონიშნაში ჩაიწერება ორივე გვარი, გამოყოფილი დეფისით მათი თანმიმდევრობა განისაზღვრება ფაქტის დამადასტურებელი შესაბამისი დოკუმენტით;

გ) დაბადების ადგილი – საქართველოში დაბადებული პირის მონიშნაში ჩაიწერება ქალაქის, რაიონის (დაბის) შესაბამისი სახელწოდება, ხოლო საზღვარგარეთ დაბადებული პირის მონიშნაში – ქვეყნის დასახელება.“

2011 წელს ეს ინსტრუქცია ძალადაკარგულად გამოცხადდა, რასაც მოჰყვა შეცდომები სხვადასხვა სახის პასპორტში, პირადობის დამადასტურებელ დოკუმენტებსა და მათზე დაფუძნებულ სხვა ოფიციალურ დოკუმენტებში. კერძოდ, თანხმოვანფუძიანი სახელი წარმოდგენილია სახელობითი ბრუნვის ფორმით, რომელიც პიროვნების იდენტიფიკაციის მიზნით უცვლელად გადადის პასპორტზე დაფუძნებულ დოკუმენტებში, რაც შეცდომათა რიცხვს კიდევ უფრო მეტად ზრდის. სახელობითი ბრუნვის ნიშანი გადაჰყვება გვარებს სხვა ენაზე ტრანსლიტერაციის დროსაც.

ჩვეულებრივი გახდა ოფიციალურ დოკუმენტებში: დიპლომი მიეცა **დავითი აბესაძეს**, როცა ქართული ენის ნორმების მიხედვით სწორი ფორმაა: დიპლომი მიეცა **დავით აბესაძეს**. ასეთი შეცდომები ხშირად ქმნის პიროვნების იდენტიფიკაციის პრობლემას.

მეორე მხრივ, სახელობითი ბრუნვის ნიშანი პირადობის მონიშნაში, პასპორტსა და მასზე დაფუძნებულ ოფიციალურ დოკუმენტებში არაქართული წარმოშობის გვარები ხშირად წარმოდგენილია სახელობითი ბრუნვის ნიშნის გარეშე: **პეტროსიან, ბალდარ, ჰომლერ** და ა.შ.

მსგავსი ტენდენცია შეინიშნება უცხოური წარმოშობის სახელწოდებების ქართულად ტრანსლიტერაციის შემთხვევაშიც. კანონი რეკლამის შესახებ კომპანიის მეპატრონეს ავალდებულებს, უცხოური სახელწოდების ქართულად ტრანსლიტერაციას (იხ. კანონი რეკლამის შესახებ, მუხლი 4, 2). საჯარო დანიშნულების საინფორმაციო-საცნობარო თუ სარეკლამო აბრებზე ხშირად ვხვდებით ისეთ წარწერებს, რომლებიც არ პასუხობს ქართულ სალიტერატურო ენის ნორმებს, კერძოდ, ტრანსლიტერირებული ფორმას არ ახლავს სახელობითი ბრუნვის ნიშანი, როცა მისი დართვა ნორმის მიხედვით აუცილებელია.

ამ ტიპის შეცდომების თავიდან აცილებას ახალი ენობრივი ნორმის მიღება არ სჭირდება. სახელობითი ბრუნვის ნიშნისა და მისი გამოყენების შესახებ ენობრივი ნორმა დიდი ხნის მიღებული და მოქმედი ნორმაა. ეს კვლევა მიზნად ისახავს იმ პრობლემებზე ყურადღების გამახვილებას, რომლებიც უკავშირდება თანხმოვანფუძიანი საკუთარი (პირთა და გეოგრაფიული) სახელების სახელობითი ბრუნვის ფორმის გამოყენებას სხვადასხვა სახის ოფიციალურ დოკუმენტში. აუცილებელია, რომ დე იურე ნორმა დე ფაქტო ნორმად იქცეს ენობრივი პრაქტიკის ყველა სფეროში.

¹ წაკითხულია მოხსენებად გიორგი ახვლედიანის სახელობის ენათმეცნიერების ისტორიის საზოგადოებისა და ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ერთობლივ საერთაშორისო კონფერენციაზე „საერთაშორისო ტერმინოლოგია: თარგმნა და სტანდარტიზაცია“, კონფერენციის პროგრამა და თეზისები, 5-7 ოქტომბერი, 2018, გამომცემლობა „გრიფონი“, თბილისი, 2018

სახელობითი ბრუნვის ნიშანი, სუფიქსი -ი პოლიტიკურ მნიშვნელობას იძენს საქართველოს ტოპონიმების სხვა ენაზე ტრანსლიტერაციის დროს. ჩვეულებრივ, სხვა ენებზე ტრანსლიტერაციისას სახელობითი ბრუნვის ნიშანი შენარჩუნებულია, მაგალითად, თბილისი - Tbilisi. რა თქმა უნდა, ეს არ არის გამონაკლისი შემთხვევა. ამ თვალსაზრისით საინტერესოა ლიეტუვური და ბერძნული სახელები, რომლებიც ქართულის მსგავსად, სახელობით ბრუნვაში სპეციალურ მარკერებს დაირთავენ. მაგალითად, ბერძნულ სახელებში ხშირად -ს, რომელიც სახელობითი ბრუნვის ნიშნის ნაწილია, შენარჩუნებულია: **როდოსი, კვიპროსი**, თუმცა ბევრ ბერძნული გეოგრაფიულ სახელს ქართულად, ინგლისურად თუ ბევრ სხვა ენაზე თავიანთი ეგზონიმები აქვს და ტრანსლიტერაციით არ გადადის, შესაბამისად, ხშირად სახელობითი ბრუნვის ნიშანი შენარჩუნებული არ არის. თუმცა თანამედროვე ბერძენ პირთა სახელები, რომლებიც უმეტესად ტრანსლიტერაციით გადადის უცხოურ ენებში, სახელობითი ბრუნვის ნიშნის გარეშე არ იწერება: მაგ., **პროკოპის პავლოპულოსი** (ბერძნ. Προκόπιος Παυλόπουλος, ინგლ. Prokopis Pavlopoulos, რუს. Прокопис Павлопулос), **კირიაკოს მიცოტაკისი** (ბერძნ. Κυριάκος Μητσotάκης, ინგლ. Kyriakos Mitsotakis, რუს. Кириакоc Мицотакис). ასევე, ლიეტუვური ქალაქები, მაგ. **ვილნიუსი** და **კაუნასი**, ქართულში, ინგლისურში, რუსულსა და ბევრ სხვა ენაზე ტრანსლიტერაციისას ლიეტუვურ სახელობით ბრუნვის ნიშნებს ინარჩუნებენ. საგულისხმოა, რომ ვილნიუსს ბევრი ეგზონიმი აქვს, მათ შორის პოლონური **Wilno**, და რუსულადაც ქალაქს **Вильна / Вильно** ეწოდებოდა, თუმცა რუსულში სახელწოდება 1939 წლის საბჭოთა ანექსიის შემდეგ ლიეტუვური ენდონიმით შეიცვალა და **Вильнюс** (ვილნიუს) ეწოდა.

ეს ცვლილება თანხვდება მაშინდელ საბჭოთა ენობრივ პოლიტიკას, რომელიც ქართულ გეოგრაფიულ სახელებს 1936 წელს შეეხო. თბილისს სახელი 1936 წელს შეეცვალა (მანამდე ტფილისი ერქვა), თუმცა უფრო მნიშვნელოვანი ცვლილებები ქართული გეოგრაფიული სახელების რუსულ დასახელებებს შეეხო. საბჭოთა ხელმძღვანელობამ საქართველოს სსრ-ის გეოგრაფიული სახელწოდებების ტრანსლიტერაციით გადატანის გადანყვეტილება მიიღო. ასე რომ, **თიფლის** გახდა **Тбилиси, Кутаис - Кутаиси, Батум - Батуми, Сухум - Сухуми**. ეს გადანყვეტილება შეეხო სომხეთის გეოგრაფიულ სახელებსაც და **Эривань** გახდა **Ереван**.

მანამდე რუსეთის იმპერიისა და ადრეულ საბჭოთა რუკებსა და დოკუმენტებში ქართულ თანხმოვანფუძიან ტოპონიმებში სახელობითი ბრუნვის ნიშანი -ი არაერთგვაროვნად გამოიყენებოდა (იხ. რუსეთის იმპერიისა და საბჭოთა კავშირში გამოცემული 1897, 1934, 1939, 1954 და 1988 წლის რუკები)¹. დიდი ქალაქები უმეტესად -ი ბრუნვის ნიშნის გარეშე იწერებოდა (**თიფლის(ი), Кутаис(и), Батум(и), Сухум(и), Телав(и), Душет(и)**, ზოგი ქალაქი -ი ბრუნვის ნიშნით იწერებოდა (**Гори, Поту**), ზოგ შემთხვევაში რუსული **ы** ხმოვანი გამოიყენებოდა **и** ხმოვნის ნაცვლად (**Озургеты, Кобулеты**), ზოგი სახელწოდება კი რუსულად თანხმოვანზე მთავრდებოდა, მაშინ როცა ქართული სახელწოდება ხმოვანფუძიანი იყო (**Ахалцих(и) - ახალციხე, Мцхет(и) - მცხეთა**). ეს სახელწოდებები ამოღებულია 1897 წლის კავკასიის და 1934 წლის საბჭოთა კავშირის ევროპული ნაწილის რუსულენოვანი რუკებიდან. 1897 წლის რუკისგან განსხვავებით, 1934 წლის რუკაზე ტოპონიმებს უკვე აღარ აქვს რუსული სიმაგრის ნიშანი (**и**). 1934 წლის რუკაზე ოზურგეთის სახელწოდება უკვე შეცვლილია.

2008 წლის რუსეთ-საქართველოს ომის შემდეგ, როდესაც რუსეთის ფედერაციამ გადანყვეტიდა საქართველოს ორი რეგიონის, აფხაზეთისა და სამხრეთ ოსეთის, დამოუკიდებლობის აღიარება, რუსეთის გეოდეზიისა და კარტოგრაფიის ფედერალურმა სააგენტომ „ახალი სახელმწიფოები“ რუკაზე საქართველოსგან განსხვავებული ფერით გამოყო, ხოლო „დედაქალაქების“ რუსულ

¹ Карта Кавказа 1897 года. 100 верстовка. http://www.etomesto.ru/map-kuban_1897/

Почтовая карта Европейской части СССР 1934 года; http://www.etomesto.ru/map-atlas_pochtovaya-karta-sssr-1934/

Главное управление геодезии и картографии при СНК СССР, Карманный Атлас СССР, Ленинград, 1939 (Политико-Административное деление дано на 1 декабря 1938 г.) <http://minchanin.esmasoft.com/maps/ussr1939/>

Главное управление геодезии и картографии при совете министров СССР, Атлас СССР, Москва, 1955 (Политико-административное деление СССР дано на 20-ое октября 1954 года);

Главное управление геодезии и картографии МВД СССР, Атлас мира, Москва, 1988.

სახელწოდებებზე განსაზღვრა *Сухум* (თუმცა აფხაზურად სოხუმს *Аҟәа* [აყაა] ეწოდება) და *Цхинвал*, ქართული სახელობითი ბრუნვის ნიშნის გარეშე, როგორც მოიხსენიებდნენ ამ ქალაქებს „ახალ რესპუბლიკებში“.¹ ქართული ენის სახელობითი ბრუნვის ნიშნები სხვა გეოგრაფიულ ობიექტებსაც ჩამოშორდა. ზოგ შემთხვევაში გამოიყენება ქართული სახელწოდებისგან განსხვავებული დასახელება: ***ახალგორი - Ленингор, ყორნისი - Знаур***.²

ამჯერად არ ვმსჯელობთ იმ გეოგრაფიული სახელების აფხაზურ და ოსურ დასახელებებზე, რომლებიც ზოგ შემთხვევაში ქართული დასახელებისგან მხოლოდ ბრუნვის ნიშნით არ განსხვავდება. ასევე ხშირია შემთხვევები, როდესაც კონფლიქტის მხარეები კონკრეტული ტოპონიმის სახელზე ვერ თანხმდებიან. თუმცა საინტერესოა ის ფაქტი, რომ რუსეთმა რუსულ ენაში ოკუპირებული ტერიტორიების ტოპონიმებში ქართულ სახელობითი ბრუნვის ნიშანზე იერიშის მიტანით ერთი შეხედვით არასადავო სახელები დავის საგნად აქცია და ამით ოკუპაციის გამყარება სცადა.

შეიძლება ითქვას, რომ უცხოურ ენოვანდოკუმენტებში, რუკებსა და საინფორმაციო გამოცემებში ოკუპირებულ ტერიტორიების გეოგრაფიულ სახელთა დაწერილობაში ჩანს დამოკიდებულება საქართველოს ტერიტორიული მთლიანობისადმი. საერთაშორისო ორგანიზაციები, როგორებიცაა გაერო, ევროკავშირი, ეუთო, ტოპონიმების ქართულ სახელწოდებებს იყენებენ ბრუნვის ნიშნისადა. ზოგიერთი რუსეთისგან დამოუკიდებელი საინფორმაციო გამოცემა, აფხაზი და ოსი ჟურნალისტების ნაწერების დამონშემებისას მათ მიერ გამოყენებულ ტოპონიმებს არ ცვლიან, თუმცა იქვე უთითებენ, რომ ეს ტექსტები შეიცავს იმ ტოპონიმებსა და ტერმინოლოგიას, რომლებიც ამ ტერიტორიებზე გამოიყენება, და არ ასახავს რედაქციის პოზიციას.

უფრო საინტერესოა ონლაინრუკების პლატფორმები, რომლებიც არა მხოლოდ იმაზეა დამოკიდებული, თუ კომპანია რომელ ქვეყანაშია დაარსებული, არამედ იმაზეც, თუ მომხმარებელი რომელი ქვეყნიდან იყენებს ამ ვებგვერდს. ამ მხრივ ცნობილი შემთხვევაა რუსული კომპანიის, იანდექსის, ონლაინრუკების პლატფორმა, რომელზეც აფხაზეთი და სამხრეთ ოსეთი საქართველოს შემადგენლობაში არ შედის, თუკი მომხმარებელს არაქართული იპ (ინტერნეტ-პროტოკოლის) მისამართით აქვს წვდომა ვებგვერდზე. იანდექსის რუკებზე საქართველოდან შესვლის შემთხვევაში მომხმარებელი ქალაქების ქართულ და ქართულის შესაბამის რუსულ დასახელებებსაც დაინახავს სახელობითი ბრუნვის ნიშნებისადა, თუმცა მიახლოებისას უფრო პატარა დასახელებებიც ჩნდება, რომელსაც მხოლოდ აფხაზურ-რუსული ან ოსურ-რუსული დასახელებები აქვს: ***აფხაზეთი - Гулрыш-Гылырыш, Чыгрыш-Чыгрыш, სამხრეთი ოსეთი - Зар-Зар, Белот-Белот***.

საინტერესოა გუგლის რუკების შემთხვევაც. გუგლი ამერიკული კომპანიაა, რომლის რუკები ერთ-ერთი ყველაზე პოპულარული ონლაინრუკების ვებგვერდია. თუმცა გუგლს ხშირად უწევს ადგილობრივი კანონების გათვალისწინება და სადავო ტერიტორიების შემთხვევაში სხვადასხვა ქვეყნიდან შესულ მომხმარებლებს შეიძლება სხვადასხვა საზღვრები უჩვენოს. საგულისხმოა, რომ აფხაზეთს და სამხრეთ ოსეთის რეგიონებს გუგლი წყვეტილი ხაზით (ტერიტორიის სადავობის აღსანიშნად) საქართველოს საზღვრების შიგნით ათავსებს რუსული იპ მისამართით შესული მომხმარებლებისთვისაც.

გუგლის ინგლისურ ენოვანდოკუმენტებზე ოკუპირებული ტერიტორიების ტოპონიმები ქართული დასახელებების ტრანსლიტერაციით არის მოცემული. მეტიც, სოხუმიც კი, რომელიც ბევრგან

¹ ინტერფაქსის 2008 წლის 13 ნოემბრის სტატია, <https://www.interfax.ru/russia/45294>

² Республика Южная Осетия, Управление Государственной Статистики, Итоги Всеобщей Переписи Населения Республики Южная Осетия 2015 Года, <http://ugosstat.ru/wp-content/uploads/2017/06/Itogi-perepisi-RYUO.pdf>

გვხვდება, როგორც Sukhumi, გუგლის რუკებზე ქართული ენიდან არის ტრანსლიტერირებული და მოცემულია, როგორც Sokhumi. თუმცა ენის რუსულზე გადართვის შემდეგ ოკუპირებული ტერიტორიების ბევრ დასახლებულ პუნქტზე ქართული სახელობითი ბრუნვის ნიშნები აქაც ქრება და **სოხუმსა და ცხინვალს Сухум და Цхинвал** აწერია.

კიდევ ერთი საინტერესო ონლაინრუკების პლატფორმაა „ქუჩების ღია რუკები“ (OpenStreetMap), რომელიც ბრიტანეთშია დაფუძნებული და მომხმარებლებს შეუძლიათ თავად შეიტანონ ინფორმაცია და დაარედაქტირონ რუკა. ამ რუკებზე ტოპონიმები ადგილობრივ ენებზეა მოცემული. მიუხედავად იმისა, რომ აფხაზეთი და სამხრეთი ოსეთი მხოლოდ წყვეტილი ხაზით არის გამოყოფილი და საქართველოს საზღვრებში მოქცეული, ტოპონიმები აფხაზეთში აფხაზურ-რუსულად, ხოლო სამხრეთ ოსეთში ოსურადაა მოცემული: **აფხაზეთი - Тҟаарчал-Тқуарчал, Аҟаа-Сухум, Афон Ҩыц- Новый Афон, სამხრეთი ოსეთი - Цхинвал, Знауыр, Дзау, Дменис, Ксуис, Аунеу.**

სტატიაში თავმოყრილი ფაქტები აჩვენებს, რა სახის პრობლემებს ქმნის თანხმოვანფუძიან სახელებთან სახელობითი ბრუნვის ნიშნის არასწორად გამოყენება საკუთარ (პირთა და გეოგრაფიულ) სახელებთან მოქალაქის პასპორტში, მასზე დაფუძნებულ ოფიციალურ დოკუმენტებსა და რუკებში როგორც საქართველოში, ისე საერთაშორისო მასშტაბით. ამით კიდევ ერთხელ ვაჩვენებთ დე იურე ნორმის დე ფაქტო ნორმად ქცევის აუცილებლობას ენობრივი პრაქტიკის ყველა სფეროში.

ქართული ენის ფლობის დონეების ზოგადი აღწერილობა

(მიღებულია სახელმწიფო ენის ექსპერტთა კომისიის 2018 წლის 3 დეკემბრის სხდომაზე, ოქმი №7 დამტკიცებულია საქართველოს მთავრობის 394-ე დადგენილებით 2020 წლის 30 ივნისს.)

„ქართული ენის ფლობის დონეების ზოგადი აღწერილობა“ მოიცავს იმ კრიტერიუმთა ერთობლიობას, რომლითაც განისაზღვრება ქართული ენის ფლობა მოსმენის, კითხვის, მეტყველებისა და წერის შესაბამისი დონის მიხედვით. დოკუმენტი შესრულებულია ენების სწავლის, სწავლებისა და შეფასების საერთოევროპული სარეკომენდაციო ჩარჩოს ექვსდონიანი სისტემის A1, A2, B1, B2. C1, C2 საფუძველზე. დოკუმენტის მიზანია ერთიანი უნიფიცირებული სისტემის დანერგვა. „ქართული ენის ფლობის დონეების ზოგადი აღწერილობა“ სავალდებულოა ქართული ენის სწავლის, სწავლებისა და შეფასების კანონმდებლობით განსაზღვრულ ყველა შემთხვევაში.

A1 დონე

მოსმენა

შემსწავლელს შეუძლია ქართული მეტყველებიდან საერთაშორისო სიტყვების (მაგ., ოფისი, ინტერნეტი...) გაგება.

შემსწავლელს შეუძლია გარკვევით და ნელა წარმოთქმული მარტივი ტექსტიდან ნაცნობი სიტყვებისა და მარტივი ფრაზების გაგება.

შემსწავლელს შეუძლია გაიგოს ყოველდღიურ მეტყველებაში ხშირად გამოყენებული გარკვევით ნათქვამი მარტივი ლექსიკური ერთეულები (მაგ., დიახ, არა, გამარჯობა, ნახვამდის, ბოდიში, გმადლობთ...).

შემსწავლელს შეუძლია გაიგოს ნელა, გარკვევით და შიგადაშიგ პაუზებით წარმოთქმული მარტივი ტექსტი.

შემსწავლელს შეუძლია პიროვნების წარდგენისა თუ გაცნობის დროს ისეთი ინფორმაციის გაგება, როგორცაა ადამიანის ვინაობა, ასაკი, ეროვნება, სადაურობა.

შემსწავლელს შეუძლია გაიგოს ზოგიერთი სიტყვა და გამოთქმა ნელი და მკაფიო საუბრიდან, თუ მისთვის ნაცნობი თემატიკაა (მაგ., ოჯახი, საქმიანობა).

შემსწავლელს შეუძლია გაიგოს ქართულენოვანი მოსაუბრის მიერ მასზე, მის ოჯახსა თუ საქმიანობაზე ნელა და გარკვევით ნათქვამი მარტივი წინადადება.

შემსწავლელს შეუძლია იმ მარტივი შეკითხვების გაგება, რომლებსაც პირადად მას უსვამენ.

შემსწავლელს შეუძლია გაიგოს ყოფითი ლექსიკა, თუ თანამოსაუბრე ცდილობს, რომ გარკვევით და ნელა ელაპარაკოს.

შემსწავლელს შეუძლია დროის, ფასების, ძირითადი ფერების გაგება ყოველდღიურ სიტუაციებში (მაგ., მაღაზიაში, სადგურზე, აეროპორტში...).

შემსწავლელს შეუძლია გაიგოს ნელა და მკაფიოდ წარმოთქმული მარტივი ინსტრუქციები, შეუძლია მიჰყვეს მისთვის ნათქვამ მოკლე მითითებებს.

კითხვა

შემსწავლელს შეუძლია ტექსტში ცალკეული სიტყვების გაგება.

შემსწავლელს შეუძლია საერთაშორისო სიტყვების შემცველი ძალიან მარტივი ტექსტის გაგება.

შემსწავლელს შეუძლია გაიგოს ბლანკი / სარეგისტრაციო ფორმა / კითხვარი, რომელიც ითხოვს ინფორმაციას მის შესახებ (მაგ., სახელი, გვარი, დაბადების თარიღი, მისამართი, ოჯახური მდგომარეობა...).

შემსწავლელს შეუძლია აბრებზე დაწერილი მიმანიშნებელი ინფორმაციის გაგება (მაგ.,

სადგური, პარკი, შესასვლელი, გასასვლელი, შესვენება, ღიაა, დაკეტილია...).

შემსწავლელს შეუძლია მარტივი ტექსტის მთავარი არსის გაგება განსაკუთრებით მაშინ, თუ მას დართული აქვს ილუსტრაციები.

შემსწავლელს შეუძლია წაიკითხოს აფიშებზე, პოსტერებსა და აბრებზე დაწერილი ზოგიერთი ინფორმაცია და გაიგოს მათი ზოგადი შინაარსი.

შემსწავლელს შეუძლია მოკლე, მარტივი შეტყობინების (მაგ., შეხვედრის დრო, ადგილი) გაგება.

შემსწავლელს შეუძლია წაიკითხოს მარტივი მოსაწვევი ბარათი და გაიგოს, თუ რისთვის, სად, როდის და რომელ საათზე იწვევენ (მაგ., დაბადების დღეზე, გამოფენაზე).

შემსწავლელს შეუძლია მისთვის საჭირო ღონისძიების შესახებ ძირითადი ინფორმაციის მოძიება პროგრამებში, პოსტერებზე, ინტერნეტში... და გაგება (მაგ., რა ღირს ბილეთი, სად და როდის ტარდება ღონისძიება და მისთ.).

შემსწავლელს შეუძლია ძალიან მოკლე მარტივი ტექსტის გაგება ნაცნობი სიტყვებისა და ძირითადი ფრაზების საშუალებით, თუ მას, საჭიროების შემთხვევაში, ექნება ტექსტის ხელახლა გადაკითხვის შესაძლებლობა.

მეტყველება

შემსწავლელს შეუძლია მარტივი სიტყვებით მისაღმება, დამშვიდობება, თანხმობის, უარყოფის, თხოვნის, მობოდიშებისა თუ მადლიერების გამოხატვა (მაგ., გამარჯობა, ნახვამდის, დიახ, არა, ბოდიში, გთხოვთ, გმადლობთ...).

შემსწავლელს შეუძლია დაასახელოს მარტივი ციფრები.

შემსწავლელს შეუძლია მარტივად საუბარი თავის თავზე, თავისი ოჯახის შესახებ (მაგ., ვინ არიან მისი ოჯახის წევრები, მათი გარეგნობის მარტივად აღწერა...)

შემსწავლელს შეუძლია ახლობელი ადამიანების / საკუთარი საცხოვრებელი ადგილის, ასევე, საკუთარი საქმიანობის შესახებ მარტივად საუბარი.

შემსწავლელს შეუძლია მარტივი ენით ახსნას ნაცნობი ობიექტის ადგილმდებარეობა, მასთან მისასვლელი გზა და საშუალება.

შემსწავლელს შეუძლია შეიძინოს / შეუკვეთოს პროდუქტები, ნივთები (მაგ., საჭმელი, სასმელი, ტანსაცმელი, ბილეთი...)

შემსწავლელს შეუძლია პასუხის გაცემა მარტივ შეკითხვებზე მარტივი სიტყვებით, გამოთქმებითა და სტანდარტული წინადადებებით.

შემსწავლელს შეუძლია მარტივი შეკითხვების დასმა (მაგ., რა არის, ვინ არის ეს /ის?).

შემსწავლელს შეუძლია თავის წარდგენა, სხვისთვის შეკითხვის დასმა ვინაობასა და ასაკთან დაკავშირებით (მაგ., შეუძლია ჰკითხოს თანამოსაუბრეს, თუ ვინ არის და რა ჰქვია მას, რამდენი წლისაა?..).

შემსწავლელს შეუძლია ლაპარაკი თავისი დაბადების თარიღისა თუ ადგილის შესახებ და სხვისთვის კითხვის დასმა ანალოგიური ინფორმაციის მისაღებად.

შემსწავლელს შეუძლია თქვას, რა ფერისაა მისი ტანსაცმელი, ესა თუ ის ნივთი, ასევე, შეკითხვა დასვას ამა თუ იმ საგნის ფერის გასაგებად.

შემსწავლელს შეუძლია თქვას ასაკი, დრო და თარიღი (რიცხვი, დღე, თვე, წელი, სეზონი...) და დასვას შეკითხვები ამ თემებთან დაკავშირებით.

შემსწავლელს შეუძლია ძალიან მარტივ დიალოგში მონაწილეობა, თუ მოსაუბრე ელაპარაკება ნელა, გარკვევით; საჭიროებისამებრ უმეორებს ნათქვამს და ეხმარება პასუხის ფორმულირებაში.

წერა

შემსწავლელს შეუძლია ლექსიკონის, სახელმძღვანელოს, სავარჯიშო რვეულის დახმარებით რამდენიმე სიტყვისგან შემდგარი მარტივი წინადადების დაწერა.

შემსწავლელს შეუძლია ფოტოებზე / ნახატებზე აღბეჭდილი საგნის აღმნიშვნელი ძალიან მარტივი სიტყვების დაწერა (მაგ., ადამიანები, ცხოველები, ნივთები...).

შემსწავლელს შეუძლია ბლანკის, სასტუმროს სარეგისტრაციო ფორმის და მისთ. შევსება

(სახელის, გვარის, ასაკის, ეროვნების, მისამართის... ჩანერა).

შემსწავლელს შეუძლია მარტივად დაწეროს / უპასუხოს შეკითხვებს / თავად დასვას შეკითხვები ვინაობის, პროფესიის, საქმიანობის, საცხოვრებელი ადგილის შესახებ.

შემსწავლელს შეუძლია მარტივად აღწეროს საყოფაცხოვრებო ნივთები (მაგ., მანქანის ფერი, ზომა...), ნაცნობი სივრცე.

შემსწავლელს შეუძლია ძალიან მარტივი, მოკლე წინადადებებით დაწეროს ყოველდღიური ცხოვრების (მაგ., საქმიანობა, ოჯახი, ჰობი, ნაცნობები, დღის რეჟიმი...) შესახებ.

შემსწავლელს შეუძლია ძალიან მოკლე ტექსტის (მაგ., მისალოცი ბარათები, მარტივი სტანდარტული წერილები...) დაწერა მარტივი, ერთმანეთთან აზრობრივად დაკავშირებული წინადადებებით.

შემსწავლელს შეუძლია სამუშაო გეგმებისა და ვადების შესახებ მარტივი ჩანაწერების გაკეთება პირადი მიზნებისათვის.

შემსწავლელს შეუძლია მეგობრებს მისწეროს მოკლე, მარტივი შეტყობინება, რომელიც შეიცავს შეკითხვას ან ინფორმაციას.

A2 დონე

მოსმენა

შემსწავლელს შეუძლია ნელა და ძალიან გარკვევით ნათქვამ ტექსტში ხშირად ხმარებული სიტყვების, ცალკეული ფრაზებისა და მოკლე წინადადებების გაგება (მაგ., გამყიდველისა და მყიდველის დიალოგი...).

შემსწავლელს შეუძლია გაიგოს ტექსტი, რომელიც მისთვის ნაცნობ თემებს (მაგ., ოჯახი, სწავლა, სამუშაო, თავისუფალი დრო...) ეხება.

შემსწავლელს შეუძლია გაიგოს მოკლე, მარტივი შეტყობინებების/განცხადებების დედააზრი, თუ ტექსტი ნელა და გარკვევით არის ნათქვამი და მისთვის ნაცნობ თემებს ეხება.

შემსწავლელს შეუძლია გაიგოს საუბარი, რომელიც ეხება რაიმე ნივთის მახასიათებლებს (მაგ., ფერს, ზომას, ნონას, მოცულობას).

შემსწავლელს შეუძლია მარტივი მითითების გაგება იმის შესახებ, თუ როგორ მივიდეს (ფეხით თუ ტრანსპორტით) მისთვის სასურველ ადგილამდე.

შემსწავლელს შეუძლია გაიგოს მოკლე ტექსტის ძირითადი ინფორმაცია იმ საკითხების შესახებ, რომლებიც მას აინტერესებს.

შემსწავლელს შეუძლია გაიგოს ძირითადი ინფორმაცია სპორტული ანგარიშის, რეკლამის, ამინდის პროგნოზის შესახებ, თუ საუბრობენ ნელა და გარკვევით.

შემსწავლელს შეუძლია მიხვდეს, თუ რას ეხება შემთხვევით გაგონილი საუბარი (მაღაზიაში/ტრანსპორტში/ ბანკში).

შემსწავლელს შეუძლია ამოიცნოს მოსაუბრეების განწყობა (როგორ ხასიათზე არიან, როგორ გრძნობენ თავს - კარგად, ცუდად, მხნედ...).

შემსწავლელს შეუძლია ნელი და მკაფიო აუდიოჩანაწერებიდან იმ ძირითადი ინფორმაციის ამოკრება და გაგება, რომელიც ყოველდღიურ ამბებს ეხება.

კითხვა

შემსწავლელს შეუძლია გაიგოს მოკლე, მარტივი ტექსტისა თუ შეტყობინების ძირითადი არსი.

შემსწავლელს შეუძლია ცალკეული ფრაზებისა და ხშირად გამოყენებული სიტყვების გაგება, თუ ტექსტი მისთვის ნაცნობ/საინტერესო თემას ეხება.

შემსწავლელს შეუძლია მარტივი ტექსტის სტრუქტურული კომპონენტების გამოყოფა (სათაური, წინადადება, აბზაცი...).

შემსწავლელს შეუძლია მისთვის საჭირო ადვილად მისახვედრი ინფორმაციის მოძიება განრიგში, ცხრილში, მენიუში, რეკლამაში, განცხადებაში, წიგნის სარჩევში, საძიებელსა თუ

ცნობარში და მისი ძირითადი არსის გაგება.

შემსწავლელს შეუძლია წარწერების, აბრეშისა და მინიშნებების (დირექტივები, ინსტრუქციები, გაფრთხილებები) გაგება (მაგ., ქუჩაში, პარკში, რესტორანში, რკინიგზის სადგურში, აეროპორტში, მეტროში, კინოთეატრში...).

შემსწავლელს შეუძლია ამა თუ იმ ღონისძიების შესახებ ძირითადი ინფორმაციის გაგება (მაგ., ღონისძიების მოსაწვევი, კინოთეატრის აფიშები, კონცერტების/ფესტივალების პროგრამა და განრიგი...).

შემსწავლელს შეუძლია ყოველდღიური მოხმარების საგნების ინსტრუქციების ძირითადი მითითებების გაგება, თუ ისინი შეიცავს მოკლე წინადადებებსა და ილუსტრაციებს (მაგ., უსაფრთხოების ინსტრუქციები მატარებელში, თვითმფრინავში...).

შემსწავლელს შეუძლია ნაცნობ თემაზე დანერგილი მარტივი სტანდარტული წერილების გაგება (მაგ., მოთხოვნა, დაკვეთა, დადასტურება...).

შემსწავლელს შეუძლია მისთვის საინტერესო ან საყოფაცხოვრებო თემებზე თხრობითი ხასიათის მცირე ზომის, მარტივი მხატვრული ტექსტის ძირითადი შინაარსის გაგება, თუ ტექსტს მკაფიო და ლოგიკური სტრუქტურა აქვს.

შემსწავლელს შეუძლია კონკრეტული ინფორმაციის გამოყოფა მიმდინარე მოვლენების ამსახველ მარტივ ტექსტებში.

მეტყველება

შემსწავლელს შეუძლია მოკლედ ისაუბროს საკუთარ თავზე (მაგ., ვინაობა, მისამართი, ტელეფონის ნომერი, საიდან არის, სად მუშაობს...), საკუთარ ოჯახზე (მაგ., ვინ არიან მისი ოჯახის წევრები, რა ასაკისა და პროფესიის არიან ისინი და ა. შ.).

შემსწავლელს შეუძლია თქვას, რა არის მისი ჰობი (მაგ., სიმღერა, ცეკვა, ხატვა, ცურვა, ფეხბურთი...), ისაუბროს რომელიმე მუსიკალური ჯგუფის, სამხატვრო სტუდიის, სპორტული გუნდის... შესახებ.

შემსწავლელს შეუძლია თქვას და მარტივად დაასაბუთოს, რა უყვარს / მოსწონს ან არ უყვარს / არ მოსწონს; ასევე, გადმოსცეს, თუ სად (მაგ., სოფელში, ქალაქში, ზღვაზე, მთაში...) ურჩევნია ყოფნა.

შემსწავლელს შეუძლია მარტივი სიტყვებით გადმოსცეს საკუთარი ფიზიკური თუ სულიერი მდგომარეობა, მოკლედ და მარტივად ილაპარაკოს რაიმე მოვლენის, ფაქტის (მაგ., წვეულების, ექსკურსიის, გაკვეთილის...) შესახებ ამ მოვლენებისა და ფაქტების თანამიმდევრობის დაცვით და მარტივად გამოხატოს მასთან დაკავშირებული ემოციები.

შემსწავლელს შეუძლია მოკლედ ილაპარაკოს თავისი გეგმებისა (რას აპირებს კვირის ბოლოს / არდადეგებზე...) და იმის შესახებ, თუ როგორ აღნიშნავენ დღესასწაულებს მის ქვეყანაში.

შემსწავლელს შეუძლია მიპატიჟებაზე დათანხმება / უარის თქმა. მას ასევე შეუძლია მობოდიშება, მობოდიშებაზე სტანდარტული პასუხი და თავაზიანი თხოვნა გაუგებარი სიტყვის / წინადადების გამეორებაზე.

შემსწავლელს შეუძლია ყოველდღიურ პრაქტიკულ საკითხებზე მარტივად საუბარი, როდესაც უშუალოდ მას მიმართავენ და ესაუბრებიან ნელა და მკაფიოდ.

შემსწავლელს შეუძლია მარტივი შეკითხვების დასმა თავაზიანი ფორმების გამოყენებით.

შემსწავლელს შეუძლია სხვებს მოუთხროს თავისი საქმიანობის შესახებ, დასვას შეკითხვა თანამოსაუბრის საქმიანობასთან დაკავშირებით და უპასუხოს მისთვის დასმულ ანალოგიურ შეკითხვებს.

შემსწავლელს შეუძლია მოითხოვოს მომსახურება (მაგ., მაღაზიაში, ბანკში...), მიიღოს და გასცეს მარტივი ინფორმაცია (ყიდვა-გაყიდვის, მგზავრობის... შესახებ).

შემსწავლელს შეუძლია მოკლე სატელეფონო საუბრის წარმართვა (მაგ., შეხვედრის ადგილის დანიშვნა...).

შემსწავლელს შეუძლია ითხოვოს დახმარება (მაგ., მარშრუტის ჩვენება გეგმაზე ან რუკაზე...) და შესაბამისი რეაგირება მოახდინოს, როცა მას სთხოვენ დახმარებას.

შემსწავლელს შეუძლია ჩაერთოს ნაცნობი თემატიკის განხილვის პროცესში (შესაძლოა,

ინტერვიუს ფორმით), თუ საჭიროების დროს განუმარტავენ გარკვეულ სიტყვებს / გამოთქმებს / ფრაზებს... ან ეხმარებიან თავისი სათქმელის ფორმულირებაში.

შემსწავლელს შეუძლია სტანდარტული ფრაზებით ჩაერთოს ოფიციალურ მსჯელობაში, თუ საუბარი მის პროფესიულ საქმიანობას ეხება და მოსაუბრეები მეტყველებენ მკაფიოდ და ნელა. მას ასევე შეუძლია საკუთარი აზრის გამოხატვა ამა თუ იმ საკითხზე, როდესაც უშუალოდ მას მიმართავენ და საჭიროებისამებრ იმეორებენ საკვანძო მომენტებს.

შემსწავლელს შეუძლია სხვადასხვა საკითხზე სტანდარტული რეპლიკებით შეკამათება და თავისი პოზიციის წარმოჩენა.

წერა

შემსწავლელს შეუძლია თავისი ცხოვრებისა და პროფესიული საქმიანობის შესახებ მოკლე მარტივი ჩანაწერების გაკეთება / ანკეტის შევსება განათლების, ინტერესების, სპეციალური ცოდნის / უნარების შესახებ.

შემსწავლელს შეუძლია შეადგინოს სამუშაო გეგმა კვირის დღეებისა და თარიღების მითითებით. მას, ასევე, შეუძლია მარტივად ჩაწეროს თავის გეგმაში, როდის რა ისწავლა და კიდევ რა აქვს სასწავლი.

შემსწავლელს შეუძლია მოკლე, მარტივი წინადადებებით მისთვის ნაცნობი საგნების, ადგილების... აღწერა.

შემსწავლელს შეუძლია მარტივი სიტყვებით დაწეროს საკუთარი საქმიანობის (მაგ., სწავლის, სამსახურის, სპორტისა თუ თავისუფალი დროის...) შესახებ.

შემსწავლელს შეუძლია მარტივი ფრაზებისა და წინადადებების დაწერა ხშირად გამოყენებული კავშირებით (მაგ., და, მაგრამ, იმიტომ, რომ).

შემსწავლელს შეუძლია ახლობელს მისწეროს მარტივი შინაარსის მოსაწვევი ბარათი და წერილობით უპასუხოს მონვევას; მარტივი სიტყვებით დაეთანხმოს / არ დაეთანხმოს მონვევას; მისწეროს, რომ არ / ვერ ახერხებს შეხვედრაზე წასვლას / აგვიანდება / ავად არის / სხვა საქმით არის დაკავებული / გამოხატოს მადლიერება...

შემსწავლელს შეუძლია ნაცნობებსა და მეგობრებს წერილობით მისცეს საჭირო მარტივი ინფორმაცია / რჩევა (მაგ., ამა თუ იმ ნივთის ფასის შესახებ სხვადასხვა მაღაზიაში, რომელი სპორტული კლუბი / საცურაო აუზი /სილამაზის სალონი... ჯობს).

შემსწავლელს შეუძლია მოკლე წინადადებებით დაწეროს, თუ რა უყვარს/მოსწონს... არ უყვარს / არ მოსწონს.

შემსწავლელს შეუძლია მარტივი, ერთმანეთთან ლოგიკურად დაკავშირებული წინადადებებით აღწეროს რაიმე მოვლენა, როდის და რა ვითარებაში მოხდა იგი.

შემსწავლელს შეუძლია ნაცნობი თემების შესახებ მარტივი ტექსტების შედგენა, საკუთარი აზრის წერილობით ჩამოყალიბება, მარტივი ისტორიის მოყოლა (მაგ., ლამაზად გატარებული არდადეგების ან მომავალი მოგზაურობის, საქმიანობის შესახებ).

შემსწავლელს შეუძლია მარტივი განცხადების დაწერა, მისთვის საინტერესო / საჭირო განცხადებაზე რეაგირება, პირადი თუ ზოგადი ხასიათის, ყოველდღიურობასთან დაკავშირებული მოკლე წერილობითი ინფორმაციის შექმნა.

B1 დონე

მოსმენა

შემსწავლელს შეუძლია გაიგოს საუბარი, როდესაც ელაპარაკებიან ნელა და გარკვევით ყოველდღიურობაზე, თუმცა, ზოგ შემთხვევაში მან შეიძლება სთხოვოს მოსაუბრეს, რომ გაუმეოროს ან განუმარტოს ესა თუ ის სიტყვა, ფრაზა, წინადადება.

შემსწავლელს შეუძლია იმ მარტივი საინფორმაციო შეტყობინებების გაგება, რომლებიც ეხება მის საქმიანობასთან დაკავშირებულ ყოველდღიურ საკითხებს; ამასთანავე, შეუძლია გამოყოს მათში ძირითადი აზრი და კონკრეტული დეტალები იმ შემთხვევაში, თუ მეტყველება არის მკაფიო

ან მისთვის უკვე ნაცნობი.

შემსწავლელს შეუძლია გაიგოს ისეთი დისკუსიის ძირითადი შინაარსი, რომელიც ეხება ყოველდღიურ ცხოვრებას ან/და მისთვის ნაცნობ თემებს იმ შემთხვევაში, თუ ეს დისკუსია არ მიმდინარეობს სწრაფად და არასალიტერატურო ენით.

შემსწავლელს შეუძლია გაიგოს დეტალური მითითებები (მაგ., ფიტნესინსტრუქტორის), რჩევები (მაგ., რომელი საინტერესო ადგილები მოინახულოს უცხო ქვეყანაში მოგზაურობისას), რეცეპტები (მაგ., საჭმლის მომზადების).

შემსწავლელს შეუძლია გაიგოს მისთვის საინტერესო სატელევიზიო და რადიოგადაცემების (მაგ., ინტერვიუები, ახალი ამბები, ბუნების დაცვა, ცხოველთა სამყარო, სპორტული მიმოხილვა, კინოვარსკვლავები, რეკლამები...) მთავარი არსი და მნიშვნელოვანი დეტალები, თუ ტექსტი გადმოიცემა სალიტერატურო ენით, ნელა და გარკვევით.

შემსწავლელს შეუძლია გაიგოს მარტივი პრეზენტაციებისა და მოხსენებების შინაარსი, თუ ისინი მისთვის ნაცნობ თემებს ეხება.

შემსწავლელს შეუძლია თავის პროფესიულ თემატიკასთან დაკავშირებული მარტივი და მკაფიო სტრუქტურის მქონე ლექციის / მოხსენების გაგება, თუ საუბრის საგანი მისთვის ნაცნობია.

შემსწავლელს შეუძლია გაიგოს მარტივი ტექნიკური ინსტრუქციები (მაგ., როგორ გამოიყენება ესა თუ ის ხელსაწყო).

შემსწავლელს შეუძლია გაიგოს მარტივი ინფორმაციის დეტალები (მაგ., როგორ უნდა მიიღოს მონაწილეობა სპორტულ შეჯიბრში...).

შემსწავლელს შეუძლია გაიგოს ქართულენოვანი მოსაუბრეების დიალოგი, თუ ისინი ლაპარაკობენ გარკვევით და მკაფიოდ.

კითხვა

შემსწავლელს შეუძლია სრულყოფილად გაიგოს ისეთი მარტივი ტექსტი, რომელიც შეიცავს ფაქტობრივ მასალას მისთვის საინტერესო თემაზე.

შემსწავლელს შეუძლია გაიგოს აქტუალურ თემებზე დანერილი სტატიები (მაგ., ბუნების დაცვა, კულტურული ქრონიკა, მშენებლობა...), ინტერვიუები.

შემსწავლელს შეუძლია გაიგოს განცხადებების შინაარსი იმ შემთხვევაში, თუ არ ხვდება რთული აბრევიატურები.

შემსწავლელს შეუძლია გაიგოს პირადი წერილები, რომლებიც ეხება სხვადასხვა ურთიერთობას, გრძნობებსა და ემოციებს.

შემსწავლელს შეუძლია გაიგოს საკვების შეფუთვაზე დანერილი ინფორმაცია (მაგ., საკვების შემადგენლობა, მომზადების წესი...).

შემსწავლელს შეუძლია გაიგოს სხვადასხვა სახის მოკლე ინსტრუქცია (მაგ., ელექტროხელსაწყოების, ტელეფონის, ბანკომატის...), მარტივი ენით დანერილი უსაფრთხოების წესები, რომლებიც განთავსებულია საზოგადოებრივ ტრანსპორტსა თუ ელექტრომონტაჟილოებზე.

შემსწავლელს შეუძლია ნაიკითხოს ნამღებების ინსტრუქცია და გაიგოს მისთვის საჭირო ძირითადი მითითებები.

შემსწავლელს შეუძლია გაიგოს მოკლე ტექსტები მისთვის ნაცნობ თემებზე, რომლებშიც გამოთქმულია განსხვავებული მოსაზრებები (მაგ., მიმდინარე საკითხებთან დაკავშირებული პოლემიკა).

შემსწავლელს შეუძლია ვრცელ ტექსტებში თვალის გადავლებით იპოვოს საჭირო ინფორმაცია / შეკრიბოს ინფორმაცია ტექსტის სხვადასხვა ნაწილიდან ან სხვადასხვა ტექსტიდან.

შემსწავლელს შეუძლია გაიგოს განსახილველი საკითხების მთავარი არსი, თუმცა, შესაძლოა, ყოველთვის ვერ ჩასწვდეს დეტალებს.

შეტყველება

შემსწავლელს შეუძლია მოუმზადებლად ჩაერთოს ისეთ საუბარში, რომელიც ყოველდღიურობას, საყოფაცხოვრებო თემებსა და მისი პირადი ინტერესის სფეროს ეხება (მაგ., მიმდინარე პროცესები, საყიდლების ღირებულება, გაიაფება, გაძვირება, ფასდაკლება, ნივთების მოხმარების წესები, საყვარელი მუსიკალური ჯგუფები / მსახიობები / ფილმები / წიგნები...) და

გამოთქვას საკუთარი აზრი.

შემსწავლელს შეუძლია არა მარტო მოყვეს რამე ამბავს, ფილმისა თუ წიგნის შინაარსს, არამედ მასთან დაკავშირებით გადმოსცეს საკუთარი მოსაზრებები. მას ასევე შეუძლია ისაუბროს ამა თუ იმ მოვლენის, შთაბეჭდილების, დაინტერესების / დაუინტერესებლობის, ემოციის (გაკვირვება, სიხარული, სევდა და მისთ.) შესახებ.

შემსწავლელს შეუძლია თანამიმდევრულად და მნიშვნელოვანი ნიუანსების გათვალისწინებით გადმოსცეს ისეთი მოვლენა თუ ფაქტი (მაგ., დაჯილდოების ცერემონია, საგზაო შემთხვევა...), რომელსაც თვითონ შეესწრო.

შემსწავლელს შეუძლია ახლობლებთან მარტივი სატელეფონო საუბრის (მაგ., საერთო ინტერესების, პირადი ცხოვრების შესახებ) წარმართვა.

შემსწავლელს შეუძლია დისკუსიაში მონაწილეობა და საკუთარი აზრის, შთაბეჭდილებებისა თუ განცდების მოკლედ გადმოცემა, ახსნა, დასაბუთება. მას ასევე შეუძლია თითქმის სპონტანურად დაუსვას მოსაუბრეს შეკითხვები.

შემსწავლელს შეუძლია დიდი რაოდენობით ფაქტობრივი ინფორმაციის გაცვლა-გამოცვლა ისეთ ნაცნობ და შედარებით იშვიათ თემებზე, რომლებიც მისი საქმიანობის სფეროს ეხება.

შემსწავლელს შეუძლია მოკლე მოთხრობის, სტატიის, დისკუსიის, ინტერვიუს ან დოკუმენტური ფილმის რეზიუმირება, მათ შესახებ საკუთარი მოსაზრების გადმოცემა და დასმულ შეკითხვებზე დეტალური პასუხების გაცემა.

შემსწავლელს შეუძლია ნაცნობ თემებზე წინასწარ მომზადებული მოხსენებისა თუ პრეზენტაციის იმდენად კარგად წარმართვა, რომ მისი აზრის გაგება სრულიად თავისუფლად იყოს შესაძლებელი; თუმცა, თუ შემსწავლელის საჯარო გამოსვლა წინასწარ არაა მომზადებული, შეიძლება რამდენადმე გაუგებარი დარჩეს მისი ნათქვამის არსი / აზრის სიზუსტე.

შემსწავლელს შეუძლია სხვისი ნათქვამის გაგება, მაგრამ, თუ მოსაუბრე ლაპარაკობს სწრაფად და ხანგრძლივად, სჭირდება, რომ გაამეორებინოს ან ხელახლა აახსნევინოს ნათქვამი. მას შეუძლია მოსაუბრეთა თვალსაზრისებზე კომენტარების გაკეთება.

შემსწავლელს შეუძლია ეტიკეტის გათვალისწინებით გამოთქვას თავისი თვალსაზრისი, დამოკიდებულება, რწმენა, გამოხატოს თანხმობა ან არ დაეთანხმოს მოსაუბრეს... მას ასევე შეუძლია გამოთქვას პრეტენზია (მაგ., მაღაზიაში რაიმე ნივთის წუნის აღმოჩენის შემთხვევაში...).

შემსწავლელს შეუძლია თანამოსაუბრეს მისცეს დეტალური მითითებები და რჩევები (მაგ., ტანსაცმლის, ტექნიკის და მისთ. საყიდლად, შესარჩევად; საჭმლის მოსამზადებლად; შინაური ცხოველის მოვლისთვის; თავისუფალი დროის სასიამოვნოდ გასატარებლად ამა თუ იმ ქვეყანაში...).

შემსწავლელს შეუძლია მოკლე ინტერვიუს ჩამორთმევა, თუ კითხვები წინასწარ აქვს მომზადებული; მას ასევე შეუძლია დამატებითი შეკითხვების დასმა ხანგრძლივი დაფიქრების გარეშე. შემსწავლელს აქვს უნარი, ინტერვიუს მიმდინარეობისას აიღოს ინიციატივა (მაგ., ახალი თემის დაწყება), თუმცა დამოკიდებულია ინტერვიუერზე.

შემსწავლელი საკმაოდ კარგად იყენებს სტანდარტულ კონსტრუქციებს საუბრისას, რომელიც ეხება მის პროფესიულ საქმიანობას. მას ასევე შეუძლია მრავალფეროვანი მარტივი ენობრივი საშუალებებით სხვადასხვა სიტუაციის დაძლევა.

შემსწავლელს შეუძლია კონკრეტული, მაგრამ ზოგჯერ არაზუსტი, ინფორმაციის გაცემა (მაგ., ექიმისთვის ავადმყოფობის სიმპტომების აღწერა...).

შემსწავლელი ნაცნობ სიტუაციებში აზრს აყალიბებს საკმაოდ ზუსტად, თუმცა ემჩნევა მშობლიური ენის გავლენა. იგი ზოგჯერ უშვებს შეცდომებს, მაგრამ მისი საუბრის ზოგადი აზრი სავსებით ნათელია.

წერა

შემსწავლელს შეუძლია მოსმენის დროს ჩაინიშნოს, ჩაინეროს მისთვის მნიშვნელოვანი ინფორმაცია.

შემსწავლელს შეუძლია წერილობითი ფორმით აზრის თანამიმდევრულად ჩამოყალიბება მისთვის საინტერესო ან/და ნაცნობ თემებზე (მაგ., საინტერესო ადგილების, პროფესიული გამოცდილებისა და საქმიანი შეხვედრის შესახებ).

შემსწავლელს შეუძლია ფორმითა და შინაარსით სტანდარტული, ძალიან მოკლე, ინფორმაციული ხასიათის თემის წერა ყოველდღიურობასა და პროფესიულ საქმიანობასთან დაკავშირებით.

შემსწავლელს შეუძლია შეკრებილი ფაქტობრივი ინფორმაციის შეჯამება და საკუთარი აზრის დამაჯერებლად ჩამოყალიბება იმ შემთხვევაშიც კი, თუ თემა არ ეხება ყოველდღიურ საკითხებს.

შემსწავლელს შეუძლია პირადი წერილის დაწერა მნიშვნელოვანი მოვლენის ან საკუთარი ემოციების (მაგ., მოგზაურობის შთაბეჭდილება, საინფორმაციო ხასიათის ახალი ამბები, მეგობრებთან ურთიერთობა...) შესახებ.

შემსწავლელს შეუძლია მარტივი ენობრივი საშუალებებით თანამიმდევრული ტექსტის (ამბავი / მოვლენა / გამოცდილება) ჩამოყალიბება.

შემსწავლელს შეუძლია წერილობითი რეაგირება მისთვის საინტერესო განცხადებაზე (მაგ., სასწავლო კურსები, არდადეგები, ბილეთის, სასტუმროს დაჯავშნა...).

შემსწავლელს შეუძლია გარკვევით აღწეროს მისთვის საინტერესო მოვლენები ან საგნები (მაგ., უნივერსიტეტის დამთავრება, მუშაობის დაწყება, თანამედროვე მოდა, სპორტის რომელიმე სახეობა, თავისი ან სხვისი ბინა / სახლი / აგარაკი...).

შემსწავლელს შეუძლია წარმოაჩინოს საგნების, მოვლენების დადებითი და უარყოფითი მხარეები და დაასაბუთოს საკუთარი აზრი მარტივი ენობრივი საშუალებებით.

შემსწავლელს შეუძლია მისთვის ნაცნობი ან საინტერესო საკითხების დაწვრილებით აღწერა მარტივი ენით, საჭირო ინფორმაციის წერილობით მოთხოვნა და ასევე ამ მიზნით კითხვარის შედგენა / შეკითხვების მომზადება.

შემსწავლელს შეუძლია ავტობიოგრაფიის დაწერა.

B2 დონე

მოსმენა

შემსწავლელს შეუძლია ქართული სალიტერატურო ენის ნორმების დაცვით წარმართული სასაუბრო მეტყველების (ცოცხალი თუ ჩანაწერი) გაგება ნაცნობ თუ უცნობ თემებზე, პირად, საზოგადოებრივ, საგანმანათლებლო და პროფესიულ სფეროებში ურთიერთობისას. მხოლოდ ძლიერ ფონურ ხმაურს / არასწორად აგებულ დისკურსს / რთულ იდიომატურ გამოთქმათა გამოყენებას შეუძლია იქონიოს გავლენა ნათქვამის გაგებაზე.

შემსწავლელს შეუძლია ძირითადად ყველაფერი გაიგოს აქტუალურ თემებზე სალიტერატურო ენით გადმოცემული სატელევიზიო რეპორტაჟებიდან, პირდაპირი ჩართვებიდან თუ ტოქშოუებიდან.

შემსწავლელს შეუძლია გაიგოს ხანგრძლივი საუბარი მისთვის ნაწილობრივ ნაცნობ თემებზე. მას ასევე შეუძლია გაიგოს ყველა ინფორმაცია და ახალი ამბავი მიმდინარე მოვლენებზე.

შემსწავლელს შეუძლია გაიგოს ჩვეულებრივი ტემპით წარმოთქმული განცხადება, რომელიც ეხება აბსტრაქტულ თუ კონკრეტულ თემებს.

შემსწავლელს შეუძლია გაიგოს ის მოხსენებები, რომლებიც ეხება თანამედროვე პრობლემებს და რომელთა ავტორებიც გამოთქვამენ ახალ მოსაზრებებს ან აქვთ განსხვავებული პოზიცია.

შემსწავლელს შეუძლია მიჰყვეს საკმაოდ გრძელ გამოსვლას / მოხსენებას / კომპლექსურ არგუმენტირებას, თუ თემა ასე თუ ისე ნაცნობია და მოხსენების სტრუქტურა მკაფიოდაა გამოსატყლი.

შემსწავლელს შეუძლია გაიგოს ფილმების პერსონაჟების საუბარი, თუ ისინი სალიტერატურო ენით მეტყველებენ.

შემსწავლელს შეუძლია გაიგოს მისთვის საინტერესო საგნების (მაგ., კომპიუტერის, ტელეფონის, ავტომობილის...) ტექნიკური მახასიათებლებისა თუ ფუნქციების დაწვრილებითი განმარტება.

შემსწავლელს შეუძლია ამოიცნოს მოსაუბრის ტონი (საყვედურისა თუ მადლიერების...) და

განწყობა (კარგი, ამაღლებული, ცუდი...), ზოგ შემთხვევაში გაიგოს ენობრივი იუმორი.

შემსწავლელს შეუძლია გარკვეული ძალისხმევის შედეგად გაიგოს მისი თანდასწრებით მიმდინარე ქართულენოვანი მოსაუბრეების მსჯელობის მნიშვნელოვანი ნაწილი; სირთულეს აწყდება მაშინ, თუ მათ საუბარში უნდა ჩაერთოს და ისინი კი თავიანთი მეტყველების სტილს არ ცვლიან.

კითხვა

შემსწავლელს შეუძლია თავის მიზნებსა და ტექსტის სტილს მიუსადაგოს კითხვის სტრატეგია და სისწრაფე, სათანადოდ აირჩიოს და გამოიყენოს დამონმებული წყაროები; ამ დონეზე იგი ფლობს ლექსიკის მრავალფეროვან მარაგს. მცირე შეფერხება შეიძლება გამოიწვიოს იშვიათად ხმარებულმა იდიომატურმა გამოთქმებმა.

შემსწავლელს შეუძლია ნაიკითხოს მისი საქმიანობის სფეროსა თუ ინტერესებთან დაკავშირებული ვრცელი კორესპონდენცია, ამოიცნოს ძირითადი აზრი და ზოგჯერ დეტალებიც.

შემსწავლელს შეუძლია გაიგოს ის სტატიები, რომლებიც ეხება თანამედროვე პრობლემებს და რომელთა ავტორებიც გამოთქვამენ ახალ მოსაზრებებს ან აქვთ განსხვავებული პოზიცია.

შემსწავლელს შეუძლია გაიგოს აქტუალურ თემებზე დაწერილი სტატიები, სხვადასხვა ტიპის ტექსტები და გაიზიაროს / არ გაიზიაროს ავტორის პოზიცია.

შემსწავლელს შეუძლია სწრაფად გაერკვეს პროფესიული ხასიათის ფართო სპექტრის სტატიის შინაარსსა და აქტუალურობაში.

შემსწავლელს შეუძლია თვალი გადაავლოს დიდი მოცულობის რთულ ტექსტს და გამოყოს მნიშვნელოვანი დეტალები.

შემსწავლელს შეუძლია კომპლექსური და გრძელი ტექსტების სწრაფად გადაკითხვა მისთვის საჭირო ინფორმაციის მოძიების მიზნით.

შემსწავლელს შეუძლია ნაიკითხოს და დეტალურად გაიგოს სხვადასხვა ხასიათისა და ტიპის ვრცელი ტექსტი (მაგ., სახელმძღვანელო, რომანი...), საჭიროებისამებრ, გამოიყენოს ლექსიკონი.

შემსწავლელს შეუძლია გაიგოს სპეციალური სტატიები, რომლებიც სცილდება მისი საქმიანობის სფეროს, იმ შემთხვევაში, თუ მას აქვს ლექსიკონის გამოყენების საშუალება ამა თუ იმ ტერმინის / პოლისემიური სიტყვის რომელიმე მნიშვნელობის დასაზუსტებლად.

შემსწავლელს შეუძლია მისი საქმიანობის ფარგლებში რთული ინსტრუქციების გაგება, რომლებიც შეიცავს დეტალურ აღწერილობას მოწყობილობის მოხმარებისა და უსაფრთხოების შესახებ, თუ აქვს ამ ინსტრუქციის განმეორებით გადაკითხვის საშუალება.

მეტყველება

შემსწავლელს შეუძლია ჩაერთოს საკმაოდ ვრცელ საუბარში თითქმის ყველა თემაზე ზოგადი ინტერესების სფეროდან; ბუნებრივად და დაუბრკოლებლად მიიღოს მონაწილეობა ხმაურიან გარემოში მიმდინარე საუბარშიც კი; შეუძლია ქართულენოვან თანამოსაუბრესთან ილაპარაკოს იმდენად გამართულად, რომ არ გამოიწვიოს გაუგებრობა / უნებლიე დაცინვა.

შემსწავლელმა შესაძლოა წინადადების აგებისას დაუშვას უმნიშვნელო ხარვეზები, რომელთა აღმოფხვრა თვითონვე შეუძლია. იგი არ უშვებს ისეთ შეცდომებს, რომლებიც ამახინჯებს გამონათქვამის აზრს. ზოგადად, მისი მეტყველება ხასიათდება გრამატიკული სიზუსტის მაღალი დონით. შეუძლია გადმოსცეს სხვადასხვა ხარისხის ემოცია.

შემსწავლელს შეუძლია თანამიმდევრულად და დაწვრილებით გადმოსცეს ესა თუ ის ამბავი ან პირადი განცდები, ისაუბროს შთაბეჭდილებებზე, გრძნობებზე, გამოთქვას საკუთარი მოსაზრებები.

შემსწავლელს შეუძლია პრობლემის კრიტიკულად აღწერა და პრობლემური სიტუაციიდან გამოსვლის დადებითი და უარყოფითი მხარეების ჩამოთვლა.

შემსწავლელს შეუძლია დეტალურად გადმოსცეს საკუთარი პროფესიული გამოცდილება; შეუძლია რთულ დიალოგში მონაწილეობა, ინფორმაციისა და რეკომენდაციების მიღება და გაცემა

პროფესიული საქმიანობის სფეროსთან დაკავშირებით; შეუძლია დაწვრილებით აღწეროს ნიუანსები და ფაქტობრივი მასალები შეადაროს ერთმანეთს.

შემსწავლელს შეუძლია ადვილად მიჰყვეს ქართულენოვან მოსაუბრეთა ემოციურ საუბარს; შეუძლია ზუსტად გადმოსცეს და დამაჯერებლად დაასაბუთოს საკუთარი აზრები და შეხედულებები რთულ თემებზე.

შემსწავლელს შეუძლია საუბრის დაწყება, აზრის გამოთქმა, საუბრის პროცესში შეკითხვების დასმა და საუბრის დასრულება; შეუძლია ინტერვიუს თავისუფლად წარმართვა წინასწარ დასახული გეგმიდან გადახვევის შემთხვევაშიც კი.

შემსწავლელს შეუძლია, დისკუსიის დროს არგუმენტების, ახსნა-განმარტებებისა და კომენტარების საშუალებით საკუთარი მოსაზრებების გამოთქმა, დასაბუთება და დამტკიცება; ალტერნატიული შეხედულებების შეფასება; მას, ასევე, შეუძლია რეაგირება სხვათა არგუმენტებზე.

შემსწავლელს შეუძლია, მოხსენების წარდგენისას უპასუხოს ამ მოხსენების შესახებ დასმულ შეკითხვებს; ამასთანავე, ისე თავისუფლად ისაუბროს, რომ მსმენელს არ შეექმნას დაბრკოლება მისი ნათქვამის გაგებაში.

შემსწავლელს შეუძლია წარმატებით გაართვას თავი ისეთ სიტუაციებს (მაგ., დაჯარიმება, სასამართლოსთან ურთიერთობა, საგზაო შემთხვევები...), რომლებიც მისგან მოითხოვს სპონტანურ ენობრივ რეაგირებას.

წერა

შემსწავლელს შეუძლია მისთვის საინტერესო, აქტუალურ თემებზე ტექსტის (მაგ., ზუნებისა და ცხოველთა დაცვა, მსოფლიოს ახალი ამბები...) დაწერა განსაკუთრებით მნიშვნელოვანი ინფორმაციის წინ წამოწევით.

შემსწავლელს შეუძლია ჰქონდეს აქტიური მიმოწერა სხვადასხვა თემაზე; შეუძლია წერილებში სხვადასხვა ემოციის გამოხატვა, პირად ინტერესებზე ხაზგასმა, კომენტარების გაკეთება იმ ადამიანის თვალსაზრისთან დაკავშირებით, რომელთანაც აქვს მიმოწერა.

შემსწავლელს შეუძლია ისეთი ტექსტის დაწერა, რომელშიც დეტალურად იქნება წარმოჩენილი მისი გამოცდილება, სხვადასხვა მოსაზრება, ემოცია.

შემსწავლელს შეუძლია კარგად ჩამოყალიბებული, დეტალური ტექსტის დაწერა წაკითხული ან მოსმენილი ინფორმაციის საფუძველზე.

შემსწავლელს შეუძლია ფილმის, ნიგნის ან სპექტაკლის შინაარსის დაწერა.

შემსწავლელს შეუძლია რაიმე ისტორიის (მაგ., მოგზაურობის ისტორია, კრიმინალური ან ფანტასტიკური ამბავი...) ვრცლად, ნათლად და ზუსტად ჩამოყალიბება.

შემსწავლელს შეუძლია არაერთი საინტერესო თემის შესახებ დეტალური ტექსტის დაწერა, სხვადასხვა პოზიციის ასახვა და ერთმანეთთან შედარება, საკუთარი აზრის მკაფიოდ გამოხატვა.

შემსწავლელს შეუძლია პრობლემის არსის გადმოცემა, სისტემურად წარმოჩენა, მნიშვნელოვანი საკითხების წინ წამოწევა და წერილობითი დისკუსიის გამართვა.

შემსწავლელს შეუძლია წერილობით ტექსტებში დამოკიდებულებაზე, მიზეზებსა და შედეგებზე ვარაუდების გამოთქმა.

შემსწავლელს შეუძლია სხვადასხვა წყაროდან მომდინარე ინფორმაციისა და არგუმენტების შეფასება და განზოგადებული ტექსტის დაწერა.

შემსწავლელს შეუძლია ისეთი მოხსენების/სტატიის დაწერა, რომელშიც მტკიცებულებები წარმოჩენილია სისტემურად, ხაზგასმულია ძირითადი მომენტები და ისეთი დეტალები, რომლებიც აძლიერებს მოხსენებაში წარმოდგენილ თვალსაზრისს.

C1 ღონე

მოსმენა

შემსწავლელს შეუძლია კონკრეტული ინფორმაციის გაგება საზოგადოებრივ ადგილებში (სადგურზე, სტადიონზე, თვითმფრინავში...) მიწოდებული განცხადებებიდან ხმაურისა და ცუდი სმენადობის მიუხედავად.

შემსწავლელს შეუძლია ტელე- და რადიოგადაცემების / სხვადასხვა პროგრამის / ფილმების თითქმის თავისუფლად გაგება ენის არასტანდარტული გამოყენების პირობებშიც კი, ზუსტად ერკვევა მოსაუბრეთა ურთიერთდამოკიდებულებაში.

შემსწავლელს შეუძლია გაიგოს რთული ტექნიკური ინფორმაცია.

შემსწავლელს თავისუფლად შეუძლია ლექციების, განხილვებისა და დისკუსიების გაგება.

შემსწავლელს დაუბრკოლებლად შეუძლია გაიგოს რთული მსჯელობები ჯგუფური განხილვის / დისკუსიის დროს, იმ შემთხვევაშიც კი, როდესაც თემა აბსტრაქტულია / მისთვის უცნობია.

შემსწავლელს შეუძლია გაიგოს იდიომატური თუ სასაუბრო გამოთქმების უმეტესობა, ამჩნევს მოსაუბრეთა ურთიერთდამოკიდებულებას, საუბრის სტილის შეცვლას.

შემსწავლელს შეუძლია გაიგოს რთული და დიდი მოცულობის მხატვრული თუ არამხატვრული ტექსტები და მათი სტილური თავისებურებები, აღიქვამს ტექსტის წვრილმან დეტალებს.

შემსწავლელს შეუძლია ზედმინევენით გაიგოს ტექსტი აბსტრაქტულ და რთულ სპეციფიკურ თემებზე, რომლებიც მისი პროფესიული საქმიანობის ფარგლებს სცილდება, თუმცა, ზოგჯერ, სჭირდება დააზუსტოს ცალკეული დეტალები, განსაკუთრებით იმ შემთხვევაში, თუ მეტყველების სტილი მისთვის უცხოა.

შემსწავლელს შეუძლია გაიგოს ვრცელი მოხსენება იმ შემთხვევაშიც კი, თუ მას არ გააჩნია მკაფიოდ გამოხატული ლოგიკური სტრუქტურა და აზრობრივი კავშირი, იღებებს შორის ურთიერთმიმართება მხოლოდ იგულისხმება, მაგრამ არაა ნათლად გამოხატული.

შემსწავლელს შეუძლია გაიგოს სხვადასხვა სახისა და შინაარსის ტექსტები, მათ შორის, ისეთებიც, რომლებიც არასალიტერატურო ენითაა წარმოთქმული ან შეიცავს უცხო ტერმინოლოგიას.

შემსწავლელს შეუძლია თავისუფლად ჩაერთოს იმ ადამიანთა საუბარში, ვისთვისაც ქართული ენა მშობლიურია; ასევე ჯგუფურ დისკუსიებსა და დებატებში მამინაც კი, თუ საუბრის თემები აბსტრაქტული, კომპლექსური ან მისთვის უცხოა.

კითხვა

შემსწავლელს შეუძლია დანვრილებით გაიგოს დიდი რთული ტექსტები / ვრცელი ინსტრუქციები იმის მიუხედავად, მიეკუთვნება თუ არა ისინი მისი ინტერესების / პროფესიული საქმიანობის სფეროს, მაგრამ უნდა ჰქონდეს რთული მონაკვეთების განმეორებით გადაკითხვის საშუალება.

შემსწავლელს შეუძლია ნებისმიერი წერილობითი ტექსტის გაგება, თუ საჭიროების დროს ექნება ლექსიკონის გამოყენების საშუალება.

შემსწავლელს შეუძლია პრაქტიკულად ყველა სტილის წერიტი მეტყველების გაგება და ინტერპრეტაცია. მისთვის შეიძლება უცნობი იყოს ნაკლებად გამოყენებული ან არქაული ფორმები და გამოთქმები, მაგრამ ეს ფაქტობრივად არ უშლის მას ხელს მთლიანი ტექსტის გაგებაში.

შემსწავლელს შეუძლია გაიგოს რთული და დიდი მოცულობის მხატვრული და არამხატვრული ტექსტები, განასხვავოს სტილი; ამ დონეზე შემსწავლელს ესმის სტატიებისა და ტექნიკური ინსტრუქციების სპეციფიკური ენა იმ შემთხვევაშიც კი, როდესაც ტექსტი სცილდება მისი პროფესიული საქმიანობის სფეროს.

შემსწავლელს შეუძლია გაიგოს ვრცელი, რთული ტექსტები სოციალურ, პროფესიულ და სამეცნიერო საკითხებზე; შეუძლია მიხვდეს ურთიერთდამოკიდებულებებისა და თვალსაზრისების როგორც ფარულ, ისე აშკარა ნიუანსებს. შესაძლოა რთული ტექსტის ზოგიერთი დეტალი მისთვის გასაგები გახდეს მხოლოდ განმეორებითი წაკითხვის შემდეგ; განსაკუთრებულ შემთხვევებში იყენებს ლექსიკონს.

მეტყველება

შემსწავლელს შეუძლია საკუთარი აზრის გამოხატვა თავისუფლად, მოუმზადებლად, ზედმეტი ძალისხმევის გარეშე. იგი ფლობს მრავალფეროვან ლექსიკურ რეპერტუარს, რომელიც აძლევს საშუალებას დავინწყებული სიტყვა ხატოვნად ახსნას ან მისი განმარტებით / სინონიმით ჩაანაცვლოს. იშვიათად მიმართავს სირთულეების დაძლევის სტრატეგიებს, მხოლოდ საუბრის რთულ თემას შეუძლია შეუშალოს ხელი საუბრის მაღალ დონეზე წარმართვაში.

შემსწავლელს შეუძლია ილაპარაკოს პრაქტიკულად ძალდაუტანებლად, თავისუფლად და სპონტანურად. მისი მეტყველების სწორი, ბუნებრივი დინება შეიძლება შეფერხდეს მხოლოდ რთული, ნაკლებად ნაცნობი სასაუბრო თემის შემთხვევაში.

შემსწავლელს შეუძლია მრავალფეროვანი ენობრივი საშუალებებით მანიპულირება, ემოციების, ალუზიების, იუმორის მოქნილად და ეფექტურად გამოყენება.

შემსწავლელს შეუძლია რაიმე თვალსაზრისის კრიტიკული ანალიზი, საუბარი ამ თვალსაზრისის სხვადასხვაგვარ განვითარებაზე შესაფერისი მაგალითების მოყვანით.

შემსწავლელს შეუძლია მოკლე, მკაფიოდ სტრუქტურირებული მოხსენებების გაკეთება რთულ თემაზე, ზოგიერთი მტკიცებულების განვითარება საკუთარი თვალსაზრისის შესახებ საკმაოდ გავრცობილი დამატებითი მსჯელობით, დასაბუთებებით, სათანადო მაგალითებით; შეუძლია თავი გაართვას ისეთ სიტუაციას, როდესაც აწყვეტინებენ საუბარს და, ყოველგვარი დაძაბულობის გარეშე, სხარტად გააგრძელოს საუბარი ან უპასუხოს მოსაუბრის შეკითხვას.

შემსწავლელს შეუძლია ინტერვიუში თავისუფლად მონაწილეობა როგორც ინტერვიუერის, ისე რესპონდენტის როლში, თემის თავისუფლად, სხვისი დახმარების გარეშე წამოჭრა და განვითარება ისე, რომ საუბრის შეწყვეტინების შემთხვევაშიც კი არ დაკარგოს საუბრის ძარღვი.

შემსწავლელს შეუძლია მკაფიოდ, დანვრილებით აღწეროს რაიმე და რთულ თემებზე გააკეთოს მოხსენება, ჩამოაყალიბოს მტკიცებულებათა სისტემა, ჩაუღრმავდეს ქვეთემებს, განავრცოს ცალკეული დებულება და გამოიტანოს შესაბამისი დასკვნები.

შემსწავლელს შეუძლია დისკუსიის დროს შესაფერისი გამოთქმის შერჩევა და მისი გამოყენება საუბრის დასაწყისშივე, რათა მიიღოს სიტყვის თქმის უფლება და შეინარჩუნოს მოსაუბრის პოზიცია ან მარჯვედ დაუკავშიროს თავისი რეპლიკა მოსაუბრის რეპლიკას თემის განხილვის გაგრძელების მიზნით.

შემსწავლელს შეუძლია მეტყველების ნათლად, პაუზების გარეშე აგება და მისი სწორად ორგანიზება. მას ასევე შეუძლია მეტყველებისას წამოჭრილი დაბრკოლების გადასალახავად ფორმულირების შეუფერხებლად შეცვლა. იგი მუდმივად იცავს გრამატიკული სისწორის მაღალ დონეს; იშვიათად უშვებს შეცდომებს, ხოლო პრაქტიკულად შეუმჩნეველი შეცდომის დაშვების შემთხვევაში, სწრაფადვე ასწორებს მას.

შემსწავლელს შეუძლია შეტყობინების თავისუფლად, შეუფერხებლად, ძალდატანების გარეშე გადმოცემა, შინაარსის სიღრმის სიზუსტის დაცვისათვის მახვილისა და ინტონაციის გამოყენება.

წერა

შემსწავლელს შეუძლია მკაფიოდ და ზუსტად გამოხატოს საკუთარი აზრი პირად წერილებში, თავისუფლად გამოიყენოს ენობრივი მასალა ხუმრობისთვის, ემოციებისა და მინიშნებების გადმოსაცემად.

შემსწავლელს შეუძლია კარგად სტრუქტურირებული, ორგანიზებული, ნათლად ფორმულირებული ტექსტის დაწერა ნაირგვარი ენობრივი საშუალებისა თუ ადრესატისთვის შესაფერისი სტილის გამოყენებით.

შემსწავლელს შეუძლია გასაგები, ლოგიკურად აგებული, ვრცელი არაოფიციალური ტექსტის დაწერა.

შემსწავლელს შეუძლია რთულ თემებზე / პრობლემებზე ნათელი, კარგად სტრუქტურირებული ახსნა-განმარტების დაწერა და მასში მთავარი საკითხების გამოყოფა საკმაოდ ვრცელი დამატებითი მტკიცებულებების, მაგალითებისა და არგუმენტების მოშველიებით.

შემსწავლელს შეუძლია დაწეროს დიდი მოცულობის სხვადასხვა სახის ტექსტი (წერილი, ესე, მოხსენება...), რომელშიც მისი აზრი ზუსტად, ნათლად და დეტალურად იქნება გადმოცემული,

ხოლო ენობრივი საშუალებები - მოქნილად და ეფექტურად გამოყენებული.

შემსწავლელს შეუძლია თვალსაზრისის, აზრის, ალბათობის ხარისხის, ეჭვის, ვარაუდის გამოხატვა.

შემსწავლელს შეუძლია ტექსტის ელემენტების დალაგება, მისი აბზაცებად დაყოფა და მართლწერის წესების დაცვა, თუმცა გამორიცხული არ არის პუნქტუაციური და ორთოგრაფიული შეცდომები.

C2 დონე

მოსმენა

შემსწავლელს შეუძლია თვალყური ადევნოს კონფერენციას მისთვის უცხო თემაზე, რომელშიც მრავლად გამოიყენება უცნობი ტერმინები, დიალექტური ფორმები, პროფესიული გამოთქმები.

შემსწავლელს შეუძლია ისეთი ლექციების / მოხსენებების / გამოსვლების გაგება, რომლებიც სპეციალურ პრობლემებს აშუქებს და რომლებშიც გამოიყენება იდიომატური გამოთქმები, მრავალფეროვანი ტერმინოლოგია.

შემსწავლელს შეუძლია ქართული ენის მატარებლისთვის ბუნებრივი სისწრაფით წარმოთქმული ნებისმიერი მეტყველების (ცოცხალისა თუ აუდიოჩანაწერის) გაგება.

შემსწავლელს შეუძლია საჯარო განცხადებების გაგება არახელსაყრელი თანმხლები პირობების შემთხვევაშიც (მაგ., როდესაც დეფორმირებულ ხმას ემატება გარე ხმაური სტადიონზე / სადგურზე).

შემსწავლელს შეუძლია თავისუფლად გაიგოს ნებისმიერი ტიპის კომპოზიციური თუ ენობრივი თვალსაზრისით რთული (ინსტრუქციები, სპეციალური სტატიები, მხატვრული ნაწარმოებები...) ან აბსტრაქტული ხასიათის ტექსტები.

შემსწავლელს შეუძლია ნებისმიერი შეტყობინების წვრილმანი ნიუანსების გაგება სირთულის გარეშე.

შემსწავლელს შეუძლია თავისუფლად გაიგოს ნებისმიერი სახის ახსნა-განმარტებები რთულ, პრობლემატურ თუ მიმდინარე საკითხებზე; საუბრის სტილიდან გამომდინარე, ზუსტად განსაზღვროს მოსაუბრის განწყობა.

შემსწავლელს, თუ საშუალება აქვს, რომ შეეგუოს მოსაუბრის აქცენტს, თავისებურ ან დიალექტურ მეტყველებას, შეუძლია ქართული ენის მატარებლის გაგება მაშინაც კი, როდესაც საუბარი ეხება აბსტრაქტულ, რთულ თემებს.

შემსწავლელს შეუძლია გაიგოს არაფორმალური საუბარი მაშინაც კი, როცა მასში ხშირად გამოიყენებული სასაუბრო მეტყველებისთვის დამახასიათებელი გამოთქმები.

შემსწავლელს შეუძლია გაიგოს ფილმი, რომელშიც უხვადაა იდიომატური / სასაუბრო გამოთქმები, ჟარგონი, იუმორი, კულტურული ალუზიები.

კითხვა

შემსწავლელს შეუძლია გაიგოს და კრიტიკულად შეაფასოს ნებისმიერი სახის მხატვრული თუ არამხატვრული ტექსტი (სტრუქტურული თვალსაზრისით რთული, აბსტრაქტულ თემებზე აგებული, სალიტერატურო თუ სასაუბრო ენით დაწერილი...).

შემსწავლელს შეუძლია ფართო სპექტრის მქონე ვრცელი რთული ტექსტების გაგება, მათი სტილური ნიუანსების შეფასება.

შემსწავლელს შეუძლია ტექსტის როგორც ამკარად გამოხატული, ასევე ფარული მნიშვნელობის მიხედვით.

შემსწავლელს შეუძლია დაბრკოლების გარეშე გაიგოს ნებისმიერი ტექსტი, რომელშიც არის რთული იდიომატური გამოთქმები და გრამატიკული კონსტრუქციები.

მეტყველება

შემსწავლელს შეუძლია მშვიდად და სწორად წარმართოს საუბარი, არანაირი ენობრივი ბარიერი არ გააჩნია პირად და საზოგადოებრივ ცხოვრებაში ურთიერთობისას.

შემსწავლელს შეუძლია არაფორმალურ საუბარში ხანგრძლივად მონაწილეობა და სრულიად თავისუფლად, მრავალფეროვანი ენობრივი საშუალებების გამოყენებით, ნებისმიერ თემასა თუ საკითხზე მსჯელობა.

შემსწავლელს შეუძლია რთული თემის დაბეჯითებით, ნათლად მიწოდება ისეთი საზოგადოებისთვის, რომლისთვისაც ეს თემა უცხოა და თხრობის ისეთნაირად აგება, საკითხის იმგვარად გამარტივება, როგორცაა აუდიტორია მოითხოვს. მას შეუძლია შეკითხვებზე პასუხის გაცემა იმ შემთხვევაშიც კი, თუკი აუდიტორია მისადმი არაკეთილგანწყობილია.

შემსწავლელს შეუძლია რთული საკითხების ოფიციალური განხილვისას, მკაფიო და სარწმუნო არგუმენტების ფორმულირებით, კარგად წარმოაჩინოს თავისი აზრი და მის სისწორეში დაარწმუნოს აუდიტორია.

შემსწავლელს შეუძლია გამართული, კარგად სტრუქტურირებული ტექსტის ჩამოყალიბება, რომელსაც ექნება ლოგიკური აქცენტები და ეფექტურად დაეხმარება ადრესატს მნიშვნელოვანი მომენტების შემჩნევასა და დამახსოვრებაში.

შემსწავლელს შეუძლია, საჭიროების შემთხვევაში (ენობრივი თუ სიტუაციური სირთულის შექმნისას), ნათქვამის მსმენელთაგან შეუმჩნეველად იმგვარად ფორმულირება ან შეცვლა, რომ მოსაუბრემ ვერც კი იგრძნოს ეს.

შემსწავლელს შეუძლია ძალიან კარგად წარმართოს დიალოგი და სრულიად თავისუფლად წარმართოს საუბარი ენის მატარებელთან როგორც რესპონდენტის, ისე ინტერვიუერის როლში.

შემსწავლელი კარგად ფლობს იდიომატურ და სასაუბრო გამოთქმებს, იცის მათი კონოტაციური მნიშვნელობები, ზუსტად იყენებს სიტყვის მნიშვნელობის ელფერსა და გამოთქმათა სახეცვლილებების ნაირგვარ საშუალებებს.

შემსწავლელი მუდმივად ინარჩუნებს ქართული ენის გრამატიკის ფლობის მაღალ დონეს მაშინაც კი, როცა რთული მეტყველების დროს ყურადღება ეფანტება გარკვეული მიზეზის გამო (მაგ., მომდევნო წინადადებების დაგეგმვისას, სხვების რეაქციაზე დაკვირვებისას...).

წერა

შემსწავლელს შეუძლია თავისუფლად, გასაგებად და საინტერესოდ აღწეროს თავისი გამოცდილება და სხვადასხვა ისტორია.

შემსწავლელს შეუძლია რთული ტექსტების ნათლად, ბუნებრივად წერა ტექსტისთვის შესაბამისი სტილითა და გამართული ლოგიკური სტრუქტურით, რომელიც ეხმარება მკითხველს მთავარი დებულების აღქმაში.

შემსწავლელს შეუძლია რთული მოხსენების, სტატიის, ესეს თავისუფლად და გასაგებად წერა, ლიტერატურული ნაწარმოების არგუმენტირებული/კრიტიკული შეფასება; მის მიერ შედგენილი ტექსტის ლოგიკური სტრუქტურა ეხმარება მკითხველს რთული მონაკვეთების გაგებაში.

შემსწავლელს შეუძლია სხვადასხვა წყაროში არსებული ინფორმაციისა თუ არგუმენტების განზოგადება და მათ საფუძველზე გაბმული ტექსტის შექმნა.

შემსწავლელს შეუძლია ყველა ტიპის ტექსტის დაწერა; იგი მოქნილად იყენებს მრავალფეროვან ენობრივ საშუალებებს და კარგად ერკვევა ლექსიკური ერთეულების პოლისემიაში.

შემსწავლელს შეუძლია შეკრული, აზრობრივად გამართული ტექსტის შექმნა მაორგანიზებელი სტრუქტურის მთელი არსენალისა და ენობრივი საშუალებების გამოყენებით; იგი არ უშვებს ორთოგრაფიულ შეცდომებს.

შემსწავლელს შეუძლია შეკრული, აზრობრივად გამართული ტექსტის შექმნა ლექსიკონის გამოყენებლად, გარდა იმ შემთხვევებისა, როდესაც საქმე გვაქვს უცნობი სფეროს ტერმინოლოგიასთან.

სახელმწიფო ენის დეპარტამენტი

**ბიულეტენი
II**

STATE LANGUAGE DEPARTMENT

**Bulletin
II**

თბილისი
2019-2020

ISBN 978-9941-480-63-8

9 789941 480638

www.enadep.gov.ge